

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
6 H B
51
73

BARTOLOMEI PERETTI IVRISCONSVLTI

COMMENTARIVS IN EXTRAVAGANTEM AMBITIOSÆ

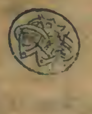
DE REBVS ECCLESIÆ NON ALIENANDIS;

AD SANCTISSIMVM AC BEATISSIMVM PATREM

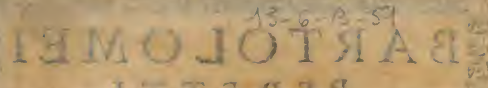
XISTVM V.

PONT. MAX.

Bononiæ, Ex Officina Alexãdri Benatij. De licentia Superiorũ. 1588

SANCTISSIMO, AC BEATISSIMO PATRI SIXTO .V. PONT. MAX.

Bartholomæus Perettus Iur. Vtr. Doct. Felicitatem æternam precatur.

SApientiſsimè quidem apud Romanos conſtitutum fuiſſe accepimus, (Beatiſs. Pater) vt ſtatis nonnullis temporibus Romani Equites ad Cenſores equum, quo militare ſoliti erant, ducentes; ad illa vſque tempora, de exacta vita, de ſeruatis legibus, de peractis rei militaris officijs, rationem redderent. Si quid nempè contra maiorum leges; ſi quid minus honeſtum; minus diſciplinæ bellicæ conueniens egiſſent; & equo priuabantur publico, &

ignominijs omnibus notati, honoris etiam multabantur iactura. Sin verò secus, demandato fruebantur equo, gloria, ac laudibus honestati, maiora in libera ciuitate, & domi, & foris expectabant munera. Vtilis quidem Reipub. & nunquam satis laudata institutio; hac enim ratione metu pœna perterriti fortes illi Viri, ac gloria, & laudis studio accensi, strenuè, viriliter, & fortiter, in hostes munus, pensumq; suum persoluere (vbi vsu eueniret) enitebantur. Spe præmiorum certa ducti, maiores dignitates, & honores inde in Rempub. reportaturi; Nihil arduum, nihil laboriosum, nihil difficile, nihil molestum, nihil periculosum euitandum duxere vnquam. Hinc apud omnes ferè gentes factum iam erat tritum sermone prouerbium; Fortia pati Romanum esse. Huiusmodi consuetudinem, vel scriptam legem à primis annis quibus Pontificium Ius, & Imperatorium pertractanda, & ediscenda sumpsi, mihi impositam esse existimaui semper; eandemq; non sine infamia nota non modò euitare me posse persuasi, sed confirmaui etiam. Aliquando scilicet hisce in studijs perquirendis, quantum profecissem, aperiendum mihi fore. Ecce autem tibi, Beatissime Pater,

ter, dum iam quarto abhinc anno doctorali (licet immeritò) laurea honestatus quædam emolirer, leuia certe, & luce fortaßè minus digna (maturum iam tempus videbam, vt imposita soluerer lege) te ipsum ad sacrosanctam Petri cymbam regendam electum agnosco; semel susceptum consilium abijciendum duxi, elaborandumq́, vt qualemcumque ingenij mei aciem intendens, aliquid peragendum aßumerem, quo Beatitudini tuæ, si non ex lege officium perfecissem meum, saltem non omnino meas deseruisse partes significarem. Tibi autem cur potißimum destinarem, multis quidem, & maximis adducebar rationibus; duas tamen in præsentia deducam tantum, & hisce satis dixisse existimabor. Ut enim vnicum in Cœlis Parentem nos, qui sacra vnda sumus aßpersi, agnoscimus, & colimus, sic te eius Vicarium in Terris adoramus. Ut illi post huius sæculi extremum diem cunctarum actionum ratio est reddenda; sic & Sanctitati tuæ, dum nos homines hac vitali fruimur luce, cur est quod vilicationis nostræ administrationem exponere non teneamur? Tibi inquam potißimum, qui sic effecisti, vt vnusquisque suum munus, omni abiecto metu; omni excluso timore, odijs, inimici-

tijs depulsis, conficere, & absoluere possit. Summa fruimur pace, vt post salutem mortalibus restitutam, talem non habuisse Christianum Orbem, audenter asserere possimus. Nulla vnquam extitere (legere licet eos, qui & vetera, & recentia facta suis libris amplexi sunt) aptiora tempora, quibus & libero homine digna, & cætera minus ingenua, aptius, & securius pertractari possent officia, quàm hisce felicissimis sub Felicissimo Principe diebus. Illud dicam, quod numquam satis laudatum, satis admiratum à nostris, & futuris sæculis erit. Cæteri homines, & ipsa cunctarum rerum Mater Natura sine instrumentorum subsidio, sine longa temporis vsura, ad rem vllam accedere minime possunt; Tu autem Beatiss. Pater, vt Deus Opt. Max. quem refers, vix Apostolatus in Tronum euectus, ea perfecisti, quæ Natura, quæ homines, nisi longo dierum spatio, nisi summa pecuniarum impensa efficere vnquam valuissent; eò processerat perditorum hominum audacia, eò furor, eò impietas, vt nulla Diuinarum, ac humanarum rerum haberetur ratio; Nulla cum eis fides, erat incredibilis crudelitas, impietas barbara, nullus amor, nulla pax. Hostes Reipub. (exu-

les

les scilicet, ac sicarios) assiduè in vrbe, & quod incredibile ventura posteritati erit, in foro etiam liberè versantes, experti sumus. Dum autem his in conditionibus miserrimè versarem; dum ad Dominum clamarent iusti; de necessitatibus, gregem suum summus ille custos liberare dignatus est. Ecce te prater omnium expectationem ab vniuerso Apostolico Senatu diuino afflante numine Dominici Gregis Pastorem declaratum. Conturbati sunt impij, inclinata est eorum superbia, dedisti vocem tuam, vt sacer ille leo rugiens; & mota est vniuersa Terra; arcum impiorum contriuisti, confregisti eorum arma, & scuta igne combusta sunt. Hinc verè cum sacro Vate dicere licet, vidimus hisce vltimis diebus nostris praparatum Montem Domini, in vertice Montium, & iam eleuatum esse inter omnes colles, hoc inquam factum est, quod mille ante annos à viris diuino spiritu afflatis pradictum fuit. Fluent ad te omnes gentes, ibunt populi multi, dicentq; Venite ascendamus ad montem Domini Dei Iacob; Ipse nos docebit vias suas, iudicabit gentes, & arguet populos multos, & conflabunt gladios suos in Vomeres, & lanceas suas in falces; non leuabitur gens con-

tra

tra gentem; gladij non exercebuntur vltra ad prælium: Hinc Iustitiæ locus, hinc summa tranquillitas, otium, pax, hinc subleuantur miseri, opprimuntur, & coercentur impij; dicere quidem hisce pacatißimis temporibus sub Principe pacis authore valemus. Lupus, & agnus pascunt simul, & leo, & bos comedunt paleas. O' felicem tanto Rectore Romam, ò fortunatam tali Pontifice Rempub. Christianam. O' tanto Vicario beatam Petri sedem. Nihil optabilius, quàm te summo Pontifice gubernari; tuis institutis, tuis exemplis ad certissimam æternæ illius vitæ spem deduci. Deo Opt. Max. immortales gratias egere, in diemq́; agunt boni omnes; qui æterna sua prouidentia talem Ecclesiæ suæ, & tantum Parentem assignare sit dignatus. Verum cum animaduertam Pontifex Beatiß. iuuenili quodam ardore præcipitem me eum cursum inijsse, quem tenere nulla ratione vix quisquam posset, alteram iam propositam causam, mea assumat oratio. Cum abhinc plures atque plures annos in amplificanda, ac fouenda familia mea tantum studij contuleris, vt eius non vulgarem, non mediocrem significationem dederis, & tandem, vt optimè extrema cum primis contexe-

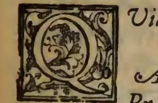
res,

res, patrem meum inter domesticos Illustriss. ac Reuerendiss. Pronepotis tui (cui scilicet tuas vices in mea gente subleuanda, & protegenda, quasi te ipsum crederes) annumerari volueris. accedat & quod sine nefario ingrati animi vitio, silentio praterire nequeo; me quoque (iam decimus agitur annus) cum ad Vrbem Romam studiorum gratia contulissem, sic subleuasti, beneficijs exornasti, cumulasti, vt quidquid in legali facultate profecerim, illud totum Sanctitati tua ascribendum esse, fatear omnino. Hac omnia cùm ità se se habeant; existimaui semper, me ingratissimum fore iudicandum, nisi hoc semel suscepto studio grati animi significationem aliquam darem. Cum autem mecum ipse quanam rationem id perficere potissimum possem, cogitarem, animaduerti nihil commodius prastari posse; quàm si hasce lucubrationes meas Numini tuo, vti ingenij mei primitias offerrem, & sacra Biblioteca tua mancipa- rem. Scio equidem Beatiss. Pater hoc exiguum, & leuidense (vt est in prouerbio) munus esse; Tamen spem speratam habeo; vt Artaxerxes ille ab homine rustico haustam ex proximo fonte aquã, & quasi complicita in cauum manu vtraq; pal-

ma

ma porrectam vultu sereno excepit; sic & Sanctitas tua hanc laboris mei portiunculam tamquam grati, memorisq; animi arrham sereno, ac diuino vultu accipiet. Dominus Noster Iesus Christus te conseruet, ac tua consilia ad sui nominis gloriam, & veræ pietatis propagationem dirigat.

AD LECTOREM CARMINA.

Vid melius? Classes duxisse per æquora fortem?
An doctum leges explicuisse sacras?
Præstat vt atroci, mitis concordia, bello:
Sic se ad mucronem, Mentis acumen habet.
Sed laudatur auus; meritò, celebrare nepotem,
Sanguinis & famam sed geminare decet.
Vt, crescente die, exculto viget arbor in agro,
Gloria sic crescit, prole virente, patrum.
Quem legis ecce refert Nomen, Cognomen auitum,
Iam petat Agnomen scilicet è studio.
(Sic datur, haud rapitur germen sub vite putata)
BARTHOLOMAEVS *erat?* BARTHOLVS *alter erit.*
Versa, & disce, iuuabit enim, scriptore PERETTO
Id monuisse sat est. Nomine fulget opus.

SIXTVS PAPA V.

D FVTVRAM REI MEMORIAM. *Cum, ſicut accepimus, dilectus filius Alexander Benaccius Typographus Bononien. ad publicam rei literariæ vtilitatem, vſumq; vitæ, ac fori, librum commentariorum ſuper extrauagante fe. re. Pauli Papæ.ij. prædeceſſoris noſtri, de rebus Eccleſiæ non alienandis à dilecto filio Bartholomæo Peretto Iuris vtriuſq; Doctore conſcriptum in lucem edere, & imprimere, ſeu imprimi facere intendat, ſed dubitet, ne dictus liber poſtmodum ab alijs ſine eius licentia imprimatur, quòd in maximum ſui tenderet præiudicium; Quare nos dicti Alexandri indemnitati hac in parte conſulere, eumq; ſpecialibus fauoribus, & gratijs proſequi volentes, & à quibuſuis excõmunicationis, ſuſpenſionis, et interdicti, alijſq; eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſoluentes, & abſolutum fore cenſentes, Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia eidem Alexan-*

dro, vt prædictus liber per ipsum imprimendus per decem annos post huiusmodi libri impreßionem, seu editionem à quocumq; , vel à quibuscunq; sine dicti Alexandri, aut hæredum, vel successorum suorum, siue ius, aut causam ab eo, vel eis habentium licentia imprimi, aut ab ipsis, vel alijs vendi, seu in eorum apothecis, & officinis, aut alibi vbilibet venalis, præterquàm de voluntate dicti Alexandri impressus, vel imprimendus teneri, aut aliàs quomodolibet haberi non poßit, auctoritate Apostolica tenore præsentiũ concedimus, & indulgemus. Inhibentes omnibus, & singulis vtriusq; sexus Christi fidelibus tàm in Italia, quàm extra existentibus, præsertim bibliopolis, & librorum impressoribus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub indignationis nostræ, in terris verò Sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiectis, etiam Quingentorum ducatorum auri cameræ Apostolicæ pro vna, & altera Denunciatori, seu Iudici exequenti, vel eorũ vtriq; , & reliqua tertijs illorum, partibus eidem Alexandro, & suis prædictis applicandorũ, & insuper amißionis librorũ pœnis, toties ipso facto absq; aliqua declaratione incurrendis, quoties contrauẽtum fuerit, ne intra Decennium prædictum ab impreßione, & editione dicti libri computandum eun-

dem

dem librum, sine voluntate ipsius Alexandri, seu causam ab eo habentium dictis Decẽ annis durantibus, imprimere, seu ab ipsis, vel alijs, præterquàm de voluntate Alexandri, & suorum huiusmodi impressum, seu imprimendum, vendere, seu venalem habere, tenere, vel proponere, aut aliàs quomodolibet, vt supra, habere audeant, seu præsumant. Mandantes propterea vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus Archiepiscopis, Episcopis, eorumq; Vicarijs, seu officialibus in spiritualibus generalibus, & in statu temporali Sanctæ Romanæ Ecclesiæ etiam Legatis, Vicelegatis, & ipsius status Gubernatoribus, vt quoties pro ipsius Alexandri, uel causam ab eo habentium, parte fuerint requisiti, vel eorum aliquis fuerit requisitus, eidem Alexandro efficacis defensionis præsidio assistẽtes, præmissa ad omnem dicti Alexandri, vel suorum huiusmodi requisitionem, contra inobedientes, & rebelles, per cẽsuras ecclesiasticas, etiam sæpius aggrauandas, & per alia iuris remedia auctoritate Apostolica exequantur; Inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis, sicq; ab omnibus censeri. & ita per quoscumq; iudices ordinarios, & delegatos, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi fa-

cultate, & auctoritate, iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane: quicquid secus super his, à quoq; quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon statutis, & consuetudinibus, etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis, sub quibuscumq; tenoribus, & formis, ac clausulis, & decretis, ac alias in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiam si de illis specialis, specifica, & ad verbum expressa mentio habenda esset, hac vice dumtaxat specialiter, & expreßè derogamus, cæterisq; contrarijs quibuscumq;. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die xx. Nouembris. M D LXXXVIII. Pontificatus Nostri Anno Quarto

Io. Ang Papius.

Errata in Initio, & Indice, sic repone.

IN Initio Bartholomæi, & non Bartolomei.
Ibidem Syxtum, & non Xistum.
In epistolæ fac 5. lin. 4 versaremur, & non versarem.
Ibidem fac. 7 lin. 15. quariam ratione, & non rationem.

Errata in Indice.

Boui trituranti, & non triturantis.
Commissione si petatur, & non petatio.
Ecclesia grauata, & non granata.
Emphyteuta potest agere, & non Enphiteutam.
Feudum regale quod, & non q;
Feudum seculare quod, & non q;
Lex ab omnibus, & non oibus.
Lex iniusta non seruand in foro conscientiæ, & non Conscientia
Locatio rerum mobilium, & immobiliũ fit, & non fit.
Mulier alienat dotem, & non dotetn.
Omnes actiones humanæ à voluntate, & non volnntate.
Plato & cæteri, & non celeri.
Prælato non creditur asserenti bona esse solita infeudari, & non infrudari.
Profanum quod numquam facrum, & non prsfinum.
Quot sint casus à iure, & non iure.
Residuum uero sub suprascriptis principijs, & diuisionibus continetur, & non continentur.
Rescriptum non extenditur ad beneficiũ nondum, & non nundum.
Seruiens animo obtinendi beneficium, & non obtiuendi.
Solus Deus scrutator, & non scruator.
Statutum loquẽns de hypotheca locum habet, & non secum.
Superior pars iure haberi nequit nisi eodem iure habeatur inferior, & non superior.
Suspectus ab officio, & beneficio non potest abtinere, & non oblinere.
Verba in potentiori, & non potenriori.
Verbum decernimus, & non deceruinus
Virtutes morales, & non morares.
Vassallus non priuatur feudo facta redẽptione antequam, & non anteqnam.
Vassallus potest imponere noua honera, & non onera.

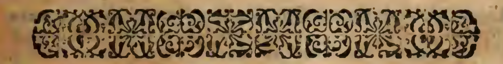
Errata in Commentario, sic repone.

car.4.nu.1. προλεγόμενα & non ἀτολεγομ̃ενα
car.5.nu.6. attentissime, & nõ atteutissime
car.7.nu.16. adaptabantur, & non adaptabaatur.
car.7.nu. 17. Philosophus, & non pilosophus.
car.8.nu.20. tabulas, & non labulas.
car. 10. nu. 27. denunciationes fiendas, & non fore quia fore deleri debet.
car.10.nu.28. renouata sunt, & non reuocata sunt.
car.11.nu 30. suaq;, & non suamq;.
car.11.nu.36. loquentem, & nõ loquendo.
car.11.nu. 36. vniuersales, & non vniuersales.
car.12.nu. 44. reperirentur, & non reperiretur.
car.13.nu.50. æquitati, & non æquitate.
car.14.nu.51. æquitati, & non æquitatæ.
car.14.nu. 53. nouissima, & non nouissima.

car.15.nu. 57. philosophus, & non pilosophus.
car.17.nu 63.in curia,& non iniuria;
car.17.nu.64.contingere, & non contingere.
Item sepisime, & non sapisime.
car.20.nu.3.tempus, & non tempns.
car.21.nu. 6. morti, & non morte.
car.21.nu.8 Bone Deus, & non bono.
car.22.nu.9. vectig. & non vestig.
car.20.nu. 29. perfect. isto anno, & non prefecto secundo anno.
car.27.nu 31.conf. 63. & non conf. 63.
car.35 nu.15 l.iurisgétium,& non iurisgeu tium item § prætor ait, & non §. præter ait.
car.35.nu.17.in fi.cadit a iure suo, & non cadit a uire suo.
car.43. nu. 57. verbo delata, & non verbo delata.
car.43 nu.61.iustam causam, & non instã.
car.53.nu.11. in littera f. & nõ in litterra f.
car.55.nu.19.hinc responsum, & non respensum,
car. 61.num.1.plumbeo pede,& nou plumbeo.
car. 61.nu 4 virum, & non uirium.
car.66. nu.33. multipliciter, & non multiplciter, item dicatur præsenti, & non præsentia.
car 67.nu.34. extra naturã, & non extrra.
car.68.nu.38 de gente in gentem, & non de gentem in gentem.
car.72.nu.54.sit alienabile,& non sit alienabilem.
car. 73. nu. 56. insoldata, & non in solut data.
car.73.nu.59. fœminarum,& non femiuarum.
car.75. nu.67. excluse, & non exelnse.
car.79.nu 82. quod successurus, quod sit hæres, tollatur vltimum quod.
car.80.nu. 86 filius subintrat,& non filius subintrant.
car. 83. principio tex. cupiditati; & non cnpiditati,item in medio tex.inconsulto, & non in colsulto.
car.84.linea 10. indurato,& nõ induratro.
car.84 lin.26.Apostolice,& nõ Apoctolice.
cart, 90. nu.5. quod l. locatio tollatur illud l.
car.90.nu.9 possunt, & non possuut.
car.91.nu 13.creditoribus, & non creditoribu.
car.91.nu.13.alias non.& non nou.
car.93 nu. 12. augumentum, & non augmentum.
car 94.nu.29. C.de adult.& nõ.C. de aduct.
car. 96 nu.43. tamen,& non amen,
car. 102.nu.62. Nos, & non Hos.
car.102.nu.63. tot lites, & non litet.
car.104.nu 70. meliorandare, & non melidranda re.
car. 105. nu. 73. augumento, & non augmento.
car.109. nu.24 consequenda, & non conlequentia.
car.111.nu.28. labe, & non habe.
car 115.nu.4. aduersatur, & non aduersatnr.
car.116.nu 7. o qui res, le manca,
car.119.nu.28 legat. & non lego.
car.121.nu.37. mobilium & nõ mobilem.
car.122.nu.43. ita Ber.conf 7.nu 2.3.vol. 2. & sic addatur illud 7.
car. 123.nu. 51. qui extant, & non quæ extant.
car. 126.nu. 58. talia incorporalia, & non incooporalia.
car.128.nu.3.excusatio, & non excusatis.
car.130 nu. 10. alga est,& non alga es.
car.130 nu. 11. illam conseruetet, & non illam asseruent.
car.130.nu.13.tuto, & non tato.
car.131.nu.14. arguunt, & non arguut.
car.131.nu.16. Græci,& non Graoi.
car.132.nu 19.magnum est,& non maguũ.
car.132.nu.22.posite, & non posita.
car.135.nu 32. sumere, & non summere.
car.135.nu. 33. Amasis, & non Amasie.
cart.138.nu.1 nos docu t,& non dobuit.
car.139 circa fin.mulier, & non mu liebr.
car.142.nu.12. lectura, & non lectuiam.
car.142.nu.13.contrarium,& non contrarinm.
car.140.nu.2. reficere domũ,& non demũ.
car. 158. nu.18.quando reum, & non deũ.
car.159.nu.19 restitui, & non restitni.
car.160.nu.21.cum.s. direct us, & non dicectus.

car.161.nu.23. alicuius,& non alicuins.
car.168.nu.14. ecce dimidium,& nõ occe.
car.171.nu.23. perdam, & non perdamus.
car.173.nu.36.& æquitatis, & non aæquitatis.
car.177.nu.7.ita consuluit, & non oonsuluit.
car. 178.nu.13.propositum, & non propositnm.
car.179. nu.18. à benedictis, & non à bene dictitis.
car.190.nu. 16. in materia probationum, & non probationem.
car.194. nu.24. conclus. & non conlus.
car.196. nu.33. præsumuntur, & non præsumuntnr.
car.205.nu. 63. in præiudicium, & non in præiudicinm.
car.207 nu.71.dicemus, & non dicemas.
car.207.nu.71. ad Ecclesiam, & non ad ad Ecclesiam.
car 212. nu.8. Prælctus, & non Prælatns.
Item nu.9.antiquas,& non antiqoas.
car.213.nu.11.ex noua inuestitura,& non institura.
car.216.nu.27.in l. prætor,& non in l.prætoc.
car.216.nu.27. si cuius, & non si cuis.
car.217. nu. 32. conuertatur, & non conuertetur.
car 219.num. 43. nequaquam, & non uequaquam.
car.220.nu.45. extenderetur,& non extenderetnr.
car.226.nu 6. in dies, & non iudics.
car.227.nu.7. Prædecessorum Pontificum, & non Pontificum.
car.229. nu 27.medicina,& non mediciua.
car.238.nu.8. oritur, & non ori tut.
car.242. nu. 28. quæ dicebat, & non qua dicebat.
car.243 nu. 20. ite& uos, & non ite uos.
car. 250. nu. 2. diuina, & non diuiua.
car.252. nu.11. beneficio,& non benificio.
car.253.nu.15. si enim, & non sineuim.
car.259. in principio. Abhorrent, & non Abbhorent.
car. 262.nu.18.vers.innouationis,ibi quod iura, deleatur illud quod.
car.262.nu.18.non sunt,& non non esse.
car.272.nu.11. subsistere, & non sub.
car.277.nu. 11. factam subsistere, & non sub.
car.278. nu.12. Indultum, & non Indultnm.
car,282.nu.37. articuli,& non artiiculi.

Impressorum Bononiæ, & perfectum sub priuilegio, de quo supra, Typis Alexandri Benatij impressoris etiam Cameralis, anno Domini 1589. mense Ianuarij. Superiorum concessione.

INDEX

RERVM PRÆCIPVARVM ET SENTENTIARVM INSIGNIVM LOCVPLETISSIMVS QVAE IN HISCE COMMENT. CONTINENTVR.

C

Iudicis

I

Inter

Liberum

✠✠✠✠ quan-

Rescri-

Spacio

T

V

Vsu-

SERIES DIVISIONIS
CONTENTORVM
In Hoc Volumine.

SVMMARIVM.

1 Rincipio cuiusque rei quædam præmittenda sunt.
2 Præfationes euidentiorem præstant intellectum.
3 Principium bonum ponere optimum est in vnaquaque re.
4 Ad notitiam principiati deueniri nequit ignoratis principijs.
5 Superior pars iure haberi nequit, nisi eodem iure habeatur inferior.
6 Principio rectè posito excitatur attentio.
7 Intentio maximum monumentum affert.
8 Legalis scientia anteloquio honoranda.
9 Quæcunque agimus, ad Deum authorem referenda.
10 Deus omnium rerum principium.
11 Bono peraguntur exitu quæ bono sunt inchoata principio.
12 Paulus secundus Auctor extrauagantis huius.
13 An in legibus sit necesse obseruare quo tempore fuerint conditæ.
14 Priores leges ad posteriores trahuntur.
15 Lex correcta non est lex, & non est dicenda lex.
16 Iura mutantur, nec eadem semper sunt.
17 Leges publicæ mortales sunt; & temporibus mutabiles.
18 Legum mutatio tripliciter euenire solet.

19 Lex posterior derogat anteriori.
20 Spolia, quæ erant ante tempora Pij Quinti, & quæ hodie.
21 Leges Codicis quomodo posteriores legibus Digestorum.
22 Papinianus quo tempore floruit.
23 Vulpianus quo tempore floruit.
24 Aliquando posterior lex non derogat priori.
25 Dispositiones generales loquentes de non nullis personis non trahuntur ad alias personas.
26 Ex tacita ratione fit extensio de persona ad personã.
27 Renouatiuè posteriores leges trahuntur ad anteriores.
28 Ante concilium Tridentinum denunciationes matrimoniales in Ecclesia faciendas.
29 Lex posterior correctiuè aliquando ponitur.
30 Ingressi in Monasterium, qui se, & sua dedicauerũt, testari nequeunt.
31 De veteri iure vsuræ permittebantur.
32 Fœnerari hominem occidere.
33 Concubinatus ad maius malum euitandum olim permittebatur.
34 Distingue tempora, & concordabis scripturas.
35 Lex posterior supplectiuè aliquando inducitur.
36 Lex à lege magis specialiter loquente suppleri solet.
37 Iura iuribus concordare expedit.
38 Glossa vbi adducit plures opiniones, quam acceptare censeatur, & num. 45.

39 Vltima opinio censetur recepta à glossa.
40 Glossæ maxima authoritas.
41 Glossæ opinio antecedit opinionibus cæterorum.
42 Glossæ refugium Aduocatorum.
43 Opinio Glossę est seruanda, dissentientibus alijs opinionibus; Quod aliquando fallit.
44 Opinio glossæ non tenenda, vbi non allegat legem.
46 Vltima sententia semper attenditur.
47 Glossa primam opinionem quãdo censeatur tenere.
48 Dictio, alij, est exclusiua sui ipsius.
49 Opinio Theologi censetur teneri à glossa.
50 Theologus vbi Canonistæ præferendus est.
51 Glossa censetur tenere opinionem, quæ innititur æquitati naturali.
52 Posteriora in actibus humanis attendenda.
53 Consuetudini vltimæ standum.
54 Consuetudo vltima attẽditur in persoluẽdo salario.
55 Vltima vita attendenda.
56 Decimarum solutio fit secundũ vltimam solutionẽ.
57 Lex noua non se extendit ad ea, quę longo tempore sunt stabilita.
58 Lex habet tacitam conditionem, si moribus subditorum conueniat.
59 Lex posterior aliquando mutatur per priorem.
60 Lex posterior generalis non tollit anteriorem specialem, nisi aliàs cognoscatur.
61 Intentio, finis, & scopus idem sunt, & quæ fuerit intentio Papæ.

1 *MORE, & quidem iure optimo fuit à Maioribus nostris receptum, diligenti, assiduaq; cura obseruatum; Principio cuiusque rei pertractandæ nonnulla præmitti, quæ à Græcis* ἀτολιχοφῖνα *dicuntur; his enim facilior præparatur legentis animus, & quasi à specula quadam oculis totum argumentum intuendo ad illud inflammatur, & iam excitata intentio, regia quasi via paratur ad capescendam totius negotij cognitionem; hinc & Iurisconsultus Caius in l. 1. ff. de orig. iur. asserebat, inconueniens esse ijs, qui interpretationem promittunt, omissis initijs, atque origine non repetita, illotis (quod aiunt) manibus, nullaque præfatione habita rem ipsam, atque materiam interpretationis aggredi; cum præfationes ipsæ (vt dicebat idem Iurisconsultus) & libentius nos ad lectionem materiæ propositæ perducant, & cum*
2

eò

eò venerimus, eius rei euidentiorem præstent intellectum;
3 *multum enim est in vnaquaque re bonũ ponere principium: scriptum nempe reliquit Philosophus de cælo tex. 33. Principium magis virtute, quàm magnitudine esse. Ideo quod in principio paruum est, id in fine valde magnum emergit. & lib. 1. Ethic. Maximi enim id momenti est ad ea, quæ consequantur; siquidem plusquam dimidium videtur esse principium, multaq́; addubitata per principia patefiũt. Idem; lib. sext. Quispiam scire dicitur, cum cognita principia habeat, & eis quodammodo credat, vnde Vulp. in l. 1. ff. si cert. pet. E re est priusquam ad verborum interpretationem perueniamus, pauca de significatione ipsius tituli referre: & dici solet, non potest perueniri ad notitiam principiati, ignoratis principijs. Zas. in l. 1. de iust. & Iure.*
4 *Prob. in proœ. sex. num. 3. Immo ipsa (teste Philosopho) maximè valent ad sequentia, quæ omnino deficiunt non præcognitis illis l. egi ff. de except. rei iudi. cum aliter superior pars iure haberi non possit, quàm si inferior quoque iure habeatur, & Quint. Instit. orator. lib. 4. vbi de*
5
6 *exordio in fine, Principio rectè posito, atque instituto, excitatur attentio; quæ quidem quàm maximè sit necessaria, ex eo colligi potest, quod ipsa sola in se illa tria contineat, quæ ab oratoribus præstanda fore voluere qui de Rhetorica facultate scripserunt. Cic. de Inuent. lib. 1. Nam & cum docilem velis facere, simul & attentum facias oportet: Is enim maximè docilis est, qui attentissimè paratus est*
7 *audire, maximum inter omnia monumentum affert ipsa intentio, quam qui ignorant (vt inquit Alex.) sunt ad instar*

iter

iter facientium ignorantes quorsum tendant, in plurimos, inextricabiles labyrinthos, ac Meandros perducuntur.

Meritò igitur quidem cecinit lyricus ille:

Dimidium facti qui bene cœpit, habet.

8 *Quinimo & illud prætermittendũ non erit, in legali scientia hoc considerari posse, quòd maximum sit Dei munus, & disciplina disciplinarum; vera enim ipsa est Philosophia, vt Iurisconsultus in l. 1 ff. de Iust. & Iur. & Cic. lib. de Orat. honoranda est anteloquio. Macrob. Satur. lib. 1. cap. 24.*

Nos itaque quod ad propositam materiam spectat, proœmij loco, vt rem more textorum ordiri incipiamus, videbimus. Quis fuit huius Extrauagantis Auctor: Quæ ipsius Intentio: Et propositæ materiæ Argumentum. Verùm quæcun-
9 *que agimus ad Deum Auctorem sunt referenda, vt dicebat Apost. ad Coloss. 3. & relatum in c. non liceat. 26. q. 5. Omnia quæ facitis, aut in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite; Quis enim (Deo Auctore) non vnumquodque aggrediatur, cum ipse (vt di-*
10 *cebat Plato) sit omnium rerum principium? Ab Ioue principium, Iouis omnia plena dicebat Poeta. Hinc Imperator, Mox inchoetur Auctore idest ipso duce Deo in Auct. vt præpon. nom. Imper. & Apost. 2. Cor. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis. & alibi ad Philip. dixit, omnia possum in eo, qui me confortat; & bono peragun-*
11 *tur exitu, quæ bono sunt inchoata principio Arg. c. principatus 1. q. 1. Ideo Diuino humiliter implorato auxilio rem ipsam adoriamur.*

12 *Auctor istius Extrauagantis fuit Paulus secundus natione*

Venetus, qui (vt refert Platina) Cardinalis Barbus antea appellabatur, & successit Pio secundo, ex nobili familia Venetijs ortus ad Petri cymbam regẽdam de anno 1464. Augusti vltima die fuit electus, cuius regimen duxit vsque ad annum 1471. die vigesima octaua Iulij, qua ab hac vita sublatus obdormiuit in Domino.

13 Sed oritur hic dubitatio, nunquid in Institutionibus, & legibus operæprecium sit obseruare, quo tempore fuerint conditæ, & qui ipsarum fuerint Auctores?

Est quidem omnino dicendum, quòd sic; si enim quæri contingat, an sit derogatum legi nec ne; ex conditorum ipsarũ temporibus maximè dignoscemus: dici enim solet, & qui-
14 dem iure merito nouum non esse, vt priores leges ad posteriores trahantur. l. non est nouum ff. de legib. l. sed & posteriores. illo tit. Quod quidem adeo verum est, vt lex correcta
15 non sit lex, & legis nomine digna nequaquam sit. l. vnica. de Iustin. Codi. Corfir. l. vni. in prin. vbi gloss. in verbo imaginem. C. de lat. liber. toll. l. 3. §. primò. ff. de const.
16 pecu. l. si fundus. ff. de euictio. Iura nempe (vt inquit Pilosophus quint. ethico.) cõmutantur, nec eadem semper sunt; multa enim veteribus sæculis optimè adaptabaatur, quæ sæculi nostri moribus parum, aut nihil cõueniunt illaque emendatione digna iudicamus; vel potius non necessaria fate-
17 mur: Nam & leges publicæ (vt Liuius ait) mortales sunt, ac temporibus ipsis mutabiles, vt quæ in bello latæ sunt, pax, quæ in pace bellum plerunque abrogarint; si enim idem Rei publicæ status esset, quis bonus alterari, seu mutari leges perquireret? vnde Octauius de Catone, qui non patitur mu

turi

tari præsentem Reipublicæ statum, is mihi & vir bonus, & bonus ciuis videtur esse.

18 *Hoc autem tripliciter euenire potest, vt ad not. gloss. & Bart. in d. l. non est nouum.*

Primò, si quæratur, an limitata sit lex, & ex duabus quæ sit

19 *attendenda; tunc posterior præualet, & anteriorem limitare dicitur, seu declarare, vt per gloss. in d. l. non est nouū. adducit tex. in l. 1. C. quand. libel. princ. dat. vbi indistinctè determinant Imperatores Archadius, & Honorius; libello dato, litem contestatam dici debere; & idcirco contra hæredes, & pro hæredibus perdurare, In sequenti verò lege Iust. Imperator solum actiones illas perpetuari, quæ prætoriæ quidem sunt, & annales. sic l. 1. ff. de leg. 1. disponit fideicommissa per omnia adæquata esse legatis; tamen de Iure Digestorum fideicommissario non competebat rei vendicatio, quia ipso iure non transibat dominium in fideicommissarium, quoniam aliàs non esset dictum fideicommissum; superuenit deinde lex prima, & 2. C. commu. de leg. quæ disponunt, quòd competat rei vendicatio, & quòd reiecta omni verborum varietate pœnitus sint exæquata; ita scrib. in d. l. 1. super primam gloss.*

20 *Ante Pij Quinti tempora cuncta bona clericorum defunctorum occasione ecclesiarum erant spolia, vt Bulla Iulij tertij, Pij Quarti, & aliorum Pontificum, tamen Pius Quintus Max: declarauit Bulla desuper emanata tertio Calendas Septembris anno 1567. scamna, cathedras, Arcas, & etiam ligneas, vel lapideas, etiam marmoreas mensas, quæcunque, dolia, tabulas non esse spolia.. Hinc dici*

solet

solet per leges Codicis derogatum esse legibus Digestorum, ex eo, quòd illæ posteriores, istæ verò anteriores. Quod quidē licèt sit respectu Imperatoris Iustiniani verum, id non ta-
21 *men est respectu habito ad ipsas leges, videmus nempè in libris Digestorum multas leges tempore fuisse posteriores legibus in Codicis libro insertis; & tamen recentiores nequaquā dici possunt: Exempli gratia l. tribus ff. de usufr. est enim*
22 *Papiniani responsum, qui floruit tēpore Bassiani Caracallæ seu M: Aurelij Antonini, ac l. Septimij Bassiani idem enim sunt, à quo etiam securi percussus fuit, est Auctor Spartianus in Seuero. Socin in l. cum Auus. ff. de cond. & demonst. & per Modernos Hippolit. Riminal. in l. 1. nu. 1. ff. de off. eius cui mand. est Iurisd. & tamen in libris Codicis habemus legem primam C. de usufr. conditam ab Imperatoribus Seuero, & Antonio, qui ante Bassianum imperium tenuere, & alia exempla adducit Arius Pinellus apprimè vir doctus in l. 1. in 2. parte nu. 76. ad fin. C. de bonis mater. sic etiam habemus l. sed neque. §. 1. ff. de usu. & habit.*
23 *quæ fuit Vulpiani qui floruit sub Alex. Iuniore & habemus l. 2. C. de conditio. insert. quæ fuit Imperatorum Seueri, & Antonini, & sic antiquorum, & de multis alijs.*

Hoc tamen declaratione moderandum erit, ne existimemus indistinctè hoc uerum esse; Nam sit constituta lex, qua dispositum est, nullū ex ciuibus arma per urbem gestare posse, mox interiecto tempore alia generalis sancita est, qua datur in genere facultas non nullis gestandi arma; num per hanc
24 *posteriorem priori in genere derogatum affirmabimus? Nequaquam; Dispositiones enim generaliter loquentes de qui-*

busdam personis ad alias minimè trahi iamdiu receptum
25 *haud ignoramus leg. si uerò §. de viro ff. sol. matr. tametsi ex tacita ratione fieri possit extensio de vna persona ad aliã*
26 *ex præsumpta disponentis mente. not. in l. tale pactum §. fin. ff. de pactis l. titius. §. lucius. ff. de lib. & posth.*

Hoc tamen locũ habere non potest vbicunque interpretatio, seu extensio de una persona esset ad aliam facienda, licèt in fauorabilibus versemur, nisi constet de expressa voluntate disponentis. l. si quis ita §. si quis. ff. de test. tutel. Aret. Ias. in l. Gallus. §. & quid ff. de lib. & posthum.

27 *Aliquando renouatiuè nulli dubium est quod leges etiam dicũtur senescere, vt dicebat Aulus Gel. Noct. Atti. lib. 2. cap. 23. facit. l. 2 C. de vete. Iur. enuclè. superuenit lex posterior, quæ quod iam desuetudine erat inumbratum, seu senio abolitum, iterum renouat, habemus etiam tex. in §. pen. Instit. tit. de liber. ibi. duabus constitutionibus hoc emendauit, & in pristinum statum reduxit. In Iure enim Canonico habemus ante nuptiarum celebrationem in Ecclesiis denunciationes fore fiendas. c. in tua, de sponsal. & matri. c. cum inhibitio de clandest. desponsat. tamen senio vbi vis Christianarũ gentiũ ab vsu recesserat, superuenit deinde Trident. Concil. quo in desuetudinem quæ iuerant, reuocata sunt. sess. 24. de refor. matrim. c. 1.*

29 *Secundò inquit gloss. & Bart. quòd posterior lex interdum ponitur correctiuè gloss. ibi ponit exemplum per l. general. C. de sacrosan. Eccles. vbi personis Deo dedicatis datur facultas testãdi, et decernitur ibi rata esse eorum elogia, tamen corrigitur per l. posteriorem, videlicet per Auet. Ingressi. C. illo tit.*

30 *vbi ingressi in monasterium cum se, suamque Deo vouerint*
testari nequeunt.

Ad remq; nostram illud optimè facere patet; de veteri iure
31 *Vsuræ permittebantur, vt per Vulp. in l. si legatũ. §. fin. ff. de*
annu. lega. & fortasse euitandi gratia maius malum, quis
32 *enim nescit fœnus apud Romanos reprobatũ fuisse semper?*
33 *annuebat Cato fœnerari hominem necare esse, sic concubina*
tus permittebatur. not. in l. cũctos populos ibi scrib. C. de sum.
trinit. & fide cathol. in l. in concubinatus ff. de concub. Ho-
die autem vsuræ prohibitæ sunt c. quia in omnibus de vsur.
34 *c. plerique. 14. q. 3. vnde illud verificari potest, de quo glos.*
in leg. 1. de accusat. Distingue tempora, & concordabis
scripturas.

Tertiò suppletiuè gloss. adducit l. fin. C. de constit. pec. epistola
35 *Diui Adriani, quæ loquebatur tantum de fideiussoribus, qui*
poterant impetrare beneficium diuisionis, extenditur vt etiã
locum habeat in quibusuis, qui promiserint pro alijs se solutu-
36 *ros fore; lex enim à lege magis specialiter loquendo solet sup*
pleri d. § pen. Inst. tit. de libertin. l. quamuis. ff. de in ius voc.
l. vt gradatim. §. 1 ff. de munc. & honor. d. l. 2. C. commu. de
leg. canonist. in c. item cum quis. de restit. spolia.

Quod ampliari, seu extendi solet, etiam si lex generaliter loqua-
tur, & per dictiones vniuersales. Parys. cons. 157. nu. 29.
37 *lib. 4. expedit Iura Iuribus concordare. cap. cum expediat in*
princ. de electio. in 6. & ad hoc prompta est lex ipsa l. 1. C.
de in off. dotibus. Hac igitur de causa tempora conditorum
Iurium sunt pernoscenda, & quæ sunt posteriores item leges;
vltimæ enim prioribus præualent.

Ex hoc inferri potest ad vnum, de quo per scriben. in rubri. ff. de
38 *off. eius cui mand. est Iurisd. quòd si gloss. adducat diuersas*
opiniones, neque pedes figat super vnam certã, quæ dicatur,
39 *& intelligatur acceptata; communi calculo à doctoribus no-*
stris receptum est vltimam censeri receptam: Maximam
40 *quidem esse glossæ opinionẽ uoluere Doctores nostri. Aquens.*
deci. Silua. nuptia. dum tractat. de commu. opinio. Gozad.
cons. 39. & haud temerè ab illa recedendum esse attestatur
41 *Affli. decis. 321. asserit enim ibi glossæ opinionem antecelle-*
re opinionibus cæterorũ. Fely. in d. c. 1. de constit. col. pen. cõs.
42 *42. nu. 16. ille attestatur glossas refugium esse Aduocato-*
torum, & quidem naues esse, per quas hoc vastum Iuris pe-
lagum nauigamus, & quandocũque diuersæ sunt opiniones,
43 *illa seruanda est, quàm glossa tenet Butrig. in l. 1. C. qui prò*
sua Iurisd.
44 *Tamen nonnulli voluere, quod si legem non alleget, ei non sit*
standum, vt per Hippol. de Mars. cons. 30. nu. 1. cons. 83.
num. 4. cons. 136. num. 6. Crot. cons. 1. num. 16.
Quod tamen temperandum esse existimo; quando contraria
Iuribus munita reperiretur, et huiusmodi fuit opinio Zasij in
l. 2. de orig. Iur. Purpurat. in l. 1. num. 613. ff. de off. eius, cui
mand. est Iurisd. Sit itaque conclusio maximam esse glossæ
auctoritatem; sed relatis pluribus opinionibus; quam existi-
mabimus glossam fuisse amplexam?
45 *Scribentes (vt è diuerticulo in viam redeamus) tenent vltimã*
censeri receptam, not. in l. 3. §. Neratius. vbi Alex. ff. de
acquir. poss. Imol. in l. qui filium. §. vltimo. ff. ad Trebel. &
ad hoc optimè quadrant quæ dicebat Ias. in l. si ijdem cum

quo.

46 quo. §. si una. ff. de Iurisd. omn. Iudi. ubi Iudex cum fert sententiam, & appellatur, & alius Iudex fert aliam sententiam, attenditur semper ultima.

Nihilominus licet ab omnibus scribentibus nostris in hanc sententiam pedibus fuerit itum, quod ultima opinio censeatur recepta iuxta gloss. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Trebel. p Bart. in l. bona fides. ff. de posit. Adhuc nos existimamus non ita inconsulto admittendam fore, sed distinctionis fœdere quodam moderandam esse.

47 Si enim glossa plures recitat opiniones, primamq; simpliciter proferat, deinde dicat, alij dixere, alij tenuere, vel quid simile, tunc dico gloss. eo tempore primam tenere: Illa enim di-
48 ctio, alij, est exclusiua sui metipsius, ut per Ioan. lup. in c. per vestras, super secundum notab. §. loquenti nu. 6. de donat. inter vir. & uxor. ex quo non dixit tenere illam, vel illam, & ita dicebat etiam Bart. in l. 1. C. qui & aduer. quos Roman. eandem extollit in l. 2. C. si aduers. dona. Corne. in leg. cum antiquitas C. de Rest. Idē cons. 70. Duo proponuntur. vol. 4. Aut pari ratione sumus in materia fidei, & gloss. ad
49 ducit opinionem alicuius Theologi, tunc illa est tenenda, licet primo loco sit posita, ut in addit. ad Decanum in rubr. in summa de off. eius, cui mād. est Iurisd. mouebatur per Abb.
50 dicta in c. 1. de consang. & affinit. quod ubi versamur in causa fidei, Theologus sit Canonistæ præferendus; ut puta ad Episcopatum inuicem concurrentibus; Tamen Abb. opinionem damnare videtur Alciat. in rubr. de Summ. Trinit.

Sic pari ratione erit dicendum, ubi prior opinio innititur æqui-

tate

51 tate naturali, ista prior erit admittenda, vt per Aret. cons. 163. diligenter. Grat. cons. 141. num. 11. & per Deca. in præallegato loco.

Addamus quoque & illud memoriæ seruandũ in actibus etiã
52 humanis posteriora attendenda fore. vnde ex Modestino in l. mela. ff. de alim. & cibar. leg. colligunt scribentes nostri, vbi
53 consuetudines variæ sunt, vltimæ standum esse arg. l. pacta nouissima C. de pactis, & ibi Purpur. num. 46. hinc etiam si assessoribus necesse sit salarium persolui, & variæ adsint
54 consuetudines quoad quantitatem, stabitur vltimæ Bal. in l. binos ad fin. C. de aduoc. diuer. iudi. l gallus. §. ita sane. col. 2.
55 ff. de lib. & posth. Neque extra propositam videtur esse materiam, & illud scitu dignum, videlicet quæ, & quo pacto sit instituta vita; postremò attẽdendã fore. vnde Mater, quæ diu meretriciam exercuit artem, tandem ad laudabiliorem conuersa vitam condidit testamentum, filiamq; suam corpus in lupanaribus præstituentem exhæredauit, mater turpis nõ censebitur persona, atque meretriciũ à filia obijci nõ poterit; quia postrema illa mutata vita attendenda est; ita
56 Bal. in l. si filia C. de inoffi. testa. Decimæ quoque solui debẽt & variæ fuere solutæ in noua solutione peragenda, quæ qualisq; postrema fuerit solutio?

Attendemus Bellẽci in tractatu de charit. subsid. q. 82. vol. 5. Redeundo ergo (vnde digressa est oratio nostra) tempora Principum, & legum conditorum sunt attendenda, vt inde quæ leges sint correctæ dignoscere valeamus.

Sed dubitatur, an indistinctè posteriori lege contrarium disponente, censeatur anteriori derogatum legi?

Nequa-

57 *Nequaquam dicimus, lex enim noua non se extendit ad ea, quæ longo tempore, & hominum vsu sunt stabilita, de quo est notab. tex. in l. qui in prouincia. §. 1. ff. de rit. nuptia, dum dicitur ibi mouemur tēporis diuturnitate, vbi princeps alias non facturus, motus tamen diuturnitate, quod nullum erat, confirmauit; de hoc not. tex. mentionem facit Barb. cons. 9. Præclare scribitur. col. 2. lib. 2. & aperte Angel. cons. 52. in 9. proposita, col. vltima Tiraq. qui hos, aliosq; allegat in tract. de præscript. §. 1. gloss. 4. vers. 9. hic spectat, si enim de hoc legislator fuisset admonitus, ita profectò non statuisset. vnde Pilosophus quinto ethicorum. Cum igitur lex posita sit generatim, accidat autem aliquod cōtra legem sic scriptā, tunc æquum est qua deficit legislator, cum legem sine exceptione scriberet, explere quod omissum est, et legi moderari, quod faceret legislator, si coram adesset etiam lata lege; Rationem autem huius dicti esse existimo, quia lex habet tacitam*
58 *conditionem, si moribus subditorum conueniat. Probus in c. veniens de verb. sign. in 6.*

Quin & illud addamus legem posteriorem mutari nonnunquā per priorem, ad hoc habemus tex. in c. omnis de pænit. & remiss. vbi constitutum est, qui iusta de causa vult alij confiteri, debere prius petere, & obtinere licentiam a proprio sacerdote tex. pari ratione habemus in c. placuit de pænit. dist. 6. vbi vrbanus Papa secundus sanxit non licere alteri sacerdoti peccata confiteri, absque consensu proprij sacerdotis, nisi pro ignorātia illius cui pænitens prius confessus est. Dubitatur inquam, an textus iste Urbani locum habeat?

Videtur quòd non, cum enim lex posterior, ut puta c. omnis velit licen-

licentiam petendam, & quidem obtinendam.

Tamen contrarium est dicendum, quòd vbi viget ignorantia in sacerdote proprio, tunc alteri posse confiteri etiam non obtenta licentia, & sic isti decretali posteriori derogatum videmus limitatiuè per priorem ita Nauar. de pænit. distin. 6. nu. 144. c. placuit; sic de Iure Cæsareo. Auct. offeratur. C. delit. cont. tempore est longe posterior, & limitatur per l. sciendum ff. qui satisd. cogan. & illud dicamus, si forte concurrant duæ leges, prima speciatim de aliqua constituta est re,

60. *altera uerò posteriori tempore generatim, hanc secundam primam specialem tollere non dicemus gloss. in c. vt officium in verbo duabus. de hæreti. in 6. Gemi. in c. primo col. 1. in prima oppos. de constit. in 6. Hincq; habemus, si lex generaliter corrigat, non intelligitur corrigere in casu speciali prouiso, nisi tamen per generalitatem illius legis corrigi dignoscatur ratio illius casus specialiter prouisi auth. offeratur cum gloss. C. delit. contest.*

61 *Intentio, finis, seu scopus (nam hæc tria nomina idem significant) summi Pontificis fuit prouidere, ne fierent locationes, nisi ad certum tempus, rerum ecclesiarum, non darentur in Emphyteusim, non in feudum, & tandem nulla fieret earum rerum alienatio, nisi non nullis in casibus, quos postmodum ad textum enumerabimus. Fiebant etiam tunc temporis quædam ad longum tempus locationes; ex quibus Ec-*

62 *clesiarum bona indirectè alienabantur, per ipsas enim transfertur dominium vtile, ac Ius in re acquiritur gloss in l. 3 ff. si ager. vectig. vel emphi. petatur l. 1. §. quod autem; vbi Bar. & Doct. ff. de superfi. Cast. Imo et alij in l. codicillis. §.*

instituto

instituto.ff.de leg. 2. Ias. in l. naturaliter.num. 13. ff. de acquir.poss. in l. 1. num. 34. in l. 2. num. 39. C de Iure Emphy. Ripa. in l. filiusfam §. Diui. num. 10. ff. de leg. 1.

Si ergo per talem locationem ius in re transfertur, facilè in alie-
63 *nationem conuertitur; Nam in habentibus (ita dici solet) symbolum facilis datur transitus. l. si vnus §. pactus ne peteret. ff. de pact. l. sed cum patrono. ff. de bono. poss. & sic ex tali translatione vtilis dominij transferebatur vtile, & directum dominium in conductorem vsurpatiuè scilicet, quod contingere solet, vel prælatorum iniuria; bona enim*
64 *Ecclesiæ, cum in bonis sint nullius. §. sacræ. Instit. de reru diuis: fit, vt à Prælatis contemptui sæpissimè habeantur,*
65 *pro ut de rebus cõmunibus dici solet l. 2. C. quando, & quibus quarta pars. debet lib. 10. Ideo constituit vltra tres an-*
66 *nos locari bona Ecclesiæ non posse, ne sub hoc prætestu fieret alienatio. not. etiam Doct. in Auct. qui rem. C. de sacrosanct. Eccles.*

Sed antequam ad tertium propositum deueniam, dubitare quis posset, an extrauagans nostra vsu fuerit recepta? Nã non est satis leges condere, sed debent vsu obseruari, & in
67 *assuetudinem (vt ita dicam) deduci. l. de quibus §. inueterata. ff. de legibus. §. igitur. in proæmio Instit. licèt enim lex sit*
68 *quicquid Princeps disponit animo condendi legem. l. 1. ff. de const. princ. l. ex stipulatione. C. de sent. glos. in §. sed, & quod principi. Instit. tit. de Iure nat. gent. &c. requiritur tamen, quòd vsu fuerit recepta; scimus nempe ab initio leges non receptas, vel postea desuetudine sublatas non deuincere*
69 *subditos ad ipsarum obseruantiam c. in istis. §. leges. 4 di-*

C stinct.

ſtinct. ibi Domi. gloſ. in c. 1. de treg. & pace. gloſ. in l. rerum non nouarum. §. patroni. C. de Iudi.

70 *Rocchus de Curte in c. fin. col. 82. de conſuetudine apertè tenuit, Extrauagantem noſtram vſu non fuiſſe receptam, qui tamen mirum immodum decipitur; Nam in Curia Roma*

71 *na videmus in ſingulos dies non locari ad longum tempus, non in feudũ, Emphytheoſimuè concedi eccleſiarum bona, niſi prius à ſummo Pontifice obtenta licentia, & ita etiam adnotabat Cagnol. in d. Auct. qui rem. num. 11. C. de ſacroſan. eccl. hoc etiam atteſtata fuit Rota Bononienſis deciſ. 13. num. 9. verſ. non obſtat. Petr. Anchar. Regien. q. 52. num. 12. in 2. pact.*

Tertio ſuccedit loco, vt ad eam partem conuertatur oratio,

72 *quam Greci ὑποκείμενον, noſtri ſubiectum Materiale dixere, ſeu materiam ſtratam nuncupant, videlicet ad alienationem rerum eccleſiarnm, ideſt ad locationem, conductionem vltra triennium, ad infeudationem, ad contractuum Emphythèoticum, ſed locationi in primis accommodetur locus, & de ipſo perfunctoriè tamen non nulla percurramus.*

DE

DE LOCATIONE ad breue, & ad longum tempus. Cap. 2.

SVMMARIVM.

1 LOcatio constituitur ad breue, ad longum tempus, & in perpetuum.
2 Contrariorum eadem disciplina.
3 Locatio ad longum tempus, quæ sit. & num. 9. 12. 15.
4 Quilibet præsumitur viuere vsque ad cẽtum annos.
5 Decrepitus quis dicatur.
6 Senectus proxima infirmitati.
7 Senectus quare odiosa.
8 Lex considerat quod est, non quod contingere põt.
10 Tempus longum dicitur Decennium.
11 Vltimum testamentum factum post decennium derogat priori cum clausula derogatoria.
13 Voluntas, seu beneplacitum dicitur longum tẽpus.
14 In sententia semel suscepta quis præsumitur persistere.
16 Paria sunt quid fieri simpliciter, vel æquipollens.
17 Pretia rerum alterantur.
18 Furtum dicitur vnum, licet plures Res sint furto sublatæ.

19 Modicum dicitur arbitrio Iudicis, & sic secundum voluntatem constituentis modicum. & num. 20. 21. 22. 24. 25.

23 Inclusorum idem est iudicium.

26 Locatio non tenet, quòd quot anni, tot locationes.

27 Locatio simpliciter facta censetur ad modicum tempus videlicet ad annum.

28 Qualitatem deducens, debet illam probare. Quod fallit, & num. 29. 30.

31 Locatio simpliciter facta censetur de primis fructibus.

32 Locatio perpetua dicitur dupliciter.

33 Locatio perpetua transit ad qualemcunque hæredẽ.

34 Differẽtia inter locationẽ ꝑpetuã, & emphytheosim.

35 Error non nullorum scribentium.

36 Placitum perpetuum esse potest.

37 Conductores in perpetuum dicuntur Perpetuarij.

38 Locatio in perpetuum parũ differt ab emphytheosi.

1 *IN primis igitur illud ponendum erit, quòd locatio constitui potest ad breue, & ad longum tẽpus, & in perpetuum, & quia contrariorum est eadem disciplina. l. 1. ff. de his qui sunt*
2 *sui vel aliæ Iur. c. translato. de constitu. & ad positionem vnius, sequitur necessariò positio alterius; ideo breuiter perquiremus, quæ dicatur ad longum tempus locatio, vt eodem tempore noscamus quæ ad breue.*

3. 9. 12. 15. *Non nulli dixere ad longum tempus esse, vbi est*

facta

facta ad vitam locatoris, uel conductoris, aut etiam alterius Bal. in l. 6. ff. de vsufr. Aret. cons. 55. num. 2. Alex. cons. 119. in fine. lib. 3. Deci. cons. 204. Boer. decis. 234. & hāc communem opinionem esse attestatur Nauar. in c. 1. §. 1. de pœnit. distin. 5. num. 6. Rationem autem reddunt interpretes
4 *nostri, quia quilibet præsumitur viuere usque ad centū annos l. fin. C. de sacrosan. Eccl. Deci. cons. 575. num. 10. idem in l. 15. apud quem. C. eden. Bal. in c. quoniam frequenter, vt lit. contest. ubi attestatur talem præsumptionem tolli per publicam vocem, & famam.*

Hæc ratio videtur in se habere aliquam difficultatem; fac enim esse quod in vitam alicuius senis sit collocata, qui octuagesimum (vt puta) agat annum, qui & decrepitus ap-
5 *pellatur l. maiores. ff. de Iur. immunit. Bald. cons. 21. ibi etiam per Gram. not. in §. item maior. Instit. tit. de excusat.*
6 *tuto, & infirmitati dicitur proxima, & sic morte l. Senium C. qui testa. face. poss.*

Dicetur ne, & tunc etiam ad longum tempus? Videtur certè quod non; senectus enim ea de causa odiosa solet eße, quia haud procul absit a Morte Cic. de senectute, sed redeo ad
7 *mortem impendentem, quod est crimen senectutis, & infirmitati dicitur proxima, & sic morti. d. l. senium C. qui test. facer. poss.*

Sustinendo tamen hanc rationem, responderi potest, quod Ius non considerat, quòd senectus sit proxima vel remota à Morte, quia etiam Iuuentus proxima esse potest; vide Ciceronem dicto loco; quāquam (o bonè Deus) quid est in hominis
8 *vita diu; sed considerat illud tempus ad vitam, & sic*

quod

quod est, non autem quod contingere potest.

9 *Nonnulli, & secundo loco dixere locationem ad longum tempus esse, ubi est facta ad decennium, est gloss. in l. 2. ff. si ager. vestig. vel emphy. Cardin. in Clement. 1. de reb. Eccl. non alien. & hanc communem attestatur Bar. in l. 1. §. quod autem ff. de superfi. Castr. in l. si filio. §. si vir. in quinquennium. nu. 2. ff. sol. matrimo. Arius. Pinel. in l. 1. par. 1. n. 6. C. de bonis mater. Alex. cons. 17. lib. 4. Socin. Iuni. cōs. 66.*

10 *nu. 2. lib. 2. & ubi Doctores nostri de longo tempore loquuntur, semper de decennio intelligi debent, quod proprium dici tur longum tēpus glos. in l. cum de in rem verso. & ibi Scrib. ff. de usur. glos. in l. si filius. C. de petitio. hæredi. in l. litibus. C. de Agric. & censi. lib. 11. & hac de re cumulatissimè loquitur. Tiraq. de præscriptio. § 1. gloss. 4. ad finem.*

Vnde in fine inferebat ipse, quod si quis fecerit testamentum cū clausula derogatoria, & post decennium aliud condiderit testamentum, non habita mentione de clausula illa derogato-

11 *ria, quod valet hoc ultimum, quia præsumitur in testatore illius clausulæ obliuio, ut ibi per Tiraq. scribentes adducentem.*

12 *Tertio dicitur ad longum tempus, quia eo pacto fit, ut duret quousque locator voluerit, Maria. Socin. Iun. cons. 63. nu. 11. lib. 1 Bart. & Ias. in l. sufficit. ff. de condi. indeb. l. Iurisperitos. ff. de excusa. tuto. Arius Pinel. in d. l. 1. 3. par. n. 63. ad fin. ex regula sufficit, & ibi Ias. ff. de cōd. indeb. & Dec. cons. 104. in fine.*

13 *Hæc enim voluntas, seu beneplacitum dicitur longum tempus, quæ non reuocatur ex aliquo certo existente, nisi superuenien*

te morte.c.si gratiosæ: descrip.in 6.l.4. ff.locat. Mart.lauden.in repetitione rubr.de rei vendita num.5.

Sed dubitari potest, quare ista ad longum tempus dicitur. Existimo id propterea dici, quia vnusquisque præsumitur per-
14 *duraturus esse ea in sententia, quam semel elegit: not.Scrib. in l.nemo potest de regul. Iur.in reg. quod semel. illo tit. in 6. in l.si quis Iusiurandum.C.re reb.cred.Ias. in l.fin. col.2.C. de codicillis, & eo maximè, quia præsumptio viget, quod cõtractum sibi proficuum fecerit.*

15 *Quartò dicitur locatio ad longum tempus, vbi est facta ad nouem annos. seu ad octo; vel etiam ad breuius tempus cum pacto tamen, vt tempore illo finito, incipiat aliud tempus, & quod iniunctum excedit decennium dicitur locatio ad longum tempus. Card.in clem. 1.§.fin.de reb.Eccl.nõ alien. Fely.in c.quæ in Ecclesiarum de cõstit.num.85. Faber.in §. finitur.Inst.tit. de vsufr. Aret. in l.si quis ante. col.1. ff. de acquir.poss. Alex.cons.265.lib.2. & ratio est, quia non attenditur illud adiectum secundum tempus, sed illa adiectio, qua longum constituitur tempus; paria enim sunt quod quid*
16 *simpliciter fiat, vel fiat per æquipollens. Bal.in l.si institutorem in fine ff si cert.pet. Bal.in l.1.ff. de lib.& post.l.singulos & ibi Aret.ff.de testa. & quando sumus in bonis Ecclesiæ, vniuersitatis, Collegij, locatio non potest denuò fieri durante adhuc prima, ideo debet expectari ipsam completam esse, tũ*
17 *quia pretia alterantur rerum l.pretia rerum.ff.ad l.falc.quo casu agi posset de Ecclesiæ, & horum locorum damno, & quia posset etiam referri ad illud tempus: quo locator amplius locare nõ posset.morte ipsius, vel fortasse crimine aliquo. Rebuff.in*

buff. in l. Neratius. ff. de ver. sign. & sic in materia nostra, si locatio fieret de tribus in tribus annis. diceur prohibita, quia una, & eadem est locatio sub diuersis temporum resolutionibus, & una verborum conceptione not. in l. senatus. §. fin. ff. de donatio. caus. mor. hinc est, quod si quis furatus fuerit
18 plures res, unum est furtum l. inficiendo. §. infans de furt.
Verùm quia hoc simpliciter non est admittendum in terminis nostris, vt citra decennium breue dicatur tempus, ideo videamus quodnam modicum dicatur tempus, & illud primò con
19 stitutum est, modicum dici arbitrio Iudicis l. si debitori. ff. de Iudi. dicitur etiam modicum secundum voluntatem, & arbitrium illius modicum constituentis, est tex. in l. locus. ibi etiā Rebuff de verb. sign.
20 Nonnulli etiam dixere modicum dici tempus spatium quinque annorum, & ideo prohibitus alienare, non poterit locare vltra quinque annos, ita attestabātur Port. Imol. cons. 61. quos refert Merzan. in epit. fidei. 2. par. q. 38. & adduci solet tex. in l. si quis nec causam. ff si cert pet & ibi Bud.
21 Alij verò dixere breue tempus esse spatium septem annorum per tex. in c. fin. ne prelati vic. suas Gigas. in tract. pensio. q. 87. num. 7.
22 Non defuere alij ex scribentibus nostris asserentes modicum dici omne tempus infra decennium. gloss. in l. 1. §. quid autem in verbo actio. ff. de superf. lap. alleg. 80. Alex. in l. si filiofam. §. si vir. n 25. ff sol. matri. gloss. in c. 2 in verbo nō modicum de reb. Eccle. non alien. in 6. & ista opinio in genere videtur verissima, quia si longum tempus dicitur decenniū, ergo necessariò breue erit omne tempus infra decennium, dici enim so-

25 enim solet inclusorum idem est Iudicium l. asse toto ff de hæred. inst. tamen circa hoc mihi semper verißima visa est opinio illa, quòd relinquatur Iudicis arbitrio, vt per Card. Zabr. cons. 65. & Alex. cons. 17. num. 7. vol. 4. idem Alex. in d. l. si filiofam. d. §. si vir. num. 25. qui de communi testatur, vt etiam superius dicebamus, personarum, rerum locorum rationem per Iudicem habendam fore; Verùm quia infra ad verbum ab antiquo concedi solitis, quod superest, attingemus; ideo pergamus ad reliqua.

In casu autem nostro, quodnam dicatur longum tempus, seu breue ad effectum ne poßint bona Ecclesiæ locari?

25 Dicendum est esse spacium trium annorum. ita tex. noster, & nouißimè hoc determinauit sacrum Trid. Concil. sess. 25. cap. 11. vbi irritantur locationes ad longum tempus rerum Ecclesiarum, etiam confirmatæ Auctoritate Apostolica, & qui vltra tale tempus vult locare fructus Ecclesiæ, licentiam à Summo Pontifice debet habere, vt dicemus.

26 Sed quæritur, quid si fiat locatio cum pacto, quòd tot sint locationes, quot anni, nunquid vltra triennium teneatur.

Tenendum est, quòd non, nec illa cautela est tuta, quia censetur vnica locatio non obstante tali pacto, quod quidem præsumitur appositum in fraudem. Fely. in c. quæ in Ecclesiarũ. col. antefin de const. Ruin. cons 57. col antepen. lib. 1. Cagn. in Auct. qui rem. C. de sacrosan. Eccles.

Vltimò vnum illud restat videndum quid si fuerit facta locatio simpliciter, videlicet absque aliqua temporis præfixione, nunquid ad breue, vel ad longum tempus sit dicenda?

27 Tenuere Interpretes nostri ad modicum tempus talem locatio-

nem esse tenendam, videlicet quod annua sit dicenda. Maria. Socin. Iuni. cons. 24. num. 3. vol. 2. per l. item quaritur. §. qui impleto. ff. locat. arg. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sign. l. legem. C. loca. & Bello. cons. 87. ad fin. ea scilicet ratione existimamus; Qualibet enim dispositio in dubio debet intelligi, quòd simpliciter sit facta, & allegans
28 *qualitatem illam probare tenetur, quia nò præsumitur clem. vna. de off. deleg. Scrib. in l. cum quid. ff. si cert. pet. & Bar. in l. 1. §. ait prætor. ff. ne quid in flumine publico. Dec. cons. 520. col. fin. quod autem ad longum tempus sit facta locatio, hæc est qualitas extrinseca, quæ non præsumitur di ctis Iuribus, locatio enim propriè est annua.*

29 *Quod tamen limitatur non esse verum; quandocunque consuetudo in contrarium esset. Alex. cons. 167. col. 1. vol. 1. cons. 306. num. 29. vol. 1. Quòd etiam si talis esset fundus, à quo fructus non perciperentur, nisi prefecto secundo*
30 *anno, & profectò idem esset dicendum, sed quoad duos diceretur annos in rustico scilicet fundo; quia collectio fructuũ attenditur, & adhoc optimè, quadrant quæ addidit Alex. ad Bart. in l. dotis promissio. ff. de Iure Dot. Fely. in c. 2. de treg. & pace, argumento à contrario sensu desumpto idem denotat. Quòd si fiat annualis locatio, quæ bis in anno pariat iuxta illud poetæ.*

31 *Bis venit ad mulctam, binos alit vbere fœtus. Locatio de primo dicetur fœtu; & ex his apparet quæ ad longum tempus dicatur locatio.*

Superest, vt de locatione in perpetuum verba faciamus, de qua per scribentes nostros in l. 1. C. de Iure Emphy. & precipuæ

cipuæ Iaſ. num. 34. Socin. Iun. conſ 63. num. 11. lib. 2.

32 *Talis locatio poteſt dici perpetua dupliciter; primò namque vbi ex verbis id colligitur, vt puta, ſi verbum in perpetuum habeat, eſſe poteſt, vt quis titulo locationis penſionem ſoluat, & hoc perpetuò duret; nemo eſt qui dubitet hanc*

33 *perpetuam eſſe locationem; nam tranſit ad qualemcunque hæredem. l. viam veritatis. C. locat. neque dicendum erit eſſe contractum emphyteoticum, quia maxima conſtituitur differentia; nam contractus dicitur locationis, vbi pen-*

34 *ſio reſpondet fructibus. gloſ. in l. 1. §. 1. ff. de ſuperfi: ſin autem ſit modica, dicitur tunc temporis emphyteoticus contractus. Bal. in c. lucrum. de dilat. in 3. col. Iaſ. in præcitata l. 1. C. de iur. emphyt. Et ex his apparet quàm perperam dixere nonnulli ex ſcribentibus idem eſſe locationem ad lon-*

35 *gum tempus, quod in perpetuum, vt nouiſſimè vicen. Caræcius in tract. locati. verſ. ſimilitudo locationis, & cet. num. 11. Quis enim ſanæ mentis vnquam dicet verbum perpetuum poſſe de ſui ſignificatione certo terminari tempore? l. 8. ff. de vſufr. Aſius Pinel. in l. 1. in 3. par. num. 65. C. de bon. mater. Barba. conſ. 20. vol. 4.*

Alio modo dici poteſt perpetua, vt quando partes conueniunt

36 *de locatione duratura, quouſque partibus placuerit; huiuſmodi placitum perpetuum eſſe poteſt; tacito enim conſenſu, ſicut locatio, poteſt renouari l. item quæritur. §. qui impleto ff. locati. l. legem in fin. C. illo tit. multo magis expreſſo conſenſu; Neque negotium facit, quod dictio illa perpetuò, ſicut ſemper, aſſiduè, & aliæ ſimiles, non ſemper perpetuitatem denotat; illud quidem verum, vbi ſubiecta patitur*

materia, sed non in casu nostro; facit ad hoc.c nunquam. de conse. dist. 5. ibi glos. l. filium. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur.

Minus obstat, quod locatio in perpetuum non differat à locatione ad longum tempus; quoniam illud procedere affirmabimus quò ad dominium vtile. in vtraque nempe transfertur in conductorem; vt per Socin. Iunio. cons. 56. 2. par. 819.

37 *Vltimò conductores in perpetuum dicuntur perpetuarij. l. fin. l. 1. & l. 3. C. de locat. præd. ciuil. lib. 11. Ista igitur locatio perpetua ab emphyteosi parum, vel nihil differt, nisi differentiam constituamus in pensionum solutione. Imol. viden*

38 *dus. in c. nulli. in 3. col. & in c. ad audientiam. col. 1. de iur. emphyt. Ibidem quoque Ias. num. 34. vers. an autem. hæc omnia dictitabat Decian. cons. 123. num. 13. vol. 3. sed iam finem huic locationi dantes ad emphyteosim nostra conferatur oratio.*

DE

DE EMPHYTEOSI.

Cap. 3.

SVMMARIVM.

1 QVid nominis videndum in qualibet re.
2 Emphyteosis vnde dicatur.
3 Datio in liuellum quid.
4 Emphyteosis constituitur in rebus soli.
5 Dominus præfertur in venditione rei emphyteoticæ cæteris emptoribus, sic & fructuum. Fallit, & num. 7.
6 Dominus non expectat consensum Emphyteotæ in venditione Emphyteosis.
8 Dominus directus, & vtilis in emptione quis præferatur.
9 Offitium Iudicis, vel Actio in factum quando competant.
10 Diuites possunt cogi ad erogandas eleemosynas.
11 Emphyteota potest agere rei vendicatione.
12 Emphyteota præfertur cæteris Domino vendere volente.
13 Appellatione alienationis venit datio in Emphyteosim.
14 Dominus directus præfertur alijs creditoribus in exigendo censum.

15 Con-

15 Contractus Emphyteosis pluribus modis celebrari potest. & num. 16. 17. 31. 35. 37.
17 Durante tempore concessionis Impetrans non potest alienare rem impetratam, aliàs cadit à iure, & num. 18. 20. 25. 28. 30.
19 Emphyteosis quando transit ad extraneos.
21 Alienatio quomodo imputetur in legitimam.
22 Voluntas cum damno alterius mutari non potest.
23 Caducitas ex æquitate remittenda.
24 Clerici in pœnalibus tenaces esse non debent.
26 Traditio reddit duriorem conditionem hominis.
27 Inter bonos bene agier oportet.
29 Emphyteota an possit permutare rem.
32 Emphyteosis an præsumatur perpetua, vel temporalis, & num. 33. 34.
36 Emphyteosis ad generationem, illa finita, terminatur.
38 Emphyteosis Ecclesiastica, vel profana, & differunt inuicem, & num. 39. 44.
40 Emphyteosis de sui natura non transit ad extraneos hæredes.
41 Filius legitimatus an admittatur ad successionem. & num. 42.
43 Emphyteosis quando non veniat in restitutionem fideicommissi.
44 Emphyteota cessans soluere censum per biennium, cadit à iure, sed quid si plures, & vnus tantum soluit. & num. 45.

46 Caducitati renunciatum quando censeatur.
47 Per non solutionem assis caditur in commissum.
48 Recognitio fit tam respectu magnæ quantitatis, quàm paruę.
49 Emphyteosi concessa, non seruatis seruandis, an Emphyteota debeat persoluere canonem.
50 Commissum habet locum non facta solutione integraliter ob nummum. Fallit. & num. 55. 56.
51 Errans in vno, in omnibus dicitur reus.
52 Solutione probata per tres præcedentes annos, censetur de præterito, & num. 53.
54 Comissum cessat Domino ita volente.
56 Paupertas excusat à comisso.
57 Emphyteota an teneatur soluere pensionem, si non possideat rem.
58 Hæres si sine culpa tardè adeat, excusatur.
59 Annatam soluere quis non tenetur, nisi beneficio fruatur.
60 Detentoris solutio prodest iuridicè inuestito.
61 Solutio à quolibet facta sufficit ad conseruandum ius Reale.
62 Ignorantia non excusat à comisso.
63 Solutio celeris excusat à caducitate, & num. 64. 65.
66 Anni quomodo attendantur in Emphyteosi.
67 Bellum an excuset à solutione canonis. & num. 68.
69 Re Emphyteotica male vtens, illa priuatur, & amittit melioramenta.
70 Modica deterioratio non attenditur.

71 Pro

SUccedit modo, vt de Emphyteosi nonnulla licet breuiter, vtiliter tamen dicamus. In Extrauaganti nostra prohibetur etiam, ne Ecclesiastica bona in Emphyteosim dentur.

1 *Et quia in qualibet re inprimis videndum est quid nominis. Scrib. in §. est, & aliud Inst. tit. de Donat. dicimus Em-*
2 *phyteosim dici à verbo greco* ἐμφυτεύω, *quod est insero, et inde* ἐμφύτευσις, *quod est plantatio, seu insertio: Ab initio enim Domini directi concedebant loca sterilia, vt accipientes illa, nouas plantando arbores, inserendo vites, vel quid simile, fructifera redderent, & alio nomine dicitur*
3 *datio in liuellum, vt per Dec. cons 146. num. 2. Paris. cons. 77. num. 12. lib. 3. Scrib. in Auct. qui rem. C. de sac. san. Eccle. Anchar. cons. 249. in q. ad finem c. 1. §. do-*
4 *nari. qual. olim feu. amitt. Paris. cons. 23. vol. 4. & constituitur solùm in rebus soli, idest in immobilibus. Scrib. in §. adeo Inst. tit. de Actio. in c. potuit. in f. locati.*

Emphyteosis etiam dicitur habere ius proximum dominio, &

dicitur

dicitur Ius Emphyteoticum, cuius iuris virtute si dominus
5 *voluerit rem vendere, Emphyteota præfertur alijs emptoribus, ita dicebat Spec. in tit. de Emphyteosi. §. nunc alia. vers. 93. Angel. in l. congruit. C. de locat. præd ciuil. lib. 11. Boer. decis. 107. num. 1. sic è contra Emphyteota debet potius vendere fructus domino, quàm alijs, iusto tamen pretio. Rom. in l. 1. ff. sol. matr. l. 1. C. de metellarijs. lib. 11. Castr. cons. 4. vers. præterea.*

Sed nunquid domino directo vendere nolente, sit expectandus consensus istius Emphyteotæ.

Dicimus quod non, sequeretur nempè quòd idem operaretur dominium vtile, quod directum, quod non est verum, ita dicebat Sarmient. Selet. interpret. lib. 3. c. 7. num. 4. illud etiā inferendum erit, si Emphyteota disponere de fructibus velit,
7 *vel de re Emphyteotica, nūquid poßit; si dominus nolit idem persoluere, quod alius persoluat, potest alteri concedere, neque domini requirere assensum. Abb. cons. 74. lib. 1. dec. cons. 60. num. 2. pri. par. Illud autem constituendum erit, si Emphyteosis vendi debet, & ad emptionem concurrat dominus directus, & vtilis, si per Emphyteo-*
8 *tam alienetur, dominum directum præferri debere, ita Decian. cons. 48. num. 3. vol. 1. l. vlt. C. de Iur. Emphyteosi.*

Pro hoc autem iure Emphyteotico vtilis actio datur. §. nanq; Inst. tit. de Actio. l. 1. ff si ager vectig. l. 1. ff. de superfi. Franc. duar. disput. aniuer. c. 7.

Quod tamen ex lege intelligi debet; nam de per se contractus iste non erit sufficiens, vt actionem daret, nisi acceßisset Zenonis lex, quæ est prima lex. C. de iur Emphyt Ias. in

l. Iurisgentium.§. quinimo.num.17 ff de pact.in d.l.1.nu. 68. Clar. in §. Emphyteosis.q. 47. Quotiescunque enim
9 *æquitas suadet actionem, aut aliquid fieri, datur remedium officio Iudicis, vel actionis in factum, vel certi conditio ex lege fundata super æquitate naturali l.qui seruandum l. solet l.quoties. vbi glos. ff. de præscript. verb. l si me, & Titium.ff.de reb. cred. l hæreditas ff. de petitio here. c. sicut ij. 47. distinc. in verb.esurientium.glos. in l.nemine. C.*
10 *de sacrosan. Eccle. quæ tenet diuites posse cogi ad eleemosinas erogandas pauperibus fame laborantibus. hoc idem referebat Nauar. de reddit.Eccle. Monitorio.6.num. 2.*
11 *Cum igitur Emphyteota vtile Ius habeat, euenit quòd agere posit rei vendicatione, & omne interdictum sibi competat.l.1.& 2.ff.si ager vectig. vel Emphy.l.1.§. 1. & §. quod ait prætor ff. de superfi. Spec. illo. eod. tit.§. 5. Sic etiã*
12 *fit, vt præferatur omnibus alijs domino vendere volente. Spec. in tit. de emptio § nunc alia.vers. 93. Ang. in l. congruit.C. de locatione.prædia. ciuil. lib. 11. & appellatione*
13 *alienationis venit datio in Emphyteosim ita,quod alienare prohibitus nõ posit,in Emphyteosim dare.tex.et Abb.in c. nulli. de reb. Eccle. non alien. Illud etiam prætermissum à nobis minimè erit in exigendis censibus Dominum directum*
14 *præferri alijs creditoribus, licèt anterioribus; & expressam habentibus hypothecam l. etiam ff. qui potiores in pign. habe.l.1.C. si prop. publi. pens.*
15 *Iste contractus pluribus modis celebrari potest; nam determinatam non habet naturam. Natta. cons. 49. num. 18. & 114. num. 6. Bursa. cons. 122. num. 13. natura enim rei*

gestæ est genus; Inuestitura autem est species; genericque per speciem derogari haud ignoramus. Socin. cons. 50. lib. 3. (t) in eo maximè inspicitur, quòd inter partes est conuentum l. 1. 2. & 3. C. de Iur. Emphy. §. adeo. instit. locati. sicut in omnibus alijs materijs pacta, quæ turpia non sunt, debent seruari. l. Iurisgentium. §. præter ait ff. de pactis; igitur ex voluntate contrahentium vario modo constitui potest.

16 *Primò Emphyteosis celebrari solita est simpliciter, idest sine aliqua temporis præfixione, vt puta, concedo tibi hanc rem in Emphyteosim; ita dicebat Particensis in l. apud Iulianum. §. siquis alicui ff. de leg. 1. num. 9. & per Clar. in d. §. Emphyteosis. quæst. 28.*

17 *Secundò ad certum tempus, vt ad centum annos Azzo. tit. de Iur. Emphy. num. 4. Ias. in l. 1. col. 2. vers. aduertendum. C. de Iur. Emph. & durante isto termino non potest vendi, donari, permutari per impetrantem l. fin. C. de Iur. Emph. c. potuit inf. locat. irrequisito scilicet domino, aliàs cadit à iure suo. Socin. Iun. cons. 70 num. 14. lib. 3.*

18 *Quod tamẽ debet intelligi, vbi tradidit possessionem, non antea Ant. de Butr. cons. 43. de Iure Imol. in c. potuit. de locat. Alex. cons. 173. col. 2. lib. 2. Tiraq. de Iur. constit. 3. part. 26. limitat. Boer. decis. 3. num. 5. 1. par. & talis emphyteo-*
19 *sis transit ad extraneos hæredes vsque ad præstitutum tempus.*

20 *Quod verum, licèt postea rem redemerit. Dec. cons. 160. num. 6. vbi de cõmuni. 186. 604. Ruin. cons. 145. lib. 4. Ripa. in l. cum bona post. num. 20. ff. de priuileg. cred. Guid. pap. cons. 192. Ias. cons. 29. lib. 1. Socin. Iun. cons. 70 num. 14.*

lib. 3. Rolan. conf. 17. num. 12 lib. 2 & sic talis facta redemptio sibi nequaquam prodest, sicut ferè in simili dicemus de grauato filio, qui alienauit bona restituenda, quæ tamen ante euentum restitutionis redemit non obstante tali subsecuta
21 *ta redemptione, imputantur ista alienata sibi in legitimam Socin. in l. Marcellus. §. res quæ ff. ad Trebel. Ripa. in l. in quartam num 107. Socin. num. 90. qui de communi. ff. ad legem falci Fabian. de Monte in Auct. nouissima. num. 113. C. de inoff test quia iste semel declarauit voluntatem*
22 *suam, quam deinde cum alterius damno mutare minimè potest l. nemo potest, & ibi Cagn. & alij. ff. de reg. Iur. c. mutare eod. tit. in 6.*

23 *Tamen ex æquitate caducitatem ei remittendam nonnulli existimauere, vt per Butr. conf. 34. quando scilicet aliter non interfit domini, & addit. ad conf. Decij conf. 160. num. 6. & hoc maximè in Emphyteosi ecclesiastica, quia clerici in*
24 *pœnnalibus tenaces minimè esse debent c. fraternitas 12. q. 2 Sed quid dicendum, vbi Emphyteota alienat, protestatur tamen alienationem effectum sortituram, tunc temporis, vbi per dominum præstitus fuerit consensus, an inquam à caducitate excusandus sit?*

25 *Bal in c. Cumana. col. 3. vers & prædicta, occurrendo huic dubitationi, tenuit eundem omnino caducitate plectendũ; vbi*
26 *enim fit traditio rei, durior redditur conditio domini, & talis protestatio vti fraudi obnoxia non attenditur; nam ex*
27 *æquo, & bono tunc res non geritur, & inter bonos bene agere oportet. not. in l. si ita quis. §. ea lege de verb. oblig. Dec. conf. 60. 1. par. num 4.*

28 *Hoc*

28 *Hoc idem, vt caducitas locum sibi vendicet, constitutum est, non solum, si facta sit alienatio, vt dicebamus, sed etiã si locatio ad longum tempus; Emphyteota, vt nequit aliena re, ita neque ad longum tempus locare Alex. cons.* 120. *vi sis in fin. lib.* 3. *dec. cons. vltimo num.* 3. *in* 1. *part.*

29 *Sed nunquid emphyteota permutare valebit rem emphyteoticam, & permutando priuetur?*

Quòd non priuetur Bal. in l. si domus. § fin ff. de leg. 1. *Imol in c. potuit tit. locat. col.* 9 *maximè tamen quando à Domino non posset illam habere rem in permutationem, quam ab alio poterat habere Abb. cons.* 74. *num.* 1. *col.* 2. *Dec. cons.* 160. *num* 1. 2. *Decian. cons.* 5. *num.* 66 *vol.* 3. *secus si simulatè, & fraudulenter facta esset permutatio, seu pretium interueniret; tunc enim in commissum cadere affirmabimus Dec. in præalleg. cons.* 160. *Alex. cons.* 197. *colum.* 1. *num.* 7.

30 *Sed quid tenendum, si vendicatio emphyteosis fuerit facta cum pacto de retrouendendo; non incidit in pœnam, ita asserebat Bal. in l. ab emptore in princ. vers & hoc nota. ff. de pactis Dec. cons* 88. *pro tenui. cons.* 160. *num.* 3. 1. *vol. Dec. resp* 9. *col.* 2. *nu.* 75. *idẽ dici solet de vasallo (vt infra dicemus) tunc enim simpliciter vsumfuctum vendidisse magis uidetur, & commoditatem illam percipiendi fructus, quàm illud ius Bal. cons.* 82. *proponitur.* 2. *col. ver. item pactam allegat. l.* 1. *C. si pig. pig. dat.*

31 *Aliquandò conceditur in perpetuum simpliciter. Aliquando in perpetuum secundum pacta de petenda inuestitura de nouo, seu de renouando. § neque illud in Auct. denon. alien.*

32 *Quid*

32 *Quid autem dicendum, si eius origo non appareat, an præsumẽda erit perpetua, an verò temporalis?*

33 *Perpetuam fore tenuit Angel. in Auct. de non alien. §. emphyteosim. Guliel. de Cuneo, Ang. in l. qui luminibus. ff. de seruit. vrba. præd. vt per Couar. variar. resol. cap. 10. lib. 3. nu. 4. nisi tamen, vt ibidem attestatur, contrarium disponeret*
34 *regionis consuetudo, quæ vti optima legum, & actuum humanorum interpres, & moderatrix seruari debet.*

35 *Aliquando conceditur in certam generationem, & hoc casu fi*
36 *nita generatione, finitur & emphyteosis, ut per Clar. d. §. & q. 28. vers. secundo modo.*

37 *Aliquando ad incertas personas etiam Azo. in d. loco num. 4. Præpos. Alex. in c. nõ debet de consang. & affinit. Ias. in l. 2. nu. 166. C. de Iur. emph. sic pro masculis aliquando, pro feminis quãdoq; , aliquãdo simpliciter, & tunc tam ad masculos, quam ad feminas spectare dixere scribentes nostri, vt latè per Couar. variar. resol. lib. 2. cap. 18. in princ.*

38 *Tertiò illud videndum se offert, quod emphyteosis considerari solet vel quòd sit profana, vel quòd sit ecclesiastica. scrib. in d. Auct. qui rem. C. de sacrosan Eccle. in l. 1. C. de Iure emph. & de profana non in Extrauaganti nostra, sed bene quidem de ecclesiastica tractatur, & inuicem differunt, vt mox dicemus.*

39 *Primò differunt inter se; nam Ecclesiastica Emphyteosis non transit ad hæredes extraneos, sed solum ad descendentes. glos. Bar. Bal. Ang. in l. etiam. ff. solut. matr. Bald. in l. 1. C. de iur. Emphyt. vbi dicit hoc esse verum, nisi contrarium sit expressum in concessione, vbi scilicet sine temporis præfi-*

xione

xione fuit concessa, vt supra diximus. Castr. cons. 124. Aret. in l. quod igitur. ff. de verb. oblig. Bal. in l. 1. ff. si ager vectig. Aret. in l. si filius qui patri in 7. col. ff. de vul & pupil. subst. Riminal. iunior in rubr. quib. alien. lit. vel non num. 348.

40 *Illud tamen aduertendum quòd de sui natura ad extraneos nō transit hæredes §. Emphyteosim in Auct. de nō alien. reb. eccles. Alex. cons. 9. lib 2. Ruy. cons. 158. & 169. num. 2. lib 1. Socin. Iun. cons. 71. lib. 1. Imol. in l. ex facto, nu. 14. in fin. ff. de hæred. inst. Ruy. cons. 23. nu. 34. cons. 68. num. 10. lib. 5. Alex. cons. 23 num. 4. lib. 5. Affli decis. 100. Sed quid si hæres sit filius non tamen legitimus, sed legitimatus, nunquid vti suus hæres admitteretur ad hanc successionem?*

42 *Profectò quidem non admitti voluit Bald. in l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & subst. Anchar. cons. 242. ex tenore col. penult. & cons. 428. col. penul & latè Dec. cons. 171. in prin. & illud notatu dignum erit, quòd siue versemur in emphyteosi ecclesiastica, siue in profana vbicunque*

43 *non est ad extraneos transmissibilis, non venit in restitutione fideicommissi extraneo facienda Ruy. cons. 161. nu. 6. & 8. lib. 2. Scribentes in l. si patroni. ff. ad Trebel. minusque ex delicto per fiscum apprehendi potest. Rimi. iun. cons. 44. nu. 34. & seq. fiscus enim est loco hæredis extranei Alex. cōs. 23. lib. 1. Ruy. cons 117. num. 4. & nu. 10. lib. 1.*

44 *Secundò differunt, quia emphytheota Ecclesiæ cessans soluere per biennium cadit à Iure suo; idest amittit emphyteosim: c. potuit in f. locat. c. aut qui 10. q. 2. c querelam de iur. iurā. Quid autem si sunt duo, pluresue, & vnus soluerit, alius*

autem

autem per biennium cessauerit, nunquid totam Emphyteosim vendicabit vti deuolutam Ecclesiæ.

Barth. Brix in quæst. Domi. q. 45. existimauit partem tantum non soluentis vendicare posse, nisi tamen Prælatus facto sciens cum Canonicis alterius socij partem exegerit; tunc
46 *enim, & caducitati renunciasse videtur. c suam ad nos. de pœnit. l. penult. ff. de inoff. test. videndus tamen est Bar. in l. fraudari. §. prius. ff. de publican. idem vna cum Bal. & Ang. in l. si necessitas. §. si vnus ff de pignor. actio. priuatur soluens, etiam si res indiuisibilis erat, sed ipse aget contra socium ad interesse iudicio familiæ erciscundæ. Bal. in l. 1. §. 1. C. famil. ercisc.*

47 *Sed quid dicemus. Emphyteota assem vnum soluere in singulos annos onere præmebatur, non soluit per biennium, an Emphyteosis iacturam fecisse dicemus?*

Profectò quidem. Bal. in auth. qui rem. C. de sacrosan Eccles. idem in l. cum alleg. in 7. q. C. de vsur. & in rub. C. de contrah. Empt. in 10. q. Assis enim huiusmodi soluitur in recognitionem dominij directi. Bar. in l. 1. C. de Iur. Emphy. non tantum assis attenditur, sed spretum non exhibitæ reuerentiæ erga dominum, & Dec. in d. Auth. qui rem. num.
48 *18. & recognitio dominij fieri potest tàm in magna, quàm in modica re, & ibi Dec. sin autem duo sunt socij, & vnus soluerit, integrum canonem pro consocio etiam, emphyteosis non reuertetur ad ipsum, sed repetet à moroso socio partem canonis eius nomine soluti. ita Imol. in c. potuit. ver. ex prædictis tit. locat.*

49 *Sed quid tenendum erit, Emphyteosis fuit concessa non seruatis*

seruandis,

seruandis, an Emphiteota teneatur soluere canonem?

Teneri ab omnibus receptum habemus; ratione enim persoluendi canonis perinde est, ac si solenniter fuisset facta concessio Bart. Bald. Castr. in l. si colonus ff. locati. Socin. in l. diem functo de off. assessor.

In profana autem requiritur spatium trium annorum leg. 2. ibi Docto. C. de Iur. Emph. Dec. in d. Auct. qui rem. n. 6. C. de sacrosan. Eccles. & talem iacturam euitare non posse fatentur nonnulli ex doctoribus nostris, licèt iste, qui in soluendo moram contraxit, priuilegio summi Pontificis esset munitus, vt per non solutionem canonum, non priuetur emphiteutica re ita Bal. in l. si à te C. de pact. inter empt. & vendit. Bertrachin. de Gabell. nu. 42. in 7. par. prim.

Ampliatur licèt etiam soluerit totam Emphyteosim excepto
50 *vno nummo, in omnibus reus dicitur. Dec. cyn. Bar. Bald. in d. Auct. qui rem Bal. in l. quamuis. ff. de cond. & demonst. in l. cum allegas. C. de vsur. idem in rubr. C. de contra. empt. q. 10. Oldrad. cons. 29. Alex. in l. in executione. §. item si ita ff. de verb. obli. Rimin iunior in §. 1. num. 4. de donat. Bald. in c. significante in fin. de rescript. qui totum non soluit, dicitur partem soluisse, & solutionẽ partis liberationem non præstare indubitati Iuris est l. quamdiu. C. de distract. pignor. leg. in executione. §. pro parte ff. de verb. oblig. ibi inquit Iurisconsultus aliquid solui non posse, nisi totum soluatur; & ad rẽ nostram dici solet, qui in vno errat, in omnibus reus factus*
51 *est, & testis in vno de substantialibus falsus, in omnibus dicitur falsus Millus in Repertorio ver. testis. probata autem solutione per tres præteritos annos præsumitur solutionem fa-*

 ctam

52 *ctam fuisse in præterito, ita quòd pro solutione est iudicandũ glos. in l. 2. C. de Iur. Emphyt. l. 2. C. de Apo. lib. 10.*

53 *Tamen hoc verum dicemus, vbi distinctis, & successiuis annis tribus facta est solutio; sin autem vna vice repertum sit factam esse solutionem pro annis tribus, tunc euanescit talis præsumptio. Bald. in l. 2. C. de dotis promiss. & de hac re Bauer. in tract. de mora. num. 11.*

Ista tamen eo moderamine sunt temperanda, vt latè Tiraq. in tract. de Iudicijs in rebus exiguis car. 55. quando dominus velit, quòd commissum præualeat, aliàs commissum non ha-
54 *bet locum; in manu nempè domini est declarare, vel nonnunquid caducitati locum esse censeatur. d. l. 2. cum glo. C. de iur emphyt. Bald. in l. fin. num. 4. C. de reuocat. donat. Alexandrin. in c. Agatosa 63. distinc. Cassad. latè decis. 2. & seq: tit. locati. Socin. Ium. cons. 3. in prin. 2 parte Corn. cons. 115. in princ. vol. 1. Tiraq. in l. si vnquam in ver. reuertatur. nu. 8. C. de reuocan. dona. Aret. in l. 2. C. de Iur. Emph. Rimin. iun. in d. §. 1. num. 22. de Donat. Decis. Putei. 181. lib. 1, sic*
55 *pari ratione vbicunque per errorem non esset de huiusmodi nũmo facta solutio Barb. in proœ Clem. col. 5. in 1. lectione, & col. 10. in 2. qui de facto consuluisse ita attestatur, & non tantum rei iacturam patietur, verùm quoquè melioramenta si quæ fecit, amittet, Dec. in l. qui rem. num. 14. C. de sacrosan. Eccles.*

56 *Aliquando, & secundo loco excusatione dignus censeri debet emphyteota, quando paupertate oppressus debitum canonẽ persoluere nequierit Bal. in c. querelam de iur. iur. Mars. cõs. 29. lib. 1. Sed quid dicemus Emphyteota per tres, & vltra*

annos,

57 *annos, vbi emphyteosis stipulata fuit, possessionem rerum assequi nequiuit, prædonem fortasse deteriorem offendit, nunquid pollicitum canonem soluere tenebitur, alioquin beneficio spoliatum asseremus?*

Nequaquam ita tenendum, de iure.n.respondendum putamus, debet nempè intelligi vbi possessionem fuerit assequutus, reque vti posit; pactum enim illud ita suppleri debet, est in simili tex.in l.3. §.si quis hæredi.ff.de stat liber: factum hæredis tardius adeuntis hæreditatem sine dolo, non vitio vertitur, si iussum sit intra triginta dies cuidam dare à morte testatoris facit l.tali.ff.de iur. dot. vbi annus computandus est à die celebratarum nuptiarum, facit gloss.in l.fin.verbo delata.C.de iur.deliber.l.si hæreditas eius.ff.de statu libertor.

59 *Hinc etiam habemus, quòd quis annatam persoluere non tenetur, nisi beneficio fruatur. Ant.Gabriel. lib. 2.com. conclus. tit. de iur.iuran.conclus. 10.sed quid dicendum sit, vbi res à maioribus suis fuit possessa, tamen offendit à tertio vsurpari, dicimus, tunc debitum debere persoluere canonem, vel depositum facere, ita Corn. cons. 115.1.par.*

Tamen Socin.Iun.cons.170.par.1.nu.10.11.12.13.14 contrarium tenuit, & in specie contra Corneum, est bene quidem
60 *verum, si ipse non solueret, & detentor solutionem fecerit, huiusmodi solutionem sibi prodesse, ita quod commissum locum non habeat. Bal.in l solemnibus.C.de rei vendicat Cor. in d.cons. ad fin. vbi enim versamur in conseruatione iuris*
61 *realis, non refert à quo fiat solutio. Socin.Iun.cons.70.num. 2.volum.1.*

Ad hæc & tertiò si successor habuerit iustā causam ignorantiæ,

 quòd

62 *quod res emphyteotica esset, tametsi dicemus in commissum incidisse, vt per Corn. cons. 115. 1. par. nihilominus ob iustã ignorantiam in integrum restituetur, vt per dictum Corn. ad fin. & ita scriptum etiam reliquit Bal. in l 2. de Iur. emphy. & ita etiam Decian. Resp. 57. nume. 2. volu. 3. videamus glos. in d. l. 2. Dyn. in cap. cum quis de regul iur. in 6. Bart. in l. cum filius. §. in hac. ff. de verb. obligat. Rom. cons. 166.*
63 *in vlt. vers. Anchar. cons. 134. num. 5. caducitatem tunc euitaturum affirmabimus, vbi moram celeri purgabit satisfactione, not. in c. potuit. tit. locat. Clar. in §. emphyteosis. q. 8. in fin. sic etiam si inter partes fuerit conuentum, quòd per non solutionem intra biennium expelli nequeat, nisi in primis, &*
64 *ante omnia facta fuerit interpellatio. Innoc. in c. potuit tit. locat. num. 57. Corset. in sing. in verb. emphteosis. lib. 2. Alex. in l. si insulam num. 19 in 6. fall. de verb. oblig. diximus inquam in Ecclesiastica, nisi resolutio fuerit facta infra biennium, emphyteotam iacturam emphyteosis facere, sed quando hoc biennium currere, seu incipere asseuerabimus?*
65

Asserunt interpretes nostri, non annorum naturalis cursus attendendus est, sed quidem natura recolligendorum fructuum;
66 *fac enim esse, vt infra duos annos fiat prouentus, tunc duo anni pro anno habebuntur; de hoc respons. habemus Rolan. 87. num. 20. & seq. vol. 2. Dec. in Auth. qui rem. C. de sacrosan. eccles. Rimi. iun. cons. 169. in prima parte, sed quid tenendum, viget bellum, ex re emphyteotica nulla percipitur*
67 *vtilitas emphyteota censum tamen persoluere debitor erit? Non debere docuit Corn. cõs. 181. vol. 2. littera. f. Bal. vol. 1. C. de iur. emphyt. in qua tamẽ re ad quantitatẽ pensionis, an leuis,*

uis, vel grauis sit, inspiciendum, attestatur idem Corn. sic
68 *etiam in commissum cecidisse non dicemus, vbicunque acceptabili impedimento fuit detentus, faciunt dicta Butrij in c significante not.4.de pignor. dixit nempè in carceribus, detentum excusari, hocque dictum amplexum Ias. fuisse vidimus in l.2.vol.19 de iur.emphyt sic in quolibet legitimè impedito. Dec.cons.138. Socin. Iun. cons.70.num.71.par.*

69 *Insuper sciendum est etiam, quòd siue in profana, siue in ecclesiastica versemur, quis priuatur, si re malè vtatur. Salic. in d Aut qui rem ad fin. Dec cons 518. Bal. in l. diuortio. §. si fundum ff. sol.matr. Ias. in l.1. n.99. C. de iur. Emphyt. Aym cons.300. num.1. l. Titia scio. §. Titia cum nuberet ibi Picus. ff. de leg.1. Ias. cons 17 lib.1. & hoc placere debet in odium malè rebus alienis vtentium; ratio est, quia re vtitur ad diuersum vsum, quæ est causa finalis videlicet ad meliorem reddendam, qua cessante, cessat etiam dispositio, & rescinditur contractus. arg. leg.2.§. fin ff de dona. atque adeo iste priuatur, vt amittat etiam melioramenta, si quæ in re emphyteotica per ipsum fuerint facta, dominòque acquirantur, vel fisco si delictum statum respiciat publicum; not. in l. Marcellus. §. fin. ff ad Trebell. Salic. in d. Auct. qui rem. Dec. cons.518. Alciat in l Mutuum damus ff. si cer. pet. & ad interesse tenetur l. si finita. §. eleganter. ff. de damn. infecto, hocque habetur in Auth. de non alien aut per mut. § sæpe autem, secus autē vbi culpa emphyteotæ considerari nequit Ias. cæteros adducens in d.l.2. num.27. C. de iure emphyt. Dec. in d. Auth. qui rem num.5.*

Sed quæritur, quæ deterioratio requiratur?

70 *Dico*

70 *Dico quòd si deterioratio est modica, non attenditur. Bald. in d.*
71 *Auct. qui rem. in 3. not. pro modico enim non fit resciſsio contractus arg. l. scio. ff. de in integ. rest. Ias. in d leg. 2. q. 42: & Clar. in d. § q 26. Curt. & Ias in l. diuortio. § si fundũ. ff. sol. matr. & ita dicebat Tiraq. in tract. de Iudi. in reb. exig. car. 41. q. 58. Menoc. de Arbitr. Iud. cau. 78. num 6. ver. tertio notabilem.*

72 *Et propriè res dicitur fieri deterior, quando mutat statũ suum, vel ab eo minuatur l. 2. §. deteriorem ff. ne quid in loco publ. not. in l. non solum. ff. de rei vend l. Iulianus. §. si quis rem. ff. ad exhiben. Dec. latè in Auct. qui rem num. 2. ibi Alex. & alij.*

73 *Sed vbi sumus in dubio, quæ deterioratio sufficiens sit, statur Iudicis arbitrio. Menoch. de Arbitr. Iud. lib. 2. Cent. 1. cas. 78. num. 6. & ante Tiraq. latè in l. si quam num. 31. in verb. omnia. C. de reuoc. donat. & per Dec. in d. Auct. qui rem num. 2. qui latè.*

Unum tamen omittendum non videtur, quòd licèt d. Auct. loquatur in re Ecclesiastica, extenditur tamen communiter per Docto. etiam ad emphyteotas priuatorum exidentitate rationis. Ias. post alios in l. 2. nu. 48. C. de Iur. emph. & hoc est ex natura contractus, vt ex etymologia, seu significatione nominis deducitur Imperat. in l. final. C. de iur. emphy. ibi adnotat glos. & sic non ex ulla extensione. Bal. in l. placet. in l. nemo Martyres. C. de sacrosan. Eccles. Crot. cons. 155. nu. 1. Natta. con. 488. col. 1. & 2. & cons. 449. num. 16. & 481. in princ. lib. 3.

74 *Declaratur, quòd ista deterioratio debeat esse respectu rei, non fructuum*

fructuum, de quibus emphyteota potest ad libitum disponere scrib. in dictis locis Bal. in l. ædem. C. loca. col. fin. nã emphyteota est dominus fructuum, & de illis uti dominus disponere valet arg. in l. in re mandata. C. mand.

75 *Illud etiam consideratur, quòd ista deterioratio fuerit dolosè facta, vel latam, seu leuem culpam, non autem leuissimam in se contineat Bal. in d. Auct. qui rem. num. 2. C. de sacrosan. Eccles. Ias. cons. 17. num. 2. lib. 1. Menoch. de Arbitr. Iud. casu. 78. num. 6. lib. 2. centur. 1. & ante eum diffusè more suo Tiraq in tract. de Iud. in reb. exig. 56. declar.*

Quid autem dicemus, si ex pluribus rebus vna tantum deterior fuerit facta, an cadet à tota emphyteosi?

76 *Dicendum est quod sic, vnus enim tantum est emphyteosis contractus, vt de canonis solutione superius dicebamus, ex quo colligitur malè sensisse Bal. in c. 1. tit. quando feu. amit. quẽ sequitur Gozad. cons. 86. nu. 20. quòd si emphyteota alienet rem vnam, non cadat à toto, cum contrarium sit verius, vt per Aluar. ibi quem sequitur etiam Aret. cons. 114. Zas. in tract. feud. par. 10. & ad propositum nostrũ Natta. cons. 499. nu. 16. & ratio est, quòd cum vnus sit contractus, & sit indiuidua obligatio. l. stipulationes, non diuiduntur. ff. de verb. oblig. Scrib. in leg. 4. §. cato. ff. illo titu. nimirum si ex parte damno sit affecta oriatur totius emphyteosis amissio.*

78 *Et hinc est quòd si incidat fructiferas arbores, emphyteosi priuatur. Tiraq latè in tract. de retracta §. 3. glos. 1. num. 13. l. si merces. §. culpæ ff. locat. l. si colonus ff Arbor. fur. cæsa.*

78 *Immo quòd non teneat conuentio, vt liceat omnes arbores fructiferas incidere, tenuit Iulius scarlat. in allegat. Anchar.*

Nouel,

79 *Nouel.num.16.tamen si aliquas incideret, & nouas suppo neret, non cadit ab emphyteosi, ità Menoch. de Arbi. Iudi. casu.78.num.8.lib.2.centur.1.*

Sit itaquè firma, stabilitàque conclusio, quòd, sicut emphyteoticam rem alienans irrequisito domino, ipsa priuatur, ita eandem deteriorem reddens; immo magis peccare asserunt scribentes nostri, vt per Corn.cons.67.ad fin.vol.2.

80 *Vltimò, vt huic capiti extrema imponatur manus. emphiteotica re priuandus est emphyteota, vbi negat rem emphyteoticam esse, vt per Spec eodem tit. de loca. §. nunc aliqua. vers. 65. Faber in leg. 1.C. eodem tit. de Iur. emphyt. Dec.cons. 28.num.4.*

D E

DE DIFFERENTIIS inter locationē ad longū tempus & Emphyteosim.

Cap. 4.

SVMMARIVM.

1 LOcatio ad longum tempus, & emphyteosis differunt ratione nominis.
2 Nomina imposita, vt res inuicem secernantur.
3 Locatio de iure gentium; emphyteosis de iure ciuili, & num. 5.
4 Vsus pecuniæ ante Vrbem conditam.
6 Pensio soluitur in locatione ob fructus, & vsum rei; In emphyteosi ad recognitionem.
7 Remissio quando fiat in locatione.
8 Emphyteota tenetur ad omnem impensam. fallit. & num. 9. 10.
10 Incrementum rei emphyteoticę ad quem pertineat.
12 Possessio quando dicatur deperdita.
13 De deperdita pensio non debetur.
14 Pensio soluitur, licèt ob bellum non fruamur re.
15 Res quando dicatur deperdita.
16 Conductor statim expellitur non soluendo.

17 Per Iuramentum de soluendo, ob non solutionem statim quis priuatur.
18 Iuramenti materia fauorabilis.
19 locatio fit in rebus mobilibus, & immobilibus.
20 Locatio transit ad omnes hæredes.
21 Descendentes quando audiantur ad inuestituram.
22 Coloni antiqui præferuntur.
23 Melioramenta an repetantur terminata emphyteosi.
24 Eccclesia vbi indiget re emphyteosis, nõ facit nouam inuestituram.
25 Emphyteosis non requirit nouam scripturam.

CAPVT QVARTVM de Differentiis inter locationem ad longum tempus, & emphyteosim.

Quoniam satis superque in præcedentibus dictum est de locatione, & de emphyteosi, verùm quia nonnul læ differentiæ versantur inter easdem, ideo ab re non erit in præsentia de illis sermonem habere.

1 *Primò differunt, quia diuersa habent nomina, ex qua diuersita te nominum necessariò sequitur diuersitas subiectorum, l. si idem C. de códicil. nomina nempè ea ratione singulis rebus fuere imposita, vt inuicem secernerentur, vt habetur Gelle. cap. 2. not. in l. quod Nerua ff. de pos.*

Ex eo

Ex eo etiam colligitur discrimen: cum enim diuersos habeat titulos, titulus locati est diuersus à titulo emphyteosis, & sic tituli dicuntur à tuendo, idest demonstrando, si duo sunt tituli, ergo diuersa demonstrant.

3 *Ad hac & tertiò locationem de Iure gentium introductam, esse, nulli dubium est §. Ius autem gentium Inst. de Iur. nat. gen. & ciu. l. ex hoc iure. ff. de Iust. & Iur. l. 1. ff. loca.*

Nec quicquam facit quòd pecunia fuerit reperta post multos annos. quia omissis alijs responsionibus dico quòd Ius ciuile ponit has differentias inter Ius gentium, & ciuile, habito respectu ad Ius ciuile Romanorum; sed nulli dubium est ante Vrbem

4 *conditam fuisse pecuniam in vsu Arist. quinto Ethic. quocirca omnia, quorum est permutatio huiusmodi esse oportet, vt possint inter se comparari, & quanti sint æstimari, ad quod inuentus est nummus, & lib. 9. in princ. ad hac nummus cōparatus est, qui esset ad res omnes mensura communis.*

5 *Altera de Iure ciuili, vt ibi glos. adnotat & scribentes omnes in l. legitima. ff. de pact. licet Ioan. coras. lib. Miscellan. cap. 21. contrarium ostendere conetur, & quidem validis rationibus; quod quidem cum sit contra receptam omnium opinionem, & de lana (vt dici solet) caprina sit quæstio, discutere cordi minimè habebimus.*

6 *Tertiò in locatione soluitur pensio ratione fructuum, & pro vsu rei, vt per Dec. in d. Auct. sed in emphyteosi pro recognitione dominij directi. Scrib. in c. potuit. ex c. locat. Barb. in rubr. de loca. in fine & cōs. 14. clemētissime col. fin. vol. 3.*

7 *Quartò differunt quòd in locatione propter motus bellorum; propter tempestates conductori fit remissio, vel propter sterilita-*

tem. l. excepto. C. locat. l. ex conduc. eo. §. 1. ff. eod. tit. & ex hoc cognosci potest, an contractus sit locationis, vel emphyteosis, & per Socin. cons. 56. profunda Bello. cons. 21. num. 8. emphyteotæ autem non fit remissio. Ias. in d. l. 1. Ias. Bart. Roma. in l. interdum. §. qui ex naufragio. nu. 5. ff. de acquir. poss. Bar. Socin. in l. Gallus in §. etiam si parente. num. 6. ff. de lib. & post. Alex. cons. 12. lib. 1. Ruin. cons. 57. lib. 1. quod tamen intelligi debet, prout superius dictum non ignoramus.

8 *Alia datur differentia, vt. Ias. in l. 1. C. de Iur. emphyt. col. 5. vers. inter cætera, quòd emphyteota tenetur ad impensam quantumuis magnam, & pro ea nihil potest à domino petere; secùs est in conductore, qui non tenetur: immo si impensam fecerit, repetet à domino l. dominus. §. 1. §. colonus. in princ. ibi glos. & Bar. ff. loca. vt ibi per Iaso.*

9 *Fallit quando pensio, quæ soluitur, esset nimis magna, & correspondere fructibus, quia eo casu est similis locationi, & remißio debet fieri de æquitate Roma. in l. interdum §. 1. ff. de acquir. poss. & ita Scrib. in præallegatis locis. Ruin. cons. 171. lib. 1. Gozad. cons. 43. col. 2. Cagno. in d. l. 2. C. de Iur. emph. q. 43. & ita supra dictum fuit dum loquebamur de locatione in perpetuum.*

10 *Fallit secundò, quando res in totum perijsset. tunc remißioni locum esse voluere Interpretes nostri, Bar. in l. 1. C. de Iur. emph. Ias. ibi. num. 18. qui de communi deponit. gloss. expressè in d. c. potuit. ext. locat. in verb. expelli. Abb. ibi. num. 16. Barba. num. 25. 26. Abb. in c. propter. eod. tit. num. 3. qui etiam de communi Bar. & paßim omnes in l. interdum. §. ex naufragio. ff.*

gio. ff. de acquir. poss. quousque tamen aliquod superest, non fit remißio, ea scilicet ratione, quia in modico remanet ius illius dominij, ita Bar. & Abb. dictis locis fac esse, euenit incremẽtum rei emphyteoticæ, vt puta per alluuionem, ad quem spe-
11 ctabit tale incrementum? Dicamus ratione vtilis dominij ad emphyteotam spectare, directi autem ad proprietarium, incrementum enim quod fit fundo, iudicatur prout fundus & eadem assumit naturam. Bart. in l. 1. C. de iur. emphyt. par. 1. & 2. C. de alluuio Cor. interrogatus ita respondit cons: 15. in litterra f. vol. 4. sed pro accessione illa nunquid altera bitur solitus canon?

Dicimus teste Corneo quòd non, eodem cons. num. 9. vers. hæc etiam obstat; sicut enim diminutio rei euenit ad damnum emphyteotæ, sic etiam si sterilis sit facta res, modò qualis, qualis percipiatur fructus, ita facto augumento augeri non debet pensio; contrariorum enim eamdem esse disciplinam attestantur omnes, ita Corn. cæteros deducens præcitato cons.

Et alia ratio aßignari, & quidem optima potest: Ad hoc enim vt emphyteota soluere teneatur canonem, requiritur quòd rem poßideat Abb. cons. 74. duo principia. vol. 1. Castr. cõs. 105. vol. 2. Paris. cons. 108. num. 42. lib. 1. Socin. Iun. cons. 78. nu. 13. & seq lib. 1. Bal. in l. solemnibus. C. de rei uendi. & vt supra latè dictum fuit. Cum ergo res sit deperdita, pos
12 sessio dicitur amissa arg. l. 1. ff. de acquir. poss.

Et hinc habemus quòd vbi emphyteota non poßidet rem, sed ab alio reperitur occupata, quòd inscio domino in alium potest illam transferre, vt puta transigendo. Ias. in d. l. fin. nu. 121.

C. de

C. de Iur. emph. Menoch. de Arbr. Iudi. casu. 171. lib. 2. cent. 2. Alcia. respon. 32. placet. nu. 6 tomo. 1. lib. 2.

Diximus superius quòd, propter bellorum motus adhuc debetur pensio.

Contrarium videbatur dicendum; nam habemus quòd re de-
13 perdita pensio non debetur l. 1. C. de Iur. emphyt. sed ubi viget bellum, non possumus accedere ad rem, neque percipere fructus, & sic censetur deperdita Bar. in l. interdum §. 1. ff. de acquir poss. facit. l. cum unus. C. de bon. autho. Iud. poss.

14 Contrarium tenent Docto. quia res adhuc est in rerum natura,
15 nam deperdita dicitur res, quando penitus est extincta l. deperditum ff. de petit. hæredit. l. fin. ff. quan. actio de pecul. est annalis. l. fin §. sed in proposito. ff. de pecul. immo rem deperditam affirmabimus, ubi fit separatio formæ à materia, tunc res proprie deperdita dicitur, tandiu enim res est, quandiu securitas conseruatur.

Ideo si detur mihi pensio, quousque res non sit deperdita, intelligitur quousque percipi potest utilitas, non autem ubi est penitus amissa. Roma. cons. 510. §. adeò Inst. de locat. sed ubi aliquod superest, diminuitur pensio. faber. in l. 1. C. de Iur. emph. Salic. Albert. ratione superius allegata; sed quando cessatio tempore belli admittatur, superius dictum est.

16 Præterea in emphyteosi requiritur cessatio per biennium, seu triennium, ut supra dictum est, in locatione autem statim potest expelli. l. ædem. C. loca. Castr. in d. Auct. qui rem. Abb. in c. propter sterilitatem ultimo not num. 10. tit. locat.

17 Animaduertendum est tamen, quòd si emphyteota iurauerit soluere ad certum tempus, per non solutionem statim potest

priuari

priuari Bald. in c querelam de iur. iur. Ias. in l si quis maior. ff. de transactio: & ibi Parpa. in 3 not. Natt. cons. 481. nu. 10. Cagno. in d. l si quis num. 51. Bero. cons. 119. col. pen. lib. 1. & cons. 125. num. 8. eod. lib. Ripa. in c. 2. de rescrip. nu. 20. & rationem etiam adducit Parpa. quia ex quo agitur de obseruatione Iuramenti, dispositio ista dicitur fauorabilis,
18 *& est extendenda glos. in l. 3. §. contrarium. ff. de contra. iudi. tute.*

Ad hæc locatio fit in rebus mobilibus, & immobilibus, emphy-
19 *teosis in immobilibus tantum glos. & scrib. in d. c potuit in f. locat. et ista res corporea esse debet. Decian. cõs. 123. nu. 44. vol. 3. Hinc responsum est, si vinea in emphyteosim fuerit concessa, dicetur pari ratione concessum solum Bald. in leg. 1. de vsucap. in princ. Decian. d. cons. num 45.*
20 *Ex eo etiam differunt, quia locatio transit ad omnes hæredes l. viam veritatis. C. loca. sed emphyteosis ecclesiastica ad extraneos non Bal. in c. litteræ dedilatio: vt superius dictum fuit.*
21 *Est quidem bene, verum, quod finita linea, seu generatione descendentes, possunt petere inuestituram, & sunt audiendi, alias fit eis iniuria glos. in c. bene de post. prælato Paris. cons. 28. in prin. vbi latissime vol. 1. Dec. cons. 328. Gozad. cons. 86. num. 24. & cons. 71. num. 3. allegatur notabilis tex. in l. congruit C. de locat. præd. ciuil. lib. 11. not. in l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quot. haud. absimile illud erit à proposito no-*
22 *stro, colonos antiquos nouis præferendos esse, cum tantum offerant. Bart. in leg. 1. C. de metall. lib. 11. Roman. consilio 22. Ias. in leg. fina. numer. 10. C. de Iur. emphyteo. &*

l. qui

in leg. qui Romæ. §. cohæres. ff. de verbo. oblig. volu. penult.

Sed eos descendentes nouam perquirentē inuestituram nunquid operæpretium sit hæredes illius esse, in cuius persona terminata est inuestitura?

Dec. cons. 78. in 1. par. non requiri qualitatem illam respondit, sed satis esse quòd petenti vti proximiori competat ius illius petitionis, potius hoc ius fundatum est in quadam ratione naturali ratione sanguinis inter defunctum, & successorem, quàm in aliquo iure superueniente ex causa hæreditatis, Sed

23 *quid, terminata est emphyteosis ob finitam lineam, nunquid repetentur expensæ, quibus res melior reddita fuit?*

Ias. in d. l. 2. num. 25. C. de Iur. emphyt. tenuit quòd sic Dec. cōs. 518. idem Ias. in auth. qui rem C. de sacrosan. Eccles. quod fallit vbi Ecclesia vellet prose Anch. cons. 134. & 171.

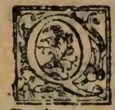
24 *Vltimò in emphyteosi scriptum requiritur d. l. 1. C. de Iur. emph.*

25 *In locatione verò non l. pactum C. de pact. Alex. cons. 12 lib. 1. Dec. cons. 322.*

Aliæ traduntur differentiæ per scribentes nostros, quas consultò omittimus, passim nempe cuilibet facile occurrunt in l. 1. C. de Iur. emph. ibi per Bal. Salic. Ias. & cæteros, & ista satis superque de emphyteosis contractu dicta sufficiant.

DE FEVDO Cap. V.

SVMMARIVM.

1 Votidiana diligenti ſtudio attendenda.
2 Turpe eſt ſuperflua ediſcere.
3 Neceſſaria magis, & opportuna ediſcenda ſunt.
4 Dedecet ignobilem ignorare ius.
5 In qualibet re videndum eſt, quid nominis.
6 Feudum vnde dicatur. & num. 19.
7 Denominatio à digniori fieri debet.
8 Fides eſt baſis feudorum.
9 Promiſſa pendent à fide.
10 Conuentio non valet, quòd quis ob felloniam non teneatur.
11 Fellonia quæ dicatur.
12 Filius priuatur feudo ob patris felloniam, & cæteri deſcendentes.
13 Patris hæreſis, & crimen læſæ maieſtatis præiudicat deſcendentibus.
14 Hæretici quomodo dicantur fidem frangere.
15 Materia delinquendi non eſt danda, & dolus de futuro remitti non poteſt.
16 Vaſſallus intra annum, & diem tenetur petere inueſtituram.

17 Delictum patris quando filijs non præiudicet.
18 Feudum francum est solum ratione seruitiorum:
20 Vassallus inconsulto domino feudum alienare non potest.
21 Vassallus non potest disponere de feudo pro anima sua.
22 Venditio sine traditione non facit, vt Vassallus priuetur feudo.
23 Alienatio verbalis non propriè dicitur alienatio.
24 Vassallus non priuatur feudo facta redemptione antequam Dominus conqueratur.
25 Venditio, quæ parum durat, non est venditio.
26 Facta incontinenti inesse videntur.
27 Iniuria quando censeatur amissa.
28 Vassallus potest imponere noua onera, ad quæ non tenetur dominus.
29 Vassallus in perpetuum Emphyteosim non cócedit.
30 Feudum liberum potest alienari sine consensu.
31 Feudum quando impropriè, & fęmina capax.
32 Feudum quomodo reuocetur per Agnatos.
33 Omne, quod multipliciter dicitur, est distinguendũ.
34 Feuda recipiunt quęcunque pacta, etiam insolita.
35 Tenor inuestituræ derogat naturæ feudorum.
36 Feudum Regale, vel non Regale.
37 Regale quod dicatur.
38 Papa transfert imperia de gente ad gentem.
39 Feudum Regale habet dignitatem annexam.
40 Res transit cum onere, & honore.

Feudum

41 Feudum non facta mentione non est Regale. Fallit. & num.43.
42 Expresſio ſpecialis vbi requiritur, non ſufficit generalis.
44 Feudum non Regale.
45 Feudum Nobile, & non Nobile.
46 Feudum antiquum ſapit nobilitatem; Nouum non.
47 Exercens vilem artem, perdit nobilitatem.
48 Feudum quomodo cognoſcatur, an ſit Nobile.
49 Feudum emptum non nobilitat.
50 Feudum non Nobile.
51 Feudum quando nobilitet ruſticum.
52 Feudum quando dicatur habere propriam naturam feudi.
53 Feudum aſſerenti non habere propriam naturam feudi, ineſt onus probandi.
54 Quatenus cenſeatur derogatum naturæ feudi.
55 Feudum perſonale quale ſit.
56 Legatum habitationis ad hæredes non tranſit.
57 Feudum Reale quid nam ſit.
58 Vnuſquiſque preſumitur conſulere ſuis heredibus.
59 Feudum maſculinum quod nam dicatur.
60 Fœminæ ſuccedunt deficientibus maſculis.
61 Fratres æqualiter ſuccedunt ad feudum.
62 Fœminæ ſuccedunt ex pacto expreſſo.
63 Feuda fœminina non habent propriam naturam.
64 Fœminæ leues.
65 Vaſſallus tenetur ſequi dominum ad bellum.

66 Fœminæ non aptæ armis.

67 Fœmina si acquirat feudum, adhuc succedunt masculi.

68 Feudum antiquum, quod nam dicatur. & num. 72.

69 Tenor primæ inuestituræ attendendus.

70 Feudum quando aperiatur descendentibus.

71 Feudum antiquum, & paternum idem sunt.

73 Transuersales quando admittantur ad feudum.

74 Feudum antiquum renouatum dicitur antiquum. & num. 75. 76.

77 Feudum nouum, quodnam sit. & num. 78.

79 Feudum hæreditarium, & non hæreditarium. & num. 83.

80 Descendentes nequeunt repudiare hæreditatem, & retinere feudum.

81 Hæres non vexatur in feudo hæreditario.

82 Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio.

84 Verbum, hæredibus, importat filium, & descendentes.

85 Feudum pro se, & liberis an sit hæreditarium.

86 Feudum ex pacto, & prouidentia tripliciter fit.

87 Feudum, quod transit ad quoscunque hæredes.

88 Dominus de re sua ad libitum disponere potest.

89 Feudum quando veniat in restitutionem fideicommissi.

90 Feudum non hæreditarium duobus modis acquiritur.

VLtro se offert tertium discutiendum, videlicet materia Feudorum, quæ cum in vtroq; iure sit frequens, & quotidiana, atque etiam, vt plurimum de rebus nequaquam exiguis, hac ratione
1 *diligentiori studio perscrutandam voluere interpretes nostri, prout ad tale argumentum admonet Iurisconsultus in l. legati ff. de liber. legat. quæ enim præ manibus in diem habere solemus, lynceis oculis, & plumbeo pede (vt dici solet) examinari debent: de hac re: Bar: in l. 1. ff. de susp. tutor:*
2 *Turpe quidem est in tanta temporis penuria supeflua ediscere (vt Seneca dicit.) In tali igitur ægestate, quæ magis*
3 *necessaria, & in legali foro versantibus opportuna ediscenda, & in proprium sucum, seu sanguinem conuertenda,*
4 *dedecet quidem patritium, & nobilem virium, & causas orantem ius, in quo quis versatur, ignorare, vt de Q. Mutio erga Seru. Sulpitium legimus in l. 2. §. Seruius autẽ Sulpitius. ff. de orig. iur: & quia in qualibet re proposita videndum est, quid nominis, vt superius diximus etiam. l. 2.*

§. mutui

5 §. *mutui datio. ff. si cert. pet. ideo videamus unde Feudum dicatur.*

6 *Dicitur ergo Feudum à fide, quam vassallus exhibere debet domino suo. c. 1. in fin. tit. per quos fiat inuestit. ibi cum à fidelitate feudum dicatur, vel à fide. c. 1. de his, qui feud. dare poss. Et inde dicta sunt feuda à fidelitate c. 1. §. fin. per quos fiat inuestit. Socin. Iun. cons. 102. num. 1. vol. 2.*

Nulla enim de causa alia dicendum est extraneis concedi propria bona, quàm solum hac via ipsorum fidem nobis deuinctam mercemur, & sic dictum est nomen ab eo, quòd pri-
7 *mas sibi assumit in concessione partes, & denominatio à digniori fieri debet inter plura minus digna mixto Fely. in proœ. Decret. in verbo Gregorius Episcopus.*

8 *Fides igitur est basis, & fundamentum feudorum. Claud. in prælud feud. col. 6. & 7. Iser. in c. porro. quæ fuit prima causa. col. 4. vbi seruitium non esse de propria essentia, sed fidelitatem attestatur. c. 1. quib. mod. feud. amitt. c. 1 qualiter iurare debeat vassal. Ias. in prælud. feud. col. 10. vers.*
9 *3. principaliter quæro, & tametsi promissa omnia à fide pendeant. l. 1. ff. de Constit. pecun l. 1. vbi Bal. ff. de fals. tamen per excellentiam feudum dicitur à fide, & hinc iure receptum est, quòd si pactum intercesserit, ne quis ob fello-*
10 *niam teneatur, non valet huiusmodi conuentio, vt quæ directò repugnet feudorum naturæ. Iacob. de Belluiso in prælud. feud. col. 5. Aluar. col. 8. Ias. col. 10. per contrauentionem enim fidei, quam felloniam vocant feudistæ, vassal-*
11 *lus priuatur feudo suo. not. in tit. quib. mod. feud. amitt. hac ratione dixere scribentes in feudis fidelitatem deberi*

iure

iure obligationis.c.1.ex quib. cauſ.feud. amitt. & expreſsè promittitur, & cum iuramento.tit. qual. iurare vaſſal. de-
12 *beat; quod adeo attenditur, vt filius priuetur feudo ob patris felloniam, & non filius tantum, ſed omnes deſcendentes.Bal. in c.1.§.ſi vaſſallus.ſi de feudo fuer. controuerſia; ſicut in crimine læſæ Maieſtatis, & hæreſis conſtitu-*
13 *tum dicimus.l.quiſquis.C.ad l. Iul. maieſt. auth.gazaros.C.*
14 *de hæret. & manich. Iſti etiam dicuntur fidem frangere; dum enim ſacro lauantur baptiſmate, fidem catholicam pollicentur Deo, ab Eccleſia petunt fidem c.prima igitur. de conſecrat.diſt.4. In hæreſim igitur incidendo fidem frangere dici poſſunt. Sed ad feudum redeuntes dicimus, quòd ſi aliter fieri poſſet, per talem nempe conuentionem adduce-*
15 *retur vaſſallus ad delinquendum, quod non eſt dicendum.l. conuenire.ff. de pactis dotal. & dolus de futuro remitti non poteſt l.ſi vnus.§. illud.ff. de pactis, hac igitur ratione exi-*
16 *ſtimo iure conſtitutum eſſe, vt infra annum, & diem vaſſallus inueſtituram petere teneatur, alioquin feudo priuetur c.1.§.præterea.de prohib.feud.alien.per Federi.c.1.do Capit. Corad.ſic enim viridis conſeruatur memoria ſeruandæ fidei; Tamen vbi in feudi conceſsione mentio facta fuerit*
17 *expreſsè, ſeu nominatim filiorum, eo caſu patris delictum ipſis præiudicare nequit.Bar.in l. eum qui. de interd. & releg.Dec. conſ. 289. 2.par.num. 2. Quæ de fide in feudis ſeruanda diximus adeo vera ſunt, quod tamet feudum ſit*
18 *francum, tamen debet intelligi quoad præſtanda ſeruitia, non autem quoad aliâ, vt puta in obſeruanda fide; nam ſi fidem falleret (& ſic vt loquuntur ſcribentes noſtri) fello-*

niam

niam committeret, eo feudo priuandus videbitur. Bald. in prælud. feud. in 8. diuis. Aluar. in 2. Felin. in c. quæ in Ecclesiarum. num. 72. de constit. Dec. cons. 93. num. 3. pro tenui.

19 *Zasius tamen in rubr. de orig. & nomi. & diff. feud. feudum à fœdere dici putabat, quod tamen idem est, quia in fœdere fides maximopere, & potissimum consideratur; nihilominus si dictiones inspiciamus, non potest dici à fœdere quia deriuatiuum diphtongatè non scribitur, vt si ita esset, scribi deberet. Ex his itaque inspecta propria natura feudi, in qua pro basi fides posita censetur, sequitur necessario cõcludẽdũ,*
20 *vassallum inconsulto domino alienare non posse feudum; cum enim Princeps feudum alicui concedit, illius fidem secutus videtur. arg. tex. in §. sed, & quod Principi. inst. tit. de iur. nat. gent. & ciuil hinc ideo constitutum est in feudorum materia, si vassallus feudum inconsulto distraxerit domino, priuetur eo. c. in pœnalem. §. habito. de prohib. feud.*
21 *alien. per Federi. Quod adeo verum, vt de eo pro anima disponere nequeat etiam. c. 2. §. donare. tit. qualiter olim*
22 *feud. alien. poter. Sed si vendit non facta traditione, feudo non priuatur. duo enim concurrere debent; vt vendat; & vt facta sit traditio. c. 1. de vassal. qui con. consti loth: glos. in c. 1. de prohibi feud. alien. per loth. Bal. in l. volun-*
23 *tas. C. de fideicom. alienatio enim verbalis non meretur alienationis nomen, & ideo cum pœnitentia affici possit, priuari nequit. Ias. vid. in l. fin. q. 19. C. de iur. Emphyt. & Curt. in 4. par. in 40. causa. miss. feud. 20. q. asserebat vassallum alienasse, dici non posse, nisi facta fuerit traditio. l. 1.*

C. de

C. de fund. dotal & ita etiam de Emphyteosi superius dictum fuisse constat.

Sed quid dicendum erit, si vassallus vendidit, deinde modico interiecto temporis curriculo reemit ab emptore illo; nunquid feudo priuandum fore dicimus?

Attestantur scribentes, si redimat antequam dominus conqueratur, feudo non priuari, modica enim mora non est in consideratione. c. firmiter. extra. de locat. l. si quis maior. C. de trā-

25 *sactio. & venditio: quæ parum durat, non est venditio. l. fin. in fin. C. de bonis, quæ lib. & quæ in continenti fiunt, in-*

26 *esse videntur. l. lecta. ff. si cert. pet.*

Tamen Bar. Beneuent. in l. impœnalem. car. 12. in littera. C. D. tenet illa vera, vbi vasallus annullaret priorem contractum factum, non autem si ex noua causa vellet feudum recuperare. Nihilominus indistinctè teneo vtroque casu feudo non priuari; nam attenditur in his terminis, quòd dominus non sit conquestus. Specul. in tit. de locato. §. nunc aliqua ver. 189. Sed si dominus non fuit conquestus, siue in reuocatione prioris contractus, siue in alio contractu versemur, profectò remissam esse iniuriam fatendum erit. Iser. in

27 *c. 1. §. 1. de capit. Corad. si ergo ista tacita remißio attendenda est, profectò quidem siue in eodem contractu, siue in diuerso versemur, idem est dicendum.*

Reuertendo ad rem nostram. non potest igitur feudum alienare, sed an valebit vectigalia, seu alia onera imponere?

28 *Quod poßit dixere Doctores nostri, tamen cogere non potest dominus, vt illa subeat ipse; Feudum enim est seruitutis species. vt Bal. cons. 466. col. 2. vol. 1. Decis. Guid. Papa.*

57. Bal. in l. si uxorem in fin. C. de condi. inser. si est seruitus, quo pacto illi seruire dominus dicetur: Ita Mar. Mant. cons. 9. num. 13. vol. 2.

Ex his concludendum etiam erit vassallum neque in Emphy-
29 *teosim concedere posse in perpetuum inconsulto domino, vbi nempe prohibita est alienatio, & Emphyteosim prohibitam dicemus, quæ ab alienatione parum, aut nihil distat. Auth. de non alien. seu permut. reb. Eccles. §. alienatio.*

30 *Tamen illud sciendum erit, si liberum sit feudum, poterit alienari sine consensu domini. c. 1. de feud. non habent p. op. nat. feud. Curt. in tract. feud. in 4. par. col. 50. Calca. cons. 50. Dec. cons. 614. & si forte fortuna feudum fuerit datum cum potestate liberè disponendi, feudum dicetur impro-*
31 *priè. c. 1. ibi scribentes de feud. non habent. prop. nat. feud. & talis feudi fæmina dicitur capax. Socin. cons. 257. vol. 2. Brun. cons. 41. col. 1. Paris. cons. 4. num. 14. in prin.*

Sed alienatum est feudum, ad quod proximiores agnati vocati sunt, quomodo eis consulendum dicemus?

32 *Tunc temporis erit reuocandum per vocatos ad ipsum. c. 1. de alien. feud. c. 1. de prohib. feud. alien. per Loth. c. 1. de prohib. feud. alien. per Federi. Alex. cons. 30. col. 3. vol. 1.*

33 *Et quia omne, quod multipliciter dicitur, prius est distinguendum, mox verò id, de quo agitur, proposito accommodandum, ne ratione multiplicis intellectus confundatur, vt admonet Philos. in 1. de cælo tex. 100. Ideò de feudorum videamus in præsentia diuisione.*

Feudorum igitur traduntur per scribentes variæ, & plures diuisiones, vt per Bal. Aluar. & alios, sicut enim variæ, &

diuersæ

diuersæ dari possunt inuestituræ, quia Feuda recipiunt quæ-
34 *cunq; pacta quantumuis extranea, & insolita.c.1.§.penul. quid si inuest c.1.de feud.non habent. prop.nat. feud. Bal. in tit. qui feud. dare poss. ibi quod pactum trahit feudum extra naturam feudi. & in c. 1. de duob. fratr. a capita.*
35 *inuest. dicit, quòd tenor inuestituræ derogare potest natura feudorum, vt asserebat. Curt. Sen.cons.49. col.23. Rolan. à Vallæ. cons. 53. num. 2. vol. 3.decis. Pedem. 23.num. 20. Dec.cons.101.num.20. ideo feudi inuestituram inspiciendam fore, vt dignoscere valeamus illius naturam, attestabatur Barba.cons.46.num. 12.lib.1. Bal. in prælud. feud. in 4. diuis. Ceph.cons.138.num.6.Dec.cons.11.vol. 3. sic pari modo variè constitui possunt species. Quis enim ignorat Principem posse quamcunque legem apponere si sibi placuerit. vt per Curt. Senior. cons. 50. num. 5: Tamen nos breuitati inuigilantes nonnullas, & quidem frequentiores percurremus.*

Sit igitur constituta prima feudorum Diuisio. Feudum vel est
36 *regale, vel non regale, vt per Clar. in §. feudum q.7. & q.10.*

37 *Regale feudum est Marchiæ, Ducatus, Comitatus, vel cuiuslibet alterius dignitatis, videlicet vbicunque dignitas conceditur, vt Regnum, Ducatus, vel quid simile, & à supremo elargitur Principe. ita Clar d.q. 10. tex. in c. 1. tit. quis dicatur Dux c.1.de feud. Marchiæ in prin. c.1.de his, qui feud. dare poss. Barba. in c. per translationem. de offit. de leg. Fely. in c. causam.2.col de rescrip. & solus Imperator, Rex, & supremi Principes (vt dicebamus) talia concedunt*

feuda, & acquirentes dicuntur Capitanei Regij. Aluar. in c. 1. §. si Capitanei. de feud. nat. Iser. in c. 1. qui feud. dar. poss. Si enim huiusmodi dignitates per solum Romanum Principem conceduntur. (Idem de summo Pontifice, & longe altius,
38 *transfert Papa imperium de gentem in gentem, confirmat, approbat, reprobat, coronat, & propter demerita Imperatorem deponit. c. per venerabilem. qui filij sint legit. c. ad apostolicæ. de re iudica. in 6. Clement. Romani. de iur. iu-*
39 *ran.) profectò vbi concedit feuda has dignitates annexas habentia, & illas concedere dicendum est. Bal. in l. momentanea. C. de leg. Bar. & Angel. in l. 2. in fine. C. de bon. vacan. lib. 10. Ias. in l. benefitium. ff. de constit. princip. Alex. in l. 2. ff. de acq. posess. Lucas de Penna in l. 1. col. 2.*
40 *de pet. bon. sub. Res enim transit cum onere, & honoribus suis. l. si conuenerit. §. si funus. ff. de pignor. actio. c. ex litteris. de pignor. c. pastoralis. de decimis l. 1. C. de distra. pignor. quod tamen temperari debet, vbi sunt tales dignitates, seu regalia, quæ concedi non solent, vel quandoq; non possunt: ita Camer. in l. imperialem. car. 71. in littera G.*

Sed quid dicendum: si Princeps concederet feudum non facta mentione de Regalibus, an & illa concessa dicemus?

41 *Profectò dicendum est, quòd non: ita Præpo. in c. 1. quæ sint regal. talis concessio specialem motum proprium, & concessionem requirit, & nulli dubium est, quòd quæcunque specialiter lege, vel Senatus consulto, vel constitutione Principis tribuuntur, mandata iurisdictione non transferri. l. 1. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. in arg. & quando requi-*
42 *ritur expreßio specialis, non sufficit mentio generalis. glos. in*

c.inquisitores. in verbo expressè de hæret. in 6. & vbi iura requirunt aliquid specialiter, vt exprimatur, non sufficit in genere Bar. in l. 1. q. 2 ff. de vulg. & pupil. Natta. cons. 474. num. 13. Quæ enim sunt regalibus in specie, sunt exprimenda c. in generali: si de feud. fuerit controuer. c. in generali de offic. vicar. in 6.

43 *Quod tamen limitatur, vbi Princeps in re concessa nihil habêret, quàm regalia; quia & in generali concessione censentur concessa. Raphael. cons. 162.*

Et quia omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur, vt attestantur sacræ litteræ, & salust. de bello Iugur. concordia paruæ res crescunt, discordia maximè dilabuntur. Hinc iure constitutum est, vt talia feuda Marchionatus, Ducatus, Comitatus, diuidi non possint. c. imperialem. §. præterea ducatus de probib. feud. alien. per Federi.

Tamen Dec. cons. 389. num. 3. de consuetudine contrarium receptum esse attestatur, allegabatque Oldrad. ita asserentem cons. 237 perlectis. colum. 1. Alexand. cons. 18. visis capitulis. colu. 2. lib. 2. tametsi vocetur ad harum dignitatum regimen primogenitus tantum, derogatum non esse fatebimur, in dies videmus primogenitum tantum tali beneficio frui, vt per Dec. in præcitato loco num. 6.

44 *Non regale est, quod habetur ab inferiori à Principe, vel etiam si à Rege conferatur, quod tamen est extra dignitatem scilicet conspicuam, dat quidem dignitatem, sed non conspicuã, vt Regale feudum, & sunt ad instar Baronum talia acquirẽtes feuda Iser. in c. 1. de feud. Marchiæ. c. 1. §. 1. quis dicatur Dux, vel Marchio. c. 1. §. siquis si de manso fuer.*

contro.

contro. inuesti. & ita Ias. in d. præludijs in diuisione prima, & propriè nuncupantur feuda Iurisdictionis, cum titulo dignitatis careant Iacob. de Ardiz. in c. 1. quis dicatur Dux. in c. 1. de feud. Marchiæ. in c. 1. qui feud. dare poss.

45 *Secunda, quæ datur Diuisio, est quòd feudorum alterum dicatur Nobile, alterum non Nobile, seu Burgense, quæ sunt in feudis excogitata nomina.*

Nobile dicitur, quod nobilitat possessorem suum, vel eum, qui prius nobilis erat, ostēdit, vt si cōcedatur ducatus, vel Marchionatus c. 1. quis dicatur Dux, vel Marchio. Bal in c. inter dilectos col 6 de fide instru. Ias. in præludijs suis feudorum. Zas. in tit. de feud. diuis. col. 2. in prin. & Bal. in præludijs feudorum attestabatur antiquum feudum nobilitatem sapere,
46 *nouum nequaquam; quia nobilitas non nascitur in ictu oculi allegat. l. stigmata ff de gradibus. Attēditur nempe an ma*
47 *iores fuerint nobiles, an viles exercuerint artes, quibus non acquiritur nobilitas, sed immo acquisita deperditur l. nobiliores C. de commercijs, & mercator. l. nequis. C. de dignitat. li. 12. Tiraq. de nobilit car. 24. & 27.*

Sed dicet quis quomodo cognoscetur, an feudum sit nobile?

48 *Dico si habeat dignitatem annexam, vt quia Ducatus, Marchionatus, comitatus fiat inuestitura c. 1. quis dicatur Dux, comes vel Marchio. c. 1. de feud. March. sic pari ratione dicemus si concedatur ab Imperatore Alex. cons. 30 num. 17. vol. 1. Decia. respons. 117 num. 9. vol. 3. Sed quid si dignitas vna ex his concedatur tamen pretio empta, nunquid feudum conferre nobilitatem dicemus?*

49 *Profectò quidem non affirmabimus, sola enim Imperatoris libe-*

ralita-

ralitate conceditur, ita in c. 1. de feud. dato in vim legis commissoriæ Præpositus Alex. in prælud. feud. col. 5. ver. dicetur beneuola Bald. in præl. feud. col. 4. ver. pro intellectu. Decian. respon. 19 num. 14 15. vol. 3. et de tali feudo nobili tractat Alex. cons. 30. quoniam, vol. 1.

50 *Non nobile non nobilitat possessorem c. 1. §. cæterum quis dicatur Dux, Comes, vel Marchio Ioan. And. eas in addit. ad Specul. in tit. de præscrip & hoc feudi genus dari solet à Duce, à Marchione, à Plebe, à Paganis, idest priuatis personis, & tale feudum Burgense dici solet. Aluarot. in. 2. diuis. feudorum; fac enim esse quòd rustico concedatur feudum, nunquid propterea efficietur nobilis?*

51 *Dicamus, si natura feudi exigat, vt nobilitate decoretur, fiet nobilis: sin minus, non erit nobilis, & tale feudum dicetur non nobile Scrib. in c. 1. §. cæteri tit. quis sit Dux.*

52 *Tertia datur feudorum Diuisio, quòd aliud feudum dicatur habere propriam naturam feudi aliud impropriam.*

Naturam propriam feudi dicitur habere, quando ab initio nata est, ita quòd feudum omnino videatur, & sit dicendum idest quod habet, & de quo prædicantur, & cui conueniunt omnes feudorum qualitates, videlicet, quia est purum, simplex, rectum, & ad hæredes transitorium, vt Zas. in tit. de feud. à recta natura feudi in princ. & hoc transit ad hæredes, & priuari non potest vassallus sine culpa sua tot. tit. de nat. feud. c. 1. & Ias. in quarta diuisione feudi, & talis natura in dubio præsumitur esse in feudo, nisi contrarium expressè sit constitutum: ita dicebat Aluar. in prælud feud. diuis. 3. & ideo asserenti feudum non habere propriam naturam

feudi,

53 *feudi, incumbit onus hoc probandi. Saly. in l. neque natales. C. de probat. Illud tamen non omittendnm, quòd censetur*
54 *derogatum naturæ feudorum in eo tantum, quòd non sapit feudum, non in alijs. Bal. in l. 1. q. 16. de rer. diuis. & idem in c. 1. in fin. vers. considera ergo de capit. qui cur. vend.*

Feudum autem non habens propriam naturam feudi est, quod degenerat à natura feudi, vt si certum habeat seruitium. c. 1. in quib. caus. feud. amitt. Aluaro. in præludijs in 12. diuis. habetur in c. 1. tit. de feud. non habent. propr. natu. feud. & exemplum ponit Iacobus de Sancto Georgio de feudo. vers. in feudum nu. 13. vt si concessum sit feudum, & sit alienabile, profectò talis concessio nequaquam sapit feudorum naturam, & de hoc videndus est Curt. in d. suo tractatu feud. in 1. par. q. 6. cum seq. si enim sit feudum emptitium, non est dubium non habere naturam feudi, sic, si non habeat seruitium personale, seu ciuile, quo casu transit ad hæredes extraneos etiam, & ad feminas. Roman. cons. 367. sub. num. 12. & 13. Natta. cons. 159. num. 14. & 15. Bald. in l. qui se patris. C. vnde lib. Bal. in c. 1. §. hoc quoque col. 3. de success. feud. & cons. 34. col. 1. vol. 1.

55 *Quarta succedit Diuisio, quæ est quòd feudorum aliud dicatur Personale, & aliud Reale.*

Personale est, quod non transit ad hæredes recipientis, vt in feudo habitationis, vt etiam cum pauperi nobili datur annua pensio pro victu. c. 1. quis dicatur Dux c. 1. de feud. Mar-
56 *chiæ. c. 1. de feudo guardiæ, & quemadmodum legatum habitationis ad hæredes minimè transit. l. si habitatio. §. ad hæredem. ff. de vsu, & habitat. l. 1. ff. de seruitut. rusti. prædio.*

ita

ita de feudo asserebat. Bald. in prælud. feud. in 6. diuis. & proprie hisce in terminis dicitur ius personale personæ tantũ cohærens, simile vsufructuarij, & vtriusque morte finiri re ceptissimi Iuris est.

Contrarium tenuit Iacobinus in præallegatis locis num. 17. vt vbi per eum, & potest etiam dici personale respectu concedentis ex eo, quia non transeat ad suos hæredes, et exemplificant in solut. data, vt per Rebuff. in suo tractatu feud.

57 *Reale feudum est, quod est perpetuum, & transit ad hæredes, tàm ex parte recipientis quàm dantis. c. 1. §. cum verò Conradus. in tit. qui feud. dare poss. siquidem vnusquisque præ-*

58 *sumitur consulere suis hæredibus. l. si pactum. ff. de probatio. c. 1. tit. de duob. fratrib. a capit. inuestit. Vnde & unum ad propositum nostrum addamus, si feudum datum fuerit ad certum seruitium ex forma. c. 1. de cap. qui cur. uend. et si vassallus præuio domini consensu illud vendat saluo Iure illo seruitij, & seruitium sit Reale, transibit in emptorem; resque feudalis obligata erit, ex quo transit cum sua causa arg. l. liuius ff. de alim. & cibar. leg. not. in l. via. §. si fundus, & §. quicunque. ff. de seruit rust. præd. in l. neque ff. quib. mod. vsufr. amitt. in l. alienatio. ff. de contrahen. empt. sin autem personale sit, non transire nos docuit Aluar. in d. c. 1. §. final. col. final.*

59 *Quinta Diuisio est, quòd feudum aliud dicatur Masculinum, quod transit ad masculos exclusis fæminis. c. 1. §. hoc autem notandum in tit. qui feud. dare poss. immo si feminarum quo*

60 *què mentio facta esset, adhuc non succederent, nisi masculis deficientibus, & sic, (vt dici solet) in subsidium. c. 1. §.*

quando etiam in tit. Episcopus, vel Abbas, & hæc est propria natura feudi. Socin. Iun. conf. 160 num. 53. par. 2. at-
61 *que adeo, vt omnes fratres æqualiter succedant, & hinc est, quòd tametsi filij fuerint inæqualiter instituti hæredes in feudo, tamen æqualiter succedunt. iux. l. vt iusiurandi. §. si liberi, et ibi tradidit Bar. ff. de oper. liber. Paul. de Castr. in auth. post fratres. 2. C. de legit. hæred.*

Ad rem igitur nostram redeuntes dicimus, quòd ista feuda requirunt seruitia personalia masculis, & non fæminis conuenientia Socin. Iun. conf. 71. nume. 26. 1. par. & in hoc differre feudum ab emphyteosi notißimi Iuris est, vt ibi per eum.

62 *Fæminæ succedere non possunt, nisi expreßè per pactum ita fuerit conuentum. §. filia de succeßio. feud. §. hoc quoque qui feud. dare poss. sed vbi est conuentum, quòd fæmina succedere poßit, dicitur fæmininum, & fæminina feuda non ha-*
63 *bent propriam naturam feudi d. c. 1. §. penult. tit. Episcopus, uel Abbas. Ias. in l. de quibus uers. trigesimo quæro. ff. de legibus. fides enim domino seruanda uenit, sed quàm leues*
64 *sint fæminæ in fide seruãda, apparet ex Spurij Tarpei filia, quæ aurearum armillarum cupiditate capta, Tarpeiã Arcem hostibus prodere non erubuit Liui. ab vrbe condit. Dec. 1. lib. 1.*

65 *Ad hæc feudatarius tenetur armis dominum sequi ad bellum; quod quidem de fæminis dici non potest. Dicebat nempè Cly-*
66 *temnestra, aptior est digitis lana, colusquè meis, & tametsi aliquæ mulieres arma pertractasse repertæ sint; tamen illud non est attendendum, quia vna hirundo non facit ver,*

vt est

vt est in prouerbio.

67 *Sed quid tenendum, fæmina acquisiuit feudum nunquid ad fæminas transire poterit tale feudum?*

Tex. in l 1. de feud. fæmin. quod sic affirmare videtur, tamen tex. ille intelligi debet, vbi nullus extaret masculus ex acquirente illa fæmina. ita loquitur d. c. 1. & vbi fæminæ non essent exclusæ, aliàs vbi semel sunt exclusæ, perpetuò exclusæ dicuntur. c. 1. §. quin etiã. tit. Episco. vel Abb. ita Socin. Iun. cons. 109. num. 7. 8. 9. 2. par.

Illud quoque sciendum, si feudum sit simplex, & sic donatum transire ad fæminas, modo tamen non sit solitum transire de primogenito ad primogenitum. Angel. cons. 242. Bald. cons. 251. nu. 56. vol. 1. Dominus Decian. respon. 19. nu. 197. vol. 3.

68 *Sexta diuisioni accomodetur locus, quòd aliud dicitur feudum Antiquum, aliud feudum nouum.*

Antiquum feudum est, quod non est acquisitum à patre nostro, sed ab auo, & ab alijs ascendentibus, à quibus agnatio nostra originem deducit. Bald. in §. hoc quoque de success. feud. habetur in c. 1. de gradib. success. in c. 1. de success. feud. curt. Iun. de feud. in 1. par. prin. in 8. quæst. colum. 2. vers. ab hac prima Clar. in d. §. q. 8. & quemadmodum in totum, ità neque in partem alterari potest tale feudum, sed tenor primæ
69 *inuestituræ est seruandus ad vnguem. Cur. Iun. cons. 181. num. 3. Dec. cons. 193.*

Ex prima enim inuestitura acquisitum est Ius omnibus descendentibus, & transuersalibus, ita quòd alterari per comprehensos non potest in præiudicium vocatorum Iacob. de Ar-

diz.in summa feud.in 2.par.prin.prima. q. Dec.cons.445. num.7. Et si fiat alienatio istius feudi per vassallum absq;
70 domini consensu, non ipsi domino aperitur, sed filijs vel alijs agnatis ipsius vassalli, & ipsi saltem post mortem istius alie nantis recuperare valent. Imol.in c.2. de feud. Alex. cons. 30. vol. 1. Socin.Iun. cons. 12.2.par. & in dubium præsumitur feudum antiquum Alex.cons.18. & cons.26.col.2. in 5. vol.Curt.Iun.cons.3. quod posuit post tract feud. Dec. cons.269.num.5. & tale feudi genus aliquando dicitur pa-
71 ternum, vt per Cur.Iun.in tract. feud. in 1.par. q. 8. Dec cons.208.num.9. Impropriè tamen aliquãdo feudum, quod à Maioribus non est acquisitum, dicitur tamen antiquum,
72 vt si in concessione dicatur, quod conceditur in vim paterni, antiqui feudi in omnibus, & per omnia. Bal.in c. 1. de alien. feud.pater. Aluar. in cap.1.§.1. de grad.succes. Alex. cons 30. vol. 1. & cons.2. col.2. & 3. & cons. 29. vol. 5. Dec. cons.53. & in tali feudo succedunt etiam transuersales, ita
73 consuluit Curt.cons.49. Socin. cons.165. vol. 2. quos etiam referebat Ripa.in l. 1. de leg. 1.

Quod tamen non esset, vbi simpliciter, & indefinitè sit conceßũ in vim antiqui, & paterni feudi, ratio, quia illud, pp quod transuersales succedunt, in feudo, est introductam in feudo quod verè sit antiquum, seu paternum. c. 1. de nat.succeß.feud.

Sed dubitatur quid si super feudo antiquo sit renouata inuestitura, nunquid dicetur adhuc antiquum?

74 Bar. in l.quod dicitur.ff. de impens.in reb. dot.fact.tenuit, quòd sic; ipsum secutus est Alex. multa cumulando cons. 34. col. 2. vol. 5. & cons.2. col.2, eodẽ vol. vbi ait talem renouatio

nem

nem esse ad confirmationem, non autem ad derogationem iurium antiquorum hoc itidem dicebat in cons. 30. in 1. vol. Dec. cons. 53. & 395. col. 2.

75 *Quæ omnia etiam locum habent, vt feudum dicatur antiquũ licet in aliqua qualitate sit alteratum, quando concedens attestatur se concedere cum qualitatibus, & circumstantijs prædecessorum Bal. in c. 1. de alien. feud. pater. Alex. cons. 29. col. 2. vol. 5. Dec. con. 53. sic pari ratione feudum dicitur antiquum, quando feudum quidem est nouum, sed est*

76 *subrogatum in locum antiqui feudi. Curt. senio. cons. 48. & Dec. d. cons. 53. sic & si nobile fuerit, antiqui nomen sibi assumet. Bal. in prælud. feud. col. fin. Dec. d. cons. 53: & vbicunque (vt de feudo antiquo plura non effundamus) feudum antiquũ eo peruenit, vt si primi inuestiti linea cesset, ad directum redeat dominum. c. 1. de benef. fratr. c. 1. §. penult. de success. feud. c. 1. §. cum autem, vbi Scrib. qui feud. dar. poss. glos. in §. fin. l. ex facto. ff. Trebell.*

77 *Nouum dicitur feudum, quod de nouo sit acquisitum, & non prouenit à successione, seu linea progenitorum, vt not. Bal. in l. 1. in 4. quæst. ff. de rer. diuis. & in rubr. feud. in diuisio Dec.*

78 *cons. 53. Vel cui de nouo sit adiuncta noua qualitas, vel onus in vltima inuestitura. Bal. cons. 249. col. 1. lib. 2. idem in tit. an agna vel filij num. 25. in fine, noua enim causa nouum producit feudum. §. insuper. de prohib. feu. alien. per Federic. Alex. cons. 9. vol. 5. Brun. cons. 172. nu. 6. Oldrad. cons. 178. Sin aũt de expressa mente concedentis, tũc feudũ retinet omnes qualitates feudorum antiquas, ita Bellon. cõs. 33. num. 9. & habet initium à persona Inuestiti. c. 1. qui testes sint*

ftes fint neceß. ad proban. nou. inueftit. ad fin. Aluarot. in prælud. col. 6. Bal. in 3. diui. vel fi fit expreffum in inuefti tura, quòd fit nouum. Caftr. conf. 152. circa præfentem ca fum. Dec. conf. 53. & acquirens poteft illud alienare aßentiente domino. c. 1. qui teft. fint neceß. ad proban. nou. inueft. c. 1. & 2. in tit. de duob. fratr. de nou. benef. inueft. & fic præiudicare agnatis. Alex. conf. 285. vol. 5. & ita Guid. conf. 108. num. 36.

79 *Alia etiam depromatur diuifio. Feudum Aliud dicitur hæreditarium; Aliud non hæreditarium. Hæreditarium tranfit ad hæredes omnes defcendentes æqualiter c. 1. qui feud. dare poß. Iaf. in prin. col. fin. num. 128. & eft hæreditarium, vbi in feudo fit mentio hæredum, vt poft. Alex. Dec. Parif. Gozad. Curt. Iun. Neuiz. quos recenfet Ozafus. Decif. Pedem. 23. num. 1. & 2. Card. Alban. conf. 3. num. 9. & vbi fumus in hoc hæreditario feudo defcendentes ne-*
80 *queunt repudiare hæreditatem, & retinere feudum. c. 1. tit. an agna. vel filij. Bellam. in c. 1. tit. de eo, qui fibi & hæred. & tantummodo ad eos fpectat, qui funt hæredes, & ad quos onera hæreditaria deuoluuntur. Præpof. in c. 1. col. final. de eo, qui fibi vel hæred. mafcul. & fæmin. inueft. accep. & fic operæ precium eft, quod volens fit hæres vaffalli vltimo loco defuncti. Curt. Iun. conf. 138. habita diligentia. col. fin. Socin. Iun. conf. 188. num. 15. par. 2. Sed dubitari poffet nunquid filius adeundo hæreditatem cum Inuentario poßit tenere hæreditarium feudum, & vltra hæreditarias vires?*

81 *Non teneri affirmatiuè refoluendum effe dicimus: hæredes*

enim

enim tale feudum habent, vt alienum æs sibi debitum, & in eo nullo modo vexari possint, & si iam à defuncto fuerant alienata, ab hæredibus reuocari possunt iuxta l. final. §. in computatione in sua materia. C. de Iur. deliber. & vt dicebat Socin. Iun cons. 112. num. 12. 2. par. regula, quem de
82 *euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. iuxta l. vindicantem. ff. de euictio. quia non tenetur vltra vires hæreditarias in bonis iure hæreditarijs idest allodialibus, ita Socin. in præcitato loco. Vnde ex his concludemus, quod tametsi in tali feudo necesse sit q succe ssurus quod sit hæres, tamen non succedit vt hæres Castr. in auth. post fratres leg. 2. C. de legit. hæred. idem in l. si quis filium. C. de inoff. testamē-*
83 *to in 2. notab. & hæreditarium dicitur etiam, vbi est acquisitum pro se simpliciter, quia intelligitur pro se, & hæredibus suis. Bal. Aluar. in c. 1. an Agna. per tex. in c. 1. de benef. fratr. & intelligi debet de hæredibus masculis ex agnatione non de fæminis, seu de extraneis. c. 1. §. si clientulus de alien. feud. Præpos. in d. c. 1. an agna. vel filijs feudum enim pro se, & hæredibus non alienatur in extraneos, quia verbū*
84 *hæredibus, importat solum filios, & descendentes. glos. in l. etiam. ff. sol. matr. In feudo enim, quod non est hæreditariū, appellatione hæredis simpliciter venit filius Bar. & Cyn. in l. igitur videndum. §. fin. ff. de pet. hæred. Scrib. in l. si patroni in princ. ff. ad Trebell. et oportet hinc etiam hæredem esse, vt dicebamus Bal. & omnes in c. 1. tit. an Agn. vel filij Cyn. in l. 2. in fin. C. eodem in l. si pro hærede. §. si quid tamen in fin. de acq. hæred. videndus est Clar. alios allegans in §. feudum. q. 83. nu. 2. Dec. cons. 395. et cons. 445. & cōs. 185.*

Sed

Sed quid tunc dicemus, si inuestitura demonstret acquisitionem
85 *feudi esse pro se, & liberis, nunquid hæreditarium illud esse dicemus?*

Negabimus quidem, sed ex pacto, & prouidentia attestabimur concedentis Andr. de Iser. in c. 1. §. & olim num. 2. de succes. feud. Alex. cons. 51. col. 4. vol. 4. cons. 10. col. 4. in 3. vol. Cur. Iun. in tract. feud. car. 8. col. 2.

86 *Hoc tamen feudum tripliciter constitui solet. Primum est, quando filij vocantur, & descendentes illius, qui suscipit feudū, nulla facta mentione de hæredibus, & dicitur ex pacto, & prouidentia acquirentis; filij, & alij veniunt non tanquam hæredes, & tunc filij possunt paternam hæreditatem repudiare, & feudum retinere. Aluar. Bal. in c. 1. an Agna vel filij, vt etiam superius tetigimus, & tale feudum hæreditarium tempore familiæ erciscundæ, diuidi potest inter fratres, prout alia bona hæreditaria diuidi possunt. c. 1. § item quib. mod. feud. amitt. c. omnes si de feudo fuerit controuer. inter. domi. & agna, & in tali feudo filius sub intrant. loco patris. c. 1. de nat. feud. c. 1. in prin. de success. feud. Gemi. in c. grandi. de sup. negl. prolat. lib. 6.*

87 *Aliud est feudum, quod transit in omnes quoscunque hæredes, etiam in extraneos, & hoc dicitur hæreditarium absolutè, & simpliciter. Bal. in l. cum virum. col. fin. C. de fideicom. in l. 1. q. 24. ff. de rer. diuis. in c. in pænalem. colum. 5. in prin. de probi. feud. alien. per Feder. Alex. in l. si patroni. col. pen. ff. ad Trebell. & sicut qui verè dominus est, de re sua disponere*
88 *pōt, et eius dispositio pro lege habetur. §. disponat. in auth. de nupt. l. 1. C. de sacrosan. eccles. ita idem prædicari potest de huius-*

de huiusmodi feudo. Abb. cons. 3. Nitar in præsenti. 2. vol. Alex. cons. 195. 6. vol. Dec. cons. 78. licet in causa.

Tertium est hoc nostrum hæreditarium, quod ad solos spectat (vt dicebamus) agnatos, tunc operæ pretium est ipsos esse hæredes, Socin. Iun. cons. 42. num. 1. vol. 3. Ripa in l. in quartam. nu. 181. ff. ad l. Falcid. Phanut. de confectio. inuentar. par. 6. num. 14. Affli. in c. 1. num. 13. tit. an Agna. vel filij, & vbicunque sumus in huiusmodi feudo, & ipsum ve-
89 *nit in restitutione fideicommissi. Bar. & Alex. eadem l. si patrui. in prin. ff. ad Trebell. Socin. Iun. cons. 115. num. 33. 2. par. Sed si in inuestitura fiat concessio alicui pro se, & hæredibus, dubitari posset, an indistincte omnes admittendi essent hæredes, tamen restringi debet ad ipsum acquirentem tantum, & ad descendentes, non autem ad extraneos, huiusmodi nempe est feudorum natura. Scribentes passim in l. ex facto. §. fin. ad Trebell. c. 1. §. & si clientulus de alien. feud. deq; communi attestatur. Alex. in d. §. fin.*

90 *Non hæreditarium feudum est, quod acquiritur duobus modis. Primo modo, vt si transeat solum ad primum (vt puta) genitũ c. licet de voto Bar. in l. 1. col. 16. C. de sum. trinit. & secundo loco, quando omnes de vna familia veniunt ad feudum, & dicitur etiam familiare feudum, & quis illud habet, licet non sit hæres, vt si fiat concessio pro se, & liberis suis, quia tunc veniunt vt filij, non vti hæredes, & hoc casu filius potest repudiare paternam hæreditatem, & feudum retinere Bart. in l. vt iusiurandi. §. si liberi. ff. de oper. libert. Alex. cons. 19. colum. 2. & cons. 26. ponderatis his. 4. col. vol. 5. Aluar. post Bal. in c. 1. tit. an Agna. vel filij & quia tale*

feudum transit in filium non vti hæredem: hinc est, quòd ei
91 *non imputatur in legitimam, vel in aliquam quartã. Marʃ. ʃing. 32. Immo ʃucceʃʃor non tenetur ad debita, quia iʃtæ ʃucceʃʃor habet talia bona non vti hæreditaria, ʃed tanquam bo-*
92 *na propria ipʃius. Caʃtr. conʃ. 217. in fin. vol. 2. In dubio, ʃi*
93 *quæratur an feudum ʃit hæreditarium nec ne, tunc verba inueʃtituræ conʃideranda fore docuit Socin. conʃ. 103. nu. 34. 35. 2. par. per inueʃtituram enim derogatur cuilibet feudorũ ʃpeciei, & ex ipʃa, quo pacto nuncupandũ ʃit feudum, agnoʃcimus Iaʃ. poʃt alios per eundem allegatos in prælud. feud. in 4. diuiʃ. col. 31.*

94 *Vltima erit Diuiʃio, quod aliud dicitur feudum Eccleʃiaʃticũ; Aliud ʃeculare. Eccleʃiaʃticum eʃt quod datur ab Eccleʃia alicui in feudum, de quo extrauagans noʃtra loquitur, et*
95 *dicitur etiam Eccleʃiaʃticum, quia Eccleʃia recipit in feudũ aliquid c. 1. §. ʃi quis quib. mod. feud. amitt. c. 1. de clerico. qui inueʃtit accep. §. fin. de Capit. Corrad. 1. c. qui feud. dare poʃʃ. & in hoc feudo Eccleʃiaʃtico non poteʃt alienari inueʃtitura in deteriorem conditionem Eccleʃiæ Iacob. de Bellonis in c. 1. ibi Aluar. Præpoʃ. tit. qui feud dare poʃʃ. Bart in extrauag. qui rem. C. de ʃacroʃan. Eccleʃ Bald. in auth. quas actiones illo tit. & dicitur Eccleʃiaʃticum, quando à Clerico. recipitur non tanquam ab Eccleʃia, & ʃic apparet tripliciter feudum Eccleʃiaʃticum dici.*

97 *Seculare feudum, quod à ʃeculari perʃona datur, vel recipitur de re profana c. 1. de his, qui feud. dare poʃʃ. tit. Epiʃcopus vel Abbas in princ. Aluarot. in prælud. quinta diuiʃ. Card. & Imola. in c. fin. de feud. Et hæc omnia de feudorum mate*

ria ex-

ria extremis (quod aiunt) labijs degustasse sufficiat. Quæ verò sint causæ amittendi feudi; ab alijs desumendū permittamus.

Verba Textus.

A*Mbitiosæ cupiditati illorum præcipuè, qui diuinis, & humanis affectati damnatione proposita immobilia, & pratiosa mobilia Deo dicata, ex quibus, Ecclesiæ Monasteria, et pia loca reguntur, illustranturq́;, & eorum Ministri sibi alimoniam vendicant, profanis vsibus applicare, aut cum maximo illorum, ac diuini cultus detrimento, exquisitis medijs vsurpare præsumūt, occurrere cupientes, omnium rerum, & bonorum Ecclesiasticorum alienationem, omnèque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, nec non infeudationem, vel contractum emphyteoticum, prater quàm in casibus à iure permissis, ac de rebus, et bonis in Emphyteosim ab antiquo concedi solitis, & tunc Ecclesiarum euidenti vtilitate, ac de fructibus & bonis, quæ seruando seruari non possunt pro instantis temporis exigentia, ac perpetuo valitura costitutione præsenti fieri prohibemus, prædecessorum nostrorum constitutionibus, prohibitionibus, & decretis, alijs super hoc editis, quæ tenore præsentium innouamus in suo nihilominus robore permansuris. Siquis autem contra huius nostræ prohibitionis seriem de bonis, & rebus eisdem quicquā alienare præsumpserit, alienatio, hypotheca, conces*

 sio, loca-

sio, locatio, conductio, & infeudatio huiusmodi nullius omnino sint roboris, vel momenti, & tam qui alienat, quàm qui alienatas res, & bona prædicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat. Alienanti verò bona Ecclesiarum, Monasteriorum, locorumq; piorum quorumlibet inconsulto Romano Pontifice, aut contra præsentis constitutionis tenorem, si pontificali, aut Abbatiali præfulgeat dignitate, ingressus ecclesiæ sit penitus interdictus, & per sex menses immediatè sequentes sub interdicto huiusmodi animo (quod absit) perseuerauerit induratro lapsis mensibus eisdem, à regimine, & administratione suæ Ecclesiæ, vel Monasterij, cui præsidet in spiritualibus, & temporalibus, sit eo ipso suspensus; Inferiores verò prælati commendatarij, & aliarum Ecclesiarum rectores beneficia, vel administrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, præposituris, præpositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officijs, canonicatibus, præbendis, alijsq; Ecclesiasticis cum cura, & sine cura secularibus, & regularibus beneficijs, quorum res, & bona alienarunt dumtaxàt, ipso facto priuati existant; illaq; absque declaratione aliqua vacare censeantur, possintq; per locorum ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, personis idoneis (illis exceptis, quæ propter ea priuatæ fuerint) de iure conferri; nisi aliàs dispositioni Apostolicæ Sedis sint specialiter, aut generaliter reseruata; Nihilominus alienatæ res, & bona huiusmodi ad Ecclesias, Monasteria, & loca pia, ad quæ ante alienationem huiusmodi pertinebant, liberè reuertantur.

tur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis, & innouationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. si quis attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, Anno Dominicæ Incarnationis M. cccclxviij. Calend. Martij. Pontificatus nostri Anno Quarto.

SVMMARIVM.

1 IN qualibet re tradenda tria inspici debent.
2 Beneficiarius potest donare fructus Ecclesię durante eius vita.
3 Prælatus potest infeudare cõsanguineis suis pauperibus.
4 Prælatus potest repudiare hæreditatem.
5 Locatio non solet mutare dominium.
6 Instrumentum locationis non probat dominium.
7 Possessio non probatur, nisi interueniat fructuum perceptio.
8 Pręlatus iurans non alienare, si locat ad longum tempus, non incidit in periurium.
9 Lex generaliter loquens generaliter debet intelligi.
10 Bona Ecclesię tres ob casus alienantur.
11 Dans in emphyteosim censetur dare ea conditione quòd res reddatur melior.

12 Dam-

obligationis.

36 Intellectus ad §.primum in proœmio institutionum.
37 Cōtractus fraudolos è factus valet in dānū fraudātis.
38 Possessor bonæ fidei facit fructus suos.
39 Clericus pro debito pecuniario regulariter non potest capi,& detineri. Fallit,& num.40.
41 Ratio legis attendenda.
42 Doctor non debet ignorare rationem dubitandi, & decidendi.
43 Ratio legis(correcta lege) allegari potest.
44 Lex præsumitur condita ex iusta ratione.
45 Lex humana debet habere imaginem legis diuinæ.
46 Omnes leges proficiscuntur à lege diuina.
47 Lex diuina perfectissima.
48 Ratio decisionis.
49 Altari qui seruit,de altari viuere debet.
50 Militare proprijs stipendijs non decet.
51 Ecclesia mater Iustitiæ.
52 Clerici debent esse magis deuoti laicis.
53 Actiones Ecclesiasticorum sunt exempla laicorum.
54 Alienatione prohibita censetur omnis obligatio, & hypotheca prohibita.
55 Argumentum à simili (data dissimilidine) non valet, & dicitur quoddam figmentum.
56 Argumentum à simili est admodum fallax.
57 Bona Ecclesiæ solita infeudari possunt infeudari.
58 Prælatus potest concedere magis suis in paupertate existentibus, quàm extraneis.

59 Con-

59 Consanguinei Prælati impij,& infideles non sunt in uestiendi.

60 Prælato non creditur asserenti bona esse solita infeudari.

61 Prælatus omittendo præiudicat Ecclesiæ.

62 Prælatus tenetur ex negligentia sua.

63 Prælatus suspectus remouetur ab administratione.

64 Bona Ecclesiæ sacra, quæ in commercium hominũ veniant.

65 Prælatus non est propriè dominus rerum Ecclesiæ.

66 Pupilli licèt domini sint rerum suarum, tamen illas alienàre non possunt.

67 Maritus non alienat bona dotalia.

68 Dominium rerum Ecclesiæ est Dei.

69 Clericus satisfaciens creditoribus suis ex bonis Ecclesiæ, satisfacit pro paupere uno.

70 Dictiones generales restringuntur ad naturã actus, superquo interponuntur.

71 Ad validandum actum duo requiruntur, Voluntas, & Potestas.

72 Benefitia omnia Mundi sunt manualia Papæ.

73 Vtilitas Ecclesiæ non præsumitur.

74 Dolus consideratur re ipsa,& ex animo.

In qua-

1 IN qualibet re tradenda (teste Arist. 3. Rhetor. cap. 13.) partes tres spectandæ proponi debent videlicet, exordium Tractatus, & Epilogus; Hæc tria in extrauaganti nostra vltrò se offerunt. Tractatus ibi conspici potest; omniū rerum, & bonorum ecclesiasticorum; Epilogus autem ibi: Nulli igitur. Et quia iam dudum pro constituta lege habitum est apud interpretes omnes, ut antequā ad interpretationem textus sermonem conferant, ad casum, seu ad facti speciem deueniant, ac vt controuersiarum porrecta ansa, clarior reddatur legislatoris constitutio; & quæ constituendi ita fuerit causa, perspicua deducatur ratio, ideo facti species sic fingi potest.

Quidam Beneficiarius Romæ (vt pote) existens in animo habebat velle ad longum tempus, vel in Emphyteosim, seu in feudum concedere nonnulla Ecclesiæ suæ bona; dubitatur nunquid talis eius intentio moderari deberet, ita quòd à Summo Pontifice esset ex aliqua ratione prohibendus, vel ratione temporis reprimendus.

Quòd prohibendus minimè esset infra dicenda ipsius intentionem fulcire videbantur.

Primò quidem Beneficiarius habens administrationem rerum
2 Ecclesiasticarum potest donare fructus Ecclesiæ durante eius vita, & illos alienare, & quidem licitè. c. peruenit. de fideiuss. Alex. in l. diuortio. col. 2. ff. solut. matr. Fely. in c. postulasti. col. 9. de rescript. vbi etiam habetur quòd Prælatus potest infeudare consanguineis suis in paupertate existē-
3 tibus, ergo multò magis poterit locare. auth. multò magis.

C. de sacrosan. Eccles. Immo Prælatus potest hæreditatē, & legatum repudiare, & sic præiudicare Ecclesiæ. Ias latè in l. Legatum ff. de leg. 1. Put. decis. 519. lib. 2. Bal. in l. pupillorum ff. de repud. hæred. in l. contra iuris. §. curator. ff. de pactis Socin. cons. 53. num. 26. vol. 4. per locationem enim tantummodo fit fructuum alienatio, vt est Textus
5 *clarus in l. non solet. ff. locati. & quod l. locatio non soleat mutare dominium. tex. est in l. cum manu sata in fine ff. de contrah. empt. vbi quando in contractu agitur, vt dominium non transferatur, nō est venditio, sed locatio l si vsusfructus. ff. de iure. dot. Et hinc est, quòd per instrumentum*
6 *locationis non probatur dominium l. ad probationem. C. de probat. Menoch. de recuper. poss. remed 9. num. 33. neque*
7 *etiam probatur possessio, nisi interueniat etiam fructuum perceptio. Affl. decis. 325. Bellon. cons. 11. num. 9. Et illud verum est, quòd si Prælatus iurauerit non alienare bona*
8 *Ecclesiæ, & tamen ad longum tempus locauerit, non ideo periurus dicendus est. Card. in c. cum contingat de iureiur. Couar. var. resolut. cap. 16. num. 2. lib. 2.*

9 *Ista igitur iura generaliter loquuntur, & sic generaliter intelligenda. l. de pretio, cum vulgaribus ff. de publ. in rem actio. Ad hæc, iura loquentia de solemnitatibus adhibendis in alienandis ecclesiasticis bonis loquuntur, quando fit alienatio rerum immobilium, non autem fructuum, & si de mobilibus loquuntur, vbi sunt illa quidem preciosa c. sine exceptione. c. non liceat. 12. q. 2. & per tot. & facit integer titulus. de reb. eccles. non alien. Ergo à contrario sensu (quod validissimum est argumentum) fructus possunt alienari.*

arg.

arg. l. 1 ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd.

10 *Quòd autem secundo loco posset in Emphyteosim concedere, ex eo videbatur eius fulciri intentio; tres sunt casus, in quibus bona Ecclesiæ alienari permittuntur, videlicet propter necessitatem, Pietatem, & Utilitatem. c. sine exceptione. & ibi not. 12. q. 2. & glos. in sum. eadem caus. & quæst.*

11 *Sed qui in Emphyteosim dat, ea conditione dare censetur, ut res reddantur meliores. l. 1. C. de iur. Emphyt. & superius diximus, ergo cum de meliori reddenda conditione Ecclesiæ quæritet, debet posse in Emphyteosim dari; & tametsi Ecclesia aliquod pateretur damnum, illud uti leue non est attendendum, arg. c. terulas. 12. q. 2. vbi probatur, quòd vineola, & terra modici momenti Ecclesiæ alienari potest, remotis etiam solemnitatibus; hocq; referebat Marzar. cõs. 15. pag. 152. in prin.*

13 *Ad hæc, & illud addamus Ecclesiæ bena vendi, & emi possunt, & sic in commercium deuenire. c. sine exceptione. 12. q. 2. c. nulli. eod. loco; Multò facilius ergo locari, vel in Emphyteosim, seu feudum dari. Illud, quod intactum non erit deserendum, qui alicuius rei dominus est, potest de illa ad libitum disponere. l. si quis. in §. differentia. ff. de acq. possess. Beneficiarij sunt domini suorum reddituum Ecclesiastico rum, quia in c. 1. de cler. non resident. habetur beneficiarios, qui non interueniunt horis, non effici dominos distributionum quotidianarum, ergo à contrario sensu, si interueniunt, efficiuntur domini, comprobatur; clerici coguntur suis satisfacere creditoribus de fructibus Ecclesiæ suæ. c. peruenit. de fideiuss. igitur sui sunt, aliàs nou possent ex illis solue-*

re, quia quis ex alieno soluendo non liberatur. arg. c. forte. c. denique. 14.q. 5.c.eate. de iureiurando. prohibetur quidē
14 *alienatio, sed alienare est dominium transferre. l. 1. C. de fund. dot. l. alienationis verbo. ff. de verb. signif. & de alienatione dominij videtur intelligendum; cum enim ver-*
15 *ba in potentiori significatu sint intelligenda. l. 1. in fine. ff. si ager. vectig. & potentior hic significatus est de vera alienatione dominij, fructuum verò est impropria.*

Quin & illud prætermittendum non erit, licèt in prima opposi-
16 *tione fuerit dictum, absolutè etiam quoad dominium alienari possunt. hoc enim annuit Textus. in d.c. terulas. 12.q. 2. vbi probatur, quòd prædiola, & vineolas Prælatus alienare potest absque aliqua solemnitate; hocq; docebat Marzar. in d.cons. 15. pag. 152. in prin. Et quia fortasse dici posset ibi de modicis loqui rebus, dicimus Textum nostrum*
17 *habere omnium rerum, & bonorum, & qui omne dicit, nihil excludit. glos. in l. à procuratoribus. C. mand. &*
18 *verba generaliter prolata generaliter debent intelligi. l. 1. §. generaliter. ff. de legat. præst. l. de precio. ff. de publ. in rem actio.*

Quòd in feudum concedere posset, pari ratione dicendum; feu-
19 *da ea de causa fuisse adinuenta, vt fideles habeantur milites, qui Barones appellantur, vt Imperia, Regna, & quælibet bona facilius regi possint, & tutius conseruari c. 1. de his, qui feud. dare. poss. c. 1. §. fin. per quos fiat inuest. & ita dicebat etiam Lucas de Penna. in l. fin. C. de mand. & Colon. lib. 11. Bal. in c. innotuit. de elect. Sed nulli dubium est, quòd Ecclesia indiget seculari auxilio. c. si Imperator. 95. dist.*

95. dist. c. 1. 1. q. 7. not. in c. nos autem. 16. q. 1. c. quod ergo. 11. q. 3. c. ult. de postul. prælat. quid nempe indicant illi duo gladij Petri, quibus in ultima cœna se Dominum defensurum fuit pollicitus, nisi ad Ecclesiam tuendam, nõ sacro tantũ opus esse auxilio, sed & tẽporali quoque? Immo Ecclesia, & Imperium mutuum debent sibi præstare auxilium. glos. in c. conuenior. in ver. auxilium. 23. q. 8. & per Card. Albanum. in tract. de Immunit. Eccles. nu. 89. Ex ijs igitur videtur dicendum ipsum potuisse in feudum concedere.

Et quia ex tex. habetur, quòd tamen alienari fructus possunt; dubitatio ex eo oriri videbatur; quòd & ipsi alienari non
21 *possent; Nam fructus bonorum Ecclesiæ dicuntur sacri, quia constituti sunt pro substentatione sacrarum rerum. Diuus. Tho. 2. 2. quæst. 99. artic. 3. & quemadmodum immobilia prohibentur, quia deseruiunt rebus sacris, sic & fructus. Immo fructus sunt augmentum immobilium re-*
22 *rum, & augmentum eodem iure censeri debet, quo principale. l. inter socerum. ff. de pactis dotal. l. etiam. C. de iur. dotium. l. si conuenerit. § si nuda. ff. de pignor. actio. si nempe finem inspiciamus, qui inspici meritò debet, cum ad ipsum omnes actiones, omnis intentio, omne prædicatum re-*
23 *feratur: Immo à fine cuncta denominari haud ambigendum est. §. omne autem Ius. instit. tit. de iur. nat. gent. & ciuil. l. sed & si quis. §. 1. ff. de usufru. c. Fraternitatis. §. final. de frigid. & malefi. & illud addamus à fine omnia cognosci. Bal cons. 272. vol. 1. Alber. in l. 1. col. 2. ff. de orig. iuris. Signo. cons. 25. num. 16. fructibus sacris conser-*

uari

*uari fatebimur, amotis, & dißipatis fructibus nullius mo-
menti immobilia esse cognoscemus, cum igitur sit eadem ra-
tio, idem Ius etiam esset statuendum. l. illud ff. ad l. Aquil.
Ad hæc non videtur ista constitutio vnquam locum habere
posse; nam emanauit contra fraudatores, & vsurpato-
res rerum Ecclesiasticarum, vt in tex. cum inquit Summus
Pontifex pro proprijs vsibus applicare, ibi vsurpare præsu-
munt, & cum ista verba sint in proœmio, ex quo finalis
25 causa colligi solet. l. vt liberis. C. de collat. l. fin. ff. de hæred.
instit. ita Lanfran. in c. quoniam contra in 2. not. de pro-
26 batio. est dicendum mentem Pontificis fuisse dolosis aliena-
tionibus prouidere. Actiones enim nostræ omnes, vt do-
cet Philos. 6. Ethic. c. 2. à voluntate proficiscuntur, & nos
esse principia earum efficientia docet. Ergo à contrario sen
su est dicendum, quòd vbi fraus non interuenit, vt quia do
losè non est alienatio facta, sed quomodolibet contrauentũ,
27 locum non habent, quia cessat causa finalis, qua cessante
cessat & dispositio. l. fina. ff. de hæred. instit. Hæc enim fina
28 lis causa dicitur principium intentionis. Bal. in l. eam quã.
col. 1. C. de fideicom. Barba. cons. 30. lib. 2. Immo causa
finalis dicitur substantia. glos. in l. iurisgentium. §. quod fe-
ræ. ff. de pactis; tritißimumq; illud in iure habemus, quòd
29 res, quæ culpa caret, in damnum reuocari non potest l. Gra-
cus. C. de aduct. Fely. in c. in omni. de testibus. Abbas in
c. cum esses. de testam. & vbi non est culpa, ibi non est deli-
30 ctum. c. cum voluntate. de sent. excom. & quilibet effe-
31 ctus ampliatur, & restringitur à sua causa finali. l. cum pa
ter. §. dulcißimus. ff. de leg. 2. l. si is qui ff. de acq poseß. l. 2. §.
1. &*

1. & ibi not. ff. de actio. & oblig. Ergo cessante ista causa deberet cessare dispositio; & hinc est, quòd allegans ius cor-
32 *rectum sine dolo, non incidit in pœnam falsi. Scribentes in c. 1. de constit Imol. cons. 104 Cassad. super regul. Can cell. Apostol. num. 4. decis. 36. Zuchard. in l. fina. num. 145. C. de edicto. Diui Adria. tollen.*

Sed si locatio dolosè facta est, dico quòd non ratione temporis alicuius; nam tempore non inducitur delictum, sed bene quidem à Naturæ corruptis affectibus, qui ex voluntate
33 *agentium proficiscuntur, quæ voluntas dicitur radix omnium bonorum, & malorum. Nauar. in c. perfecta. nu. 4. de pœnit. dist. 1. Sunt enim circa animam (vt volunt phi-*
34 *losophi) habilitas, seu potentia, affectio, postremò habitus, ex quibus potentia est principium, & materia affectionis, qua fit homo aptus ad virtutes, adque vitia, & ideo in sacris litteris habetur, & apposuit Deus aquam, & ignem, Affectus deinde mouet potentiam; Habitus est confirmatio ipsius potentiæ ratione carentis ortus à consuetudine, qui si pluribus actibus cum ratione fuerit constitutus; inde efficitur & procreatur virtus; sin verò malis, inde vitia, turpia dicta, ac facta generantur, sicut enim*
35 *tempus non dicitur modus tollendæ, vel inducendæ obligationis. l. obligationum. §. placet. ff. de oblig. & actio. §. at si ita. de verb obligat. & ita pari ratione inducendi delictũ, ex quo oritur obligatio. instit. tit. de oblig quæ ex deli. nasc. & tametsi aliquando dicamus, ætatem, tempora malis vti moribus, tamen illud est figuratè dictum per Methonomyam, idest homines viuentes in hac ætate. ita Textus intelligendus*

36 telligendus in §. 1. instit. in procem. ibi vt vtrunque tempus bellorum, & pacis, idest homines in vtroque tempore. Sed ratione fraudis, & doli contractus rescinditur, quia ipso iure est nullus, vt dicebamus. l. eleganter. ff. de dolo. & ibi
37 Alex. & huiusmodi contractus licet valeat, valet in damnum fraudantis, & dolum committentis. Bal. in l. transactione. in 2. not. l. 1. de transact. Bar. in l. in causa
38 la 2. ff. de minor. & hinc est, quod bonæfidei possessor suos facit fructus, quia quilibet dolus ab ipso penitus abesse præsumitur. l. in bonæfidei. ff. de acq. rer. domi. Bar. in l. ex diuerso. §. 1. & Ias. in l. omnium de actio. Illudq; habemus, Clericum non posse regulariter capi, & detineri pro debito
39 pecuniario. c. lator. de pignor. C. Odoardus. de solut. Ioan. Andr. in c. 51. clericos. de sent. excom. in 6.

Tamen non procedit vbicunque clericus esset in dolo. Alciat.
40 in c. cum non ab homine. num. 26. de iudi. reprobant, & quidem iure optimo iura suppetias illi ferre, qui se in necessitatem posuit.

His, & similibus, quæ fortasse huic constitutioni nostræ colorata obstare viderentur, nequaquam refragrantibus, contrarium fuit per summum Pontificem determinatum; & quia in qualibet dispositione quæ fuerit ratio legis, attendere
41 debemus l. cum ratio ff. de bon. damnat. quæ dicitur legis anima, ipsam mirificans, vt anima corpus. l. adigere §. quamuis. ff. de iure patron. l. milites agrum ff. de re milit. l. cum pater. §. dulcissimus. ff. de leg. 2. & dici solet nequaquã
42 Iurisconsultum rationem dubitandi ignorare debere, aliàs legis sensum rectè colligi non posse. Bal. in l. tutores. C. de constit.

constit. pecu. Cagno. in l. fin. nu. 85. C. de pactis; & hinc dicimus quoque legem esse omne id, quod ratione consistit. c. consuetudo. 1. distinct. c. ratio nulla de præben. & adeo ratio in lege attenditur, ut tametsi ipsa sit lex correcta, tamen
43 *eius ratio allegari possit. c. nouit de Iudi c. auctoritate Martini. de concess. præben. in 6. Nã licet Iura, de quibus ibi, essent correcta, tamen ratio illorum iurium allegatur: Viglius de testam. in vers. sed vt nihil. instit. tit. Corn. in l. fin. C. de collat. num. 11. idem in l. fin. num. 11. C. de edicto Diui Adr. tollen. & semper in dubio censendum est legem*
44 *summa ratione fuisse conditam, sicut etiam dici solet de sententia, quæ in dubio præsumitur iusta, vt Socin. Iun. cons. 39. col. 1. num. 4. neque id quidem immeritò; quoniam lex*
45 *humana debet habere similitudinem, & imaginem legis diuinæ Gomes. super. regul. de infirmo resignan. quæst. 1. nu. 8. Absit, Plato ait in Mynoe, vt iniqua sanctio lex sit, om*
46 *nes nempe leges ab illa æterna originem ducunt. D. Th. 1. 2. q. 93. ait. 3. Fortu. in tract. de vlt. fin. Sotus de Iust. & iur. lib. 1. q. 3. art. 3. si enim uerum est, leges bonas ex malis procreari moribus, vt Macrob. Saturna. lib. 3. cap. 17. vt infra etiam dicemus, morbum medicinæ præcedere necesse est. c. nam concupiscentiam de constit. Et ex hoc etiam legem, seu ipsius rationem necessariò optimam fore erit dicendum, & quia ita esse debent, hac de causa esse præsumun-*
47 *tur, quoties quisque ignorat diuinam legem perfectissimam esse. c. maiores de baptis.*

Perquirenda igitur in casu nostro est ratio, qua motus Paulus secundus constituit locationem vltra triennium fieri non

posse, non dari in feudum, non in emphyteosim.

48 *Ratio inquam colligitur ex Pontificis summi verbis; dum inquit, velle occurrere ambitiosæ cupiditati vsurpantium ecclesiastica bona, quæ in proprios vsus illa conuertere minime erubescunt; quibus tamen sacrorum ministri alendi essent. Turpe quidem est, quæ semel Deo sunt dedicata, ad humanos conuertere vsus. §. Sacræ. instit. tit. de rer. diuis. Vtilitas ergo Ecclesiæ in eo versatur, ne bona ipsius alienentur Auth. qui rem. C. de sacrosan. Eccles. ibi Cagnol & vt dicebamus per tales contractus fiunt alienationes. l. 1. ff. si ager vectigal.*

Verùm quia huiusmodi ratio videtur à remotis sumpta, ideo rationem magis (vt dici solet) specialem scrutemur.

Rationem igitur eam fuisse existimamus videlicet, si locatio ad longum tempus fieri posset, Prælatus posset anticipatis pẽsionibus locationem constituere, & fortasse accideret quod si successor non haberet, vnde se aleret, & tamen habe-
49 *mus eum qui altari seruit, de altari viuere debere. cap: cum secundum de præben. & hinc ordinis turpitudo videre nempe clericum mendicantem, & vilescit clericalis*
50 *dignitas; deberet enim proprijs stipendijs militare, quod nullatenus est dicendum, & sic ageretur de damno successorũ. not. per Card. in c. fin. ne prælati vices suas; vnde dici posset mendicat in plateis infælix clericus. c. diaconi 93. dist. glos. in c. neminem. 70. dist.*

Sed quispiam dicere posset, quòd successor non tenetur stare huiusmodi locationi, etiamsi conductor soluisset anticipatas solutiones. cap. 2. de reb. Eccles. non alien. sic qui consuluit

Crot.conf 414.num.9.vers.3.de enormi.volum.3.

Ad hæc aptantur, quæ dicta reliquit Alex. conf. 55.num 7. 8.vol.1.Respondeamus nempe, quòd materia daretur ecclesiasticis personis decipiendi laicos, quod nullo pacto est dicendum, unde ubi Iustitia oriri debet, non est permittendũ
51 *ut nascatur iniustitia, & Ecclesia est altrix Iustitiæ.c.1. §.sed diuersum de alien.feud & ibi Iser. dicebat, Ecclesiã debere in sua persona seruare, & Clerici debent esse maiori*
52 *in Deum deuotione, ut ex Concil. Trident.sess.22.c.1.de refor.nihil est quod magis Ecclesiam Dei destruat, quàm malos videre illius ministros.c.qualis. 8.q.1.quod agitur à*
53 *personis ecclesiasticis, facilè trahitur à subditis in exemplũ. c.magnæ de voto.Barba.conf.40.col.6.lib.4.glos.in c.ex merito 6.q.1.quæ illud Claudiani deducit, totus componitur orbis Regis ad exemplum. Hac igitur de causa cauere debent, ne alios decipiant neque re ipsa, neque dolo.*

Quo verò ad feudum, & emphyteosim nulli dubium, quòd transfertur vtile dominium, ut supra dictum est, & est alienationis species, & hinc est quod prohibitus alienare, censetur etiam prohibitus in emphyteosim dare, & in Liuellum, ut per Ruy. conf.131.lib.3.num.11. Immo alienatione
54 *prohibita, censendum est, omnem obligationem, omnem hypothecam, esse prohibitam.l.final.C.de reb.alien.non alien. Bart.in l.in quorum.ff.de pignor.Ias.in l.final.col.36.C.de iur.emphyt.*

Quibus rationibus sic stantibus, nõ obstant modo quæ ex aduerso dubitationem facere videbantur.

Et primò non obstat, quòd Beneficiarius possit donare fructus

durante eius vita, hoc quidem verum est, quia non tractatur de alicuius damno; non Ecclesiæ; quia proprietas non alienatur; non succcessoris, quia eo defuncto fructus ad successores spectant, sed consequentia non valet, ergo potest locare, nam per donationem fructuum nullum ius acquiritur donatario; sed per locationem ad longum tempus acquiritur Ius in re, vt dicebamus, & licet in aliquibus videantur similia tamen in hoc maximopere differunt, & habemus
55 *quòd argumentum à simili non tenet data dissimilitudine not in l. si idem. C. de codicill. l. quod verum. ff. depos. & argumentum à simili dicitur quoddam figmentum, & non ipsa res. Bal. in l. 1. C. de patri. qui fil. distrax. & hoc argu-*
56 *mentum est admodum fallax Archid. in c. relatum. 36. distinct. Alber. in dictionario in ver. argumentum, & passim scribentes in c. translato de constitutionibus.*
57 *Ad illud autem, quod dictum est, ipsum infeudare posse, hoc est verum in rebus solitis infeudari c. 1. 1. respons. qui feud. dare poss. c. cum ab ecclesiarū de offic. ordinar. c. 2. de Iudi. c. 1. de cler. qui inuestit. fec. Scribentes in c. 1. qui feud. da-*
58 *re poss. & si sui laborent paupertate, magis suis concedere potest, quàm extraneis Scribentes in dictis locis. Vnde Diuus Aug. lib. de doctr. Christ. 1. cap. 18. omnes homines æquè diligendi sunt, sed cum omnibus prodesse non possis, his potissimum consulendum est; qui pro locorum, & temporū, vel quarumlibet rerum opportunitatibus constrictius sibi certo quasi quodam vinculo iunguntur.*

Sed quid dicemus; si huiusmodi consanguinei essent impij, infideles, bonorū dilapidatores, sacrilegi, & sic de huōi vitijs?

59 *Existi-*

59 *Existimamus ipsos tunc inuestiendos minimè esse, inquit nempe August. super Epistol. ad Galat. operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei, & D. Ambros. super illud Canti. c. 2. ordinauit in me charitatem, ait, multorum charitas inordinata est, quod in primo est, ponunt tertium, vel quartum; primò Deus diligendus est; secundò parentes; inde filij; post domestici, qui si boni sunt, malis filijs præponendi sunt. Dicimus ergo inconcedendo talia feuda, non sibi est imputandum, agit nempè quod ab alijs agi solitum est, & non tractatur de successoris præiudicio; prouidetur, enim sibi de beneficio cum tali honore, & onere.*

Sed nunquid credetur Prælato asserenti rem solitam esse locari, seu infeudari?

60 *Dicendum est quòd non c. 2. de feud. ita Bald. in prælud. feud. in 3. diuis. vt ad textum diffusius loquemur.*

Neque contrariantur quæ dicta sunt de respuenda per Prælatū
61 *hæreditate, quia illud procedit in omittendo, vt si patiatur bona Ecclesiæ præscribi. Abba. in c. 1. de in integ. restit. Io. Andr. in c. delictum de reg. Iur. in 6. c. fraternitatis de donatione. Tamen potest ad emendationem agi contra illius hæredes, qui ex delicto defuncti sunt obligati. c. statuemus, & ibi not. c. Episcopus. 12. q. 2. Immo Prælatus non iurans indemnitatem Ecclesiæ, sed potius damnorum causa existens, ipse, non Ecclesia debet tale damnum subire. Abb. in c. fraternitatem. num. 4. de donatio. & ex negli-*
62 *gentia sua teneri dixit glos. in c. ex multis. 1. q. 3. glos. in c. placuit 16. q. 3. probatur in l. quicquid. C. arbitrium tutelæ, & in hæreditate repudiata potest Ecclesia restitui in integrum*

grum arg. l. a Tito. ff. de furt. in l. cum pater. §. fi. ff. de leg. 2. Hos autem loquimur in faciendo, quod præstare nequit Prælatus. c. fraternitatis de donat. Maius delictum est in committendo quàm in omittẽdo, not. in l. si mora. ff. solut. matr. in l. 2. ff. ad Syllan. & in delictis non valet argumentum ad id, quod fit omittẽdo Bar. in l. licet. §. fin ff. de pecul. Bal. in l. argentarius. §. cum autem. ff. de eden. Illud quoque non omittendum erit, Prælatum propter malam administrationem bonorum Ecclesiæ vti suspectum remouendum fore

63 c. venerabilis cum glos. de offi. deleg. c. licet Hely. de simon ibi glos. in verbo de dilapidatione: ò vtinam, vt apud Romanos sapientißimè Censores fuere constituti, qui mores ciuium scrutarentur & pro criminum qualitate punirent, ita & in Ecclesia Dei Sancti eligerentur viri, quorum cura esset indagare quo pacto Ecclesiarum bona regantur, impendantur, ad quos conuertantur vsus, seuerè punirentur illis abutentes: non quidem tot lites, tot scandala pro recuperandis male alienatis, & consumptis Ecclesiæ bonis videremus, sed ad reliqua.

Et quatenus dictum est per locationem Ius non transferri: Illud verò in locatione ad breue tempus (vt dicebamus supra vbi de locatione fuimus locuti) & sic intra tres annos, & tametsi Iura loquentia de alienatione loquantur de immobilibus, tamen in hoc dicuntur correcta à constitutione nostra; Neque illud dictum repugnat, quòd immo Ecclesiæ bona in comercium hominum veniunt; quia illud verum, vbi in tali comercio considerari poßunt, quæ de iure sunt cõsideranda, vt supra dictum est, & veniunt in commercio, quia

quia ista bona sunt sub quarta specie sacrorum, cum spe-
64 *ciali benedictione non sint sacrata, ut tot. tit. de consecr. Ec-*
clesi. vel altar. c. Ecclesijs. de consecr. dist. 1. & videndus
ad hoc Nauar. de spol. §. 17. nu. 7. 8. & de reddit. Eccles.
q. 1. monit. 41. in prin.
65 *Quòd autem Prælatus habeat dominium rerum Ecclesiarũ,*
hoc negatur, quia licèt dicatur dominus, non propterea potest
disponere, sed solum ille, qui purè, propriè integrè est domi-
nus: vidimus nempe quod Emphyteotæ, & Feudatarij li-
cèt utile dominum habeant glos. in l. 1. ff. si ager vectig. ta-
men disponere de re nequeunt, sicut neque fideicommissa-
rius, qui fideicommissum restituere tenetur licèt sint domi-
ni, & dominium habeant; & teneantur obseruare omnia
onera per testatorem imposita l. fœminæ. C. de secund. nupt.
tot. tit. C. & ff. ad Trebell. senat. cons. & C. & ff. de cond.
66 *& demonstr. sic & validius dicimus de pupillis, qui domi-*
ni sunt, tamen eosdem alienare minimè posse omnibus esse
notum haud ignoramus. Instit. tit. quib. alien. licet, vel non
67 *Maritus etiam est dominus rerum dotalium uxoris, ea ta-*
men inuita alienare nequit l. dote ancillam. C. de rei vend.
& sic cum etiam contrarium in iure habeamus, hoc argu-
mentum debile esse dicemus glos. in c. significasti, de foro
compet. Felyn. in c. à nobis il. 2. de sent. excom. Dominium
68 *igitur horum bonorum est Dei, non hominum, ut per Na-*
uar. de reddit. Eccles. monit. 40. in prin. q. 1.
Quòd autem ex fructibus satisfaciant creditoribus suis, ergo
ex re sua dicimus id sibi concessum esse ex speciali gratia,
ita dicebat Archid. & quando soluit creditoribus, soluis

69 *pro paupere uno, idest pro se, qui pauper est, ideo sua debita tãquam pauperis debita liberat fructibus Ecclesiæ, qui pauperibus debent erogari, & ita dicebat etiam Nauar. videndus de reddit. Eccles. q. 1. monit. 52. nu. 4. & tametsi alienare sit dominium transferre. tamen uerificatur etiam, vbi non fit dominij translatio, quia Ius ita disponit, & licet permissa sit alienatio, illud verò in modicis rebus, vt infra dicemus, & textus noster indistinctè loquitur, attamen se ipse declarat, dum inquit, præterquam in casibus à iure con-*
70 *cessis, & quamuis dictiones vniuersales sint, restringuntur tamen ad naturam actus, super quo interponuntur, ne Iuribus repugnent Giminia in c. delicto. num. 2. de sent. excom. Cephal. cons. 370. num. 100. & seq. & cons. 371. nu. 35. & seq. vol. 3.*

Ad illud verò, ob maiorem videlicet vtilitatem permissam esse alienationem rerum Ecclesiasticarum, & sic concessionem in Emphyteosim, in qua de melioranda re agitur, & sic de vtilitate.

Respondetur, quòd ad validandum actum duo requiruntur,
71 *videlicet voluntas, & Potestas l. qua ætate. ff. de testam. l. multum interest. C. si qui alteri, vel sibi. Barba. inter cõsilia Curt. senior. cons. 66. Dec. cons. 198. Socin. Iun. cons. 99. ad finem lib. 2. licet etiam de vtilitate euidenti agatur in alienatione rerum Ecclesiæ, tamen passim non permittitur alienatio, sed requiritur potestas videlicet summi Pon-*
72 *tificis, cuius omnia Mundi beneficia sunt manualia. Clem. 1. in fin. vt lit. pendi. Bald. in leg. rescripta. C. de precibus Imper. offeren. Alex. cons. 74. num. 23. volum. 4. & di-*

cebat ad

cebat ad propositum Abba. in cap. quia diuersitatem num. 5. de concess. præben. Papam etiam (cessante negligentia Prælatorum) posse conferre beneficia totius orbis, & concurrere cum quolibet ordinario, quia est ordinarius totius orbis, ergo non valet argumentum, quia non est satis vtilitas, sed requiritur potestas, vt latius infra dicemus.

Minus obstat argumentum de feudo, quia dicimus & feuda concedi non posse, nisi in vtilitatem Ecclesiæ, quæ vtili-
73 *tas debet esse probata, immo ista causa est probanda, aliàs nunquam præsumitur. Bart. in arg. leg. si forte. ff. de castren. pecul. l. si donatione C. de Collatio. absolutè enim non prohibet locationem, Emphyteosim, feudationem, sed prohibet ne possint fieri, nisi in vtilitatem Ecclesiæ, & summi Pontificis confirmatione præcedente. Quatenus autem fuit dictum fructus augumentum esse rei immobilis, & idem dici de augmento, quod de re principali; Illud quidem verum, vbi fructus adhuc sunt pendentes & dicuntur pars soli. l. fructus pendentes. ibi Caius. ff. de rei vendi. & feudo vendito, & ipsi venditioni cohærent l. final. §. final. ff. de his, quæ in fraud. cred. nostra autem oratio habetur de fructibus à solo separatis.*

Non obstat vltimum, quòd constitutio nostra videatur solum habere locum contra fraudatores, ibi Ambitiosæ cupiditati, ibi contra fraudatores, & alia quæ in textu. Responde-
74 *mus nempe, quòd dolus consideratur re ipsa, & dolus ex animo seu ex proposito (vt nostri loquuntur doctores) æquiparatur, vt dicebat Alexand. in l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Trebell. vbi grauatus alienando censetur in alienatis*

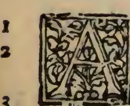
legitimam sibi elegisse. Scribentes in l. quoniam prioribus. C. de inoff. test. in l. in quartam. ff. ad Falcid. Cephal. latè cons. 189. num. 9. & seq. & Paris. cons. 17. num. 33. & cons. 93. num. 58. lib. 1. Quid si alienauit quod erat optimum, nunquid in legitimam erit imputandum?

Dicunt Doctores nostri, quòd non; præsumitur nempe quod dolosè fecerit. Sed quid si dolus præsumi nequeat? Inquiunt sat esse dolum adesse re ipsa; stante enim læsione æquiparantur. Crauet. cons. 142. num. 12. & seq. & cons. 192. num. 1. Roland. à Valle cons. 7. num. 45. Neuiz. cons. 87. num. 34. Igitur in casu nostro non minus attenditur, quòd animo talia bona fuerint alienata, vel contra hanc dispositionem contractata, quàm si re ipsa dolus interuenerit.

PLATO

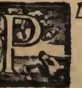
PLATO ET CAETERI

SVMMARIVM.

1 Nima ex duabus partibus constat.
2 Actiones diuersę ex partibus animę proficiscuntur.
3 Animus aliquando Rex, aliquando tirannus.
4 Plura sunt negotia, quàm verba.
5 Qualitates adinuentę ad cognoscendas actiones.
6 Cupiditas radix omnium malorum.
7 Cupiditas in bonam partem aliquando accipitur.
8 Honor virtutis alimentum.
9 Ambitiosus quis dicatur.
10 Ambitio dira cupido.
11 Ambitus quale crimen.
12 Ambitus vnde dicatur.
13 Leges de ambitu quo tempore latę.
14 Ambitus duplex genus.
15 Inconueniens, improbos Rempublicam regere.
16 Boni Pastoris officium.
17 Iuris consultis quare permissum respõdere de iure.
18 Ambitus turpe.
19 Dictum Pitagoricum, à fabis abstinendum.
20 Honores proprijs virtutibus acquirendi.
21 Pœna ambitus.

22 Ambitus lex non habet locum in Curia Principis.
23 Crimen Symoniæ non habet locum in Curia Romana.
24 Seruiens animo obtinendi beneficium, comittit Symoniam, & num. 25.
26 Obtinens beneficium precibus, vel muneribus, comittit Symoniam.
27 Symonia tribus modis comittitur.
28 In curia Principis quomodo regnet Ambitus, vel Symonia.
29 Solus Deus ſcrutator cordium.
30 Papa non ſubiacet legi Iuliæ de ambitu.
31 Papa concedēs dignitates indignis peccatum committit.

Lato, & cæteri philoſophantes qui eūdem ſunt ſecuti, inter quos præ cæteris fuit, & Ariſtoteles hac in re tenuit animam ex duabus conſtare
1 *partibus, vna, quæ aſſiduè ratione vtatur, altera autem, quæ à ratione ſit ſeiuncta, inordinata, & affectibus addicta, ſeu immerſa; ex his etiam partibus duæ, ac di-*
2 *uerſæ emanant actiones; quædam perfectè quidem, vt quæ ab illa animæ parte originem trahunt, quæ in ratione conſiſtit, vel eſt ipſamet ratio, quædam verò ſunt actiones imperfectæ & vitioſæ à ratione ſeiunctæ, & iſtæ proficiſcuntur ab illa parte affectui ſubiecta, & immerſa ſine ratione inordinata, & ſuapte natura egena, multiplicibus erroribus ſemper obnoxia. Et hinc dici ſolet Animum aliquando*

Regem,

3 *Regem, aliquando tirannum esse. Rex erit, si ratione vtatur honesta, quod tum fit, dũ appetit, tirannus autẽ, si inhonesta, turpia, fæda, obscæna concupiscat. Verum quia plura*
4 *sunt negocia, quàm verba. l. nam natura. ff. de præscript. verb l. 2. C. commun. deleg. specul in procem. vers. sanè factum est, vt dictio vna secundum adiunctam sibi qualitatem sit, & esse intelligatur actio proficiscens ab ea parte animæ rationalis; aliæ ab altera irrationali; & hac de causa*
5 *qualitates sunt adinuentæ, quibus eas internoscere ualemus. Ideo dicimus cupiditatem bonam, & cupiditatem malam,*
6 *& ista cupiditas ex se dicitur radix omnium malorum. c. bonorum 47. distinc. & in Auth. vt Iudices sine quoque suffrag. Card. in clem. 1. 3. not. de regularibus, & in 4.*
7 *Tamen & in bonam partem aliquando sumitur; unde Plaut. in Amphit. virtute ambire oportet, non fautoribus, sat habet fautorum semper qui rectè facit, et Sueton. cap. 24. in vita C. Cæsar. Caligulæ reliquas sorores nec cupiditate tanta, nec dignatione dilexit, ut quas sæpe exoletis prostrauerit. Ideo cupiditas aliquando bona, aliquando etiam malã, de bona cupiditate est tex. in l. 1. de Iust. & iur. ibi verum etiã præmiorum exhortatione bonos efficere cupientes, veram ni fallor Philosophiam affectantes, & in procem. instit. cupidæ legum iuuentuti. Virg. 6. Aeneid. cupiuntquè. Iterum in corpore velle reuerti, & lyricus qui cupit optatam cursu attingere metam, multa tulit, fecitquè puer. Immo honorum desiderium virtuti innixum laudatur. D. Paulus, qui episcopatum desiderat; bonum opus desiderat, &*
8 *honor dicitur virtutis alimentum. Aristot. lib. 8. & hic*

Valer.

Valer.lib.2.Lucas de Pēna.in l singulas.C.de Decurio.lib: 10.c.miramur. 61.distinct.c.quibusdam. 1.q.1. c.venerabilem. de electio. in 6. & Poeta lib. 9. Aeneid. Macte noua virtute puer, sic itur ad astra.

Quare autem dicatur Cupiditas Ambitiosa; dicimus quod si
9 *cut Ambitiosus dicitur ille, qui honores cupit, atque affectat c.1.de consuet. lib. 6. sic ambitio affectatio illa alicuius rei, seu sordida petitio Macrob.lib.1 Satur.c.7. Illud quoquē in litteris inue i, quòd cum multi occasione saturnaliū per auaritiam à clientibus ambitiosè munera exigūt. Archid. in d. c. vlt. de rescript. in 6. & dira dicitur cupido Virg. 1.*
10 *Georg. Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido, & sic in malam sumitur partem.*

11 *Hinc Ambitus est crimen, quo accusatur quis, cum malis vijs honores habere perquisierit. Card. in c. auaritiæ ext. de electio. Cornel. tacit. lib. 15. cādidatorum ambitus Iulias leges pepererunt; Et sic nimius, quidē in appetendo dicitur Ambitiosus: Deficiens verò non ambitiosus. ita Aristot. 2 lib: Ethic. quamquam id quidē nō satis propriè, sed id nominis in eo remaneat, qui honorē, quàm æquum est, curet, & di-*
12 *citur à verbo ambire quod est circumire, seu à lambendo, quod propriè canum more est adulari, blandiri. Nā in comitijs Romæ dabantur Magistratus; & tales circumibant Tribus, rogando, et muneribus corrumpendo, vt se Consules, Prætores, vel quid simile crearent, ut elegāter enarrat Zas. in l. 2 ff. de orig. iur. vers. ijsdem temporibus, & tunc igitur de ambitu leges latæ, cum tributim pecuniæ diuisorum ministerio distribuerentur hoc est* τῶι ὄχλων ἐμπασμος *Cal-*

phurnius

13 *phurnius legem de ambitu tulit, & Cic. qui in orat. pro Mu-*
rena se lege à se lata ambitum punisse testatur. Salust. me-
minit quoque L. Antonium, & P. Scillam consules desi-
gnatos legibus ambitus interrogatos pœnas dedisse: & ex his
14 *dicere valemus duplex esse ambitus genus. Alterum di-*
citur probatum, laudatum, vtile, concessum, cum boni vi-
ri se offerunt, perquiruntq; Rempublicam labentem, & bo-
norum regimine egentem capessere, vt Plat. de Repub.
Cic. in orat. contra Salust. Vitio vertitur Catoni Vticensi,
qui laboranti patriæ sui ipsius operam denegarit, in se ipsum
ferrum vertendo, tunc inquam temporis, cum Respublica
ipso maximopere egeret. Quid indecentius, quàm aduer-
15 *sis fluctibus nauis gubernaculum deserere? quid inconue-*
nientius, quàm permittere improbos statum publicũ admi-
nistrare, vt commoditati, voluntati, iræ, odio proprio in-
seruiant? Cic. & quidem iure optimo vituperat eos, qui pro-
priæ voluntati inseruientes, maximè cum Resp. eorum ope-
ra egeret, mortem sibi intulerunt.
Quot enim in sacris litteris legimus summos Pontifices, sacer-
dotes, viros morti se opposuisse, ne Christianæ Reipublicæ
status detrimentum pateretur aliquod, improbi hæretici eos
ab Ecclesiæ regimine deturbare tentarunt, hoc inquam bo-
ni Pastoris munus æstimatur, in hoc potissimum versatur:
16 *ò vtinam Ecclesiæ Dei adhibeantur Pastores huiusmodi,*
qui uel sanguini ob proprias oues minimè parcant, Bonus Pa
stor (inquit ipsamet veritas) animam ponit pro ouibus suis:
mercenarius autem (videlicet qui Ecclesijs inhiat prouen-
tuum ratione, non regiminis) videt Lupum venientem, vi

dit

dit hæreticum, zizaniam ferentem, improbum totum corrumpentem ouile, fugit, fruitur quidem prouentibus, sed super gregem vigilare non curat.

17 *Hinc Iurisconsultis nostris fuit permissum de Iure respondere, vt de C. Scipione Nasica habemus. in l. 2. §. fuit post eos. ff. de orig. iur. & August. temporibus ita constitutum fuisse, & tex. in d. l. 2. & vt obiter.*

18 *Aliud genus Ambitus dicitur turpe, infame, & legum seueritate puniendum estq; cum quis vi, vel dolo magistratus perquirit, & ita adnotat. Zas. in Catha. legum antiq. tit. lex Iulia, & aliæ leges de ambit. Vnde qui vera virtutis via ad honorem aspirare nequit, is ambitione contendit, quæ, vt inquit Salust. multos falsos fieri coegit, & de huiusmodi crimine cecinit Lucanus ille; letalis ambitus Vrbi:*

Constituta igitur fuit lex apud Romanos Ambitus ab Vrbe condita. 397. ann. C. Poetilio Tribuno plebis, vt per Zas. d. loco. & pluries per alios, vt suprà dictum est, qua honorum, & dignitatum affectatores puniebantur, & ne honores continuarentur, interdicebatur. l. nemo l. 2. C. de Assessor. Huiusmodi libido tam multa mala in libera ciuitate parebat, ita quòd lege Iulia Ambitus fuerit coercenda, &

19 *hinc emanauit illud Pitagorum Symbolum, à Fabis abstinendum, quibus suffragia, vt & hodie multis in locis vsu est receptum, dabantur, proprijs nempe virtutibus deberent*

20 *acquiri honores, vt vult Imperator in l. contra publicam. C. de re milit. non autem inuijs vijs, illisquè sæpissimè minus honestis, qua tales ambientes per corruptionem Senatorum*

torum dignitates, puniebantur, vt puta pœna centum aureorum, & infamiæ notabantur macula. d. l. pri. ff. ad l. Iul:
22 de Ambit. Tamen lex iſta (inquiunt Doctores noſtri) nõ habet locum in Curia Principis. l. 1. ff. ad l. Iul. Ambi. & Fely. in c. vuniſſent. extra de Accuſatio. inquit crimen
23 Symoniæ non habere locum in Curia Romana, & hoc tacitè annuebat Caſſadorus deciſ. 2. de Symo. Barb. in c. ex parte nu. 12. de offi. deleg. Quod quidem in Principis perſona veriſſimum eſt dicendum, habita tamen diſtinctione, de qua per D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 1. ad ſepti. Nauar. in Manual. tit. de ſeptem peccatis de Symonia reali num: 108. In alijs autem quàm verum ſit, videre neſcio, ſed bene quidem hoc aſſerere animabus apprime periculoſum eſſe, quotuſquiſque ignorat in curia Romana Summo Pontifici, Cardinalibus, Epiſcopis, & alijs Prælatis deſeruientes ani-
24 mo aucupandi, ſeu venandi beneficia (precibus enim precium conſtitui dicimus, Seneca carè emitur, quod precibus venditur) Symoniam, ſeu ambitum committere? c. ſi quis neque ſanctis. 1. q. 1. c. Latores. ead. cau. & q. & c. de ordinationibus, quid de muneribus dicemus primatibus factis vt ad ſacerdotia conſequentia fauorem præſtent. de qua re Dec. conſ. 128. viſo inſtrumento. Goff. in ſum. ver. in munere. Hoſtien. in ſum. §. qualiter. Barb. in c. ex parte. num. 22. de off. deleg. Non dicemus tamen Symoniam
25 ſemper committi, quando quis ſeruit ſpe ſecundaria obtinendi beneficium, c. ſi officia 59. diſtinct. & c. quod prodeſt. 61. diſtinct. cum gloſ. Nauar. de Vſur. in nota. 9. nu. 20. quotuſquiſque neſcit, quicunque precibus, officijs, mune-

26 *ribus, alijsq; minus licitis vijs, officia, beneficia ecclesiastica perquirit, & sequitur in hanc incidere labem, Gigas hac de re videndus in tract. de pensio. q. 99. nu. 6. & 18. facit. c. fina. de Symo. extrauag. de Symon.*

Quid enim præseferunt assentationes aliquorum Aulicum, assidua illa, & affectuosa seruitus, quid Aulæ frequentata limina, quid præ foribus obseruantia, quid morosa illa accedentium deturbatio, quid oportunè venientium Dominorum conspectui comis, & læta oblatio, quàm solum sic præseferre, vt Petri ditescant bonis?

27 *Tribus enim modis comittitur Symonia, à manu dando pecunias. c. placuit. 1. q. 1. à munere, vt puta, pro seruitute principali intentione inde lucrãdi beneficia. c. sunt nonnulli. 1. q. 1. hoc frequentissimum attestabatur Rebuff. in praxi. beneficio tit quot mod. benef. acquir.*

Tertiò fauore linguæ, vt puta precibus vt indigno conferatur beneficium d. c. sunt nonnulli.

28 *Et in curia Principis regnat quidem crimen Ambitus, regnat Symonia, nec quicquam facit in contrarium. l. 1. ff. ad L. Iul. de amb. procedit nempe in Principe, qui non incidit in tale crimen, proceditq; in populo, qui hodie corrumpi per suffragia (vt antiquitus) nequit, ipse pro meritis dat munera, & partitur honores, non autem est hoc dicendum respectu cæterorum Principibus astantium, scimus nempe plures Imperatores de Ambitu leges tulisse, & in diem videmus summum Pontificem nouas edere constitutiones contra huiusmodi dignitates inuijs medijs assequentes, quod temporibus illis historiarum cupidis apparet Magisteria sacerdotij ditissi-*

mus quisque & ambitione, & licitatione maxima vicibus comparabat Suet. in Calig. cap. 22. quod factitatum nunquam fuisset, nisi notum habuissent & aulicos ipsos symoniæ, & ambitus habe maculari posse.

Animo nempe ambitus, & Symonia committitur tametsi Cassad. decis. 2. de Symo attestatur tollerantiam, & scientiā Papæ in prohibitis à cōstitutionibus excusare à Symonia. Tamen hoc debet intelligi, vbi ista contrauentio est expressa, & re ipsa apparet, sed quæ in animo consistunt Papæ, non dicun-
29 *tur nota, cum solus Deus sit scrutator cordium. c. nouit. de Iudi. c. Deus omnipotens. 2. q. 5. & licèt summus Princeps*
30 *non subiaceat legi Iuliæ de Ambitu, (vt ibi scribentes volunt) tamen si honores, dignitates, Magistratus indignis con-*
31 *cedant. precibus, muneribus, blanditijs, vel quauis alia de causa, quid est quòd eum peccare non dicamus? Nemo sibi assumat (inquit sacra scriptura) honorem, nisi qui vocatus est à Deo, tanquam Aaron, & Saluator noster, qui intrat in ouile ouiū non per ostium, sed aliunde ille fur est, & latro, vt per Nauar. præcitato loco. Tandem sicut qui ambit: enixè quæritat, hinc factum est ambitiosum dici, vbi quid enixum, & affectatum, quod Græci.* Κατίσω σπουδασμένον. *idest ingenti studio factum.*

QVI DIVINIS & Humanis.

SVMMARIVM.

1 Potentia est principium, & materia affectionis.
2 Affectio est motus potentiæ.
3 Habitus est confirmatio potentiæ ratione carentis.
4 Animæ pars sine ratione diuiditur in duas partes.
5 Affectiones quatuor animi pestes.
6 Rei appellatio ãpprime lata est.
7 Appellatione rei veniunt diuina, & humana.
7 Res quid sit.
9 Rerum tractatus tertia pars iuris ciuilis.
10 Rei diuisio secundùm substantiam, & secundùm accidentia.
11 Res quædam dicuntur corporales, quædam incorporales.
12 Incorporalia à nobis diuelli non possunt.
13 Incorporalia simpliciter non vsucapiuntur.
14 Res esse habentes dicuntur in quaduplici differētia.
15 Rerum diuisio secundùm accidentia.
16 Res soli quæ dicantur.
17 Res solo cohęrentes, quæ sint.
18 Vendito fundo veniunt fructus pendentes.

19 Fructus

19 Fructus an computentur inter immobilia.
20 Legatum immobilium continet fructus pendentes mortis tempore.
21 Mortua vsufructuaria fructus à solo sepatati pertinent ad suos hæredes.
22 Serui Rustici an veniant appellatione immobilium.
23 Fructus pendentes qui sint.
24 Accursij error.
25 Fructus pendentes, & stantes idem sunt.
26 Res communes, quæ dicantur.
27 Census, & pensiones inter immobilia.
28 Legatis mobilibus, & immobilibus vbique existentibus non comprehenduntur iura, & actiones.
29 Nomina debitorum inter immobilia computantur.
30 Res mobiles quæ sint, & num. 32.
31 Fructus ex re immobili ecclesiæ possunt annuatim alienari.
33 Bombardæ inter immobilia computantur.
34 Molendina inter immobilia.
35 Pecunia destinata ad prædium emendum inter immobilia, & num. 37. 39.
36 Destinatum pro facto habetur.
38 Cęptum opus non dicitur perfectum.
40 Potentia propinqua actui in fauorabilibus habetur pro actu.
41 Rei appellatione an comprehendantur iura.
42 Prælatus non potest alienare actiones competentes Ecclesiæ.

43 Acquisita

QVI

QVI DIVINIS ET HVMANIS AFFECTATI,&c.

Operę precium est, vt in expositione horum verborũm altius orationẽm nostram repetamus, Diximus superius circa animam ex Philosophorum opinione tria considerari, videlicet Potentiam, Affectionem, & Habitum.

1 *Potentia; seu habilitas est principium, & materia affectionis, vt irascendi, vlciscendi.*

2 *Affectio est motus ipsius potentiæ, vt ipsa vindicta.*

3 *Habitus est confirmatio ipsius potentiæ ratione carentis ortus à consuetudine, qui si sit ratione confirmatus, stabilitusque, enascitur virtus, si malè, oritur vitium; Nam vt etiam*
4 *superius tetigimus pars animæ sine ratione, & suapte natura inordinata in duas diuidi solet partes, vna pars optat semper cùm corpore esse, illi inseruire, & habet quandam vim appetendi, quæ dicitur appetitiua.*

Altera, quæ modo obtemperat rationi, modo illi repugnat, & & aduersatur, & excandescentia appellatur, hæc pars præceptis, monitis ducitur, vt prudenti obtemperet, & rationi subijciatur, nisi fuerit omnino à mala, & corrupta consuetudine deprauata, & tunc quia diuinarum, & humanarum rerum nullum pensum ducit, sed in omne scelus erumpit, dicitur propriè affectata diuinis, & humanis rebus, idest corrupta, sic affectati homines dicuntur; hinc
5 *affectiones illæ quatuor animi nostri, quæ pestis dici solent, de quibus Poeta lib. 6. Aeneid. Hinc metuunt, cupiuntq;,*

dolent,

dolent, gaudentq; nec auras respiciunt clausæ, & tales animi morbi à græcis πάθη, idest passiones dici solent.

Et quia hic mentio habetur de rebus mobilibus, & immobili-
6 *bus, & rei appellatio apprime lata est, vt in l. rei appella-*
7 *tio. ff. de verb. sig. ita quòd humana æquè, ac diuina intelligantur, hinc tit. de rer. diuis. in se profana, & diuina, seu sacra continens, & Poeta.*

O, qui hominumq; Deumq; æternis regis imperijs, & fulmi-
8 *ne terres. & vt in d. l. dicebat Rebuf. res est quicquid sentitur, intelligitur, vel latet; quæ si non cogitatur, non iuris est. Lucas de Pen. C. ne fructus, quem libe. lib. 10. rerumq;*
9 *tractatus est tertia Iuris ciuilis pars. §. vlt. Inst. tit. de Iur. nat. gen. & ciui. l. 1. ff. de statu homi. Caius lib. 2. Inst. tit.*
10 *de reb. corpo. & incorp. Sciendum itaq; est. quòd res generali diuisione diuiduntur secundùm substantiam, & secundùm accidentia: secundùm substantiam talis datur di*
11 *uisio rerum, quædam dicuntur corporales, quædam incorporales. l. pri §. quædam. ff. de rer. diuis. Corporales, quæ tangi, conspici, & corporeo sensui subiacent, incorporales autem, quæ (vt Cic.) solum intelligi possunt, & non esse habent, vt seruitutes, nomina debitorum, actiones, obligationesq; l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig. l. 1. §. quædam. ff. de rer. diuis. Incorporalia adeo nobis acquirun-*
12 *tur, vt nunquam diuelli à nobis poßint. gloß. in l. 3. ff. pro soc. & incorporalia ista nunquam simpliciter vsucapiuntur,*
13 *sed bene cum alijs ascribi possunt. l. si aliena res bona fide. §. hoc iure. ff. de vsucap. Corporalia tamen facilimè alienantur. §. per traditionem. Inst. de rer. diuis. & de per se per-*

scribuntur,

scribuntur, & vendicantur. l. actionum genera. ff. de actio. & oblig.

14 *Rursus res esse habentes dicũtur in quadruplici differentia, Quædam sunt soli, Quædã solo cohærentes, Quædam cõmunes, Quædã res mobiles. Non est intentio nostra in præsentia*
15 *rũ (cum sit extra propositã materiam) tractare de diuisione secundùm accidentia, vt quæ diuidantur in communes, publicas, vniuersitatis, nullius, singulorum. § & quidem. §. flumina. Inst. tit. de rer. diuis.*

16 *Res soli, idest immobiles, vt fundus, castrum, territorium, Domus, & domibus cohærentia, seu affixa ad perpetuam rei vtilitatem. l. Iulianus. §. fin. cum l seq ff. de Actio. emp. sic etiam dolia, quæ non possunt eximi, nisi rumpantur. d. l. fin. cum l. seq. Rebuff. in l. mouentium. in princ ff. de verb. sig. l. solum. ff. de rei vend. l fin. §. fructus. ff. quæ in frau cre dit. talia prohibentur alienari, dicuntur & stabilia bona ad differentiam Mobilium l. quam Tuberonis. §. in peculio autem ff. de pecul. seu contra extrauagantem nostram aliter disponi.*

17 *Res solo cohærentes sunt fructus pendentes, qui censentur pars*
18 *fundi. l. fructus. ff. de rei vendi. & venditio fundi compræhendit fructus pendentes, & affixa omnia. d. l. Iulianus. §. fin. ff. de actio. emp. Bal. in l. 2. C. de verb. sig. quam sententiam veram esse fatebimur non in venditione tantum, sed in permutatione, in donatione rerum immobilium: Qui fructus per Prælatum alienari non possunt, cum non dum sit illorum dominus, vt infra dicemus.*

19 *An autem fructus computentur inter immobilia, dicimus, vbi*

pendent immobilia bona censeri, tex. in l. si ff. de requir. reis.
20 *Hac de causa in legato immobilium bonorũ, fructus mortis tempore pendentes deberi; contra verò mobilibus legatis nequaquã legatos, & à solo separatos responderunt Durandus, & Bart. Spec. in tit. de fruct. & inter. §. 1. vers. sed pone. Bar. in l. in lege falcidia ff. ad leg. falc. & hinc affir*
21 *mabimus etiam, si mulier usufructuaria mortua sit, & fructus sint à solo separati, erunt hæredum, licèt in horreo non dum fuerint reconditi. l. defuncta ff. de usufr. l. si usufructuarius messem fecit. ff. quib mod. usufr. amit. secus si sint pendentes dictis iuribus not. in l. singulos ff. de Annu. & menstr. legat. de hoc videndus Oldr. ad. cons. 219. factum tale. Lucas de Pen. in l. fin. col. 1. & 2. C. de vend. rer. ciuit lib. 10. Dec. cons. 472. testator legauit. Bero. in c. nulli. num. 3. de reb. eccle. non alien. ubi tractat etiam,*
22 *an serui rustici appellatione immobilium veniant, & nu. 70. & seq. Sed non erit extra propositam materiam videre, qui sint isti propriè pendentes fructus.*
23 *Dicimus eos esse, qui iam nati sunt, & quidem formati, sed non dum collecti, ex arbore pendent, fundoq;, & solo adhuc cohærent, colligitur ex d. l. fructus pendentes.*
24 *Illud unum omittendum non erat videlicet cauendum esse ab Accursio qui in l. si pendentes. ff. de usufr. asserere non dubitauit fructus pendentes dici, qui suspensi ramis arborum hærent, ut poma, alios dici stantes, qui recti sunt ut segetes.*
25 *Tamen dicimus nos fructus stantes, & pendentes eosdem esse (teste Vulpia) in l. diuortio. §. interdum. ff. sol. matr. & Paulo in l. si apes. ff. de furt.*

26 Res

26 *Res communes videlicet, quæ inter immobilia computantur sunt pensiones, census. c. 1. de feud. cogn. ad fin. annui enim isti redditus inter immobilia computantur bona tex. in §. 1. ibi, aut ciuiles annexas in Auct. de non alien. in l. iubemus. ibi Bal. not. C. de sacrosan. eccl. Geminia. cons. 40. num. 4. Dec. in c. præsentem. num. 74. de probatio. Tiraq. de vtroq. retract. par. 1. §. 1. glos. 6. num. 4. vbi præmittit de sui natura non esse propriè immobiles, nec mobiles, sed esse tertiam quandam speciem: tamen quod inter immobilia computentur, habemus tex. in clem. exiui. §. eum qui annui redditus. de verbo. sign. Alex. in add. ad Bar. in l. maternum ff de verb. sign.*

28 *Ideo si quis lego omnia bona mobilia, & immobilia vbique existentia, non comprehendi iura, & actiones, ac nomina debitorum, quia iura, & actiones, ac nomina debitorum sunt tertia species, neque circumscribuntur certo loco l. quam Tuberonis. §. in peculio ff. de pecul. l. vxorem. §. legauerat. l. quæsitum. §. 1. ff. de leg. 3.*

29 *Sic etiam nomina computantur inter immobilia, ideo donans omnia bona immobilia, & nomina donare videtur. Bar. in l. ad eum num. 4 ff. de donatio.*

30 *Res verò mobiles sunt fructus non pendentes, qui aliàs percepti appellantur pecuniæ, prouentus non cohærentes certo corpori, vt census, de quibus modo dicimus, sed fructus na-*
31 *scentes à re immobili Ecclesiæ, & isti annuatim alienari possunt per prælatum: Iacob. de Are. quem refert Cyn. in l. vnica. §. & cum lex. C. de rei vxoriæ actio. not. in l. sancimus. C. de sacrosanct. Eccles. §. sacræ. Inst. tit. de*

32 rer. diuisi. Et res dicitur mobilis, quæ facilè moueri potest sine læsione rei, alias inter immobilia (vt iam dictum est) computantur. l. Iulianus. §. si ff. de actio. empt. l. 1. §. si iusse-
33 rim ff. de acquir. poss. ideo Bombardæ computantur inter
34 immobilia, & Molendina nauibus composita, & vento agitari solita. Tiraq. in tract. de vtroq. retra. §. 1. glos. 7. num. 89. in 1. par. Rebuff. in l. mouentium. ff. de verb. sig. pecunia tamen inter immobilia computatur, quando est
35 destinata ad certum prædium emendum. l. quid ergo. §. quid ergo. ff. de conra. & vtili actio. ibi constitutum est pecuniā ad emptionem prædiorum paratam, ac depositam posse de Iudicis assensu in aliam conuerti causam, scilicet in solutionem debiti ipsi tutori faciendam, & ita tenuit Rebuff. in d. l. mouentium. Roma. sing. 104. Cremon. sing. 59. Alex.
36 in l. 1. §. quæsitum ff. ad Trebell. destinatum enim pro facto habetur. l. & si non sunt. §. perueniamus ff. de aur. & arg. leg. l. 4. ff. de fund. dot. l. qui in vtero. ff. de stat. homi. l. ex eo. ff. de mili. test. ad hancq; rem asserebat Ias. in l. quo minus. col. 24. ff. de flumi. in generali concessione facta de omnibus Molendinis, & illa censeri concessa, quibus molæ non dum aptatæ fuerunt.

Tamen contraria opinio frequentiori calculo recepta est à Doctoribus; vt per Ias. in l. cætera. §. si parauerit sub num. 18. ff. de leg. 1. idem in l. 1. §. quæsitum. nu. 26. Paris. cons. 79. num. 45. cons. 25. num. 27. & nu. 74. vol. 2. Tiraq. de re tract. §. 1. glos. 7. num 23. vide addi. ad Alex. sing. 104. & hanc magis communem esse attestatur Bouer. latissimè decis. 209. hac igitur de causa optimè Bar. loquutum fatebimur.

bimur. in l. cum tabernam. §. fin ff. de pigno. sicq; Alex. in l. si constante. ff. sol. matr. in 3 q. 3. par. princ. in obligatio-
37 *ne bonorum mobilim etiam tales comprahendi pecunias, ita respondit etiam Paris. cons. 50. num. 24. vol. 1. Quis enim*
38 *ignorat cœptum opus, & non perfectum opus dici non posse? l. rei appellatione. §. fin. ff. de verb. sig. sed tamen ad propo-*
39 *situm nostrum dicerem inter immobilia computari, vt puta alienari non posse, quoniam vbi fauorabilia præ manibus habemus, potentia propinqua actui pro actu habetur vulga-*
40 *ta. l. pen. ff. de milit. testa. l. abesse. l. qui nituntur. ff. ex quib. caus. maior. contraria procedant, vbi fauor non dominatur in dispositione, & vbi exigitur essentia facti. l. cum tantum. §. fina. cum l. seq. ibi Bal. ff. de rer. diuisio. l. fundi. §. item quod ff. de actio. empt.*

41 *Sed hic nascitur dubitatio, an rei appellatione comprahendantur iura, & actiones, nam si non comprahendantur, poterunt quidem alienari per Prælatum, dicimus & actiones, & obligationes comprahendi. l. nominis, & rei ff. de verb. sig. l. rei appellatio. d. tit. nam etiam ipsæ appellatione bonorum continentur. l. bonorum ff. eod. tit. & ibi vide Alcia. sic appellatione bonorum simpliciter facta, & iura, & actiones comprahendi voluere scribentes nostri. Ias. in l. à Diuo Pio. §. in venditione in 4. not. ff de re iudi. in l. stipulatio hoc modo concepta. col. fi. ff. de verb obli. in cons. 442. in causa. l. nomen ibi Doct. C. quæ res pign. oblig. poss. post Anch. cons. 101. nu. 6. Aym. cons. 213. Tiraq. in l si vnquam. in ver. bona mobilia. C. de reuocan. dona.*

42 *Quid si actiones haberet Ecclesia contra aliquem? Dicimus*

Præla-

Prælatum non posse illas alienare.

Sed quid si Prælatus acquisierit, ad quem spectant acquisita?

43 *Distinctè procedendo dicemus, aut acquisiuit ex redditibus Ecclesiæ; tunc aut habet patrimonium, aut non; si habet patrimonium dicimus in dubio bona præsumi acquisita ex patrimonio, ita Bero. cons. num. 2. 3. vol. 2. Rodoan. de reb. eccl. non alie. car. 332. num. 7. & seq. Beneficiarius*
44 *nempe patrimonium habens viuere potest de beneficij redditu, seruato cui volet patrimonio. Inno. in c. Episcopus. de præben. Nauar. de reddi. beneficio. in Epist. ad Achil.*
45 *stat. num 20. & talia bona cum sint propria, non veniunt sub spolijs clericorum. Nauar. de spol. in princ. num. 2.*
46 *& 3. Aut patrimonio caret, tunc dicamus, aut acquisiuit ex ijs, quæ in suos vsus decentes consumere poterat, vt quia parcè viuendo aliqua comparauit bona, tunc ista non acquiruntur Ecclesiæ, sed sua sunt, & ad libitum disponere potest, vt de verè patrimonialibus bonis, & ista quasi patrimonialia dicuntur bona. D Thom. 2. 2. q. 185. art. 7. Sot. lib. 10. q. 4. art. 3. de iust. & iur. & de istis disponere posse fructibus ad victum deputatis sensit D. Thom. 2. 2. q. 155. art. 7. & quolib. 6. art. 12.*

Aut acquisiuit nomine ordinis, vt per celebrationem Missarũ seruitium præstando, vti Cappellanus prædicando, Vicaria
47 *tus partes agendo, vel sibi donatum, relictum legatum, quia clericus extat, tunc sua sunt, & ad libitum disponere potest, sortiunt nempe ista nomen vti patrimonialia. Inno. in c. quoniam. Ne præla. vic. suas. Cyn. in Auct. licentiam. C. de Episc. & cler. Abb. in c. cum esses. num 26.*

in c.

in c. cum in officijs. de test. Nauar. latè de reddi. eccl. 1. q. monit. 19. num 2. & idem Nauar. de spol. in princ.

48 *Quid nempe si legendo, docendo profitendo liberales artes quicquam acquisiuit, num ecclesiastica dicemus?*

Certè quidem non, vt scrib. in dd. locis c. relatum el 2. de testa. Hugo de offi. quot. prælat. & sic prædicta vera, vbi licitè facta est negociatio.

Sed quid si inclitè negociando quid acquisiuit, nunquid ex patrimonio dicetur acquisitio ista?

Nequaquam sed ad ecclesiam spectent, seu vt hodie ad
49 *Apostolicam sedem inter spolia numerantur, de qua re habemus Bullam Pij Quarti emanatam Anno 1560. 7. Decem. Pont. Anno primo.*

Aut bona sunt comparata ex redditibus ecclesiasticis, tunc si
50 *quæramus, an indistinctè sint acquisita Ecclesiæ, sic dicere valemus. Aut Beneficiarius emit Ecclesiæ suæ, ita, quòd immediatè sit acquisitum Ecclesiæ, tunc Ecclesiastica sunt bona, & irreuocabiliter quidem per l. fin. C. de sacrosan. Eccl. & ista spoliorum appellatione non continentur, quia*
51 *statim defuncto clerico succedit Ecclesia, quæ tempore Mortis est domina. d. l. fin. l. traditionibus. C. de pact. Nauar de spol. in princ. ver. 2. secundo nota. Idem de reddi. benefi. q. 1. monit. 47. Aut emit ad proprium vsum, vel aliud opus pium, vel acquisita donauit benemerenti, elargitus est inopi, tunc Ecclesiastica non dicuntur, etiam Nauar. d. Monit. & sic dicendum, vbi haberet patrimoniũ, sed longe Ecclesiæ fructus superarent: Aut facta est emptio de redditibus Ecclesiæ, quæ extiãt tempore mortis, tũc*

ad Ecclesiam spectant de iure c. vnusquisque. de pecul. cle-
52 rico. c. quia nos. de testa. quod de re sua ad me peruenit, tibi restituere teneor. c. ad nostram. de iure iurand.

Sin autem acquisiuit ex redditibus ecclesiasticis nomine proprio siue mobilia, siue immobilia sint, dicuntur ecclesiastica, & hodie spolia dicuntur, ita Nauar. de spol. in princ. vers. tertio, quod bona empta. Idem de reddi. benef. q. 1. monit. 47. num. 2.

53 Sed dubitatur an fructus bonorum Ecclesiarum sint eiusdem conditionis, cuius sunt bona stabilia?

Nauar. in tract. de reddi. Eccle. Monit. 16. q. 1. sentit quod
54 non, nam inquit ipse fructus alienantur passim sine solemnitate, quæ apponi debet in alienatione immobilium. c. vestra. de locat. c. querelam. ne præla. vic. suas, vt ibi per eum: tamen nos dicimus, quod possunt dici fructus esse eiusdem qualitatis, quousque non fuerint alienati, & sic quousque permanent penes Ecclesiam, sed segregati, & dati in alimoniam per c. cum secundum. de præben. non dicuntur eiusdem qualitatis; & sic per prius sunt eiusdem conditionis, non per posterius, vbi conceduntur presbitero pro seruitute Ecclesiæ, vt dicebamus.

55 Sed dubitari posset nunquid appellatione rerum prohibitarum alienari, & homines veniãt; esse enim potest, quod Ecclesia habeat Vasallos, & alios subditos, quid? quod & habeat seruos ex. §. fin. Inst. tit. de iur. na. gent. & ciuil.

Videtur quod non, ponitur nempe ibi Ius ciuile versari circa personas, circa res, & circa actiones, si dicamus & de personis prædicari, & homines in fructu esse dicemus, quod an

verum

verum sit, diù inter veteres Iurisconsultos altercatum non ignoramus. Cic. lib. 1. de finib. bon. & mal. Quod in fructu dicatur homo. tex. in l. Paulus ff. de vsur l. Paulus ff. ad l. falci.

Papinianus verò in aliam iuit sententiam in l. deductam. §. ac hæreditatem. ff. ad Trebel. Vulp. in l. mulier. § sed enim
56 *ff. ad Trebel. Absurdum enim videtur hominem in fructu esse. d. §. in pecudum. Inst. tit de rer. diuis. Tamen dicendum est, & tales subditos, Vasallos, seruos Ecclesiæ alienari non posse. c. possessiones. c. Episcopi. ibi Barba de reb. eccl. non alien. Rei appellatione, & homines continentur, Res enim est quicquid sentitur, intelligitur, vel latet. Lucas de Pen. in rubr. C. ne fisc. rem. lib. 10. & licet in fructu non sit tamen est ad vtilitatem, & diuisio, quæ fit inter personas; & res est ratione iuris, quia diuersum est ius in personis ab eo, quod est in rebus, sic in actionibus, & tamen appellatione rerum veniunt Actiones, vt infra dicemus §. 1. Inst. tit. de reb. corp. & incorpo.*

Vltimò (vt de vtraque rerum qualitate verba habeamus)
57 *Res, quas non esse, sed solùm intelligi (Cic. dixit (nos incorporales appellamus) sunt per se indiuisæ, vt seruitutes, pacta nuda. §. 1. Inst. tit. de reb. corp. & incorp. scrib. in §. Cato. l. 4. ff de verb. oblig. & non omnes indiuisæ dicun-*
58 *tur, sed partim, partim autem diuisæ sunt, vt facta illa, quæ non nuda sunt, vt iter agere, foueam fodere, scrobem constituere, & si quæ alia huiusmodi sunt, sed facta illa, quæ ius in se continent; & nomina, vt actiones, obligationes, quæ in commercium venire possunt, l. si cum emptore.*

R ff. de

ff. de pact. l. si nomen. ff. de hæred. vend. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig. per partem expediri nequeunt l. via. ff. de seruit. & talia incooporalia hæredibus acquiruntur, & in iuditium, seu actionem communi diuidundo familiæ erciscundæ veniunt l. ea quæ. C. famil. ercis. & familiæ erciscundæ veniunt impropriè loquendo. l. 2. & 3. ff. famil. ercis. seruitutes autem per certas partes in illa iudicia non cadunt, licèt tamen earum vsus temporibus, & mensuris secerni, et diuidi possit. l. arbor. §. iudex. ff. commu. diuid. ita dicebat Bart. de diuid. & indiuid. stipul. in prin. & ista pari ratione incorporalia iura alienari nullatenus possunt per legem nostram.

ILLORVM PRÆCIPVÆ, &c.

SVMMARIVM.

1 ERror Merzarij.
2 Dictio, Precipuè, maiora includit.
3 Dictio Maximè exprimit casum minus dubium, & includit magis dubium.
4 Ecclesia multa significat.
5 Ecclesia vnde dicatur.
6 Ecclesia destructa, Canonici amittunt nomen, & præbendam.
7 Ecclesiæ appellatione in dubio intelligitur de Cathedrali.

8 Honores

8 Honores conseruantur diuitijs.
9 Diuitijs diminutis diminuuntur honores.
10 Diuitię conseruant decus familiarum.
11 Diuitię conseruant nobilitetem.
12 Paupertate sordescunt dignitates.
13 Pauperibus nulla datur fides.
14 Mendicum esse summa miseria est.
15 Diuitię maiores arguunt maiores honores.
16 Reipublicæ interest per ditiores regi.
17 Prælatus vilibus non debet indui vestibus.
18 Diuitiæ ecclesiarum ratione cuius conseruentur.
19 Boui trituranti os non est claudendum.
20 Decimæ debentur Ecclesiasticis personis ex qua causa.
21 Ecclesia indiget viris litteratis.
22 Litterati lucernæ positę super candelabra.
23 Ignorantes litteras, quo nomine appellentur.
24 Ignorantes litteras arcentur ab ordinibus sacris, & à prima tonsura.
25 Illiterati Asino comparantur.
26 Pontifex an possit dispēsare cum penitus illiterato.
27 Episcopus non creatur, nisi Theologus, vel Doctor.
28 Vsurpantes indebitum honorem, vt sacrilegi puniuntur.
39 Asserens se esse doctorem, cum non sit, poena falsi potest puniri.
30 Doctores sine litteris sunt fontes sine aqua.
31 Insignia virtutum qui debeant habere.

ILlorum Precipuè, &c. *Ista constitutio emanauit contra fraudatores, ideo videtur (vt superius dicebamus) non habere locum vbi fraus non interuenit à contrario arguendo, tamen indistinctè ita est tenendum, quod est contra Mar-*
1 *zar. cons. 15. pag. 152. & Alex. de Neuo. cons. 36. nam summus Pontifex inquit.*
2 PRAECIPVE, *cuius dictionis vis est maiora includere facit l. 1. ff. de testi. & idē importat, quod maximè Rebuff. in l. quibus præcipuè. in princ. ff. de verb. sig. sicut diximus de*
3 *dictione, Maximè, quæ exprimit casum minus dubium, et alium magis dubium includit. Fulgos. Alex. Ias. Dec. in l. qui se patris. C. vnde libe. Riminal. in prin. de donat. num. 157. sat igitur est hic qđ ennarrata fuerint per contrahētes executioni demandata, & non attenditur an dolosè, & fraudolenter, lex enim vetat, & vbi publicata est, non admittitur excusatis. scrib. in c. 1. de Constit. in 6.*

EX QVIBVS ECCLESIAE, MONASTERIA, ET PIA LOCA REGVNTVR ILLVSTRANTVRQVE. hac dictione Ecclesia
4 multa significari possunt, &

Primò dicamus, quòd Ecclesia est dictio græca, quæ deducitur à verbo græco Εκκλήσια, *quod denotat cœtum, concilium, concionem, vel à verbo* κλήω *quod est consisto in congregatione, seu facio cõgregationẽ, vel* Κλήτω ἴσω *appello, nomino, voco, hinc etiam* Εκκλησιάσω, *quod est concionor; sed ad rem redeamus; Ab initio Christiani inuicem conueniebant ad Deo gratias reddendas Plinius ad Traianum, et ista congregatio dicitur Ecclesia, vnde & illud odiui Ecclesiam malignantium, & ad tale propositum est tex. in c. Ecclesia. de consecr. distinct. 1.*

5 (margin number beside the opening of the paragraph above)

Secundò Ecclesia capitur pro loco, idest pro Ecclesia, quæ est domus regia Alciat. in rubr. de sacrosan. eccles.

Tertiò pro collegio certo, & determinato fidelium d. c. Ecclesia. de consecr. dist. 1. vt Ecclesia Sutrina. c. cum Ecclesia Sutrina. de cau. poss. & propr. c. cum ecclesia Vulterana. de elect.

Quartò ecclesia dicitur Corpus Christi. c. in ecclesiam. 1. q 1. c. sed illud. 26. q. 2.

6 *Quintò pro cathedrali, seu collegiata Ecclesia, vnde dicimus destructa Ecclesia Canonici amittunt nomen, & præbendam. Abb. in c. ex iniuncto. de noui oper. nunc. Bello. cõs. 1. num. 7. ibi de ciuitate, & de castro, & in dubio appel-*
7 *latione Ecclesiæ intelligitur de Cathedrali. arg. §. Ius autem gentium. Inst. tit. de iure nat. gen. & ciuili.*

Ultimo

Vltimò pro obuentionibus, quæ proueniunt ratione Ecclesiæ c. fin. ne præl. vic. suas. c. 2. de concess. præb. gloss. in c. cum clerici. de verb. sign. c. Ecclesia. de pænit. distin. 1. hic autem proprijs ipsis locis, idest pro Ecclesijs in quibus peraguntur sacra, sicut sæpissimè accipitur, vt etiam in c. de fabrica. de consecr. distin. 1.

8 Diuitijs sicut in temporalibus honores conseruantur in familijs, auct. de testi. §. sancimus l. 1. ff. de custod. reor. l. 1. § publicè ff. de vent. inspic & hoc Diuus August. referebat. Barba. in rubr. de successio. ab intest. & diminutis facultatibus

9 diminuuntur, & honores, & honestas, & familiæ sordescunt. l. 1. ff. de custo. reor. not. in §. hoc quoque: Inst. tit. per quas perso. nob. acqui. l. quisquis. C. ad l. Iul. Maiest. l. 1. C. de dignit. lib. 12. & ibi Bar. & diuus August. de ciui-

10 ta. Dei lib. 3. Familiarum decus per diuitias conseruatur. Tiraq. in tract. de nobilit. c. 31. num. 349. inde Iuuenal. Satira quinta. Qui nummos habent præstant honore, & Hora. lib. 2. Satira quinta. Et genus, & virtus nisi cum re vilior alga es, licet re vera contrarium esset dicendum, nam diuitiæ non afferunt nobilitatem, licet illam asseruent,

11 vnde Hora. Epodon in Menam, licet superbus ambules, fortuna non mutat genus.

12 Et quod superueniente paupertate sordescant dignitates. est tex. in l. quis. C. ad l. Iul. maiest. quid enim grauius homini contingere potest, quàm vt fide priuetur? parua quidem, seu

13 nulla pauperi datur fides l. 3. ff. de testa. §. sancimus. in Auct. illo tit probatur in l. Spadonum. §. fin ff. de excusa: tato. hinc, & Poeta ille, Quantum quisque sua nummorũ

seruat

seruat in arce, tantum habet fidei; ad propositum Curt. Sen. cons. 34. num. 15. cons. 51. num. 7. & Iuuenal. alibi Satira tertia. Nihil habet infælix paupertas durius in se, quàm quod ridiculos homines facit; ad remq; nostram facit illud eiusdem Iuuenalis, haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat Res Angusta domi. Soci. cons. 26. col. fin. vol. 4. Bal. in l. si post. C. qui bon. cede. poss. egenum esse summa inquit miseria est. Tiraq. late in l. si vnquam. in verbo bona. C. de reuoc. donat. & teneri etiam solet, quod maiores

15 diuitiæ arguut maiores honores, nobilitatem, potentiam, existimationem, timoremq; inferiorum, not. in c. super il 2. vbi scrib. de testi. immo Reipublicæ interest per ditiores,

16 & digniores regi. l. honores ff. de decurio. l. ascribenda. C. illo tit. lib. 12. sic ergo etiam pia loca illustrantur, reguntur, illius ἀξίωματα, vt Græci dicunt, conseruantur diuitijs; hac de causa summus Pontifex Leo in c. ea enim. 10. q. 2. asserebat, quæ ad Ecclesias pertinent tanquam ipsam sacrosanctam, & religiosam Ecclesiam, intacta conuenit venerabiliter obseruari, & etiam quia diuitiæ ceduntur Ecclesiæ propter pauperum sustentationem. Card. Alexan. in c. Episcopus. 41. distinct. facit c. 1. d. distinct.

17 Et hinc est, quod Prælatus non debet nimis vilibus vestibus incedere, ne vilescat ecclesiastica dignitas. c. clerici. vbi Abb. de vita, & honest. clerico.

REGVNTVR Ecclesiæ facultatibus suis, Reguntur,

18 idest conseruantur ratione sui, vt in conseruandis fabricis, sacris paramentis, in pascendo egentes iuxta tex. in c. aurum habet Ecclesia. 12. q. 2. c. decimæ 16. q. 1. D. Thom.

2. 2. q.

2. 2. q. 85. art. 1. & 3. ad primum. c. Apostolica. 12. q. 2. & hac de causa Symachus Papa anathemate ferit eos, qui bona Ecclesiarum malè impendunt. c. indignè. 12 q. 2. Conc. Trident. sessio. 25. c. 1. & etiam pro alendis Ministris Ecclesiæ deseruientibus. c. cum secundum. de Conces. praeben. & in sacro veteri testamento, Boui trituranti os

19 *non alligabis, quis enim (vt D. Pauli verbis vtamur Epist. 1. ad Corinth. cap. 9.) militat suis stipendijs vnquam? quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? quis pascit Gregem, & de lacte Gregis non manducat? nunquid secundùm hominem hæc dico, & paulo post si nos vobis spiritualia seminauimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus, dicamus igitur hac de causa & decimæ, quæ*

20 *sunt πασιτίων. fructus earum rectoribus deberi. c. cum contingat. & c. cum in tua. de deci. Ratione igitur sui ipsius, ratione Ministrorum, diuitijs conseruatur Ecclesia, hæc enim bona non sunt data, vt Prælatorum ditescant Nepotes, non vt alta erigantur palatia, talia nempe in domibus Regum sunt ad hosce vsus. Trident. Concil. sess. 25. cap. 1. c. in sacris. 16. q. 1.*

Addamus & illud, Ecclesiæ Dei bona conseruari debent, vt ipsi Ministri doctrina, & bonitate præcellentes sustinean-

21 *tur, ipsa enim indiget literatis viris, doctis, prudentibus, quibus regitur, & sustinetur. c. super specula. de praeben.*

22 *sunt enim Lucernæ super candelabra posita, vt Christia-*

23 *no luceant Gregi. Non literas ignorantibus, qui & porci, & asini nuncupari solent, vt per Ioan. Monac. in c. ex eo. de electio. in 6. & in c. sicut. de verb. sig. num. 10. illo*

tit.

tit. tales quonam pacto pascere valebunt gregem Domini? vnde exclamat Dominus per Ezechielem cap. 34. ve pastoribus, qui pascebant semetipsos, gregem autem meum non pascebant. Sanctißimè ne prudentißimè tantum dicam statuere sancti Pontifices literas ignorantes ab ordini-
24 *bus arceri sacris. c. illiteratos. 36. distinct. immo prima tonsura etiam ordinari nequeunt. c. fin. de tempo. ordi. in 6. Bernard. Diaz. in tract. crimin. in verb. Illiterati, ibiq; recenset beneficio priuandum fore. & Fely in c. siquando. col.*
25 *6. Episcopum illiteratum asino comparandum affirmat, & tex. in c. fin. de ætat. & qual. recenset Episcopum ea ratione fuisse priuatum, quia Donatum ignorabat, tanti ponderis est in præsbiteris literatura, vt putarit Fely. licèt*
26 *dubitatiuè posuerit, si summus Pontifex dispensaret cum penitus illiterato, esset dispensare contra Ius diuinum; tamē vbi charitas in dispensato vigeret, dispensari posse nullus dubitabit c. nisi cum pridem. in ver. pro defectu. de renunc. Sancti Patres in œcumenico Trident. Concil. statuere ad sacram Episcopalem Dignitatem non fore promouendos,*
27 *nisi vel sacræ Theologiæ, vel sacrorum Canonum Doctorali Laurea honestati essent, tamē eò deuenit, eò creuit ambitio, eò animarum exigua cura, vt meritò cum Poeta dicere valeamus, fit via vi, rumpunt aditus, dignosq; repellunt; se Iurisperitos profitentur, se Theologos vocitant, dilatant fimbrias, & Phylateria quoque, enituntur proferre ampulas, & sexquipedalia verba, vt dixit Lyricus, ita quod sepißimè doctißimi, & probatißimi viri summo cordis dolore, animi angore eos vti solos sapientes audire co-*

gantur, ab oreq; ipsorum pendere, sic valet vsus, penes quem vis est, & norma viuendi; non animaduertunt se vt tales admittendos non fore, nisi se tales iustè probauerint l. non ignorat. C. qui accus. non pos. vbi priuilegium ratione actus conceditur, probari debet legitimè actum fuisse perfectum: l. diuus. ff. de test. milit. Usurpantes sibi inde-
28 bitum honorem, & dignitatem sacrilegij pœnam incurrunt. Bar. in l. 1. C. vt dignit. ord. seruet. lib. 12. qui se doctorem
29 esse asserit, cum nequaquam sit, pœna falsi coerceri scimus. Bar. in l. eos. § fin. ff. ad l. Corn. de fals. Anchar. in c. cum apostolice. de priuil. in 6. & sunt infames. Rebuff. in l. vna. col. 1. C. de profes. qui in vrb. const. lib. 12. Sed inuijs medijs, quod quis doctoratum sit assecutus, & quod non sit Doctor (ignorantia scilicet dominante) idem non esse negabimus? quis pari ratione ignorat indoctum Doctorem doctoratus priuilegijs minimè frui? hoc scriptū reliquit Abb.
30 in c. clerici. de Iudi. tales appellantur fontes sine aqua, nebulæ turbinibus agitatæ, quibus caligo tenebrarum reseruatur 2. Petri. cap. 2. cur igitur hosce prærogatiua illa à sacris Canonibus inducta in præmium Virtutis frui dicemus? talium virorum tanta studia assequi sola virtus deberet, vt scripsit orator, tamen, vt dicebamus, multi insignia virtutis
31 tis sine virtute assecuti sunt.
32 Addamus & illud beneficiorum collatores peccant conferentes indignis beneficia. c. licet. 8. q. 1. §. nunc autem 25. dist. c. graue. de præben. teneanturq; restituere illis, qui digni sunt, vel illis, qui reprobati fuere, licet immerito. Caiet. 22. q. 62. art. 2. & Ecclesiæ dicamus, cui nocuit, vt per Na-

uar. de reddi. eccl. q. 2. 24. Monit. non licet summere panem à filijs hominum, & dare canibus inquiebat Saluator noster: O utinam nunquam verè dici potuerit, vel dici possit, quod Anacharsis philosophus asserere solitus erat,
33 *videlicet leges mortales aranearum telis similes esse, quæ exigua detinent animalia, magna autem emittunt: O utinam Amasir Egyptiorum Regis saluberrima seruaretur*
34 *lex, vt quisque quotannis rationem apud Præsidem & vitæ, & scientiæ redderet, demonstraretq;, quo pacto suo fungeretur munere, fieret sæpe, vt semel approbati sæpissimè non idonei reperti reprobarentur. l. vt gradatim. §. reprobari. ff. de muner. & hono. Alber. in c. 1. de Matr. error non esset asserere tales indignè percipientes ecclesiasticos red-*
35 *ditus restitutioni obnoxios esse, stipendia verè militantibus danda sunt, operarij mercede sua, (dicebat lux Mundi)*
36 *digni sunt, hinc duplicato labore & salarium duplicatum scimus §. illud, in Auct. vt Iudi. sine quoq; suff. ag. l. binas. C. de aduoca. diuers. iudi Bal in l. si adscribatura. C. de appell. Andr. in c. cum olim. de re iudi. si præsbyter duplici*
37 *prematur cura, & duplici frui debet præbenda, sic minuto labore, & diminuitur stipendium. l. Seio amico. ff. de annu. leg. Rim. cons. 25. per tot. sed cum tales non duplicatum non simplicem patiantur laborem, qua mercede dignos dicemus? sed quod instat, agamus:*
38 *Et cum in textu dicatur, quod pia loca reguntur, sciendum est, quod sacra dicuntur quadruplicia, vt superius tetigimus videlicet, sacramenta, vasa sacra, Ornamenta sacra, & Bona ad prædicta sustendanda deputata, & de*

huiusmodi loquitur extrauagans nostra, & ista sunt duplicis generis.

Quædam principaliter sunt applicata Ministris Ecclesiæ, & minus principaliter, vt puta pauperibus, operibusq; pijs; secundario ministris, vt bona hospitalium, fabricarum, Ecclesiæ, de quibus clem. quia contingit. §. vt autem. de relig. domi. Concil. Trident. sess. 7. c. 19. & sessio. 25. c. 8. faciunt dicta D. Thom. in quolibeto art. 12. & secunda secundæ q. 175. art. 4.

ET EORVM MINISTRI.

SVMMARIVM.

1 ACLericus potest de fructibus Ecclesiæ dotare sororem.
2 Alimentorum appellatione quæ veniãt.
3 Alimentorum causa est pia.
4 Muto debetur victus ex feudo.
5 Relicta in testamento formaliter debent obseruari.
6 Alimenta ex quibus non præstantur.
7 Seruus fauore alimentorũ legitimè agit in iudicio.
8 Iudex in causa alimentorum supplet nemine petẽte.
9 Pium est egenum pascere.
10 Denegatio victus venit appellatione tormentorum.
11 Medicinæ an veniant appellatione alimentorum.

12 Gra-

12 Grauatus an teneatur liberare, qui comisit delictũ soluendo statutam pœnam.
13 Principalis intentio in omni dispositione est attendenda.
14 Alimenta denegantur filio ingrato.
15 Consuetudo inspicitur in alimentis dandis.
16 Alimenta an sint magna, vel parua, attenditur qualitas personæ.
17 Alimentis debitis an veniant expensæ studiorum.
18 Alimentorum legatum est æstimandum salua rerum substantia.
19 Nutrices dicuntur alimenta infantibus præstare.
20 Alimenta sunt danda in domo heredum.
21 Bona Ecclesiarum conuertens ad proprium vsum, furtum committit.
22 Beneficiarius abutendo fructibus Ecclesiæ, peccat.
23 Prælatus debet viuere, & non luxuriari ex bonis Ecclesiæ.
24 Laudes Cardinalium, Borromei, & Syrleti.
25 Beneficiarius si eget, præfertur fabricæ.

ET EORVM

ET EORVM MINISTRI SIBI ALIMONIAM. & dispensatores Misteriorum Dei, & sic artanocirni sunt animarum curam habentes, qui & pastores appellantur idest rectores, sacris enim in literis pascere est regere, & pastores reges appellantur. Ezechiel. 34. Isa. 44. & 56. Hiere. 2. & 22. Psal. 22. unde Dominus Petro pasce oues meas Ioan. cap. 21. Hi nempe hisce fructibus sustineri debent, & si quid relictum fuerit administratori templi, ipsi templo relictum videbitur, ita nos docuit Scæuola in l. annua. ff. de ann. leg. c. requisisti § illud de testa. Baldusq; asserebat, si quid fuerit relictum Guardiano Ecclesiæ fratrum Minorum, relictum censeri Monasterio in l. 3. C. de compen.

Fructus igitur beneficiorum, ut dicebamus pertinent ad beneficiarios, atque adeo, quod de illis disponere liceat tamen ad libitum possint, ut c. peruenit, & ibi Sicul. in 6. notab. de
1 arbitr. attestatur clericum posse de fructibus dotare sororem per tex. in c. 1. de cohabit. cleric. & mulie. & omnino ibi glos. 31. distinct.

Prohibet Papa, ne applicentur profanis usibus, quando enim religiosi ex illis alimentari debent.

Sed extra propositam materiam non erit inutile videre, quid appellatione alimentorum contineatur.

2 Dicimus in primis quidem domum contineri, vestiarium, calcearium. Bal. hoc affirmatiue tenuit in l. cum is, qui transigit. ff. de transact. Roma. cons. 146. Aym. cons. 199. nu. 3. par. 1. domus continetur, quia habitatio est maxima

pars

pars vtilius. Iabolenus in l. Legatis. ff. de aliment. & cibar. leg. ad victum enim, & vitam necessaria est habitatio l. regula. §. et licet. ff. de iur. et fact. igno. l non solet. l. quæ dubitationis. ff. de reg. iur. & Bar. in tract. de Alimēt. in princ. de domo, seu habitatione, est tex. in l. legatis alimentis. ff. de alim. & cibar. leg. Stratum quoque comprehendi docuit Iurisconsultus in l. quos. §. verbo victus. ff. de verb. sig. l. 1. § mulier. ff. de vent. in poss. mitten. Quin & aquam comprahendi docuit Vulpianus in l. si alimenta. ff. de alim. & cibar. leg. quod intelligi debet, si relinquantur eo in loco, vbi vendi solet, ad hocq; est tex. in l. Mela. illo tit. de vestitu in l. legatis. ff. de alim. & cibar. leg. Castr. cons. 478. col. 1. vol. 2. Quæ omnia intelligenda sunt, nisi distinctis nominibus victus esset relictus, quis enim dicet habitatione relicta victum contineri? l. cum hi. §. qui transigit. ibi not. ff. de transactio. Alex. viden. cons. 7. col. fina. vol. 5.

Sed nunquid veniant vestes pretiosæ? Bal. in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. sol. matr. negatiuam tenuit, & in l. in his. § seruus. in 1. col. in fin. ff. eod. pari ratione si alimenta sint æstimanda secundum vsum, & consuetudinem testatoris, non comprehenduntur illa, quæ quis absque dedecore gestare nequiret. l. vestis. ibi Vulp. ff. de alim. & cibar. leg. & in d. § muliebr.

Quid si legauit eques equiti victum, & ille conum Regis ridiculè quidem gestare solitus erat, nunquid debebitur? Bal. in l. 1. col 2. C. de verb. sig. non deberi respondit, Idem in l. cum hi in 3. lect. in prin. de transactio. dicebat legatum

alimentorum

alimentorum pium esse, est tex. in l. Mela. §. 1. ff. de ali-
3 ment. & cibar. leg: & causa pia, & causa alimentorum
aequiparantur. §. interdicimus. Auct. de eccles. titu. Bar. in
l. alio. ff. de alim. & ciba. leg. Ias. cons. 95. col. 1 l. 1. In feu-
dorum quoque materia illud ab Imperatoribus sancitum
4 habemus, tam & si Mutus feudo sit priuandus, tamen
si aliunde non habeat, unde viuat, sibi ex feudo victum
deberi. c. 1. §. mutus. tit. Episcop. vel Abb. & ibi etiam
Iser. de causa alimentorum pia multa, Dec. cons. 72. col.
3. vol. 1. vbi ad dotem, ad libertatem, adq; fontium refe-
ctionem extendit; asserit etiam talia relicta debere forma-
5 liter impleri, neque posse alium in vsum conuerti, nisi ex
causa, & cum summi Pontificis auctoritate. Bertach. cōs:
82. col. 1. vol. 3. M. Mant. cōs. 74. vol. 3. sed quid tum,
6 relicta sunt alimenta praestanda ex bonis emphyteoticis, seu
fideicommisso, vel feudo grauatis; ex istis non praestabun-
tur quidem Alex. cons. 200. ad fin. vol. 1. cons. 3. vol. 4.
Grat. cons. 22. col. 2. vol. 5. & tametsi seruus standi in iu-
dicio legitimam inducat personam. l. seruo. C. de Iudi. tamē
7 alimentorum fauore legitime in iudicio stabit per tex. in l.
seruus ff. de alim. & cibar. leg. Neque dicamus, vt Seisell.
in l. ex hoc iure. in 14. col. ff. de iust. & iure, quòd resideat in
persona iudicis, & quòd verba illius textus referantur ad
8 Iudicem, & propterea iudex ex officio in alimentis potest
supplere nemine petente. Bar. in d. l. seruus. Socin. in l. fin.
col. 2. C. de eden. & haec omnia quia seruus quo ad ius no-
strum pro mortuo habetur. l. quòd attinet. l. seruitutem. ff. de
reg. iur. quia dicimus nos, in alimentis attenditur ius gen-

tium ; quo iure seruus vti liber habetur.

9 *Pium igitur est egenum pascere, & sanguine coniunctus agere in Ecclesiastico foro contra diuitem potest, vt illum alat. c. sicut hi. 47. distinct. & si non alimentet, & eleemosynam faciat, peccatum committit. ita Inno. in c. significantibus. de off. deleg. Abb. in c. licet. de foro compet. Dec. cons. 14. num. 8. vol. 1. & notabiliter dicebat Bald. in l. si dominus. in 2. lect. ff. de his qui sunt sui, vel alie.*

10 *iur. quod denegatio victus venit appellatione tormentorum; Qui ergo vsurpat Ecclesiarum bona, suis priuando alimentis ministros, excruciare dicitur, immo occidere. c. pasce. 86. distinct. l. vel necare. ff. de libe. agno.*

Sed ad propositum dubitari potest nunquid alimentorum nomine

11 *mine comprehendantur etiam medicinæ?*

Dyn. Bal. Imol. in l. si cum dotem. §. sin autem sæuissimo. ff. sol. matr. & venire tenuerunt per tex. in l. verbo victus. ff. de verb. sig. quæ cum ad viuendum homini sint necessaria. l. quos. §. verbum victus. ff. illo tit. qui textus aperte hoc non dicunt, sed tex. clarus secundùm lecturam vnam in l. cætera. ff. illo tit. ibi Gaius, cætera quoque, quibus tuendi, curandiq; corporis nostri gratia vtimur, ea appellatione significantur, & ita Corn. cons. 145. in litera, E, F, vol. 2. Aym. cons. 199. num. 3. prima par. Corn. cons. 286. in fin. vers. præsupposito. lib. 3.

Ad hæc dubitari posset, quid iuris sit, Alimentandus cōmisit delictum.

Quoad statutorum dispositionem, si non est in ære, luat in corpore, & periculum est, ne in corpore sui ipsius extremam

patiatur iacturam, dubitatur inquam, nunquid grauatus teneatur illum à periculo liberare soluendo statutam pœnam?

12 *Videtur fortaße prima fronte ei subueniendum fore, relictis nempè alimentis relictam dicemus ipsam vitam, nam si denegare alimenta est vita priuare, sic alere erit vitam tribuere. l. si quis à liberis in prin. ff. de lib. agnosc. videnda quæ scripta reliquit Deci. in l. iura sanguinis ff. de regul. iur. hincq; Bal. secundus ille iurisprudentiæ vertex in l. si iudex. in 3. lecturam. in prin. filium pacisci nequaquam poße de futuris alimentis minimè petendis, scripsit; Intentio itaque relinquentis alimenta fuit, quoad fieri potest vitam illius conseruari optare, & statuere etiam: Illud pro*

13 *istius suscepti argumenti fulcimine adscribamus, principalem intentionem in omni dispositione attendendam voluere scribentes nostri. l. in conditionibus. in princ. ff. de condi. & demonstr. l. ex facto. ff. de hæred. instit. in relinquente alimenta huiusmodi intentionem fuiße quis non videt? dicamus quoque, si medicinæ debentur, suprà iam fuit dictum cur emanauit municipalis hæc pœna? Ideo, ex quo eadem militare videtnr ratio, & sic eadem iuris dispositio.*

Contrarium tamen de Iure verius dixerim, adeo leges delicta odio prosequuntur, vt nullatenus commodum delinquentes inde habere voluerint. l. itaque fullo cum alijs. ff. de fur. non adest præsumptio testantem voluiße delinquenti fauere, adhæc duplici premeretur onere grauatus, & alendi, & liberandi, quod non est dicendum; prohibet enim hoc ius. c. bonafides. depos. c. at si clerici. de iudi. Boer. in §. penul.

nul. de consu. feud. in constit. Bitur. Nec quicquam facit, quod alere sit vitam vitæ tribuere, illud quidem præstare tenetur grauatus, quousque vita hac vitali frui meretur. Bal. in Auth. cui delictum. in fin. C. de ind. viduit. tollen. l. 4. ff. de alim. & cibar. leg. Calder. cons. 3. ad fin. de testam. Intentio etiam testatoris fuit principalis illa se aptare ad iuris dispositionem, & illa præstanda relinquere quousque proprio delicto alimentandum indignum se præ-

14 *buerit; Habemus nempe ob ingratitudinem alimenta ingrato denegari filio; Auth. vt cum de appell. cognos. §. aliud quoque. ver. causas ibi de exhæredatione. glos. in l. si quis à liberis. § idem Iudex. ibi Bal. & alij ff. de liber. agn. Bar. in l. diuus. ff. ad l. Pomp. de parricidis.*

Sed quid dicemus, ad triremes damnatus est iste, an alendus à grauato? existimaui alendum esse, sicut in damnato ad perpetuos carceres diu solet l. legatum ff. capit. dimin. l. si victum. ff. de re iudi. hoc sensit Bal. in l. 1. in prin. C. qui nõ poss. ad liber. peruenire.

Dicemus igitur alimentorum nomine intelligi de victu. l. lega-

15 *tis. § fin. ff. de aliment. & cibar. leg. & in alimentis dandis alicui inspicitur consuetudo, not. in c. cum apostolicis. de cens. & c. si quæstiones tuas. de symo. & alimenta an di-*

16 *cantur parua, vel magna, attenditur qualitas personarũ, & remittitur arbitrio iudicis. Alber. in l. bonæ fidei. §. fin. C. de reb. cred. Abb. in c. de appellationibus. in c. cum omnes. de const. l. 2. ff. vbi pupil. educa. debeat. Aym. cons. 189. nu. 10. prima par. Quin & illud si plures sint hæredes, à quibus præstanda sunt alimenta, difficileq; sit ea*

petere? Iudex constituere potest ab vno tantum præstari. l. solent. ff. de alim. & ciba. leg. Bar. in l. 1. ff. illo tit. licet corrupto alleg. textu illud non probari in tract. de alimen. col. 3. Anch. cons. 254 col. 2. Bertran. cõs. 147. col. 1. vol. 1.

Vnde si quis teneatur alere Doctorem, tenebitur illi equum dare, & omnia alia pro dignitate necessaria. not. scrib. in l. verbo victus. ff. de verb. sig.

Sed dubitari posset; debentur alimenta, ex bobus, quorum redditus non sat est ad illa præstanda, nunquid proprietas alienanda erit?

Qui redditus sint attendendi, docuit Bar. in l. alimenta. ff. de alim. & ciba. leg. in l. Imperator. in fin. ff. ad Trebel. l. diuus. ibi Dec. ff. de reg. iur.

17 *Quod si debeantur alimenta, an expensa studij debebuntur? Distinguunt scrib. nostri; Aut ex testamento debentur, Aut sanguinis iure: si ex testamento, quod non. l. legatis, ibi Bar. ff. de alim. & cibar. lega. Bal. in l. qui filium ff. vbi pupil. educ. deb. Abb. cons. 78. col. 2. vol. 2. Aym. cons. 190. num. 3. vol. 1. indistincte recenset in docili deberi.*

Si verò ex iure sanguinis, tunc cò itum est, vt debeantur, modo tamen docilis sit persona. Calde. cons. 2. an professi. in tit. regul. Abb. cons. 63. vt necessitas. vol. 2. passim omnes scrib. in l. qui pupillum. ff. vbi pupil. educ. deb. Socin. cons. 161. processus. vol 2. dominus Decia. resp. 14. num. 14. vol. 1.

18 *Vltimò de alimentis vnum dicemus; legatum alimentorum æstimandum esse salua rerum substantia, Abb. cons. 67. in 1. par. omnia igitur necessaria victui c. 2. vbi Dec. de præb.*

c. Eccle-

c. Ecclesiarum seruos. c. aurum habet Ecclesia. 12. q. 2.
19 (t) Nutrices dicuntur etiam alimenta infantibus præstare l. 1. §. ad nutricia. ff. de vari. (t) extraor. cogn. l mutus. ff. de Iure dot. ibi vt in exilium. vel in insulam relegato parenti præstet alimenta, non solum autem attendere debemus, quod sit salua rerum substantia, sed etiam melior conditio hæredum in alimentis præstandis, ideo in domo hæ-
20 redum erunt danda, non extra, & licet non fuerit dictum, tamen adiectum censetur. Alex. cons. 100. col. 2. vol. 1. cons. 3. vol. 4. col. 2. cons. 178. col. 1. vol. 6. Castr. cõs 167. col. 1. (t) 2. vol. 1.

Redeundo igitur, vnde euagata est oratio nostra; Ex talibus bonis Ministri Dei, gens sancta, regale sacerdotium, po-
21 pulus acquisitionis alimentari debet ad hæc, & pauperes; aliàs ad proprios conuertens vsus, furtum committere dicitur. §. furtum. Inst. tit. de oblig. quæ ex deli. nasc. Quinimo adeo sedula opera in his fructibus consumendis adhibenda est, vt etiam beneficiarius illis abutendo peccet, adq;
22 restitutionem teneatur etiam. Archi. & Domi. in princ. 44. dist in c. statutum. §. assessorem. de rescrip. in 6. Abb. in c. cum secundum. de præben. Prælatus debet ex redditi-
23 bus Ecclesiæ suæ non luxuriari quidem, sed viuere, ita D. Hieron. 44. distinc. hinc constitutum est in sacro Coucil. Trident. Episcoporum suppellectilem pauperem esse debere sess. 25. cap. 1. de refor. quod quantopere vsu fuerit receptũ, aliorum sit iudicium, liceat mihi sanctissime Præsul non nulla de huiusmodi re breuiter proferre.

24 Hisce temporibus nostris maxima duo Ecclesiæ luminaria

splendorem in orbe toto dedisse vidimus, quid de purpurato Borromeo dicemus? Is tametsi nobilissima ex familia procreatus esset, licet inquam Nepos summi Pontificis Pij Quarti, quid? Cardinalis, & quidem Ecclesiæ Mediolanensis Archiepiscopus, vt puta quàm maximè diuitijs, prouentibus abundaret, tamen antiquorum patrum vestigia sectatus, ea exigua semper vsus fuit supellectili, eam paupertatem amplexus, vt præter indumenta, quibus pro corporis vtebatur in diem necessitate, nihil habuerit vltra; non alta pendebant Arabica ornamenta, non cara tapeta, non vestiebantur parietes, non epiparis vesceba tur mensis, non equorum, non curruum pompa vehebatur, non auro, non serico, non purpureo accumbebat thoro, quid illi fuit antiquiùs, quàm populum suum diuinis enutrire alimentis, sanctissimis corroborare exemplis, hospitalitatem asseruare, pauperibus subuenire, quot enim, & à recta via aberrantes vitæ suæ integritate ad bene, & christianè viuendum allexit? Ille bonorum fautor, sapientiæ studiosus, pietatis diuinus cultor, paupertatis amator; Alter datus est Cardinalis ille Syrletus, qui præter cognitionem propè diuinam sacrarum litterarum non solum græcæ latinæ, verũ etiam hebraicæ linguæ eximiam eloquentiam, sic morum exemplo, vitæ integritate, religione, & summa charitate erga Christi pauperes floruit, vt tria sanctissimo eo in viro certasse videantur, scientiarum Excellentia, Religionis pietas, & erga omnes charitas? O verè Cardinales; ò verè Ecclesiæ Dei Antistites, ò verè sidera in firmamento collocata, adeo omnium virtutum genere floruere, tali vi-

tæ

tæ sanctitate vixere, vt non solum apud optimos, & bene de Republ. Christiana sentientes summa in religione fuerint habiti, sed etiam apud Romanæ religionis Euulsos à gremio in timore, veneratione vixerint semper, & nunquam interiturũ vigeat nomen; extitere inquam fulgẽtissima specula; Verùm ne videar impudentiæ notam subire qui audeam ipsorum diuinas uirtutes breui in sinu conclu dere velle, susceptum prosequar argumentum, & adeo
25 *alimenta ista debentur beneficiarijs, vt egente Ecclesia, egente beneficiario præferatur beneficiarius. c. dolus. de eccl. ædif. Nauar. de spol. §. 10. nu. 7. Tamen beneficiarius si (vt dicebamus) in profanos vsus, & ipse hosce conuertat fructus de non furando præceptum violare dicitur, vt per Nauar. de spol. num. 4. §. 2.*

V S I B V S, &c.

S V M M A R I V M.

1 VSus quot modis accipiatur. & num. 5. 6.
2 Vsus minùs, quàm vsusfructus.
3 Vsufructuarius tenetur reficere domũ.
4 Vsufructuarius adinueniens thesaurum, non tenetur restituere.
7 Vtens re ad vsum destinatum, non est in culpa.
8 Vsus pro facultate.
9 Vsus pro commoditate.

10 Vsus

VSIBVS. *Vsus quot modis accipiatur docet*
1 *glos. in l. 1. ff. pro soc.*
Vsus pro commoditate rei ad differentiam proprietatis, & ius sapit. l. 1 ff. de vsu, & habit. & est quando ius vtendi alicui datur, quòd vti possit prædio, vel domo ad necessitatem. l. plenum. ff. de vsu, &
2 *habit. & est minus quàm vsusfructus, & hinc est, quòd potest beneficiarius solum fructus quotidianos pro se accipere. §. primo. Inst. tit. de vsu, & habi. d. l. plenum. §. potest. ff. illo tit. & non tenetur ad onera. l. hactenus. ff. de vsufr.*

vsufr. Vsufructuarius autem tenetur reficere demum leg. vsufructu legato in fine, & l. seq. ff. de vsufr. & aliqualem præstare refectionem tenetur, licet sarta tecta, vt habeat, cogi nequeat vt in d. l. hactenus.

4 *In eo conueniunt, quòd si thesaurum adinuenerit, restituere non tenetur: Benedictus in c. Raynaldus nu. 3. de testa. quia non renascitur vt ibi per eum.*

5 *Aliquando factum non sonat, vti iste locus factus est ad vsum hominum l. 1. ff. de itine. actuq. priua. in princ.*

6 *Aliquando pro fine, vt re vti ad vsum destinatum idest ad finem suum. §. religiosum Inst. tit. de rer. diuis. sic & illud Virg. 4. Aeneid. Dardanium nos hoc quæsitum munus in vsum, ad hoc facit quoque tex. in c. ad nostram, & c.*

7 *in suggestum de appell. & dici solet, vtens re ad vsum destinatum, in culpa non esse l. si quis. §. Imperator. ff. loca. Ber. cons. 197. col. 1. vol. 1.*

8 *Vsus etiam aliquando accipitur pro facultate, seu potestate aliquid agendi Sueton. in Tiberio Quibusdam custodia tradi tis non modò studendi solatium ademptum, sed etiam sermonis, & colloquij vsus.*

9 *Aliquando denotat commoditatem clem. vlt. ad fin. ibi in suis vsibus de vit. & honest. cler. §. ius gentium Inst. de Iure nat. gent. & ciuil. l. 1. §. sed sciendum. ff. de edic. & tex. in l. ossa. ff. de relig. & sumpt. fun. ibi si in locum publicis vsibus destinatum intulerit quis mortuum, & Macrob. Satur. lib. 1. cap. 21. quæ sola facit nascentes fructus ad hominum vsus peruenire, & Poet. 4. Georg. atque ipsos contractus ad vsus eligitur locus, & hoc vsu longo tamen probatur ti-*

tur titulus l. cum de in verf ff. de probatio. l. riparum. ff. de rer. diuif. ibi riparum vfus publicus eft, ideft commoditas, feu (vt barbarie dici folet) feruitium, & ita in tex. noftro accipitur.

Aliquando pro frequentia actuum. § ex non fcripto. Inft. tit. de Iure nat. gen. & Ciui. ibi quod vfus approbauit, & iuxta illud vfus me genuit, peperit memoria.

10 *Aliquando & vltimò vfus accipitur pro norma loquendi, vnde Horat. in Arte poet. Multa renafcentur quæ cecidere, cadentq;. Quæ nunc funt in honore vocabula fic valet vfus, penes quem vis eft, & normà loquendi; & hinc dicimus vfum loquendi communem præferri propriæ fignificationi verborum. l. librorum. §. quod tamen. ff. de leg. tutor. ibi glof. Bar. in l. talis fcriptura. ff. de leg. 1. probatur optimè in l. 3. §. vlt. ff. de fupell. lega. l. non aliter. ff. de leg. 3. l. habeo. ff. de fupel. leg. c. ex literis de fponf. l. 1. ff. de noui oper. nunc. Sed quid dicemus fi forte fortuna vfus communis non fuerit probatus?*

11

12 *Dicimus tunc verba intelligenda fore fecundùm legum, & Iurium fignificationem Alex. conf. 21. num. 11. lib. 3. & dicebat Alciat. in rubr. de verb. fig. indicatum à verbis quatuor modis cognofci, ex proprietate, ex vfu, ex abufione, & per interpretationem, vt ibi per eum.*

13 PROFANIS VSIBVS. *Profanum dicitur, quod dum fanctum fuerit, poftea in vfibus hominum eft factũ, quafi extra fanum, & ita tenuiffe Trebatium teftatur Macro. mox. citandus Rebuff. in leg. inter vrbana. ff. de verb. fign. & ita illud Virgil. intelligitur lib. 12. Aeneid.*

Bello

Bello fecere profanos, & iuxta illud in sacra scriptura,
14 *Profanauerunt templum sanctum tuum, sed & dicitur etiam de eo, quod sanctum nunquam fuit, vide Virg. procul, ò fures, procul este profani, sic & laicus dicitur profanus: id est sacris non initiatus, vt per Bude. super. l. 1. §. exēplis. ff. de ædil. edic. & incapax est beneficiorum ecclesiasticorum. c. cum adeo de rescript. ibi per Host. Ioan. And. & alios in c. 2. de Instit. spiritualia enim spiritualibus committenda sunt Bal. in c. decernimus de Iudi. quod & annuit sacra*
16 *pagina, non arabis cum boue, & asino; Immo laici Iuris spiritualis incapaces sunt penitus d. c. decernimus de Iudi. Roma latè cons. 299. col. 2.*

Quod tamen intelligemus ni procuratorio ageret nomine. c. 1. de procur. in 6. Cald. cons. 1. de præb. uel etiam modo à summo Pontifice habilitati non sint not. in c. quæ ter. §. præcipiētem 32. distin. Spec. in §. nūc ostendendum ver. 60. de leg.
17 *tamen clerici cognoscere possunt temporalia, & conditionis temporalis capaces sunt l. Episcopale C. de Episco. audien. Auct. si vero contigerit. C. de Iudi. dicimus ergo vsibus profanis, id est non sacris, seu ad vsum secularium rerum & Macro. lib. 3. c. 3. attestatur profanum dici ex eo, quia sit extra fanaticam causam, quasi porro à fano, & religione secretum, seu remotum; & sic ad vsus profani vtentes talibus bonis dicuntur sacrorum violatores, &*
19 *sacrilegi, & fures, quia pertractant inuita ecclesia, quæ sua sunt. arg. l. 1. ff. de furt. c. quisquis. §. sacrilegium. 17. q. 4. sacra igitur sacris, & profana profanis iungenda sunt. c. fin. de rer. permut. vnde Poet. secernere sacra*

profanis, & de hoc superius satis dictum esse putamus.

AVT CVM MAXIMO ILLORVM; ac diui
20 ni cultus detrimento, Hæc dictio, Aut, est disiunctiua, ad cuius veritatem sufficit alteram partem esse veram l. si hæredi plures. ff. de cond. inst. l. si ex toto §. 1. ff. de leg. 1. l. Titio. ff. de leg. 2. clem. 1. de cõcessio. præb. clem. 1. de reb. eccl.
21 non alien. & idem importat quòd dictio vel l. triplici. ff. de verb. sig. sic sat est alterum sortiri effectum, ad hoc vt prohibiti intelligantur, & quia dicitur in tex. Aut cum maximo illorum, ac diuini cultus detrimento, illud pronomen, illorum, referendum est ad loca pia, & ad Ministros, non autem ad vsurpatores.

CVLTVS DETRIMENTO, videndum est nomine cultus, quæ significantur.

22 Et primò pro ornatu corporis, ita quòd contineat omnia, quæ accedunt ad corporis ornatum Cic. off. lib. 1. quæ ad victũ, cultumq; pertinent.

Cultus aliquando pro reuerentia, & honore quodam. Cic. de Inuent. tribuere alicui officium, & diligentem cultum.

Aliquando pro religione videtur, vt cultus Dei c. ex parte de const. & sic in tex nostro.

Aliquando pro loci qualitate Virg. Georg. 1. Cura sit ac patrios, cultusque, habitusq; locorum.

Aliquando pro agrorum cultura. l. 1. §. adeo. ff. de aqua plu. arcen. l. hactenus in fine. ff. de vsufr. Virg. Georg. 1. Quæ cura boum, quis cultus habendi; In casu nostro pro cultu diuino, idest pro veneratione erga Deum, vt diximus.

23 EXQVISITIS MEDIIS vsurpare præsumunt,

Exqui

Exquirere sumitur pro perquirere, perscrutari, seu inuestigare l. de his. ff. de custo. reo leg. diuus. ff. de transf. & Virg. 3. Aeneid. Accipiet reduces, antiquam exquirite matrem, & Ocla. exquirit, auditque virum monimenta priorum,
24 *hinc exquisitum quasi diligens adinuentum, exquisitis medijs, idest subtiliter adinuentis vijs, talia subtiliter adinuenta in contractibus habita sunt suspecta. Esa. cap. 19. confundantur qui operabantur lignum plectentes, & texentes subtilia, & sicut talia rara esse solent, ita exquisi-*
25 *tum accipitur pro raro, & excellenti. Cic. de finib. tua exquisita doctrina, & singulari industria, sic ergo ex his verbis, quòd quæ dedicata Deo sunt, non posse, neque debeti aliquo modo amplius ad humanos vsus verti, & sic fieri profana. §. sacræ. Inst. tit. de rer. diuis. cap. semel. de reg. iur. in 6. cap. comperimus 4. q. 6. D. Thom. secunda secundæ. q. 87. art. 10.*

SVMMARIVM.

1 Hypotheca venit in fauorabilibus appellatione alienationis.

2 Hypotheca actus, per quem facile datur alienatio.

3 Pignus vnde dicatur.

4 Pignus ab hypotheca in quibus differat, & nu. 5.

6 Pignus aliquando de re immobili.

7 Statutum loquens de hypotheca, habet locum in pignore.

8 Licen-

8 Licentia danda Iudeis de retinẽdis pignoribus, nõ comprehendit hypothecam.
9 Pignore vtens cõmittit furtum.
10 Pignoratitia actio datur etiam prædoni.
11 Duplex hypotheca.
12 Tacita hypotheca nascitur ex tacitè conuentione.
13 Tutoris, & curatoris bona tacite hypothecata pro administratione tutelæ.
14 Tacita hypotheca conuenit domino pro rebus inuectis.
15 Bona clericorum tacitè hypothecata pro administratione rerum Ecclesiæ.
16 Hypotheca expressa quæ dicatur.
17 Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis.
18 Pignus Quadruplex est.
19 Pecunijs restitutis pignora sunt restituenda.
20 Pignus non venditur, nisi denunciatione facta per duos annos antea.
21 Maritus facit fructus suos ex fundo pignori dato pro dote assignanda.
22 Non obstante conuentione de non alienando pignus, fiet alienatio, præcedente trina denunciatione.
23 Textus noster an loquatur de expressa, vel tacita hypotheca, an de generali, vel speciali?

HYPOTHECAM. *Papa prohibet nedum contractus, ex quibus dominium transfertur, verùm etiam simplicem hypothecam ultra triennium, quando enim sumus in materia fa-*
1 *uorabili, appellatione alienationis venit hypotheca glo. in l. vlt. C. de reb. alien. vel non alien. in versicu. hypothecam Alex. consi. 29. nu. 51. lib. 7. Anto. de Fano de pigno. 2. par. 3. Mem. nu. 69. & de hoc habemus tex. in c. nulli de*
2 *reb. Eccl. non alie. & hypotheca est actus, per quem (vt superius dicebamus) facilimè potest contingere alienatio. l. 2. & 3. ff. de distract. pign. videlicet Iure pigno. ita hæc omnia, & alia dicebat Couar. variar. resol. c. 16. num. 7. & quia multa circa huiusmodi terminũ dicere possemus, ideo breuiter dicamus, quid sit hypotheca, & quotuplex, & à pignore quomodo differat, & quotuplex sit pignus.*

3 *Dicimus quòd pignus dicitur à pugno, quia manu traditur, sic propriè in mobilibus consistit, hypotheca verò in immobilibus l. plebs. §. pignus. ff. de verbor. signif. §. item seruiana Inst. de Actio, & possessio traditur creditori, cum sit de re mobili. l. si rem. §. 1. ff. de pign. actio. In hypotheca verò cum nõ interueniat expressio rei immobilis. d. l. si rem. §. 1. ff. de pign. actio. in ea possessio non transfertur ut per Rebuff. in l. plebs. §. pignus. ff. de verb. sig.*

Tamen in l. res in fine. ff. de pignò. actio. dicitur sono vocis tantum differre, ut etiam per Vallensem lib. 6. cap. 57. elegan: Dicimus nihilominus nonnullas esse differentias, & hæc est veritas, cum sit dictio græca, quæ dicitur quasi apposita obligationi, nam hypoteche græcè, latinè est supponere. Bud. in

leg. penult. ff. de pigno.

4 *Primo in sono vocis. l. res hypotecæ §. inter pignus. ff. de pigno. & una vox latina, altera græca dicitur.*

5 *Secundo pignus propriè est in mobilibus, Iuribus alleg. ut per tex. in l. plebs est. §. pignus. ff. de verb. sig. hypotheca in immobilibus. c. nulli de rebus eccl. non alie.*

6 *Aliquando etiam iura de re immobili loquuntur, de pignore, ut fundus datus pignori. l. si is qui. § 1. ff. de pigno. l. si fundo- minum. C. illo tit. l. 1. ff. de distra. pigno. & l. 2. C. de pigno. actio. ita Imperatoris Alexandri rescripto cautum est, Creditor, qui prædium pignori nexum detinuit, in rationem exonerandi debiti computare necesse habet. l. 2. §. ult. ff. de relig. & sumpt. fun. ibi is, qui pignori dedit agrum, & dicitur fundus pignoratus. l. quamuis. ff. de pigno. actio. Teret. phorm. act. 4. scen. 3. ager oppositus est pignori ob decem nummos, quod quidem verum ex usu loquendi, non autē secundum veram proprietatem germanam.*

Ex quo possumus dicere constitutionem nostram verificari
7 *etiam in pignore, sicut dicimus quod statutum loquens de hypoteca locum etiam habet in pignore. Fely. in c. cum ali quibus. de re Iudi. licet contrarium tenuerit Ripa in rubr. de re iudi. & contrarium etiam tenuit Bar. in l. si rem. §. 1. ff. de pign. actio.*

Quid ergo dicendum? Illud tenendum, videlicet statuti ver
8 *ba esse inspicienda, nam si sit concessum Iudeis, ut posint pignora retinere, profecto non extenditur ad hypotecam. & sic concessio intelligitur de mobilibus, ut per Hostien. in c. 1. de feud. Rip. in d. rubr. de pigno.*

Sed

6 *Sed dicet quis, per pignus nullum ius transfertur, immo pignore vtens committit furtum §. furti autem de oblig. quæ ex delic. nasc. & sic fructus ex re pignorata accipere non potest, sed restituere tenetur, seu in sortem computare d.l. 2.C. de pign. actio. l. 1. C. eod. tit. l. 2. C. de par. pign. & est tex. in l. rescriptum. §. si alieno. qui pot. in pig. habe. l. ex prædijs. C. de vsu. & l. 1. C. si vendi. pig. aga. l. pen. C. de dolo. l. si pignore. de pigno. actio. & hæc omnia adeo vera*
10 *sunt, vt si prædo rem pignori dederit, competat ei, & de fructibus pignoratitia actio. l. si pignore. §. si prædo ff. de pign. actio.*

Secundum propositum superius illud fuit, quotuplex esset hypotheca.

11 *In iure igitur nostro duplicem esse. §. fuerat. Inst. tit. de actio. & passim ibi scrib. omnes.*

12 *Tacita hypotheca nascitur ex tacita conuentione, quam lex inter contrahentes accessisse fingit fortun. Gratia. in l. item quia. ff. de pact. sæpe enim conuentiones tacitæ valent. arg. notatorum per Alciat. in l. 2. C. de pact. & taciti, & expressi omnino eadē iura esse constat. l. sic, & pro dote data mulieri cōpetit actio ex stipulatu, etiam si non interuenerit, quia ea tacitè interuenisse fingit l. vnica. C. de rei vxor.*
13 *actio. sic tutoris, vel curatoris bona pro administranda tutela, vel iura tacitè hypothecata dicuntur. l. pro officio. C.*
14 *de admini. tuto. datur domino in bonis ab inquilino in vrbanam habitationem inuectis l. item quia. ff. de pact l. 2. & tot tit. C. in quib. cau pign. tacitè contrah. & sic de alijs.*

Unde ex his inferre possumus bona clericorum subiacere huic
15 *tacitæ hypothecæ, pro administratione rerum Ecclesiæ, vt de tutore, & curatore est dictum, & in hoc commento nostro aliàs dixisse scimus.*

16 *Hypotheca autem expressa est vbi expresse fundus hypothecatus per contrahentes fuit. l. 1. ff. de pign. actio. expressã enim conuentionẽ expressã constituere hypothecam per manus omnium traditum habemus. §. item Seruiana. ibi Ias. & alij de actio.*

Sed nascitur hic pulcra dubitatio, dominus pro pensione sibi persoluenda specialem, & expressam sibi hypothecauit rem, dubitatur an aliæ res illatæ sint ab hypotheca liberatæ.

Videtur, quòd sic, quis enim nescit prouisionem hominis facere
17 *cessare prouisionem legis. l. fin. C. de pact. conuent.*

Tamen contrarium tenendum affirmamus, ita Pomponius docuit in l. fundus. ff. de Ana. leg. l. certi Iuris. ibi Bal. C. loca. neque quicquam facit d. l. fin, quia procedit vbi prouisio hominis esset inducta in defectum hominis, vel aliter, per glos. in l. 2. C. de iure emph. Ias. in § item Seruiana. num. 68. de actio.

18 *Verùm & illud pro pleniori cognitione addamus quadruplex esse pignus:*

Primum pro contumacia, quando Deum per statutum de more quis in Ius accersiri curat, qui tamen sui copiam facere denegat. est tex. in l. si vnus. ff. de bon. auct. iudi. poss. & in contumaciam rei comparere negantis fit missio in possessionem bonorum ipsius, nulla præcedente sententia. l. 1. ff. si quis

vius dicen. non obtemp. & tale pignus durat durante contumacia, & sic est temporale: Bal. in l. 1. C. de post. canon: in c. ex literis. de constit:

Secundum Iudiciale, quando procedit sententia diffinitiua, & pro eius executione fit missio in possessionem bonorum debitoris condemnati ex primo Decreto. l. à diuo Pio. ff. de re iudi.

Tertium legale, quod tacitè est inductu à leg. tot. tit. quib. caus. pig. vel hypo. taci. contrah. d. l. à Diuo Pio. ff. de re iudi. l. item quia. ff. de pact. l. vnica. C. de rei vxo. actio.

Quartum conuentionale, quod descendit ex conuentione partium. l. 1. ff. de pign. actio. & ibi glos. & Bart. & hoc est quando debitor indiget pecunia, & vt facilius inducat, ad eam sibi mutuo dandam offert, & exitu, seu re ipsa obligat pro restitutione certa bona, seu omnia bona, & re-
19 *stitutis pecunijs pignus restitui debet. l. si rem. §. omnis. ff. de pigno. actio. de hoc quarto loquitur Extrauagans nostra, quia priora genera locum non habent, & est prohibitum, quia Prælato conuentionem non seruando induceretur alienatio. §. contra autem. Inst. tit. quib. alien. licet, vel non. l. vlt. C. de iure dot.*

20 *Quod verum, vbi conuentum est; si non est conuentum per duos annos ante, debet certiorari. d. l. vlt. C. de iure dot. In hoc pignoris genere reponere possumus & illud, quod alicui permittitur ratione dotis sibi numerandæ. Quis nuptui tradidit filiam, ad manus dotem non habet; promisit Generum fundum possidere, quousque dos fuerit soluta, pignus conuentionale dici posse existimarim; si fructus percipiat*

 eosdem,

eosdem, suos facit, ita quod in sortem principalem imputare non teneatur. Fructus igitur ex eo fundo tanquam ex dotali fundo perceptos suos facit ratione onerum Matrimonij. & ita Innoc. III. scriptum reliquit. c. salubriter. de vsur, in antiq. sic quoque ad rem nostram ponendum erit dici conuentionale cum. s. directus dominus, à Cliente suo fundum censualem, vel emphyteoticarium accepit in pignus, & tamen ad fructuum restitutionem non grauatur. c. primo. de feud. in antiq.

Sed redeundo ad propositam materiam quid tenendum erit, si conuenerint partes, ne fiat alienatio?

22 Dico adhuc fiet, facta trina denunciatione, quòd scilicet pecunia restitui debeat. l. si conuenerit. ff. de pigno. actio. ibi Iurisconsultus; vbi verò conuenerint, ne distraheretur, creditor si distraxerit, furti obligatur, nisi ei ter fuerit denunciatum, vt soluat, & cessauerit; cum igitur in tex. nostro prohibeatur, ne vltra tres annos in hypothecam dentur bona Ecclesiæ, dubitari potest, an de tacita, vel expressa lo-

23 quatur summus Pontifex, Ad hæc, an de generali, vel speciali?

Et primò textum nostrum de vtraque loqui, nulla obligatio istis in bonis cadere potest sine summi Pontificis assensu: Bal. in l. 2. C. comm. de leg. Specul. in tit. de pignor. §. 1. vers. sed verum. Ias. in l. fin. col. 125. C. de iure emphyt. vbi enim quid ab homine est expreßè dictum, tacitum à lege sub dispositionis lege continetur: arg. l. quamquam. ff. de ritu nupt. l. si cui. ff. de seruit. Si enim prohibitio in genere non adesset, hoc quidem dici posset, vt de feudo con-

stitutum

stitutum est non facta dispositione à domino, sibi inde nullum inferri dannum asserimus. c. in generali. tit. si de feudo fuer. contro. Neque quicquam facit, quòd in tacita semper creditor petere possit, nam idem in expressa iure optimo affirmare valemus, vt mox dicemus, inspicitur nempe in re nostra, an ipso defuncto præiudicet successori, & nomine huiusmodi teneat constituta obligatio?

Et negatiuè affirmamus, in simili est elegans doctrina Bar. in l. si constante. in 4. q ff. sol. matr. In feudo mulierem tacitam habere hypothecam attestatur ratione dotis suæ durante matrimonio, tamen soluto naturali vinculo, nulla consideratur feudi obligatio, seu hypotheca, sed ibi Bar. locutus est de facultate percipiendi fructus, non autem de hypotheca à lege prohibita, & tametsi obligauerit de facto, dicemus & in diuersum, quid l. ad eum. §. Lucius. ff. de donat.

Sed quid dicemus, Beneficiariius hypothecam constituit, tamē an ideo puniendus, cum incidit hasce in pœnas?

Dicemus quòd non; respicit enim summus Pontifex, ne ex hisce obligationibus sequatur alienatio, ideo in textu, omnem rerum, & bonorum Ecclesiasticorum alienationem, omneq; pactum, per quod ipsorum dominium transfertur; Constitutio igitur nostra sortitur effectum, vbi inde nata est alienatio, aptantur ea, quæ scripta fuere per Bar. in c. 1. §. aut si libellario. in vlt. col. quib. mod. feud. amitt. scrib. in l. alienatum. ff. de verb. signif. An autem tam in generali, quàm in speciali hypotheca sit intelligendum, nulli dubium est, ea videlicet ratione, vbi quid prohibetur principaliter in fauorem alicuins, prohibita alienatione fauore eius

dem

dem prohibita est etiam vtraque hypotheca. arg. l. 1. ff. de reb. eorum. l. cum pupillorum ff. illo tit. not. in auth. sacramenta. C. si aduer. vendit. hic prohibitio est fauore religionis, vt iam decantatum pluries superius est, sic ergo generalis, nec non specialis committitur. Barb. vnden cons. 36. col. 10. vol. 2. qui nequit alienare, nullatenus alteri potest promittere l. fin. C. de reb. alien. non alien. facit l. Oratio ff. de spons. Bar. in l. quæ habebat ff. de leg. 3.

LOCATIONEM, & conductionem.

SVMMARIVM.

1 Clementina prima, de rebus ecclesiæ nō alienandis correcta.
2 Tempus quando habetur pro substātia.
3 Ambiguum si reddatur certum, non dicitur corrigi.
4 Tempus non determinatum à iure, relinquitur arbitrio Iudicis.
5 Prohibita alienatione, an comprehendantur actiones.
6 Prælati possunt remittere actiones.
7 Ecclesia punitur Prælato delinquente vna cum capitulo.
8 Appellatione bonorum comprehenduntur corporalia, mobilia, & immobilia, & iura.

9 Obli-

9 Obligationes dicuntur ex patrimonio nostro.
10 Remittens debitum, videtur donare.
11 Qui habet actionem, videtur habere rem.
12 Bonis publicatis, & actiones censentur publicatæ.
13 Bona dicũtur multis modis; & nu. 14. 15. 17. 18. 19.
16 Bona denotant beneficium.
20 Bonum pro operibus benefactis.
21 Bonum pro qualibet re, qua beamur.
22 Tria genera bonorum.
23 Ecclesia grauata in integrum restituitur.
24 Liberè, videlicet sine onere.
25 Malæ fidei possessor quis dicatur.
26 Malæ fidei possessor tenetur restituere omnes fructus, & fructus, quos potuit percipere, & num. 27.
28 Malæ fidei possessor amittit melioramenta.
29 Prælatus potest disponere de fructibus durante eius vita.
30 Bonæ fidei possessor fructus perceptos facit suos.
31 Possessor non seruatis solemnitatibus censetur malæ fidei.
32 Emptor bonæ fidei debet recuperare pretium à venditore.
33 Actio datur contra Ecclesiam in subsidium.
34 In recuperandis bonis alienatis Ecclesia non deponit pretium.
35 Malæ fidei possessor amittit præcium.
36 Malæ fidei possessor munitus de euictione agit contra Prælatum.

LOCATIONEM, ET CONDVCTIONEM.

1
X his colligamus verbis, quòd correcta est clem. 1. de reb. Eccles. non alienan. vbi prohibetur, ne fiat locatio vltra longum tempus, vt mox dicemus.

Doctores interpretantur vltra decem annos. per l. 1. §. quod autem ait. ff. de superficieb. ibi Bart. num. 3. & scrib. c. 1. illo tit. in 6. & in d. clem. & nos satis, superque in praeludijs multa diximus.

Sed dicet quis hoc non esse verum, quia Papa hìc attestatur constitutiones à Maioribus emanatas permanere in robore suo, & sic eius intentio non fuit velle illis derogare.

Quid dicendum?

Non nulli dicunt, quod non corriguntur in substantia, sed in qualitate temporis decem annorum, quia reducitur ad minus tempus.

Dico ego, quod vbi Constitutio est fundata in tempore, habet
2 *tempus pro substantia, seu subsistentia, vt melius, dicam, & fundamento suo (substantia enim dicitur quae p se subsistit) & vbi corrigitur tempus, dicitur corrigi in substantia, vt si dicerem, de minore XXV. annis, qui alienare non potest, statuta ciuitatis constituunt, vt possit, si XXII. vel sit alio minori tempore natus, per tale statutum in substantia dicitur correctum Ius commune, quia prohibitio non est ratione alienationis (iam est à Iure communi prouisum) sed est ratione temporis.*

Quae igitur erit responsio.

Dico

Dico quod Paulus secundus præfixit terminum trium annorũ, & voluit, quòd esset longum tempus, vt etiam de Iure Cæsareo erat præfinitum l.2.ff.ne de stat. defunct. vbi triẽ
3 *nio terminetur, & quando quid incertum, & ambiguum, redditur certum, & clarum, non dicitur corrigi, sed declarari, exempli causa, de Iure veteri pubertas arguebatur nõ ex annis solum, sed ex habitu corporis. §. 1. Inst. quib. mod. tut. finit. l. minor. ff. de minor. superuenit deinde l. fin. C. quan. tut. vel cura. fin. qua constitutum est, pubertatem in masculo esse in decimo quarto anno, in fœmina in duodecimo, dicemus ne per hanc declarationem correctam esse veterem legem? Minimè quidem, sed ipsam esse declaratam, videlicet quæ ætas certa requiratur ad pubertatem.*

Et quod res ita se habeat, probatur, quia quod dicatur longum tempus, vbi à Iure non est constitutum, statur arbitrio iudicis l. si finita. §. non autem. ff. de damn. infec. l. 1. ff. de Iure delib l furtum. ff. de vsucap. Faber in l licet. C. de acquir. poss. & regulariter vbi tempus non est à lege de-
4 *terminatum, remittitur Iudicis arbitrio, qui est minister legis. l. 1. ff. de Iure delib l. 1 ff. de expilat. Dec. in c. sedes: de rescrip. & sic quod prius erat incertum, reddidit certum Papa per hanc constitutionem.*

Redeundo igitur ad rem nostram, non corrigitur illa Clementina propriè, sed ei in aliquo derogatur, videlicet ratione quantitatis temporis; vbi legi est derogatum, nunquam dicetur legem esse correctam. l. derogatur legi. ff. de verb. sign. & quando adumbratum ad lucem deducitur, non dici-

 tur

tur corrigi. §. cumq; hoc Deo. in Proœ. Instit.

5 *Sed dubitatur, an cum Papa prohibeat alienatiouem bonorũ, censeatur etiam prohibere alienationem actionum?*

Superius nempè vidimus nunquid rei appellatione comprehenderentur actiones, iuraq;.

Videtur, quòd non, nam habemus quod prælati (vt dicebamus
6 *in præcedentibus) possunt remittere actiones, & per remissionem damnum infertur Ecclesiæ, vt per l. Legatum, ibi Ias. de leg. 1. scrib. in l. Iubemus. C. de sacrosan. eccles.*

Hinc etiam si Prælatus vnà cum capitulo aliquod comiserit
7 *delictum, Ecclesia punitur. glos. in l. 2. C. de fun. patrim. lib. 11. Bar. in l. si quis in tantum. C. vnde vi.*

Tamen contrarium est dicendum, appellatione enim bonorũ
8 *non solum comprahẽduntur corporalia mobilia, & immobilia, sed etiam iura, & actiones: glos. in l. princeps bona. ff. de verb. oblig. ibi Crot. num. 101. Alcia. in l. fin. num. 39. C. de pact. Tiraq. diffusè in l. si vnquam in verb. bona. num. 8. C de reuocan. dona. Bar. cons. 5. l. nomen. C. quæ res pign. oblig. poss. Et tametsi Abb. in c. 1. num. 3. de relig. & Barba. ad Bal. in l. 1. limit. 6. C. de vsufr. Guido Pap. & alij, vt per Tiraq. d. loco voluerint appellatione bonorum non venire iura, & actiones, quando non adest in dispositione illa dictio generalis (omnium) vt per Bar. etiam in l. Quintus Mutius. ff. de auro, & arg. leg. Idem in l. 1. C. si aduers. transac. & in l. Centurio. q. 3. in princ. ff. de vulg. & pupil. Guid. Pap. decis. 291. Dec. cons. 40. col 2. vol. 3. Parpa. in l. fin. num. 244. C. de pac. & ideo in confiscatione bonorum si maximè adijciantur mobilia,*

& immobilia adhuc non comprehendi asserebat idem Guid. Pap. decis. 341. col. 2.

Tamen reprehenduntur per Arium Pinel. in rubr. C. de bon. mater. 1. par. num. 4. Alciat. in l. meorum ff. de verb. sig. & actiones esse non possunt sine obligatione. §. 1. de actio. & §. 1. de oblig. & si iura possent remitti, remitterentur obligationes, & actiones; & obligationes nostræ dicuntur
9 *esse ex patrimonio nostro, & qui remittit debitum perinde*
10 *est, ac si donaret illud, seu pecuniam debitam, quæ remissio dicitur donatio. c. veniens. de testi. l. si mulier ff. de cond. caus. dat. si enim bona ex eo, quod nos beatos reddunt, cur de actionibus. & iuribus idem non esse, quod de alijs bonis?*

Præterea vulgare in iure ciuili factum est dictum; qui actio-
11 *nem habet, rem ipsam habere videtur. l. qui actionem. ff. de reg. iur. si actionem videtur habere, profecto quidem concludendum est appellatione bonorum actionem venire, in simili tex. in l. is apud se. ff. de reg. iur. sic amisisse dicemus rem; cum illius actionem habere cessamus.*

Et hinc est quod concedendo bona, seu prohibendo, ne bona alienentur, censentur prohibitæ actiones, obligationes, stabilia, & immobilia. l. mouentium. ff. de verb. sig. l. 1. §. item soleat ff. de off. præfe. vrb. l. 1. ff. de vi. priua. l nomen ff. quæ res pign. obli. poss. Corn cons. 260. col. 2. vol. 1.

12 Publicatisq; *bonis etiam actiones censentur publicatæ, & nomina debitorum. Guid. Pap. q. 341. & 499. l. si ademptis. C. de sent. pass. not. in l. bonorum appellatio ff. de verb. sign. latè per Arium Pinel. in l. 1. C. de bon. mater. in*

princ. & pulcrè per Rebuff. in d.l. bonorum, pro vt latius in ἱσούρινος *expensarum dicemus; Namque habemus, quòd si quis obligauit nomina sua, censetur etiam obligasse nomina debitorum l. nomen. C. quæ res pig. oblig. poss. Dominicus in c. 1. vers. contra natos. de scismat. lib. 6. c. fin. inf. de reb. eccl non alie. Deci. in l. qui actionem .ff. de reg. Iur. Anchar. cons. 101.*

13 *Sed vt diffusius orationem nostram habeamus, dico Bona dici multis modis, nam est generale nomen. l. 1. in fin ff. si cert. per. l. rei appellatione. 161. Alciat. de verb. sign.*

14 *Primò pro substantia, & facultatibus l. 2. §. in actione ff. de vi bono. rapt. l. Lutius. §. 2. ff de leg. 2. & dicuntur à beādo. l. bonorum ff. de verb. sig. & in sacris literis illud Diui Matthei: ecce dimidium bonorum meorū do pauperibus.*

15 *Secundò accipitur bonum pro eo, quod est contrarium malo, & non ita sic, hinc bona fides. l. bonæ fidei ff. de verb. sig. l. bona fides. ff. depos. quo verbo designari solet purus ille, & simplex animus ab omni calliditate seiunctus l. si cum fundum. ff. de contra. emptio. l. si mandata. §. 1. ff. mand. l. medicus ff. de vari. & extraord. cogn. & bonæ fidei contractus. §. in bonæ fidei. de actio. in quibus bonum, & æquum attenditur, vt nos loquimur, Greci autem* Ἐπιείκειαν *. l. at si quis. §. hæc actio ff. de relig. l si mandauero. §. Iulianus. ff. mand. l. 2. §. fin. ff. mand.*

16 *Tertiò, bonum, idest beneficium, bonum commodum. §. quæ autem in Auct. quib. mod. nati. effician. leg hinc filij bona Dei appellantur, & in casu nostro potest intelligi.*

17 *Quartò pro vtilitate tam priuatorum, quàm publica. l. 1. §.*

hæc

hæc actio. ff. si quis testam. lib. iuss. fuerit. l 3. §. si quis ex liberis ff. de bono. poss. contra tab. sic in casu nostro; quia appellatione bonorum venit quæcunque vtilitas l. 1. in princ. ff. ad Macedo & Plaut. in captiuis; Quid est suauius, quàm bene rem genere bono publico?

18 *Quinto bonum etiam adiungitur cum æquo, & idem est, quod Iustitia. Bude. in l. 1. ff. de Iusti. & iure, seu magis propriò Bonum est quod Philosophus* Ἐπιείκειαν *appellauit, videlicet emendationem, ita quod emendatio iuris scripti æquum, & bonum dicatur; quod facilimè apparet, ex verbis Vulpiani, Iustitiam nanque colimus boni, & æqui notitiam profitentes, dicimus igitur & rectius Budeo, Bonum esse temperamentum, seu emendationem iuris scripti, & sic Iustitiæ, vnde Plato in suis legibus Iudex non verba legis, sed legum latoris præcipuam voluntatem debet inspicere.*

19 *Bonum sæpe etiam bona animi significare patet per Alciat. in d. l. Meorum. quo adducit illud Biantis dictum, omnia mea bona (inquit) mecum porto, quæ bona propria nostra sunt, & sunt longe meliora, quàm corporis bona, & fortunæ. c. ex merito c. deteriores. 6. q. 1.*

20 *Bonum & illud erit, quando etiam pro operibus bene, rectéq; factis. c. charitas. de pœnit. dist. 2. Hinc dicimus bona facta ab homine in letali peccato perexistente ad vitam æternam non proficere c. nihil. de consecr. dist. 5. omne enim, quod ex fide non est, peccatum est, & illud. Non sat est abstinere à malo; nisi fiat bonum. c. de forma. 22. q. vlt. not. in l. illa stipulatione: la 2. vbi Ias. ff. de Verb. sign.*

Et illud

Et illud dicemus etiam, bonum aduerbialiter, vt grammatici dicunt, accipitur, seu interpretatur pro vtili, & desiderabili, Hinc bonum est habere Iudicem fauorabilem, quando cōmunis non datur opinio, vt per Abb c de. cōst. & in sacris literis bonum ei erat, si natus non fuisset homo ille.

21 *Vltimò Bonum capi potest pro qualibet re, qua beamur, idest delectamur. Plaut. in captiuis, cum denique homines nostra intelligimus bona, cumq; in potestate habuimus, ea amisimus, & quia iuribus delectari possumus, & beari, appellatione bonorum, vt generatim dicam, comprehenduntur omnia, quibus beamur. ita not. in d. l. bonorum. Corn. cons. 49. & 55. vol. 3. & licèt extra propositam*

22 *materiam voluere Antiquiores tria bonorum genera esse: externa, Corporis, & Animi; ita Arist. lib. 7. polit. & Plato in Gorgia scribit huiusmodi cantilenam in conuiuijs cantari solitam, optimum esse bene valere, formosum esse, habere diuitias nulla fraude partas: Idem lib. 3. de legib. recta, inquit, distributio est, vt primò, & in primis honoranda censeantur animi bona, secundo gradu corporis bona ponantur, tertio externa, quæ sunt fortunæ.*

Non obstant autem in contrarium adducta, quia dicimus aut bona iam sunt Ecclesiæ acquisita, & tunc Prælatus nō potest alienare in fraudem Ecclesiæ, aut sumus in acquirendis, & potest. glos. in l. si mora. ff. solu. matr. grauius enim delinquitur in committendo, quam in omittendo. glos. in l. 2. ff. ad Syllan. Alciat. in l. transigere. C. de transactio. Plato prius, deinde Arist. dixere minus malum esse pati

iniuriam,

iniuriam, quàm inferre, quoniam inferre iniuriam improbi hominis est, perpeti autem non improbi, sed potius imbellis.

In acquisitis est illud notabile, & memoriæ tradendum, quòd Prælatus Ecclesiæ non potest in compromisso adijcere verba procedendi de iure, & de facto, quia Arbiter posset lædere Ecclesiam non admittendo probationes. Lapus alleg. 102. Abb. in c. cum tempore. in c. constitutus. de
23 *transact. & si Ecclesia grauata sit læsa, in integrum restituitur. c. 1. de restit. in integ. Immo indistinctè compromittere nequit, quia ex compromisso alienatio oriri posset. Abb. in c. cum tempore. de Arbitr. Dec. cons. 43. & 29. col. 2. & cons. 282. Card. cons. 95. col. fin.*

Sed dubitatur hic, quòd si ego emero rem Ecclesiæ, an pretium perdamus:

Dicamus quod sic. c. sine exceptione. 12. q. 2. & tex. noster
24 *hoc infra annuere videtur, dum inquit; liberè reuertantur, idest sine onere, si enim Ecclesia pretium restituere teneretur, profectò quidem res non diceretur liberè reuerti. Sed antequam vlterius progrediamur, Videamus quid de fructibus, an emptor interim perceptos restituere teneatur?*

25 *Pro solutione illud præsciendum est in iure dari bonæ fidei possessorem, & malæ fidei: Malæ autem fidei possessorem accipimus non tantum furem, vel prædonem, sed quemlibet omnino, qui prudens, & sciens rem alienam detinet, vt qui rem aliquam ab eo, qui dominus non erat, emit, quem dominum non esse sciebat. vt quia fortasse sibi fuerat denunciatum, ne emeret, illeq; posthabita denunciatione*

tioue, quam iustam esse sciebat, emerit; Malæ fidei possessorem eum esse non nullis rescriptis significatum est l. si fun
26 *dum. C. de rescind. vendi. Dicemus ergo malæ fidei possessorem teneri omnes restituere fructus, licet etiam in re colenda maximas fecerit impensas, & quantumuis diligentissimus fuerit. l. domum. C. de rei vendi. Corn. cons. 275. litera. l. vol. 3. Dec. cons. 282. num. 3. & seq.*
27 *vol. 1. Addamus quoque teneri non solum perceptos restituere fructus, sed quos percipere potuisset d. l. domum. Canonistæ nostri in c. si diligentis. de præscript. Menoch. de recup. poss. remed. 15. q. 40. nu. 617. lex enim ab initio resistit, neque vnquam causatur bona fides. Beccius. cons. 95. per tot. aliàs enim furtis, latrociniisq; latissima daretur via, in pœnam itaque perfidiæ ad omnes fructus restituendos sancitum est l. 1. §. ex die. ff. de vi, & vi arma. Abb.*
28 *in c. si quis. num. 6. de reb. Eccl. non alien. Quod etiam melioramentorum iacturam faciat docuit Abb. in c. si quis num. 6. de reb. Eccl. non alien.*

29 *Sed dicet quispiam, quomodo ad restitutionem fructuum tenetur, quando quidem Prælatus poterat disponere ad libitum de fructibus eius, durante vita, vt superius est dictum? Existimamus quæri non posse de perceptis, viuente Prælato, sed de recollectis post eius obitum.*

30 *Sed quid si bona subest fides. Tunc fructus suos facere diximus. contrariorum enim eadem est disciplina Iuribus vulgaribus, tamen vbicunque emerit absque solemnitate*
30 *malam subesse fidem affirmabimus. Socin. Iun. cons. 56. num. 27. lib. 2. & fructus restituere tenebitur, ab initio*

enim

enim contractus fuit nullus Rebuff. de reb. Eccl. non alien. num. 103.

Sed ad pretium redeuntes huiusmodi distinctio fieri solet.

32 *Aut bona emit fide, tunc iusto defraudari non debet pretio suo, non quidem à domino rei, sed à venditore l. si pretiũ ibi scrib. C. de procurat.*

Sed an ab Ecclesia, vel à Prælato dicimus ipsum agere posse?

33 *Contra Prælatum, non contra Ecclesiam, nisi in subsidium, quando scilicet Prælatus non esset soluendo, nam tunc Ecclesia teneretur, quatenus esset facta locupletior, licèt in hoc soluendo esset Prælatus. Auct. qui res Bal. & alij in l. Iubemus & in d. Auct. qui res, C. de sacrosanc. Eccl. Ioan. Andr. et alij in c. si quis ad fin. de reb. Eccl non alien. c. 1. de scis. & ibi Anchar. & ideo dum Ecclesia vult talia*
34 *lia recuperare bona, non est cur deponat pretium Abb. in d. c. ad audientiam nu. 4. illo tit. Rol. à Valle cons. 7. nu. 3. lib. 3.*

35 *Aut mala emit fide, tunc in sui pœnam amittit pretium, ita quòd non teneatur Prælatus ad illud restituendum, & minus ab Ecclesia, sed Ecclesia illud sibi acquirit. scrib. in l. Iubemus. C. de sacrosanc. Eccles. si tamen iste vti calidus, et vafer de euictione sibi fuisset stipulatus, tunc aget cõtra.*

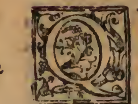
36 *Prælatum pro illius recuperatione. scrib. in præcitata l. Iubemus arg. l. si fundum. C. de euictio. glos. in c. audientiam ibi Abb. ad fin. de reb. Eccles. non alien.*

Nec quicquam facit, quod Ecclesia debeat esse Mater, & cultrix iustitiæ, & æquitatis Bal. in l. ex lege 6. q. col. 10. C. de condi. ob caus. idem in l. acceptam in fin. de vsur. tex. in

c. si clientulus §. si diuersum de alie. feud. & quod his pro veris habitis Ecclesia uideretur locupletari cum alterius iactura, Quia dicimus hoc ita permitti in pœnam malæ fidei emptoris Fely. in c. si cautio col 15. in 1. ampli. 2. reg. de fide instrum & malæ fidei dicitur emptor, ubi emit non seruatis solemnitatibus de iure seruandis Socin. Iun. cons. 56. num. 27. lib. 2. & hoc casu, vt dicebamus, pretium amittit, & melioramenta Abb. in d. c. si quis num. 6. Natta. cons. 631. num. 7. Hippol. Riminal. cons. 5. nu. 71. Rol. à Valle cons. 7. lib. 3.

PRETERQVAM
In casibus à iure permissis.

SVMMARIVM.

1 Quot sint casus à iure permissi, vt bona Ecclesiæ alienentur.
2 Necessitate alienantur bona Ecclesiæ, seruato ordine.
3 Debitum incertum non est vrgens.
4 Necessitas non habet legem.
5 Ecclesia nõ cõuenitur vltra id, quod facere potest.
6 Clerico debet relinqui tantum ex fructibus beneficij, ne egeat.
7 Statutum prohibens alienationem, non habet locum in necessaria.

8 Res

8 Res litigiosa necessitate vrgente alienatur.
9 Onus non imponitur ecclesię inconsulto Papa:
10 Pro redemptione captiuorum bona ecclesiæ alienantur.
11 Anima cunctis rebus præferenda.
12 Decimæ Deo persoluendæ.
13 Decimarum fit remissio vrgente necessitate.
14 Bona clericorum sunt pauperum.
15 Vita proximi carior bonis proprijs.
16 Statuta relaxantur in necessarijs alienationibus.
17 Mulier alienat dotem, vt redimat fratres, & parentes à captiuitate.
18 Præstat pignori obligare, quàm vendere.
19 Causa incomoditatis alienantur bona ecclesiæ.
20 Res inutilis ecclesiæ alienatur.
21 Vtilitas ecclesię apparet conuerso pretio in rem stabilem.
22 Vtile dicitur quod propemodum vtile est futurum.
23 Alienatio perpetua requirit cognitionem causæ, cui comittatur.
24 Laicus non est procurator ad vendendas ecclesiasticas res.
25 Prælatus causa remunerationis concedit fructus.
26 Bona confraternitatum an possint alienari.
27 Confraternitates non dicuntur loca pia.
28 Hospitale an gaudeat priuilegio rei ecclesiasticæ.
29 Hospitale erectum sine licētia Episcopi non est religiosum.

30 Hoſpitale erectum authoritate Epiſcopi, gaudet priuilegijs piæ cauſæ.
31 Eccleſia deteriorata in integrum reſtituitur.
32 Eccleſiæ deterioratio ad quã ſummã conſideretur.
33 Modica læſio non attenditur.

PRETERQVAM IN CASIBVS A' IVRE PERMISSIS.

1 *QVæritur qui ſint iſti caſus à iure permißi? Dicamus quatuor eſſe principales caſus.*
2 *Primus eſt cauſa neceßitatis Eccleſiæ, vt ſi debitum vrgeat ab ipſa Eccleſia contractum. Auct. ſancimus. C. de ſacroſan. Eccl. non autem ſi ſit debitum Rectoris, ita ſcrib. in c. non liceat Papæ. 12. q. 2. vt cum debita vrgent, ex fructibusq́; ſatisfieri nequit, Auct. hoc ius porrectum. C. de ſacroſan. Eccl. c. nulli. de reb. Eccleſ. non alien. verbi gratia, debitum debet eſſe vrgens,*
3 *& certum d. Auct. Si enim eſt incertum, non dicitur vrgens. §. ſi quis. Auct. de non alien. aut permut. reb. iſta*
4 *enim neceßitas legem non habet, & facit licitum, quod aliàs eſt illicitum. c. quod non eſt. de reg. iur. in anti. c. ſicut. de conſecr. diſtinct. 1.*

Dicamus igitur quod & Eccleſia hac vrgente neceßitate poteſt immobilia dare creditori in ſolutum, vbi non fuerit ſoluendo, vel ex pretio ſatisfacere. §. ſi vero. Auct. de alien. & emphyt. modo tamen res vendi poßit, aliàs cogitur creditor in ſolutum recipere. Auct. hoc niſi. C. de ſolu-

tio. c. Odoardus. de solut. Ias. in l. 2. §. mutui datio. col. 3. ad fin. ff. si cert. pet. & ibi Alciat. est tamen illud verũ, & si bona non sufficerent, inanis redderetur actio, Ecclesia
5 *nempe eo fruitur priuilegio, vt vltra quàm facere potest; non conueniatur. scrib. in d. c. Odoardus. in c. olim il 2. de restit. spol. Roman. cons. 369. num 30. ad clericumq; se extendi recenset Rom. immo si in clericum fiat executio (proh quàm malè seruatur) contra clericum in fru-*
6 *ctibus beneficij tantum sibi relinqui debet, ne egeat. Bal. in c. contingit. de dolo, & contum. col. 7. Gemin. in c. propter debita. de rescript. in 6. col. 1. & 2. Ias. in l. cunctis. de re iudica. Alex. & alij in c. propter hæc. 32. distinc.*
In profanis etiam habemus, quod statutum prohibens, ne fiat
7 *alienatio absque consensu consortis, locum non habere in necessaria alienatione, ita oonsuluit Roma. cons. 107. Dec. cons. 300. col. 3. Crauetta cons. 215. col. 1. tex. in l. 1. ff. de fund. dota. l. alienationes. ff. famil. ercisc.*
Videmus nempe (vt similia similibus comparemus) rem litigiosam alienari non posse. l. fin. C. de litigio. Tamen neces-
8 *sitate cogente alienari posse. Bar. Imol. & alij in l. inter quos. §. 1. ff. de dam. infect.*
Sed quid dicemus, vrget quidem grauis necessitas, licebit ne aliquod onus imponere Ecclesiæ bonis?
9 *Non licere affirmandum est Romano inconsulto Pontifice c. non minus. c. aduersus. de Immuni. Eccl. & sic ne dum alienatio, sed cuiusuis oneris impositio censetur prohibita.*
10 *Secundus casus est causa pietatis pro redemptione captiuorũ. §. sacræ. Inst. tit. de rer. diuisio. vel pro alimonia pauperum,*

rum, ne fame, & frigore pereant. l. sancimus. C. de sacro-
san. Eccl. c. aurum habet Ecclesia. 12 q. 2. ibi cur tot ca-
ptiui deducti in commercium sunt, nec redempti ab hoste
occisi sunt? melius fuerat, vt vasa viuentium seruares,
11 *quàm metallorum: Animam cunctis rebus praeferendam*
dicebat Imperator in d. l. sancimus. & Bar. ibi asserit; ta-
men hoc locum non habere, vbicunque specialiter est prohi-
bitum per concedẽtem, per tex. in §. sanctissimas de alien.
& emphyt. quem tamen tex. locum non habere dixerim,
vbicunque Ecclesia nihil aliud haberet pro redemptione
facienda, quàm agrum illum, tunc alienationem fieri pos-
se putarim; dicebat nempe Apostolus si hominibus place-
rem, seruus Christi non essem, vrgente necessitate non attẽ-
duntur huiusmodi prohibitiones: Constitutum est iure Di-
12 *uino decimas deo persoluendas Esdr. cap. 10. Deuter.*
cap. 12. Barb. cons. 49. vol. 3. Tamen necessitate vrgen
13 *te fiet decimarum remissio. arg. c. si quis. de furt. glos. in c.*
quicunque. 16. q. 7. ad priorem propositum est, & glos.
in sum. ead. cau. & quaest. Laudatur Leuita diuus Lau
rentius, qui Ecclesiae thesauros in alendis erogauit pauperi-
14 *bus, bona enim clericorum sunt pauperum c. quod aut. 23.*
q. 7. ibi non sunt nostra, sed pauperum, quoniam procura-
tionem gerimus. c. conueniamus. ead. caus. q. 8. c. edoceri.
de rescript.

Sed quid de Ecclesia tantum hoc ne dicemus? Quis enim, &
leuiter facultate legali initiatus ignorat, vitam proximi
15 *nostri longe magis proprijs bonis diligendam? hoc docuit*
Alex. 3. Sum. Pont. in c. suscepimus. de homicid. & in

eodem

eodem tit. habemus. c. si perfodiens, si gradibus suis secernitur charitas, nulli dubium magis erga proximum, quàm transitoria bona esse præstandam, inquit sacra pagina diliges proximum tuum, sicut te ipsum.

Et hinc etiam habemus, si statutum prohibeat minorem, vel mulierem contrahere sine certa solemnitate, locum non habet, si contrahant, vt se liberent à captiuitate, quia iura
16 *prohibentia tales alienationes, mirum in modum relaxantur pro se à seruitute vendicando. l. quamuis. & l. seq. ff.*
17 *sol. matr. permittitur nempe mulieri rem dotalem vendere, vt parentem, fratres, & consimiles ab hostium vinculis redimat. Auct. sancimus C. de sacr. san. Eccl. c. sacrorum. 12. q. 2. Romi. cons. 316. Guliel. bened. in c. Raynutius. de testa. Tiraq. de legi. connubial. vers. de son Marij. glos. 6. num. 272.*

18 *Et benè quidem verum, quòd si pignori tradi possent, tunc satius esset pignus obligare quàm omnino alienare. scrib. in c. 1. de pign. & in alienatione, & pignoris datione à benedictitis incipiendũ est. & illis non sat existentibus, tunc sacris, neque parcetur. Ripa in d. l. obligatione. col. pen. ff. de pign. ita Couar. Variar. resolut. lib. 2. c. 16. num. 8.*

19 *Tertius est causa incommoditatis, vt quando res est Ecclesiæ incommoda, de quo tex in c. terulas. 12. q. 2. & glos. in sum. Quotus quisque ignorat incommoditatem excusare à pœna, nec non à præcepto? clem. fin. §. quod si. ibi Cardin. de pœn.*

20 *Quartus vbi res esset inutilis, tunc Prælatus illas alienare potest. c. sine exceptione 11. q. 2. c. non liceat 12. q. 2. d. c. Terulas.*

rulas. clem. 1. de reb. eccl. non alien. l. iubemus. C. de sacr. sanc. Eccl. vbi si sumus in refectione domus, in qua maior sit impensa, quàm vtilitas Ecclesiæ; præstat quidem domum potius alienari. Auct. si quas. C. illo tit. sicut enim permittitur alienatio, vt res plus commodi tribuat. c. sine exceptione 12. q. 2. sic permissa est alienatio, vbi plus expenditur pro reparatione, quàm deducatur. l. sed an vltro. §. 1 ff de neg. gest.

Quoad alios casus videndus est Rebuff. in compendio de alienatione rer. Eccles. fol. 92. num. 24. & constabit de vti-
21 litate, vbi pretium conuertetur in rem stabilem, ita Rodulf. in repet. sua in d. c. sine exceptione, & Bart. in l. hoc ius porrectum nu. 17. C. de sacro sanc. Eccle. & inutilis dicitur res, à qua nulla percipitur vtilitas. l. 1. §. qui præsens ff. de verb. oblig. l. an inutilis. ff. de exceptio. vtilior enim reddi semper debet Ecclesiæ conditio, vt scilicet quod est inutile, vtile, quoad fieri potest, reddatur. not. in c. 1. de reb. Eccl. non alien. Tamen si res in præsenti sit inutilis, sub spe tamen, vt breui futura sit vtilis, non poterit alie-
22 nari, vt inutilis, vt per Natt. cons. 631. Rimi. cons. 5. quod enim propemodum vtile futurum est, & illud vtile dicemus, sicut dicimus destinatum pro facto haberi. l. 4. ff. de fund. dotal. l. qui in utero. ff. de statu homi.

Sed quæritur an constare debeat de causa? Dicamus quod sic.
23 Host. in d. c. sine exceptione, quod verum, vbi agitur de perpetua alienatione, seu longa concessione, & ista causæ cognitio dici solet, si in euidentem, & committi solet in vrbe Vicario sanctissimi, extra curiam committitur Ordina-

rio,

rio, vel cuiuis alteri in dignitate constituto. Bero. in c. quæ Ecclesiarum. nu. 36. de cõst. vt per Staphil. super signat. fol. 288. Sarnen. in tract. breuium. num. 22. vers. solet etiam concedi, vt alibi etiam latiùs dicemus.

His de causis bona Ecclesiæ sunt vendenda; est absens Prælatus, nunquid vices suas mandare valebit laico, vt puta sibi amico, vt talia bona vendat?

24 *Illud dicendum est nequaquam valere, nullatenus potest imponi laico, vt procuratorio nomine vendat Ecclesiasticas facultates, seruatis etiam solemnitatibus de iure seruandis, ita dixere Butr. & Imol. in c. decernimus. de Iudi.*

Vltimò in hac re vnum adhuc haud graue erit inter permissos casus illũ annumerari. Prælatus, seu Ecclesia si aliquo fuerit munere affecta à quopiam, Prælatum posse renuncia-
25 *ciationis iure vsumfructum alicuius rei concedere. c. si quis. de reb. eccl. non alien. datio enim huiusmodi est potius solutio naturalis debiti. l. aquilius. ff. de dona. l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de petitio. heredit.*

26 *Sed quid dicẽdum in alienatione bonorum confraternitatum? Videtur, quòd eædem requirantur solemnitates, nam quæ ipsis relinquuntur, dicuntur relinqui ad pias causas. Abb. cons. 31. lib. 1. & cons. 32. circa duo. lib. 2. Tiraq. latè in tit. de priuil. piæ causæ in princ. vers. item relictum; qui quàm plures allegat ita tenentes Doctores.*

Tamen contrarium tenet ibi pari ratione deducendo scrib. ita tenentes. Quid autem sit amplectendum, sub Iudice relinquit; dicerem nempe, Aut fraternitas Episcopi auctoritate est erecta, & confirmata, tunc bona alienari non

posse, nam vsui diuino destinata dicuntur, sicut de Hospitali mox dicemus, & semel Deo dedicata ad humanos vsus absque solemnitate conuerti non possunt. §. sacræ. Inst. tit. de rer. diuis. Aut vero est fraternitas absque Episcopi licentia instituta, tunc dicemus hasce non requiri solemnitates, & ita procedant quæ dixit Bal. in l. id, quod pauperibus in 21. q. C. de Episc. & cleri. Idem Bal. in l hoc ius per rectum. C. de sac. san. eccles. col. 2. in vers. quæro quid. Castr. ibi col. 1. Fely. in c. de quarta. col. 2. de præscript. Idem in c. 2. de foro compet. Paris. cons. 34. col. 3. vol. 4.

27 Sic itaq; dicamus, quod istæ confraternitates ex se non dicuntur loca pia. Bal. in l. si quis ad declinandum. col. 2. C. de Episc. & cler. Abb. cons. 31. lib. 1. Corn. cons. 119. lib. 2. Paris. cons. 50 lib. 2. Gabriel commu. opinio. de pia causa. nam ista loca cum valeant absque pœna mutari, ita vt quod est oratorium hodie, cras fiet hospitium piscatorũ, non est mirum, si non gaudeant priuilegijs Ecclesiæ. Ioan. Andr. in c. ad hæc. de relig. domi.

Quod tamen locum non habet, vt dicebamus, vbi erectio esset facta auctoritate Episcopi, vel vbi locus iste haberet Campanile, vt per Fely. in c. de quarta. de præscript.

Sed quid in Hospitali?

28 Distinguendum est, Aut est priuatum; Aut publicum. Priuatum, vt est erectum absque auctoritate ordinarij, po-
29 test enim quilibet ex propria domo erigere sibi Hospitale, sicut potest eleemosinas facere, sed iste locus non erit religiosus, neque gaudebit immunitate Ecclesiæ, neque erit sub

Iurisdictione

Iurisdictione Episcopi, & potest ad profanos vsus reuerti, immo profanum esse dicam, notatur in sum. de Eccle. siast. ædif. §. nunc autem. tex. in c. inter dilectos. de dona. Bal. in Auct. hoc ius porrectum. Anchar. & Card. in clem. quia contingit. Barb. in d. c. nulli col. 1. de reb. eccl. nõ alien. & in alienatione horum bonorum obseruantur istæ solemnitates.

30 *Si verò est publicum, vt puta auctoritate Episcopi erectum, & confirmatum, tunc istæ solemnitates requiruntur, Deo nempe per Pontifices dicuntur consecrata. §. sacræ Inst. tit. de rer. diuis. & etiam gaudent priuilegio. c. alma Mater. §. 4. de sent. excommun. ibi Couar. num. 2.*

Sed quæritur si per talem alienationem sit deteriorata Ecclesia, an in integrum restituatur?

31 *Dicemus quod sic, modo læsio ascendat ad sextam partem*
32 *veri pretij. Curt. Iun. cons. 79. in fin. §. quia verò. in Auct. de non alien. aut permut. Auct. perpetua. C. de sacr. sanct. Eccle. Alex. cons. 79. num. 6. lib. 1. c. 2 §. perpetua. 10. q. 2. scrib. in c. 1. de in integr. restit; si modicè*
33 *sit læsa, non restituitur, quia etiam consuetudo potest in modico præiudicialis esse Ecclesiæ. c. cæterum de dona. Abb. cons. 45. satis videtur, post princ. lib. 1. & quia intentio nostra est (supremo fauente numine) alibi hanc materiam restitutionis peragere, ideo ea omissa, ad reliqua pergamus.*

AC DE REBVS, & Bonis, &c.

SVMMARIVM.

1 ANtiquitati multa conceduntur.
2 Antiquitate inducitur consensus expressus.
3 Antiquitate præsumitur titulus.
4 Probatio semiplena sufficit in antiquis.
5 Antiqua instrumenta probant confinia.
6 Solemnitates extrinsecæ præsumuntur in antiquis.
7 Vetustas veneranda.
8 Enunciatiua verba probant in antiquis.
9 Antiqua non ignoranda.
10 Athenienses nobiliores cæteris hominibus.
11 Doctor prior gradu præfertur posteriori.
12 In collatione antiquior doctor præfertur.
13 Antiquum pro caro.
14 Antiquum pro absoleto.
15 Terminus variè sumitnr, prout varijs applicatur subiectis.
16 Antiquum quo spatio quid dicatur.
17 Sententia dicitur antiqua vltra duos annos.
18 Tempus modicum remittitur arbitrio Iudicis.
19 Testes de auditu, & fama probant in antiquis.

20 Vita hominis breuis.
21 Antiquũ dicitur in præscriptione vltra tres annos.
22 Antiquum dicitur in bonis Ecclesiæ Romanæ spatium centum annorum.
23 Bona ciuitatum præscribuntur spatio quadraginta annorum.
24 Præscriptio dormit durante pupillari ætate, sic vacante Ecclesia.
25 Restitutio in integrum expirat spatio quadraginta annorum.
26 In delictis quo spatio expiret Actio.
27 Legatum annuum expirat spatio centum annorum.
28 Tempus longissimum centum annorum.
29 Vsusfructus terminatur centum annis.
30 Longum tempus in statu hominis est quinque annorum.
31 Quinque annis præscribuntur debita Fisco.
32 Spatio viginti annorũ pręscribũtur omnia crimina.
33 Solemnitates extrinsecæ non præsumuntur, nisi probentur.
34 Mulier si diu possedit hæreditatem, censetur seruata forma statuti.
35 Consuetudo quo spatio dicatur antiqua.
36 Cornelij Taciti opinio in antiquis.
37 Solitum quodnam dicatur.
38 Mercator non dicitur ex vno actu.
39 Solitum dicitur ex vno actu secundùm subiectam materiam.

40 Procu-

40 Procurator dicitur ex vno actu;
41 Verbum, Frequenter verificatur duabus vicibus.
42 Verbum, Multoties, eodem modo consideratur.
43 Prelato, an credatur asserenti rem solitam locari.
44 Inuestituræ datur fides ob antiquitatem literę.
45 Confessio Prælati quando præiudicet ecclesiæ.
46 Res reuersa ad ecclesiam conceditur sine solemnitate.
47 In noua concessione, quid sit attendendum.
48 Res semel facta alienabilis, perpetuò durat alienabilis.
49 Necessitate res non solitæ infeudari infeudantur.
50 Vrgente necessitate non expectantur solennitates.
51 Alimenta præstantur secundùm tempus mortis testatoris.
52 Nuda pacta nō diuiduntur, nisi respectu qualitatis.
53 Solitus delinquere dicitur qui bis deliquit.
54 Casus incogitati non comprehenduntur sub generali iuramento.
55 Iuramentum non trahitur ad non verisimilia.
56 Quælibet dispositio moderatur ex æquo, & bono.
57 Iuramenti duo effectus principales.
58 Hominis gratia cuncta creata.
59 Necessitate vrgente omnia communia.
60 Iurans non alienare, alienabit causa dotis.
61 Prælatus potest inuestire de solitis concedi propinquos, modo sint honestæ personæ.
62 Maior caritas erga suos est habenda.

63 Præsumptio mala ex sanguinis coniunctione.
64 Episcopi cæci circa Nepotes.
65 Prælatus præsumitur infeudare suos ex carnis affectione.
66 Legatum relictum consanguineo diuiti, non dicitur pium.
67 Laici, non possunt pertractare Ecclesiastica.
68 Prælatus potest laico concedere decimam solitam concedi.
69 Res quando dicatur incorporata.
70 Res dicitur reuersa, si Prælatus eam detinuit per annum.
71 Ecclesia laborans paupertate non debet infeudare.
72 Bona Ecclesiæ vltra tempus ex causa non dicuntur incorporata.

AC DE REBVS, ET BONIS IN AEMPHYTEOSIM, AB ANTIQVO CONCEDI SOLITIS.

Qvia de antiquitate fit hic mentio non erit extra propositam materiam non nulla de antiquitate differere: Pro antiquitate nempe multa
1 *præsumuntur, & multa ei conceduntur leg. admonendi ibi Bart. ff. de iure iuran. mox ad rem nostram redire.*

2 *Antiquitas igitur operatur, vt scientia, & patientia diutina*

inducat-

inducat consensum expressum. Alex. in l. 2. §. voluntatem in 2. col. ff. sol. matri. Immo ex antiquitate titulus
3 *præsumitur. Bal. in l. cum de in rem verso. in 3. col. ff. de vsucap. quin & illud inductum etiam, quando versamur in*
4 *antiquis, semiplenæ sufficiunt probationes. Bal. in Auct. quas actiones. in vlt. col. C. de sacr. sanc. eccle. in l. insuper. C. de rei vendica. in c. veniens. de verb. sign. Antiquitate etiam aliquid indubitanter nos scire affirmare valemus. l. in summa. §. idem Labeo ff. de aqua plu. arcen. glo. in c. omnibus. in prin. 2. q. 5. & in c. beati 2. q. 7. Quin &*
illud communi calculo ab omnibus receptum est, quòd con-
5 *finia per antiqua probentur instrumenta. Salic. & alij in l. cum aliquis. C. de Iure delib. Immo tametsi solemnitas ex-*
6 *trinseca non præsumatur. l. quæcunque. §. vlt. ff. de publi. in rem actio.*

Tamen fallit propter temporis diuturnitatem. l. si filius familias. C. de peti. hæredi. scrib. in c. cura. de Iure patro. memoriæ prodidit antiquitatem vim legis habere. Bar. in l. 1. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. facit l. illa restitutio. ff. de hæredib. inst. Tempus etiam, de cuius initio memoria non extat, vim legis obtinere iam diu receptum est. c. super quibusdam. §. præterea. de verb. sig. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid.

7 *Et Antiquitatis venerandam vetustatem esse dicebat Imperator in Auct. de appell. sicq; alibi antiquiora præferenda. l. 1. ff. de albo scrib. gloss. in rubr. Instit. tit. de Iust. &*
8 *iure. Enunciatiua uerba nequaquam probare nulli dubium est; tamen in antiquis probant. Bal. in Auct. quas actiones.*

nes. in ult. col. C. de sacrosan. eccle. & l. cum super. C. de rei vendi.

9 *Dicamus igitur antiqua non ignoranda. §. 1. Inst. tit. de testa. & illa haud spernenda. l. fi. §. sed quia C. de iure del. b. l. lege. C. de legit. hæred. l. more ff. de iurisdictio. omn. Iudi. Neque id iniuria quidem, ratione enim naturali quis dicitur dignior altero, ut puta, origine Domini. post glos. in c. 1. distin. 1. Fely. in rubr. de maior. & obed. col. 3. & quod primum est adinuentum alteri præferendum est. l. 1. ff. de acquir. rer. domi. §. fin. Inst. tit. de iu. e nat. gen. & ciui. hac*

10 *de causa Athenienses se maximè nobiliores cæteris hominibus esse præfescrebant, ut qui ex patrio limo creatos dictitarent, reticulaq; non nulla præ fronte unà cum cicadis gestabant, ut illæ à terra sese procreatos annuerent.*

11 *Hinc habemus priorem Doctorem gradu scilicet, non ætate præferendum posteriori Nicolaus de Neap. in l. 1. C. de consulib. lib. 10. Dec. in l. cum quid. ff. si cert. pet. & cons. 161. col. 1. & Purpur. in l. procurator. C. de edendo. Signor. de Homod. cons. 23. num. 19. per. §. singulorum. de rer. diuis. l. fin. de fide instru.*

Hinc illud tenendum putarim in concursu ad Ecclesiasticum beneficium si duo Doctores, seu Theologi æquè fuerint approbati, æquè vitæ, & morum bonitate floreant, quo casu ex sacro Trident. concilio penes Episcopum residet, cui magis gratificari velit, tamen si alter doctorali laurea prius

12 *fuerit honestatus, hunc præferendum ausim affirmare; qui in dignitate est prior; cur etiam non potior? c. qui prior. de reg. iur. in 6. turpe quidē est Iuuenes præferri antiquioribus.*

c. statuimus.61. distin.

13 *Antiquum pro caro, & grato accipitur. Sueton. in vita Vitellij cap. 15. vocata concione iurauit, coegitq; iurare caeteros, nihil sibi antiquius quiete publica fore.*

14 *Aliquando antiquum accipitur pro ab soleto, & vt Gellius vocat exculcato verbo in oratione, & est tex. etiam in l. 2. §. post hoc quoque tubero ff. de orig. iur ibi sermone etiã antiquo vsus affectauit scribere, & qui talibus delectantur vocabulis, Antiquarij appellantur, vt Gellius ibi.*

E diuerticulo vt igitur in viam redeamus, ponitur hic secundus casus, qui excipitur ab hac constitutione, videlicet quãdo antiquitus res in Emphyteosim dari solita est, cum autem ab antiquo loquatur tex. videamus quomodo intelli-
15 *gatur iste terminus, & quia non est absurdum, vt terminus aliquis varie praedicetur, pro ut varijs applicatur subiectis. arg. §. est & aliud inst. tit. de dona. ideo secundum diuersitatem subiectorum Antiquum dicitur quid diuersimode, sed breuiter disquiramus.*

16 *Aliqui spacio 10. vel 20. annorum. scrib. in c. 1. & 2. de sepult. in 6. ibi Archid. Gemin. in 1. q Franc. col. 2. sicut dicimus de longo tempore.*

Aut sumus in materia probationem, quia in antiquis leuiores requiruntur probationes, vt admonet Aym. de antiq. tempo. in princ. Tunc quidam ab antiquo dici 40. annorum, vt dicatur tempus antiquum. Butrius in c. veniens. il 1 de testi. Alex. cons. 4. col. 5. lib. 2. & cons. 87. & cons. 187. col. 2. Socin. cons. 106. lib. 3. Aym. d. loco num. 3. qui plures ita tenentes allegat.

17 *Alij*

17 Alij ultra duos annos, nam sententia tunc dicitur antiqua. Host. & scrib. in c. cum inter de re iudi. in vers. sententia. Ioan. Andr. in c. clerici. de vita, & honest. cleric. Hostię. in c. in præsentia. de renunc. Berta cons. 23 2. num. 2. Decia. resp. 18. num. 210. vol. 1. quod relinquatur arbitrio Iudicis, licet versemur in materia probationis, Butri. in c. quoniam. de proba. Idem in c. illud. de præsump. sicut di-
18 cimus, quod modicum tempus remittitur arbitrio Iudicis. Ripa in l. si Insulam. num. 35. Alex. nu. 15. ff. de verb. oblig. Dec. cons. 146. Menoch. de Arbitr. Iudi. casu 7. lib. 2. centur. 1. Cephal. cons. 25. Aym. d. loco qui diffusè. Quod requiratur spacium ultra nonaginta, vel centum annos, & ista est magis communis opinio. Innoc. in c. venięs. de verb. sign. Alex. Ias. in l. cum aliquibus. C. de Iure delib. ibi Ias. etiam nu. 7. Crauetta de Antiq. tempo. in prin. fol. 3. & 4. qui de communi attestatur num. 5. Dec. in l. cū aliquis. ibi etiam Ias. C. de Iure delib. Bal. in Auct. quas actiones. C. de Episc. & cler. Guido Pap. decis. 193. & cons. 88. Dec. cons. 638. num. 6. Alex. cons. 6. vol. 1. cons. 208. vol. 2. Decia. resp. 21. num. 28. lib. 1. & ista procedit in materia probationis, ut de auditu, de credulitate. Barba. cons. 43. col. 2. in 4. vol. & de communi attestatur Cagnol. in l. velle. ff. de reg. iur. & testes de audi-
19 tu, de fama etiam probant. Aym. de Antiq. tempo. 1. par. nu. 4. qui plures allegat, tenet tamen ibi quod licet spacium 40. annorum non dicatur de antiquo, tamen tale tępus operatur, ut admittatur facilior probatio, & hoc tenuit Dec. in c. 1. de probatio. col. 4. & Siculus num. 6. Idem

Aym. quod spacium quadraginta annorum sufficiat ad probandum vbi non ageretur de magno præiudicio.

Alij tenuere quod longum tempus hodie debeat per Iudicem æstimari spacium 60. vel 70. annorum, considerata bre
20 uitate vitæ hominum, ita dicebat Socin.cons. 89. num. 7. vol. 1. Federic. Sot. lib. 1. resp. 3. num. 3. vol. 2. Crauetta cons. 108. num. 2. vol. 1. Ruin. cons. 92. num. 10. vol. 4. Menoch. cons. 2. num. 309. vol. 1. quid ergo dicendum? Breuiter talem firmam conclusionem constitui posse existimo. Aut versamur in præscriptionibus, aut præsumptionibus, aut in consuetudine.

21 Si in præscriptionibus antiquum dicitur vltra tres annos in mobilibus rebus, quo tempore res præscripta dicitur. l. vni C. de vsucap. trans. §. 1. Inst. tit. de vsucap. l. vlt. C. de præscrip. 30. vel 40. ann. vbi enim transactum est tale tempus, res dicitur præscripta, & ad eum effectum longum dicitur tempus d. rubr. de vsucap. & long. tempo. præscrip. quod idem in re mobili dicemus; Idem nempe est effectus, vt infra à vi nominis arguemus.

Si verò sumus in re immobili spatium decem annorum inter præsentes, & xx. inter absentes partiemur. d. l. vni. & l. fin. Quid autem in rebus Ecclesiæ?

22 Tunc illud præstitutum in bonis Ecclesiæ Romanæ antiquum dici spatium centum annorũ. l. vt inter diuum. C. de sacr. san. Eccle. Doct. in Auct. quas actiones. In alijs autem Ecclesijs erit spacium 40. annorum. scrib. in d. l inter Diuum.

Si eodem 40 annorum tempore erit præfinitum quid sit antiquum

tiquum in præscriptione rerum ciuitatis; sed quid in rebus
23 fisci fuit sancitum; videlicet quòd spacio gaudeat 30. vel 40. annorum. l. omnia. C. de præscript. 30. vel 40. anno.

Tamen non nulli connumerantur casus, in quibus antiquitas locum habere valeat, vti spatio centum annorum.

Primus ille erit vbi quid est relictum fisco.

Secundus si quid sit donatum.

Tertius si ex venditione aliquid accesserit fisco d. l. inter diuum. scrib. in §. res fisci. Inst. tit. de vsucap. vel versamur in personis, quæ ex se agere nequeunt, vt vxores, & pupilli, filijfamilias, tunc nullum tempus antiquum currere dicendum erit, nisi data occasione, vt ipsi agere possint, vt puta per mortem mariti, per maiorem ætatem, nam du
24 rante pupillari ætate dormit præscriptio l. sicut. C. de præscript. 30. ann. l. bonæ fidei in princ. ff. de acquir. rer. domi. l. 1. §. vlt. C. de anna. excep. §. 1. Inst. tit. quib. alien. licet vel non. sic vacante Ecclesia contra ipsam nulla currere potest præscriptio. c. placuit de præscrip. sin autem antiquum respiciat actiones, dicimus 30. annorum dici antiquum, per id enim tempus expirant actiones. l. omnis C. de præscrip. 30. vel 40. anno.

Sed quid in promissione pactorum, vt puta conuentum est de retrouendendo?

25 Tunc spacio 30. annorum, & 40. ad hoc vt non detur in integrum restitutio, & penitus excludatur ille, nō refragrante, quòd quandocunque redimere possit, spatium erit 40. annorum. Angel. cons. 55. Anchar. cons. 131. Ias. in l.

petens.col.4.C.de pact. vide Gabriel.de praescrip.conlus.6. in princ. & est pulcra decisio Berg.decis.182.

In delictis autem hoc etiam dicemus, vt temporis cursu cesset ipsorum actio, quod quidem tempus antiquum dici potest.

26 Antiquare enim idem est, quod auferre, de medio tollere; Cic. de legib. Vos demum (vt video) legem antiquastis sine tabella, sic de offi. Philippus legem Agrariam tulit, quam tamen antiquari passus est.

Sin autem scire oporteat, si fuerit legatum annuum relictum,

27 quo tempore extinguatur? spacio centum annorum terminari edocuit Marcel. in l.cum erat.ff. de annu.leg. Alex. in l.2.ff sol. matr. Idem cons.60.col.1.& 2.vol.1. ea sci

28 licet ratione, quia longissimum hoc dicitur vitae hominis spatium, atque tempus. l.fina.C. de sacrosanc.eccles. Vnde Poeta. centum errant annos, volitantq; haec litora circum, & haec vera, vbi contractus (generaliter loquamur) non est ad haeredes transmissibilis. Innoc.in c.de multa.de praeben.c pastoralis.7.q.1.sic si nobis tractare contingat de

29 vsufructu, centum annorum spacio terminari affirmabimus, ne eueniat proprietatem perpetuo inutilem esse. l si vsusfructus ff.de vsufr. leg. arg. l.antiquita.C. de vsufr. Calder. cons.17.de verb.sig. Bal cons.372.vol.4.

30 Si itaque versamur in quaestione status alicuius, longum tempus, seu antiquum dicetur quinquennium; quia, eo elapso tempore, vltra vexari nequit à die scilicet obitus eius. tex. est in l.is quem.C.ne de stat.defunc. & ita loquuntur omnes leges illius tituli, sicq; intelligi possunt Doctores illi asserentes longum tempus esse ad quinquennium.

Pari

Pari ratione si versemur in accusato ob perpetratum adulterium, nisi infra quinque annos à die commissi delicti delatum fuerit eius nomen, inchoatumq; iudicium amplius vexari nequit, ita Iurisconsultus in l. quinquennium. ff. de adult.

Sic etiam alio in casu longum tempus quinquennium dicetur: si enim commissum esse delictum, bona fore per fiscum capienda, tamen spacium quinque annorum elapsum est, & fisco cordi non fuit illa ad se trahere, num amplius valebit.

31 *Eo itum est non valere, quod quinquennium intelligi debet incipere à die factæ confiscationis. Bar. Bal. in l. commissa. ff. de publica. & vectigalib. Barba. cons. 70. col. 24. vol. 4. notatur in l. 2. C. de Apostа. Alex. cons. 316. ponderatis. col. 2. vol. 6. Hyppol. de Marsil. sing. 307. bona delinquentis.*

32 *Si vero generatim loquamur, dicimus viginti annorum spatio tolli omnia crimina, ita quod de illis delinquens perturbari amplius non poßit, siue pœna sit corporalis, siue cuiusuis alterius generis. l. querela. C. de falsis. glos. Bal. & cæteri. in c. cum venerabilis. de except. sunt & alij casus, quos consultò breuitati studendo silentio inuoluimus, ideo ad alia conuertatur oratio nostra.*

Secundum propositum fuit in materia præsumptionis, circa quod distinctè procedendo pedem sic tutò figamus: Aut versamur in casu, ut solemnitatē aliquā interceßisse dignoscendum sit, tunc dicimus ad præsumendam solemnitatē extrinsecam requisitam in contractu Ecclesiæ, vel mino-

ris, sufficiat longe minus tempus; & satis esse spacium decem annorum. tenebat Bal. nouel. in l. 1. ff. sol. matr. nu.
33 *125. licèt solemnitates extrinsecæ non præsumatur, nisi probentur. Alex. cons. 17. viso col. 3. vol. 4. tamen vt dicebamus, fallit vbi adest temporis longinquitas, quia omnia præsumuntur solemniter acta. Socin. cons. 15. visis.*
34 *col. 14. vol. 1. sic si mulier possederit diu hæreditatem, præsumitur adiuisse cum auctoritate à statuto requisita Bal. Ang. Imol. Aret. in l. qui in aliena ff. de acquir. hæred. Barba. in c. requisisti nu. 29. de test. Fely. in c. Albericus. de testa. sic in aditione hæreditatis, quam facit filius, patris iussus requiritur. l. si quis mihi bona §. iussum ff. de acquir hæred. & tamen ex temporis diuturnitate præsumitur. l. si filius. C. de petit. hæred.*

Diximus quòd nam dicatur antiquum in materia præscriptionum, succedit modo vt videamus quid in consuetudine. Aym Crauet. de ant. tempo. 2. par. ver. absolutis nu. 1.
35 *recenset Doctores tenuisse spatium esse centum annorum. Fely. in c. ad audientiam col. 8. in fin. vers. limita quinto, & latius ibi per ipsum.*

Glos. autem in c. cum nobis. in vers. centum. de præscrip. tenet sat esse, si memoria in contrarium non extat: In hoc pari ratione existimarem Iudicis arbitrio relinquendum esse, vt per Decian. cons. 24 i nu. 3. vol. 1. Abb. cons. 83. num. 8. Gabriel in conclusio. de præscript. lib. 5. conclus. 1. nu. 30. & 31.

Sed latius deducendo quid in humanis rebus antiquum dicemus?

36 *Opti-*

36 *Optima videtur responsio Corn. Tacit. in dialago an sui sæculi oratores, &c. qui talia refert verba: sed hoc primum interrogabo quos vocetis antiquos, quam oratorum ætatem significatione ista determinetis, paulò post quod spatium (videlicet C.C.C. annorum) temporis, si ad infirmitatem corporum nostrorum referas fortasse longum videatur, si ad naturam sæculorum, & respectum huius immensi æui per quã breue, & in proximo est.*

Subsequitur vt videamus, quomodo res dicantur solitæ concedi?

37 *In primis dicemus solitum dici, quod pluries obseruatum est. §. paucorũ. Inst. tit de rer. diui. l in lege. §. igitur ff. de verb. sig. l. si quis donaturus ff. de vsufr. l solet. ff. de ferijs hinc est,*
38 *quod ex vno actu Mercator quis non dicitur, multitudo enim actuum requiritur. l. 1. §. 1. ibi cum glos. ff. de trit. not. in l. Legatis seruis. in princ. ff. de leg. 3.*
39 *Aliquando prædicatur de vno actu secundum subiectam materiam. l. fin. §. sed quia. C. de iure delib. Bar. in l. Mela. ff. de alimen. & cibar. leg. & de communi Castren. in d. l. Mela. §. sed si alimenta num. 4. Dec. cons. 441. num. 2.*
40 *Ruin. cons. 35. num. 3. lib. 1. videmus procuratorem dici ex actu vno, tutorem, Imperatorem; Regem, qui tamen non soliti esse possunt, tueri, imperare, regere, vt dicebat Bart. in l. legatis seruis. ff. de leg. 3. Possumus dicere in offi cijs, quæ quis habet à se ipso, vnus actus non sufficiat, aliàs sequeretur quod omnes essent Mercatores, quod absurdissimum esset; si vero ab alio hoc habeant, secus dicendum, vt in procuratore, tutore, & sic de alijs.*

Ad rem autem nostram dicimus, quòd requiritur bis saltem fuerint concessæ spatio quadraginta annorum. ita dicebat Alex. cons. 8. num. 8. lib. 3. cons. 5. num. 2. lib. 4. Decius cons. 142. vol. 1. in 3. col. num. 4. ad finem, & allegat Bal. Imol. Alex. in locis per eum citatis. Ias. cons. 155. col. pen. lib. 2. & Rodoan. de reb. Eccles. non alien. pag. 246. §. item alio casu. num. 7. Laudensis c. 1. Qui feud. dare poss. num. 73. solita infeudantur modo hoc solitum sit rationabile, & non damnosum Ecclesiæ, & res saltem per 40. annos, vt diximus, infeudata sit, & bona fides requiritur ex parte recipientis. Iacob. de Bellouiso, & Præposi. in c. 1. qui feud. dar. poss. & sic solitum dicitur, quod bis sortitum est effectum.

41 *Sic etiam dicere solemus de verbo, Frequenter, quod enim ve-*
42 *rificatur duabus vicibus, siue de verbo Multoties, glos. in c. Monasteria. de vit. & honest. clerico. Georg. in repetitione. Clem. sæpe col. 1. in princ. de verb. sign.*

Illud tamen vnum pro firmo erit, si prima inuestitura fuerit approbata per Papam, non requiritur spacium 40. annorum. Bal. in Auct. si quas ruinas. C. de sacrosanc. eccl. Zas. in tract. de feud. qui feud. dar. poss. in prima regula ad finem.

Sed quid si fiat infeudatio, & Prælatus dicat in inuestitura rem solitam esse infeudari, an credatur assertioni ipsius?

43 *Dicamus quod non arg. l. qui testamentum. de probatio. l. cum quis. §. Titia. ff. de leg. 3. quia in fraudem præsumitur, & verba enunciatiua non probant inter eos, qui disponere non possunt. l. si forte. ff. de castr. pecul:*

Quod

Quod ampliatur licèt vnà cum Capitulo Episcopus infeudaret. l. iubemus. C. de sacrosan. Eccl. c. 1. de reb. eccl. non alien in 6. Bart. in Auct. hoc ius porrectum. C. de sacr. sanc. Eccle.

Fallit tamen vbi ex inuestituræ tenore hoc appareret, & literæ adeo essent antiquitate affectæ, vt appareret iam diù fuisse exaratas, quia ob antiquitatem daretur fides inuesti-
44 *turæ, quoniam præsumentur omnia solemniter acta esse. arg. l. si filius. C. de peti. hæred. Cyn. & Bal. in l. Emancipatos. C. de fid. instrum. not. in c. si Papa. de priuil. in 6.*
45 *Adhuc & alium casum adducemus, quo quidem Prælati confeßio Ecclesiæ præiudicium inferre solet, vt quando præter mandatum sibi à lege concessum etiam aliqua præcederet causa ad eam rem præ ordinata, facit. c. fin. de confeß. ita Sarmi. select. interpre. lib. 3. num. 10. cap. 2. Bal. in l. Iubemus ad fin. C. de sacr. sanc. eccl. & vbi res Ecclesiæ est solita concedi, si reuertatur ad Ecclesiam pro-*
46 *pter generationem finitam, potest de nouo concedi sine solemnitate. tex. in c. 2. de feud. Card. cons. 2. sub tit. de feud. Castr. in auct. præterea. C. de sacrosanc eccl. Rimin. Iun. cons. 32. vol. 1. paßim omnes scribentes in c. 1. Qui*
47 *feud. dar. poß. tamen in noua conceßione facienda debet attendi quod solitum est, nam secunda conceßio non potest alterari nisi secundùm priorem formam, si prior est ad tertiam generationem, & in secunda dicitur pro descendentibus omnibus; hæc restringitur ad priorem. Bar. in Auct. Qui rem. C. de sacr. sanc. eccle. num. 7. Couar. variar. resol. lib. 2. c. 16. num. 4. Bero. cons. 88. num. 7. 8. lib. 1. &*

48 *res semel effecta alienabilis perpetuò durat alienabilis. Bar. in l. pater: §. is ff. de leg. 3. Curt. Iun. in tract. de feud. in 2. par. in princ.*

A contrario sensu non solita non possunt infeudari per Prælatos inferiores à Papa c. 1. Qui feud. dar. poss. scrib. ibi. Abb. in d. c. ut super. Clem. 1. ibi not. illo tit. scrib. in l. Iubemus. §. sacræ. C. de sacrosanc. Eccle.

49 *Fallit ubi Ecclesia necessitate laborat, tunc potest rem non solitam infeudari infeudare c. nostram. de reb. eccl. non alien. Bellouis. in c. 1. qui feu. dar. poss. qui allegat Archidiac. in præcitato. c terulas. Necessitas enim, ut dicebamus, legem non habet. c. breui. ibi glos. de iureiuran. l. si quis filio. ff. de inius. test. & eo etiam casu solemnitates fore adhibendas dicemus, de quibus in Extrauag. nostra. & in c. nulli: de reb. eccle. non alien. nisi tamen adeo calcaribus ur*
50 *geret necessitas, ita quod operæpretium esset omnes à legibus adinuentas solemnitates deserere. Bal. ita dicebat in c. 1. qui feud. dar. poss. nõ est verendum actum valere etiam forma non seruata. ubi imminet necessitas. Alex. & Soc. in l. 1. ff. de lib. & posth. Bal. in rub. C. de fide instr. col. 8. num. 23.*

Unum ad hanc rem addere non grauabimur. Quis ad aliquid agendum dicitur solitus ex uno etiam, tantum actu, ita adnotabat Ang. in l. 1. C. quomo. & quand. iud. mouebaturq; ad id asserendum per tex. in præcitata l. Mela. ff. de alimen. & cibar. lega: ibi Modestinus inquit: sed si alimenta, quæ viuus præstabat, reliquerit, ea demum præstabuntur, quæ mortis tempore præstare solitus erat. hocq; se-

cutus

cutus est Dec. con.4. ad fin. vol. 1. & cons. 222. vol. 2. colum. 5. nihilominus vereri videtur in rubr. de consuet. & optimo quidem iure, vt mox dicemus, immò Bar. memoriæ tradidit se de hac re certam nunquam sumpsisse sententiam in d.l. 1. & tam & si nonnulli attestentur hoc nostrũ verum esse, quia in alimentis versamur, tamen nos dicimus simplicem actum, vel duos, vel tres, sed plures in d.l.
52 *Mela considerari, quæ enim nuda sunt facta, licèt non diuidantur. l. stipulationes. non diuidũtur. ff. de verb oblig. l.4. §. Cato ff. illo tit quis enim sanæ mentis dicet vnquam aliquid dare, facere, ire, agere & similia facta expediri posse pro indiuiso? hoc nempe refragatur l. vix ff. de seruit. Tamen dicimus diuisionem recipere respectu qualitatis. l. ea quæ. C. famil. ercisc. arg. l. 2. §. 1. ff. de verb. oblig. vsus seruitutis nunne temporibus, & mensuris secernitur in partes diuisus. l. arbor. ff. commun. diuid. l. via ff. de seruit. vt Bar. in d.l. Stipulationes deducebat. præstatio alimentorum est merum factum, hoc non ire in plures vices secerni potest, immo secernitur, sic ibi solitus erat pluribus scilicet vicibus.*

Neque negotium facit, quatenus de suprema solita mortis tẽpore, præstatione ibi sit mentio, esse enim potest, vt dum agrotaret, dum spiritũ etiam agereret bis, ter, quater fuerit nutritus, & sic solitum illud conficitur, dicamus & semel; Tamen consideratis retro actis vicibus solitum erit; quæ verò qualitas sit attendenda, tunc hæc vltima; solitum procedit diuersimodè, quale autem postremò aperitur, & ita intelligemus tex. illum; neque verum quod specialiter,

ibi

ibi loquatur alimentorum gratia, vt Ferrarienſ. & cæteri exiſtimauere in d.l. 1.

Poſtremò in criminalibus, & quis dicatur ſolitus delinquere,
53 *qui bis etiam tantum deliquit. Bal. in l. 3. C. de Epiſc. audien. num 5.*

Ampliatur huiuſmodi dictum licèt Prælatus iurauerit non alienare bona Eccleſiæ inconſulto Papa. Seiſell. in c. 1. Qui feud. dar. poſſ. ſub huiuſmodi enim iuramento non comprahenditur talis conceßio noua, quã ſub alienationis nomine nequaquam venire certißimi Iuris eſt, ſpeciales enim caſus,
54 *& incogitati nunquam comprahenduntur ſub generali Iuramento. Cur. Iun. conſ. 141. habita diligentia. col. fin. nu. 22. vol. 2. Hyppol. Riminal. conſ. 72. num. 23. 24. lib. 1. non quidem veriſimile eſt, quòd ſi Prælatus hanc præuidiſſet neceßitatem, quod ita iuraſſet, & ad non veriſimilia*
55 *iuramentum non trahi iure receptum eſt. tex. in c. cum iuramento. ibi gloſ. de homici. Tiraq. latè in l. ſi vnquam. in præfat. num 171. cum præced. & ſequen. C. de reuoc. dona. & diſpoſitio quantùmuis generalis non trahitur ad ea, de quibus veriſimiliter non erat ſpecialiter diſpoſiturus. l. obligatione. ff. de pigno. Angel. conſ. 249. col. pen. immo,*
56 *& illud addemus quamlibet diſpoſitionem trahi debere, et moderari ex æquo, & bono. l. qui æquitate, ibi gloſ. C. de do. mal. except. tex. in l. 2. §. penul. ff. ſi quis caut. Ariſt. 5. Ethic. cap. 10. Nec quicquam faciunt prodita per Soc. conſ. 66. vol. 1. num. 3. videlicet duos eſſe effectus princi-*
57 *pales iuramenti; Quod firmat actum à lege poſitiua prohibitum; Alterum vt tranſgreſſor puniri poßit, hoc idem*

annuere

annuere visus est Paris. cons. 68. vol. 1. num. 55. quia illa quidem vera, vbi sine peccato seruari, quod est iuratum, potest, ad hæc de iure positiuo, sed necessitatis causa homi-
58 *nis gratia cũcta creata sunt, dominabimini piscibus maris, & volatilibus cœli, & omnibus animãtibus, quæ sunt super terrã in sacra pagina, & hac necessitate vrgente existima mus. §. sanctissimas de alien. & Emphyt. si necessitate vr-*
59 *gente omnia communia esse asserimus, cur non dicemus eadem prædominante, & speciatim prohibita alienari posse?*
60 *Vnde iurans non alienare certos fundos, poterit tamen alienare in causam dotis, si non habet vnde eam aliunde præstet. arg. Auct. res quæ. C. ad l. falci. sic idem constituendum dicunt vbi essent regalia infeudari solita, quia & de ipsis disponere potest Prælatus, vt ibi, & illud addendum, vt de*
61 *talibus rebus solitis inuestiri possit Prælatus inuestire propinquos suos, & consanguineos, Seisel. in d. l. pag. 104. Feder. de Senis. cons. 52. Menoch. cons. 18. nu. 19. vers. non obstat. vol. 1. modo honestæ sint personæ glos. in c. decenter. 89. distinct. c. non satis. 88. distinct. Abb. in d. c. & super de communi Iacob. de Bellouiso in c. 1. qui feud.*
62 *dar. poss. Quis enim ignorat maiorem charitatem, & pietatem in suos exercendam fore, quam in extraneos? c. non satis. 86. distinct. prout supra dictum fuit, Tamen operæ pretium est, quod cesset omnis suspitio fraudis. vt per Bal. in c. 1. si de inuestit. lis oria. inter domin. & Vasal. & ibi Aluar. Federic. de Senis. d. cons. 52. Imol. in c. vt super. num. 18. de reb. Eccle. non alien. aliàs vt infra dice-*
63 *mus præsumptio est pro consanguineorũ affectione. tex. in c.*

quisquis.

quisquis.12.q.2. c.in canonibus.16.q.1. Fulgos.cõs.220. & iam in omnium ore factum est tritum, & commune dictum, Episcopos circa Nepotes, & consanguineos cæcos esse.
64 *Bal.in Auct quicũque.C.de sacrosan.Eccl.Ias.in vsib. feud. tit. qui feud. dar. poss. ante num.14. & ideo voluere scribentes nostri, si Episcopus conferat beneficium alicui retenta pensione pro nepote, qui ratione ætatis curatum beneficium habere nequit, præsumitur imposita, seu reseruata per fraudem, nisi de causa appareat. Anchar. & Cardi. in c. extirpandæ.§. qui vero de præben. faciunt dicta Bar.in repet.l. locationes in 3.q. in princ.ff. de Iust. & iure. & tales pensiones in dubio censentur in fraudem constitutæ.tex. in d.c. extirpandæ. §.qui vero. Fely. Abb. Imol. in c. ad audientiam. de rescript. sed ad propositam materiam dicimus, quòd potest pauperibus consanguineis largiri pro victu, & vestitu tantum, modo sit sine damno Ecclesiæ c.non satis.86. distinct. c. quisquis. de reb. Eccle.non alien.non autem si diuites sint, tunc enim peccaret Prælatus.c. Episcopus.41. distin. Concil. Trident. sess.25. c. 1. de reformat. quinimo, & illud adiciendum erit diuites grauissimè peccare, qui aliquid à Beneficiarijs accipiunt. Prosp. in c. pastor.1.q.2.*

65 *In dubio tamen præsumitur, quòd Prælatus infeudandò propinquos, ex carnis affectione eos potius infeudauerit. Alcia. de præsum. reg.1.præsumpt.29 & hoc superius tetigimus glos not. in c.peruenit. in glos. vlt.1.q.3.Bal.in l. tutor.§. quæ tutores.ff. de excusat.tuto. sicut etiam in simili receptũ in iure habemus, quòd si testator reliquerit consanguineo,*

licet

licet sit dictum pro anima, si iste consanguineus sit diues, legatum non dicetur pium, quia præsumitur potius relictũ sanguinis amore, vt post mille ex scribentibus attestatur Tiraq. in tract. de priuileg. piæ causæ in præfatione vers. quod adeo verum. Subest suspitio, vt ad rem redeamus, ne sanguinis amore sit motus Prælatus, & hinc prohibitum etiam esse haud ignoramus consanguineos esse non posse procuratores in rebus Ecclesiæ, ne res Ecclesiæ lædantur, ne fraudibus detur locus. c. Episcopus. 12. q. 1. acce-
67 dat etiam, & aliud laicis nequaquam permissum esse, vt Ecclesiastica possint pertractare. c. 2. de Iudi. hac igitur etiam de causa dictum à maioribus nostris fuit, Prælatum non posse iconomatum Ecclesiæ consanguineis committere. Feder. de Senis. cons. 52. quidã Prælatus. & cons. 200. casus talis. per tex. in c. decenter 89. distinct.

Tamen & illud affirmandum erit, si talis sit consanguineus, vt honesta, probataq; polleat bonitate vitæ, tunc recedendum erit à regulis Iuris canonici. Bal. in d. c. 2. col. 3. ver. quæro iterum. de Iudi. arg. l. 1. §. is autem ff. de ripa munien.

Ampliatur in decimis solitis concedi, seu locari laicis, seu
68 infeudari, si ad Ecclesiam reuertantur, Prælatus potest alteri laico infeudum concedere. Clar. in §. feudum in princ. q 13 qui & Doctores allegat. glos. in c. probibemus. de decim. hocq; sine alia solẽnitate, vt dicebamus. Auct. hoc ius porrectum. C. de sacrosanc Eccles. c. 2. de feud. c. vt super. de reb eccle. non alien.

Tamen illud animaduertendum est ne Prælatus alteri formam

mam solitam locationis, maxime in praeiudicium Ecclesiae, vt si prior inuestitura comprehenderet tantummodo masculos, Praelatus autem in noua inuestitura & foeminas nominaret. Bal. in Auct. quas ruinas. C. de sacr. sanc. Eccle. Bar. in Auct. qui rem. illo tit. quia tunc concessio facta per eum cum tali excessu corrueret. Calder. cons. 2. in tit. de feud. Clar. in d. §. Emphyteosim.

Fallit in Papa, qui res Ecclesiae etiam non feudales potest infeudare. Cardi. Florent. cons. 92. sic pari ratione quando esset incorporata Ecclesiae habenti dominium directum, tūc requiruntur debitae solemnitates. scrib. in c. vt super. de reb. Eccle. non alien. in c. 2. de feud. c. 1. qui feud. dare poss. Rimin. Iun. cons. 32. col. 3. vol. 1. ad hoc scilicet, vt iterum in feudum, vel in emphyteosim concedi possint, &

69 *dicitur incorporata, vt si est facta de mensa Ecclesiae, & dicitur de mensa vbi in regulis, & libris Ecclesiae est descripta. Bar in l. si vacantia. C. de bon. vacant. lib. 10. num. 8. Rimin. Iun. cons. 32. vol 1. col. 2. & 3. & arg. l. si quando. eod. tit. Abb. in d. c. vt super. Anchar. cons. 156 incip. propter tria, vel si Episcopus, vel Abbas, ita declarauit, vt per Bar. ibi, & tali infeudatione facta fructus percepti sunt restituendi, cum sit in mala fide, l. qui contra. ff. de reg. iur. l. quemadmodum. C. de agricol. & censit. lib. 11.*

70 *Reuersa etiam dicitur res ad Ecclesiam, vt si Praelatus per annum penes se retinuerit rem recipiendo fructus secundū non nullos. vt per Bar. Angel. in l. & si vacantia. C. de bon. vacan. lib. 10. scribentes in clem. 1. de excessib. praelas.*

lat. Illudq; æquè constituendum fore dicemus, vbi Ecclesia paupertate laboraret, Quia tunc infeudari non debet,
71 *vbi res est reuersa ad Ecclesiam. Aluar. in c. 1 Qui feud. dar. poss. vbi Bellouis. allegat. Auct. vt deter. sit num. cleric. Bal. in d. Auct. si quas ruinas.*

Quid autem erit dicendum, si aliqua ratione impeditus Prælatus non infeudauit bona, vt quia vasallum bonum expe-
72 *ctabat, an bona dicantur incorporata, licèt diu ita perstiterit quo minus infeudauerit?*

Dicimus, quòd non ita Zabar. Imol. in d. c. vt super. Quid autem dicemus, si nulla causa moræ appareat?

Tunc nonnulli autumant spatium 30. annorum requiri arg. c. si quis per triginta. tit. si de feud. contro. fuer. inter domin. & agnat.

ET TVNC ECCLESIARVM.

SVMMARIVM.

1 TExtus de qua vtilitate loquatur, & numero 11.
2 Verba attendenda.
3 Dictio, Tunc, quid denotet.
4 Ex præcedentibus declarantur, quæ sequuntur.
5 Pretia alterantur secundùm tempora.
6 Melioramenta debent restitui Inuestito, seu hæredibus.
7 Melioramenta in re feudali facta, sunt allodialia.

8 Infeudatio non alteratur in solitis infeudari.
9 Antiqua Inuestitura attenditur.
10 Prælatus non potest mutare antiquam inuestiturá.
12 Euidens quid sit.
13 Euidentia optima probatio.
14 Breue, Si ineuidentem, vnde dictum.
15 Si, conditionem importat.
16 Minor læsus in integrum restituitur.
17 Ecclesia tenetur seruare contractum.
18 Tempus Emptionis attenditur.
19 Conditio in contractibus retrotrahitur.
20 Actio censetur fuisse in rerum natura tempore celébrati contractus.
21 Res quæ natura constant, vbi ortum habeant.
22 Perfectio attribuitur Materiæ.
23 Virtutes morales ab affectibus excitantur.
24 Minor grauiter læsus restituitur.
25 Hæredes illius, qui meliorauit bona Ecclesiæ, præferuntur cæteris.
26 Res quando cum fructibus sit restituenda, & quomodo.
27 Euidenter dicitur, quod ex coniecturis colligitur.
28 Euidens est, quod comprehenditur sub generalitate verborum.
29 Euidenter dicitur per consequentiam.
30 Expressum quod indirectè sumitur ex mente.
31 Vtilitas continet in se lucrum, cõmodum, & damni euitationem.

32 Emens

32 Emens ab Ecclesia, debet animaduertere, vt pretiũ conuertatur in rem stabilem.
33 Significatio Potior quæ naturaliter designatur.
34 Fructuum appellatione quæ veniant.
35 Fructus comprehendunt omnia, quibus fruimur.
36 Pensiones in fructibus sunt.
37 In fructu est quicquid est gratia hominis ꝓcreatũ.
38 Præsentatio Iurispatronatus est in fructu.
39 Fructus propriè percipiuntur ex arboribus.
40 Fructus qui seruando seruari non possunt.
41 Bona quæ facilè corrumpuntur, alienantur.
42 Pecunia an sit inter bona, quæ seruando seruari possunt.
43 Pecunia non dicitur conseruari.
44 Prohibitio textus respicit duo tempora.
45 Dictio, Pro, denotat modum, & causam finalem.
46 Prelatus non potest disponere de rebus Ecclesiæ post mortem suam.
47 Laudemium debetur Prælato viuo.
48 Capiens fructus ad sucessorem spectantes, cõmittit furtum.
49 Possessor benefitij non debet de fructibus dispone-re futurorum annorum.
50 Ius Prælati durat durante sua vita.
51 Prælatus in vita equiperatur vsufructuario, In morte vsuario.
52 Clausula solita apponi in facultate locandi bona Ecclesiæ.

53 Loca-

53 Locatio perſonalis extinguitur cum perſona.
54 Tacitus conſenſus non approbat locationem factā à prædeceſſore.
55 Suceſſor tenetur ſtare locationi ad breue tempus factæ.
56 Prçlato nō creditur aſſerenti locationem eſſe in vtilitatem Eccleſiæ.
57 Aſſertioni partis non ſtatur in prohibitis.

ET TVNC ECCLESIARVM EVIDENTI VTILITATE.

1 *Obſcura videtur iſta particula; de quo vtilitatis tempore loquatur ſummus Pontifex, videlicet an vtilitati foret Eccleſiæ tempore factæ inueſtituræ antiquitus: An verò loquatur de vtilitate conſideranda in noua inueſtitura facienda? Si enim de antiqua; eueniret nempe, quòd conſtito tunc temporis vtile non fuiſſe Eccleſiæ, quòd retractarentur infeudationes, quod apprimè videtur durum. Si in antiquis verſamur, quo pacto vtilitatem, vel incommodum, ſeu Eccleſiæ damnum docere valebimus?*

2 *Et tamen ſi verba ſunt attendenda, vt quidem attendi debent. l. hoc legatum. ibi Bar. ff de leg. 1. vt per Alciat. in rubr. de verb. ſign. & Philoſophus de interpret. in princ. lib. 1. neceſſariò erit dicendum relationem ad illud tempus*
3 *haberi, huiuſmodi enim eſt illius aduerbij temporis Tunc, vt præteritum deſignet tempus. Bal. in Auct. contra eum*

rogatus.

rogatus C. ad Trebell. Calcagn. cons. 25. viso instrumento num. 24. scrib. in l. Paulus. ff. de solutio. & licet denotet extremitatem temporis etiam in futurum, tamen in casu nostro hoc non videtur dici posse, quia ex præcedentibus
4 *declarantur quæ sequuntur verba, & magis influunt in ea, quàm contra. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de leg. 1. Bal. post Cyn. in l. legatorum petitio. §. fina. in fin. ff. de leg. 2. Bal. Imol. & alij in l. cohæredi. §. si quis. ff. de vulg. & pupil. Soci. Iun. cons. 15. num. 17. vol. 1. & quòd magis influāt. Bar. in l. quisquis. ff. de leg. 3. in l. filium. ff. quando dies leg. ced. Roma. cons. 503. col. 1. Dec. cons. 92. num. 1. sed superiora verba loquuntur de tempore illo, ergo & ista subsequens, & annexa clausula.*

Ad hæc si esset de nouo ponderandum, an vtilis vel damnosa infeudatio fuerit Ecclesiæ, melioramenta deberent æstimari, quorum æstimatio est apprime difficilis, præsertim
5 *in longo temporis cursu, alterantur rerum pretia secundùm temporum qualitatem. l. pretia rerum. ff. ad l. falc. minuuntur, augescunt, & meliorem suscipiunt formam melioramenta*
6 *menta facta, quæ inuestito debent restitui, seu eius hæredibus, vt per Fulgos. cons. 9. Gozad. cons. 20. num. 14. qui etiam aperiunt, quid si extraneus sit hæres; quod verum vbi feudum, vel Emphyteosis sit per finitam generationem terminata. Castr. cons. 326. viso puncto. col. fin. vers. si vero non propter. Dec. quoque cons. 518. viso instrumento, & de hac re Bal. in l. pen. C. de solut. in l. Senatus. §. Marcellus. ibi Ang. etiam. ff. de leg. 1.*

7 *Neque id immeritò quidem, quoniam talia melioramenta di-*

cuntur

cuntur bona allodialia Ruin. cons. 24. num. 10. vol. 1. Boer. q. 10. Iul Clar. in §. Eusphyteosis. q 45. col. 2. Abb. in c. 1. 2. & 3. de pecul. clerico. Paris. cons. 1. num. 92.

Secundo potest iste tex. intelligi in euentnm nouæ faciendæ inuestituræ, quod licet simus in solitis infeudari, tamen de nouo minime fiat infeudatio, nisi constito de Ecclesiæ vtilitate.

8 *Iste etiam intellectus non videtur admittendus, quoniam vbi sumus in re solita antiquitus infeudari, Prælatns non debet infeudationem alterare. c. 2 de feud. c. vt super. de reb. Eccle. non alien. sed sub eodem Canonis onere concedi debet immo per nouam concessionem non dicitur noua fieri*
9 *inuestitura, vt iam fuit dictum. Sed attendi debet antiqua. Prælatus enim huiusmodi bona licite concedens non potest mutare antiqoas feudi consuetudines, seu antiquæ in*
10 *uestituræ tenorem, neque si de damno agatur Ecclesiæ, vt qnia antiqua inuestitura masculorum tantummodo particeps erat, & velit eam ad fœminas extendere quoque. Iacob. de Bellouis Aluar. Præpos. in c. 1. qui feud. dar. poss. tex. in c. 1. §. similiter. in tit. de lege. Corad Bal. in Auth. quas ruinas. C. de sacrosanc. Eccl. Bar. in Auth. qui rem. eod. tit. Raffael vidend. cons. 10. sic etiam si ageretur de vtilitate Ecclesiæ, & de damno inuestiendi iuribus supra dictis.*

11 *Quid igitur qui sit iste clausulæ intellectus? Dico quod quemadmodum locupletior dicitur factus, qui conditionem suam nequaquam deteriorem reddidit. glos. in §. fin. Inst. tit. quib: alien. licet vel non. per l. in pupillo. ff de solu. glos in l. fina.*

C. pro

C. pro empto. non autem quòd ex actu, seu ex contractu quod sit acquisitum, ita pari ratione vtilitas dicitur Ecclesiæ euidens, non quando alterando inuestituram aliquod insuper acquirit, sed dicitur euidens vtilitas, quando permanet in antiqua inuestitura, ita quod damnum ex noua inuestitura illam alterãdo nullũ verò, vt superius dicebamus, Ecclesia remaneat in statu suo; si enim prior inuestitura facta fuit, ex euidenti Ecclesiæ vtilitate, vt in dubio præsumendum est, ita & ista noua inuestitura in illo robore permanendo dicetur ad vtilitatem Ecclesiæ esse, & ita existimamus hunc textum intelligi debere.

EVIDENTI VTILITATE.

Succedit videre quæ dicatur vtilitas euidens.

12 *Euidens idem est, quod clarum, apertum, dilucidum, & omnibus notum l sed & si pupillus. ver. præscribere palam ff. de institu. l. 1. vers. si in euidentem ff. ad senat. cons. Tertull. l. euidentia. de accusationib. c. ab eo. de electio. in 6. l. si locuplex in fin. ff. de manumis. test. l si extraneus in fin ff. de condit. cau. dat. & ita dicebat Rebuff. in l. natura ff. de verb. sig. l. licèt ff. de leg. 1. Barb. in c. Raynaldus. de testa. col. 144. & cons. 40. præclarè. col. 2. vol. 1.*

13 *Euidentia nulla maior, nullaue fortior probatio. Innoc. in c. proposuisti. de probatio. Tiraq de præscrip. glos. 4 vers. 28. & ex hac euidenti vtilitate dictum est illud Breue, quo cõ*

14 *ceditur facultas alienandi bona Ecclesiæ, si in euidentem, & in tali rescripto illa dictio, si, importat conditionem l 2.*

15 *in princ. l. his legatis. §. si ita. l. demonstratio. §. an si conditionali-*

tionaliter. ff. decondi. & demonstr. l. ex facto. §. fin. ff. ad Treb. Couar. varia. resol. lib. 2. cap. 3. hac enim conditione dantur in emphyteosim, in feudum, in longam locationem, vt euidens inde Ecclesiæ nascatur vtilitas.

Sed hic dubitari potest, Ecclesia vendidit, seu locauit, in emphyteosimue dedit non nulla bona sub recta quadam mercede soluenda, mox quidam repertus est qui longe plus se daturum pollicebatur, dubitatur inquam an Ecclesia restitui possit iam semel perfecta venditione?

Videtur dicendum quod sic, vtilitas enim Ecclesiæ præcipua vbique semper esse debet, videmus enim minorem, si in

16 *hac reperiretur, & ipsum restitui l. & si sine. §. 1. ff. de minor. cur idem de Ecclesia non fatebimur? hoc etiam suadere videtur ibi Alexander tertius, sancitum reliquit post habitis veteribus colonis, quorum labore Ecclesiæ prædia ad meliorem frugem fuerant redacta, alijs colonis pinguiorem pensionem soluentibus concedi debere.*

17 *Contrarium tamen tenendum duxi, Ecclesia enim ex contractibus obligatur, & illos obseruare tenetur. Bal. in l. fin. C. sine cens. vel reli. & quando sumus in emptione inspicitur*

18 *tempus emptionis. c. cum causa de emptio. & vendit. l. si voluntate C. de rescind. vend. hac de causa in contracti-*

19 *bus conditio retrotrahitur. l. si filius. ff. de verb. oblig. et tam & si scribentes in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. varias deducere conentur rationes, tamen hæc vera est. Contractus enim in esse deducitur de præsenti, dum contrahitur, & tametsi actio, & obligatio deinde super nascatur, tamen retrahitur, & finguntur fuisse in rerum natura*

tempore

20 *tempore celebrationis contractus, videmus nempe effectum ad priorem suam causam trahi, licèt tempore sit posterius, videmus enim, (philosophari, & in Iure nostro ali-*
21 *quando licèt) Res, quæ natura constant, ortum habent à materia, & perficiuntur à forma, ista perfectio non at-*
22 *tribuitur formæ, licèt det esse rei, sed attribuitur materiæ, quæ in se omnes accipit formas, ideo diceremus vrnam lapideam esse ligneam, vel quid simile. Virtutes morales ab*
23 *effectibus excitantur, à ratione perficiuntur, hoc est à prudentia tanquam à forma, tamen illud initium inspicitur, vt virtutum origo, fons, & causa. Dicamus igitur ad rem nostram redeuntes, & cum ab initio non fuerit læsa, prior emptor in re suo priuari non debet, & quòd Ecclesia cum illius locupletetur iactura. Bal. in l. 1. 2. q. C. si ser. exter. & in terminis nostris quòd neque Ecclesia à pacto recedere debet, tenuit. Angel. in Auct. de alim. & Emphy. §. hoc etiam col. 4. Rom. sing. in verbo venditio.*

Non obstat autem quòd vti Minor restituatur in integrum,
24 *quia illud verum dicimus, vbi grauiter læsus est minor ab initio, sed secus si ex futuro euentu appareat de læsione absque dolo, nam euentus non est in causa restitutionis. l. verum. §. item nec restituetur. ff. de minor. pretia enim rerum ex euentu temporum alterantur. l. pretia rerum. ff ad l. falci. & si recessus hac de causa daretur à contractibus, quis auderet cum minoribus, cum Ecclesia contrahere? Minus quoque contrarium suadet Alexander tertius, nam loquitur vbi contractus terminatus est in persona primi reducentis ad meliorem frugem Ecclesiastica prædia, ita*

25 *quod illius hæredes idem offerentes pretium præferantur cæteris, aliàs secus.*

26 *Sed ad interpretationẽ istius dictionis, Euidenter, redeat oratio nostra; facta reperitur ad tempus longum locatio, vel Emphyteosis datur ad tale tempus absque solemnitatibus, & causa, aut euideuti vtilitate Ecclesiæ, nunquid res vna cum fructibus erit restituenda?*

Erit quidem cum fructibns etiam à die obtentæ inuestituræ, si verò ob læsionem rescinditur à die moti Iudicij Rom. cons. 48. in fin. Barba. cons. 40. col. 7. & 8. vol. 2. Grammat. decis. 79 num. 4. Affli. decis. 93. num. 2. Rimin. Iun. vbi ob læsionem rescinditur. cons. 33. nnm. 39. & seq. vol. 3. Ias. in l. hæredes. num. 10. C. de his quib. vt indignis.

27 *Et euidenter illud dicitur etiam, quod ex coniecturis colligitur. l. si constante ff. sol. matr. Bal. in l. prætoe. §. 1. ff. de noui oper. nunc. & ibi etiam glos. l. licèt Imperator. ff. de leg. 1. l. si locuplex ff. de manu. testa. Alcia. de verb. sign. lib. 4. tamen istæ coniecturæ debent esse certæ, & expressæ, & à Iure approbatæ c. si cuis, & ibi Præpos. 34. distinct. l. 1. §. soluit. ff. de off. præf. vrb. et euidens dicitur exceptio, de qua apertè constat. l. 3. §. ibidem ff. ad exhib. sic in casu nostro euidens vtilitas. l. 2. de constit. princ. ibi in rebus nouis constituendis euidens debet esse vtilitas; sic etiam di-*

28 *citur Euidens, quod compræhenditur sub generalitate verborum. l. fin. C. quod cum eo Bar. in l. 1. in princ. ff. de vulg. & pupil. subst. facit c. cum olim in fine. in ver. patebat expressè de censib. ibi Anto. de Butrio, & Abb. ad notant. Instrumentum euidenter probare, ne dum quæ verbis ipsis*

continentur,

29 *continentur, sed quæ ex mente per consequentiam. Ias. videndus in d. l. prætor ait. in princ. in 2. not. quinimo quod in-*
30 *directè colligitur ex mente dicitur expressum. Aba. in c. cum olim. in vlt. not. de censib. faciunt notata per Bal. in l. ad probationem. la 1. C. de proba. Dec. cons. 507. in causa. col 2. vers. non obstat supradictis. Idem alibi videlicet cons. 68. col. pen. vers. nam expressum ibi similiter dicitur expressum illud dici, quod ex verbis infertur etiam generalibus, hoc idem firmat cons. 259 col. 2. in fine. videndus de hoc Tiraq. in tract. de legib. connubiali. in vers. expressè in glos. 5.*

31 *Utilitas ergo ad propositum continet in se lucrum, commodum, ac damni euitationem l. proinde ff. ad l. Aquil. l. cũ prætor ff. de verb. sign. & hac de causa rem ab Ecclesia emens illud imprimis animaduertere debet, quod pretium*
32 *conuertetur in rem ecclesiasticam; aliàs enim emptor iacturam faceret pecuniæ Bal. in Auct. hoc ius porrectum: num. 20. C. de sacr. sanct. eccle. Abb. in c. 1. de in integ. restit. Affli. decis. 397. num. 5.*

Euidens erit notoria, manifesta, non autem obumbrata, & præsumpta, sed re vera constare potest, quia verba in dubio in potiori significatu sunt intelligenda. Petr. Cris. Lucen. in rubr. ff. de leg. 1. col. 2. vers. habet etiam vnam re-
33 *gulam, & potior dicitur significatio, quæ naturaliter ita designatur. Bal. cons. 495. col. 5. & alibi dicebat Bal. quod verborum propria significatio sumenda est, non impropria in l. omnes populi in quæst. vers. iuxta præmissa quæro nu. 58. ff. de Iust. & Iur. & de naturali euidentia dicebat*

Tiraq.

Tiraq. de præscrip. glos. 4. vers. vigesimo octauo. Euidentia nulla maior, nulla fortior probatio, vt per Innoc etiam in c. proposuisti. de probatio.

AC DE FRVCTIBVS, ET BONIS, QVAE SERVANDO SERVARI NEQVEVNT.

Videmus in primis quæ veniunt fructuum appellatione, mox qui sunt isti fructus, quæ ista bona.

34 *Dicimus itaque generali fructuum significatione compræhendi non tantum qui ex agris colliguntur, sed omnia lucra, emolumenta, omnes commoditates contineri, quicquid fruimur fructuum appellatione significatur, Doleo, inquit orator, quòd carui fructu iucundissimæ consuetudinis tuæ, & pro Archi. magnum gloriæ fructum ex rebus bene gestis*
35 *sumpsi, & sic fructus compræhendunt omnia, quibus fruimur, & qui ex pecudibus nascuntur, fœtus, fructus dicuntur, lac, lana, pilus. l. in pecudum. ff. de vsur. § in pecudũ. Inst. tit. de rer. diuis. immo non animalium tantum fœtus,*
36 *sed prædiorum rusticorum emolumenta, vrbanorum pensiones pro fructibus accipi scriptum reliquit Vulp. in l. prædiorum. ff. de vsur. quicquid accipimus à colonis, seruorum operæ, nauium vecturæ, iumentorum, eiusdem dicuntur esse generis. l. mercedes. ff. de petit. hæred. l. usuræ. ff. de usur. & tandem in fructu dicitur esse quicquid est gratia homi-*
37 *nis procreatum. l. in fructu. ff. de vsufr. leg. d. l. videamus, inde Innoc. & Abb. in c. consultationibus. de iure patron.*
38 *affirmauere præsentationem in fructu iurispatronatus esse: strictè autem accipiendo propriè fructus dicuntur, qui*

39 *ex arboribus accipiuntur; ita Vulp in l. vnica ff. de glan. legen. l. qui venenum. §. glandis ff. de verb. sign. in casu autem nostro generatim textum accipiendum dixerim; de*
40 *fructibus autem, qui seruando seruari nequeunt videndus est Fabianus de Monte in tract. de emptio. & venditio. q. 9. num. 20. ibi aiebat etiam talem prohibitionem non extendi ad quæ facilè possunt corrumpi, vt puta vestes, animalia superflua, vinum, frumentum, oleum, l. lex, quæ tutores in fin. C. de admini tuto l. fin. §. fin. C quan. decret. opus non est l. si sine. §. quæsitum. ff. de minor. glos. & Angel. in l. 1. C. si aduers. vsucap. vbi Angel. inquit, procurator omnium bonorum non alienat bona mobilia sine spe-*
41 *ciali mandato, nisi facilè corrumpantur, & refert tutorem ante confectionem inuentarij omnes fructus uendere posse.*

Sed quid dicemus de pecunia, an dicetur & ipsa inter ea bo-
42 *na ponenda, quæ seruando seruari queunt, vel non?*

Illud quidem erit tenendum ipsam in eo genere connumerandam; dum enim illa vtimur, expendimusq; profecto con-
43 *seruari nequaquam dici potest. l. 1. ff. de vsufr. ear. rer. quæ vsu consu. glos. in l. 1. §. fuit quæsitum. ibi Ias ff. ad Trebel. ita Bald. in §. 2. Inst. tit. quib. alie. licet vel non. glos. quam ad hoc ponderat Bar. & Ang. Imol. Castr. Alex. Ias. & Alij in l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebell. Bal. in l. si curatorem C de in integ. restit. minor. & tex. in c. fina. de pigno. pecuniam, & alia, quæ vsu consumuntur, & quæ dicantur res, quæ seruando seruari possunt, declarat Bar. in l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebell. videlicet quan-*

do

do ex illis fructus percipiuntur, & tamen seruantur, vt pretia.

PRO INSTANTIS TEMPORIS EXIGENTIA.

44 *Prouisio huiusmodi videlicet, quod alienatio fieri nequeat, nisi de præsenti vrgeat necessitas ad duo capita referri potest. Primum est, nouæ in Emphyteosim concessiones, nouæ infeudationes minimè fiant, nisi terminatis anterioribus ope ræ pretium sit nouas concedere, prohibet ergo ne fiant nouæ concessiones, nisi anteriores sint terminatæ, hoc autem com*
45 *probatur ex dictione illa, Pro, ista nempe præpsitio solita est modum, & finalem designare causam maxime in fauorabili materia not. in l. dominus sticho. ff. de pecul. leg. Bal. in l. 1. col. pen. C. per quas perf. ius nob. acquir. Archid. & Gemini. in c. Agatosæ. 63. distinc. Bar. in l. Lucius. §. ante. ff. de leg. 2. l. 2. §. Titio ff. de donat. Dec. cons. 46. col. 1. vol. 1.*

Sed quæritur quæ nam sit ista ratio? nihil referre nempe videtur, nam illud vnum est, quod de nouo huiusmodi Inuestituræ fieri debent, tamen mirum in modum refert, & respectu inuestientis, & respectu Ecclesiæ tale expectari tempus, nam ante exigentiam talis fiat inuestitura, agitur de præiudicio successoris, nam esse potest, quod Prælatus interim moreretur, & sic locatio extenderetur ad tempus, quo amplius disponere de rebus Ecclesiæ non posset faciunt not. per Abb. in rubr. de testa. num. 2. Rebuff in tract. de alienatio. rer. Eccles. num. 18. 19. Cardin. Flor. latè in clem. 1. §. fin. q. pen. de reb. eccles. non alien. & sic etiam concedendo

dendo quod ad successorem spectabat, mitteret falcem in messem alienam, quod ne vtiquam est dicendum. c. pastoralis. de electio. c. si quando. de off. deleg. Respectu Ecclesiæ etiam, quia fortasse eueniret occasio, quod Ecclesia illis egeret, quo casu non cogitur finita linea proximiores inuestire, sed sibi retinere valet, prout superius dicebamus.

Ad hæc ageretur de præiudicio successoris ex alio, quoniam
47 *solent non nulla tempore Inuestituræ elargiri domino, quod laudemium nuncupatur, seu quinquagesima pars pretij. l. 2. §. fina. C. de Iure Emphyt. vt per Bar. in l. & ideo in prin. ff. de condit. furt. quod si antecessor ante euentum ne-*
48 *cessitatis caperet ipsum, furtum cõmittere nulli dubium esse debet. §. furtum. Inst. tit. de oblig. quæ ex delic. nasc. si etiam de fructibus, qui seruando seruari non possunt, loquamur, pari ratione ista exigentia expectari debet, nam*
49 *beneficij possessor non debet de fructibus disponere futurorũ annorum: Tales enim futuri fructus dicuntur, videlicet non dum producti formatiuè, sed sequentibus annis nascituri sperantur, ita Pomponius in l. quod in rerum ff. de leg. 1 & Diuus Iustinianus in §. ea quoque. Instit. tit. de leg. neque refert in commercio hominum esse perinde ac iam natos d. l. quod in rerum. l. emptio. ff. de contra. empt & vend. l. interdum. ff. de verb. oblig. quoniam ratione fructuum hoc verum, sed non personæ contrahentis. Si hoc verum esset, ageretur de maximo successorum præiudicio; Ius enim*
50 *Prælati durat illius vita durante, & hinc est, quod dixere*
51 *Maiores nostri in vita æquiperari vsufructuario, in morte vsuario. Abb. & Sicul. in c. fin. de pecul. cler. seu mino-*

res istis maiores, vt per Nauar. de reddi. Eccles. monit. 40. num. 12. q. 1. Sed si de fructibus recolligendis disponere posset, perinde esset, ac si verè dominus esset, & ita loquuntur iura illa, quæ in casu nostro procedere non possunt, & hinc est, quod in locationibus rerum Ecclesiæ signa-
52 ri solent facultates per Papam concessæ modo nullæ fiant anticipatæ solutiones, & ita obseruatur ex praxi in Curia Romana.

53 Ad hæc tales locationes sunt personales, & cum persona extinguuntur, vt tenet Couar. varia. resolut. lib. 2. c. 15. nu. 6. & hac de causa successorem non teneri stare locationi factæ per prædecessorem, vt est decis. Put. decis. 180. lib. 1. Abb. in c. cum esses. vers. secundo principaliter, & in c. cum in officijs de testa. & Imol. Port. cons. 161. car. 335:
54 licèt etiam adesset tacitus consensus successoris, vt quia recepisset pensiones, vt ibi per Put. num. 9. dicere non possumus, quòd successor habeat causam à Prælato mortuo, sed bene quidem dicemus causam ab Ecclesia habere. Grot. cons. 19. num. 7. cum seq. Rot. decis. 1. & 2. in loca-to. Prob. in addit. ad Ioa. Monac. in c. ut. nu. 25. de electio. non est ergo mirum, si non teneatur stare locationi sui prædecessoris.

55 Sed dubitatur nunquid aliquando euenire possit, quod successor teneatur stare locationi tanquam validæ (de locatione ad breue tempus fatemur.)

Dicimus quod sic, sed operæ pretium est, quod tria concurrant. Primum illud erit quòd fiat locatio à rectore, vt rectore sic ab Episcopo, Archiepiscopo.

Secundum est, quod fuerit facta nomine Ecclesiæ. Tertium quod ita persuadente necessitate, & Ecclesiæ vtilitate, vt per Rhodoan. de reb. eccl. non alien. rubr. de fructib. eccle. alie. nu. 1. & 12. Post antecitato cons. num. 16. & 17. & tamen si locator Prælatus, seu Parochus attestaretur talem contractum necessarium fuisse, esse versum in

56 *euidentem vtilitatem, nihilominus ei nulla habetur fides, vt superius dicebamus, In prohibitis non statur assertioni*

57 *partis, quia aliàs legi fieret fraus. Bar. in l. si forte. ff. de Castr. pec. Dec. in l. si donatione. num. 18. C. de collat. Natta cons. 352. num. 3. & seq. lib. 3. Bellon. cons. 16. num. 3. & ad reliqua pergamus, ne actum agere videamus.*

PRÆDECESSORVM NOSTRORVM, &c.

SVMMARIVM.

1 Addens non tollit, sed plenius reddit.

2 Ius prætorium adinuentum, vt adiuuaret ius ciuile.

3 Supletio indicat illa stare, quæ prius erant.

4 Papa an possit tollere Iura Prædecessorum.

5 Par in parem non habet Imperium.

6 Vltima corrigunt priora.

7 Papa derogat legibus prædecessorum concernentibus ius positiuum.
8 Aequalis potestas omnium Pontificum.
9 Omnes Pontifices vnum caput.
10 Nemo potest sibi imperare quo minus liceat recedere.
11 Papa non potest penitus derogare legibus fundatis in iure diuino.
12 Leges ad instar Iuris diuini.
13 Exigentia vnde dicatur.
14 Exigere est debitum repetere.
15 Exigere est veritatem requirere.
16 Lex ab omnibus seruanda.
17 Lex quare adinuenta.
17 Zeleuci laudabile exemplum.
19 Lex continet pęnam contra non obseruantem.
20 A pęna legali non datur appellatio.
21 Pęna in lege præceptiua dicitur Decretum irritás.
22 Mali non peccant formidine pęnæ.
23 Veri philosophantes sponte agunt.
24 Respublica continetur pęna, & præmio.
25 Dictio, Quicquam, omnia continet.
26 Decreti irritantis virtus.
27 Illicitum est, factum contra decretum irritans.
28 Decretum irritans nocet ignoranti.
29 Consuetudo non inducitur cōtra legem munitam Decreto irritanti.
30 Decretum irritans inducit formam substantialem.

Lex

31 Lex noua non ligat, nisi post duos menses facta publicatione.
32 Lex statim ligat, si habet decretum irritans.
33 Decretum irritans operatur, si impetrans eo vti velit.
34 Lex futura an tollatur per decretum irritans.
35 Natura legis est dare formam futuris rebus.
36 Leges constituuntur vsu exigente.
37 Lex ad commune commodum dirigitur.
38 Leges mutantur sicut, & tempora.
39 Fœmina contraueniens nunquid puniatur.
40 Masculinum cōcipit fœmininum in fauorabilibus.
41 Dictio, Quis, comprehendit, & masculum, & fœminam.

PRAEDECESSORVM NOSTRORVM.

Extrauagans nostra, vt ab initio dicebamus non ea ratione fuit edita, vt antiquorum Iurium esset correctiua, sed potius eßet ampliatiua, & sicut
1 *qui addit, non dicitur quod prius erat tollere, sed potius illud, quod erat ante, plenius reddere. iuxta illud in sacra pagina, non veni soluere, sed adimplere; sicut dicimus de iure Pretorio, quod fuit adinuentum partim, vt*
2 *magis adimpleret, seu adiuuaret Ius ciuile, vt in commodato. Inst. tit. commo. vt in dolo. de dolo per tot. & metus exceptionibus tit. quod met. cau. & suppletio indicat illa*
3 *stare, quæ prius erant, & supplementum inducitur in supplementum.*

plementum l. scimus. in princi. & §. 1. C. de inoff. testam. l. de sacr. vnctio. c. 2. de Instit. l. oratio ff. de sponsal.

Sed quid dicemus hic, an Papa possit Prædecessorum suorum Iura tollere?

4 Videtur nempe quod non, par in parem nullum habet Imperium, etiam factum est in iure nostro prouerbium. l. ille. a quo. §. tempestiuum. ff. ad sen. cons. Trebell. c. innotuit. de electio. in 6. l. pen. ff. de arbitr. facit ad hoc tex. in c. fin. de rescrip. in 6. vbi Bonifatius Papa inquit, quod non patimur nobis licere, successoribus nostris indicamus; Natura enim repugnat, & facto aduersatur, quod duo plures ve sint pares, & tamen alter succumbat alteri, & sic videtur corrigere ipsum minime posse.

Quod autem queat, videmus, & summos Pontifices, & Imperatores Prædecessorum Iura in dies corrigere, quot enim leges in libris digestorum, in Codice per noua responsa? &
6 quot in Codice per Auctenticas constitutiones correctas reperimus? sic in Pontificio Iure nostro Sextum corrigere Decretales, Clementinas præualere, & vltimo Extrauagantes nouas tribuere formas; temporum cursibus leges accommodari necesse esse alias diximus.

7 Quid igitur dicendum? Dico, aut loquimur de dispositionibus concernentibus mere Ius positiuum, tunc dico Papam posse derogare legibus Antecessorum suorum; sic Imperatores, & cæteros edendarum legum potestatem habentes, nec quicquam facit, quod par in parem non habeat Imperiũ, quoniam illamet dispositio versatur etiam in persona Antecessorum, nam si ipse illorum constitutionibus derogare

non

non potest, ergo neque ipsi poterunt illas adeo valituras edere, ita quòd arctent successores eademmet regula; hac ratione vtebatur Nauar. in tract. de spol. §. 2. num. 4. Huiusmodi ratio nequaquam placet, fingamus enim quod fiat constitutio noua, qua non alterentur aliæ constitutiones prædefunctorum Pontificum (hac enim quod nouiter enatum est ordinat, atque disponit) deinde successor Pontifex cōtrariam disponat; profectò illa Nauar. responsio verificari hac in re non valebit. dicamus itaque à Petro citra, &

8 *ad futura sæcula (orbe hoc durante) æqualis, & eadem omnium Pontificum fuit potestas, & licet plures fuerint, tamen vnum caput, vna Ecclesia, vnum ouile, vnus Pastor, dixit Dominus, pasce oues meas. Ioan. 21. tibi da-*

9 *bo claues Regni cælorum Matth. cap. 16. tibi, id est omnibus successoribus tuis, quibus corpus vnum indiuiduum cōficitur, vt dicere solemus de corpore, quòd ex distantibus partibus constat non solutis, sed vni nomini subiectis; sed certissimi Iuris est neminem eam legem sibi imponere posse*

10 *à qua recedere non liceat. Specul. de Instrum. Editio. §. 12. vers. quid si quis iurauerit per non obseruationem, iuxta text. in l. digna vox. C. de legib. per aliam contrariam dispositionem, & tamen quis adeo insanæ mentis erit, qui dicere audeat, vnumquemque placita sua mutare non posse? non habetur igitur ratio Antecessorum, sed dicimus vnum Tribunal, vnum caput.*

11 *Aut versatur in constitutionibus fundatis super Iure Diuino, seu naturali, tunc dico Papam non posse penitus derogare talibus legibus, licèt aliqua in parte; potest enim modifi-*

care,

care, & distinguere Ius diuinum. clem. ne Romani. de electio. glos. in c. dederimus. 16. q. 1. ratio est, quia si leges
12 *sunt ad instar Iuris diuini, & pro ratione, & anima Ius habeant diuinum, necessariò est dicendum, quòd superueniens lex derogans iuribus illis sit iniqua, non meretur legis nomen; & hac ratione hìc summus Pontifex statuit, vt Prædecessorum suorum constitutiones de huiusmodi materia loquentes in suo robore persistant, quia fundatæ sunt super Ius diuinum, ne dilapidentur Ecclesiastica bona, quæ Christi sunt, & ideo prohibent furtum.*

Superest ad hanc interpretationem nostram deueniendo decla
13 *remus, quid sibi velit dictio illa, exigentia, dicitur nempe à verbo exigo, quod aliquando denotat eijcere, hinc exactis Regibus ab Vrbe eiectis, & expulsis. l. 2. §. exactis deinde regibus. ff. de origine Iuris. hinc Publicola Regum exactor pro eiectore.*

Aliquando denotat vi extorquere. Tranq. in vita Neron. cap. 39. exegitq; ingenti fastidio, & acerbitate nummum asperum.

14 *Aliquando debitum repetere, hinc exactores dicti sunt.*

Aliquando exigere est poscere. Cic. de leg. qui à Poeta, vt à
15 *teste veritatem exigunt, & ita textus noster pro temporis exigentia, idest pro temporis statu ita deposcente, & de istius dictionis significatione late Rebuff. in l. verbum exactæ. ff. de verb. sign. in princ.*

SI QVIS AVTEM. *A legum latore illud imprimis*
16 *cauendum erit, vt sacrosancta fuerit sancita lex, ab*
17 *omnibus obseruetur, lex ea ratione adinuenta est, vt vitijs*

medicina

mediciua existat, vsu probatum est (Corn. Tacit. lib. 15.) leges egregias, exempla honesta apud bonos ex delictis alio rum gigni, sic oratorum licentia, Cintiam rogationem, can didatorum ambitus, Iulias leges Magistratuum auaritia Calphurnia scita pepererunt, nam culpa, quàm pœna prior emendari, ipsa. n. peccare posterius est, nisi ergo obseruaretur lex, vana eius esset constitutio, pulcrum quidem datur

18 *exemplum ex facto Zeleuci Locrensium legislatoris, qui ferro vitam sibi arripuit, cum enim armis obtectus in Senatum introisset contra legem per eundem promulgatam: Inane quidem alias esset omne desuper susceptum studium. l. 2. §. exactis deinde regibus ff. de orig. iur. hac de causa*

19 *qualibet lex præceptiua in se pœnam in non obseruantem annexam habere solet, vel in personam contrauenientis, vel in ipsius actionem. l. 2. ff. de Iust. & Iur. à qua legali*

20 *pœna appellare minimè licet l. si qua pœna. ff. de verb. obl. c. quia nos. ibi glos. de appella. c. super ijs. de accusat. hac*

21 *enim pœna in præceptiua lege dicitur decretum irritans. scrib. in l. non dubium. C. de legib. not. scrib. in l. nemo potest. ff. de leg. 1. Alioquin futura Iura, futura Iudicia, susceptum Reipublicæ regimen foret elusorium, quo absurdius nihil est, vt iure optimo asserebat Iurisconś. in l. fin. ff. ne quid in loco publ. in l. fi. §. vbi autem. C. de bonis quæ lib. in l. prator. de Iudi. in c. si sententiam summus Pontifex. de sent. excom. in 6. si cum perfectis hominibus negotium habendum esset, profectò quidem non esset, cur lex pœnam*

22 *in se haberet, oderunt enim peccare boni virtutis amore,*

23 *& vt dicebat Zenocrates de verè philosophantibus; solos*

eos facere sponte quæ reliqui faciunt lege coacti; sed cum
malis, improbis, & omnibus affectibus contaminatis in
diem altercatio habenda est; Isti grauitatem supplicij in-
tuentes ita se à voluptatibus auertunt, vt à plaga canes,
& à strepitu aues euolare solent, oderunt enim peccare
mali formidine pœnæ; & Rempublicam duobus contineri
24 *dixere Solon, Plato, Aristoteles videlicet præmio, & pœ-*
na; hac de causa ponitur hic decretum irritans, vt loquun
tur doctores nostri, quo locationes, concessiones in emphy-
teosim, feudationes, & quælibet aliæ alienationes nullæ red
25 *dantur; Inquit Quidam, hæc omnia continet Tiraq. in*
l. si vnquam.C. de reuoc dona.num. 16. & hoc decretum
operatur, vt facta in contrarium irrita sint, & nulla, gra-
tiaq;, & inde secuta perimit. c. si eo tempore. de electio.
in 6. Gomes. super regul. Cancel in regul. de trien. poss. q.
26 *49. num. 3. & istius irritantis decreti magna est virtus,*
vt habetur in c. 1. de constit. in c. dilecto de præben. vbi ta
le decretum positum est in lege, tanta pollet efficacia, vt
sufficiat illud à parte allegari, vel à Iudice etiã, vt actus
ipso Iure sit nullus. Ant. Imol. Abb. in c. cæterum. de re-
27 *scrip. & virtus istius decreti irritantis est, vt pro illicito*
habeatur quicquid in contrarium fuerit factum, & per
28 *eum feriri etiam ignorantem. c. dilecto. de præb. & c. pen.*
eod. tit. in 6. & contra legem etiam humanam decreto ir-
ritanti munitam non videtur posse induci consuetudo vali
29 *da per c. statutum. §. fin. de rescr. in 6. Guliel. à Monte*
laud. in clem. si Romanus. super verbo cum de præben-
dis, & partium consensu in contrarium induci quicquam

potest

potest. c. dilecto. & ibi etiam Abb. de præb. & hoc quoque
30 receptum agnoscimus, vt per ipsum forma substantialis inducatur, quæ ad vnguem seruari debet, ne quid variari, vel immutari possit, aut per æquipollens suppleri Bal. Ang. vterque, Imo. Ias. in l. 1. ff. de libe. & posth. Roma. cons. 66. viso. num. 2. Ias. in l. non dubium. num. 17. C de legib. & hinc est, quòd licèt noua constitutio non liget, nisi
31 post duos menses à die publicationis. Auct. vt factæ nouæ constit. gloss. in c. 2. de constit. Tamen si adsit irritans clau-
32 sula, statim ligat etiam ignorantes. glos. in c. 1. de concess. præb. in 6. sed illud sciendum, quod ligat ignorantes quoad nullitatem actus, non autem quo ad pœnam. glos. in clem. 2. de hæret. Abb. in clem. 1. de electio.
33 Prætermittendum, & illud non erit decretum irritans ita demum operari, si impetrans, eo vti velit. Ioan. Monac. in c. statutum. de præben. in 6. Alex. cons. 173. circa fin. vol. 2. Bal. in l. fin. C. de reuocan. donat.
34 Sed non erit extra materiam perquirere nũquid per decretum irritans tollatur sequens, & futura lex?
Videtur affirmatiuè concludendum esse; nam lex futura re-
35 spicit. c. 2. de constit. legis enim natura est formam futuris dare rebus, non præteritis negotijs, nisi tamen de præteritis, & pendentibus sit facta mentio. l. leges, & constitutiones. ibi Bar. & gregatim scrib. & Bal. speciatim. C. de legib. Ias. in l. si quis quemquam. C. si quis cautio. Abb. in c. 1. de immunit. Eccles. debet igitur huiusmodi decretum, seu legis sanctio futuris etiam præiudicare legibus, aliàs nempe frustratoriè fuisset appositum. Accedat & illud frustra

tales clausulæ fuissent adinuentæ, quando futuram legem non impedirent, quod non est dicendum, vsu enim exigen-
36 *te leges constituūtur. §. Ius autem ciuile. Inst. tit. de iur. nat. gen. & ciui. hinc etiam habemus in prouisionibus post talē legem factis, si præteritæ legi derogare in animo habeamus, in specie debet fieri mentio de præterita illa lege actum nostrum annullante, aliàs irritum formabimus processum. Paris. cons. 51 considerata. num. 38. & cons. 40. vol. 4. quod quidem nullum est, & nullum præstat impedimentū.*

Contrarium tamen est dicendum, notissimum quidem est illud dictum parem in parem non habere imperium. l. ille à quo §. tempestiuum. ff. ad sen. cons. Treb. quomodo ergo dicemus hanc clausulam illaqueare futuras leges? legis san-
37 *ctio ad communem vtilitatem dirigi debet, Isidorus inquiebat, lex est nullo priuato commodo, sed pro communi vtilitate omnium scripta, & suggerente vtilitate publica, quod prius æquum, & iustum erat, ex rerum euentu efficitur iniustum, vt per Arist. 5. Ethic. L. Valer. lib. 4. decad. 4. sic inquit, ego enim quemadmodum ex ijs legibus, quæ non in tempus aliquid, sed perpetuæ vtilitatis causa in æternum latæ sunt nullam abrogari debere fateor, nisi quam aut vsus coarguit, aut status aliquis Reip. inutilem fecit, sic quas tempore aliquo desiderarunt, leges mortales*
38 *(vt ita dicam) & temporibus ipsis mutabiles esse video, quæ in pace latæ sunt, plerunque bellum abrogat, quæ in bello, pax, vt diximus, ecce tibi lex perpetua, tamen mutabilis, vt status Reip. mutatur, ita & leges perpetuæ quidem durante statu illo, quo latæ sunt, pacis, vel belli, si*

lex

lex mutatur; & etiam mutari pœnam legis fatebimur.
Sed dicet quis, quamobrem in concessione Principis in rescripto fieri debet mentio legis anterioris contrarium disponentis?
Dicimus quidem illud esse verum, cum versemur in lege respiciente fauorem particularis hominis, secus autem est vbi noua sancitur lex illi priori contraria.

Inquit textus, si quis, & sic masculinum respicit genus, fac
39 *esse mulierem contrauenire, nunquid comprehendi dicemus?*

Videtur quod non, quotus quisque ignorat Masculinum con-
40 *cipere fœmininum, vbi in fauorabilibus versamur. l. qui duos. ff. de leg 3.*

41 *Tamen in casu nostro contrarium est dicendum, nam ista dictio. Quis, comprehendit tam masculos, quàm fœminas. l. si quis id, quod. ff. de Iurisdictio. omni. iudi. l. 1. ff. de verb. sign. c. si quis suadente. 17. q. 4. lex nempe generaliter loquitur, & vtrumque comprehendit sexum. Rebuff. vidend. in l. 1. ff. de verb. sign.*

QVICQVAM

QVICQVAM ALIENARE, &c.

SVMMARIVM.

1 VErbum respiciens futurum tempus non disponit in prẹsenti.
2 Verbum prẹsæns non trahitur ad futurum.
3 Dictio, Quicquam in minimo verificatur.
4 Capitulum terulas non est correctum.
5 Dictum generale vnius Authoris intelligitur prout specialius aliàs est expressum.
6 Dictiones generales restringuntur secundùm terminos.
7 Dictio nulla in totum negat.
8 Quod fit lege vetante, nullum esse dicitur.
9 Sententia lata contra iuris ordinem est nulla.
10 Factum contra ordinem Ecclesiæ non subsistit.
11 An malẹfidei possessor deducat expensas.
12 Fructus dicuntur deductis expensis.
13 Hæres indignus priuatus hæreditate deducit expensas factas.
14 Prouisio de beneficio facienda intelligitur deductis expensis.
15 Decimæ debentur absque onere expensarum.
16 Alienatio nulla non confirmatur per Prælatum.
17 Confirmatio Prælati non præiudicat Ecclesiæ.
18 Durante minori ætate non currit tempus minori.

Successor

19 Successor in benefitio infringit locationem à prædecessore factam.
20 Alienata per Maritum vendicantur per vxorem eo mortuo.
21 Durante ætate pupillari non currit præscriptio tũc temporis inchoata.
22 Ecclesia ęquiperatur pupillo.
23 Tutor ęquiperatur Prælato.
24 Ecclesia in integrum restituitur, licèt successor destiterit dolosè agere.
25 Ecclesia restituitur, vbi grauamen est succesiuum.
26 Ecclesia conseruatur indemnis, & habet recursum contra hęredes Prælati.
27 Statutum imponens pœnam venditori, an comprehendat emptorem.
28 Prohibitio realis comprehendit ambas partes.
29 Prælatus administrator rerum Ecclesiæ.
30 Prælatus in dubio præsumitur rectè administrare Ecclesiastica bona.
31 Posita ad amouendam dubitationem, non dicuntur superflua.
32 Superfluum non dicitur expressum in specie, quòd prius erat in genere.
33 Beneficiarius excommunicatus suos non facit fructus.
34 Excommunicatio secum trahit essecutionem.
35 Excommunicatus, & absolutus an faciat fructus suos medij temporis.

Excom-

QVICQVAM

QVICQVAM ALIENARE PRAESVMPSERIT.

SEd quid si iam facta est alienatio, quid si alienabatur tempore quo constituebatur lex ista, nunquid alienatio nulla erit dicenda?

1 *Ex hac lege negamus, verbum enim futurum respiciens non disponit in præsenti. l. si ita. ff. de aur. & arg.*

2 *leg. sic præsens nõ trahitur ad futurum. Alex. cons. 189. col. 3. vol. 2. Castr. cons. 357. col. 2. vol. 1. & 173. col. 1. vol. 1.*

Hic dubitari posset an correcta sit constitutio illa c. terulas. 12. q. 2. & alia iura ibi descripta; in quibus habetur modica quædam per Episcopum alienari posse?

Videtur dicendum quod sic, nulli enim dubium est talem di-

3 *ctionem, Quicquam, in minimo quoque verificari. Bar. in l. si seruum. in §. prætor in 2. not. ff. de acquir. hæred. & est dictio vniuersalis, quæ nihil penitus excludit. l. quacunque ratione. ibi not. de procurat. l. hoc articulo. ibi Bart. num. 6. ff. de hæredi. instit. c. solite. de maior. & obedien. & Quicquam, seu Quidquam idem est, quod omnia Bar. in l. quæ omnia. §. plane. ff. de procurato & quod ista dictio includat omnia, est tex. in l. Iulianus. ff. de leg. 3. l. à procuratore. C. mand. c. 2. de obseruat. ieiun.*

4 *Contrarium tamen dicendum est, nam superius dixerat Papa, se prohibere alienationes præterquam in casibus à Iure permissis, sed inter alios casus reperitur ista concessio modicarum rerum, ergo per huiusmodi dictionem non censetur derogatum iuribus illis, Nec negocium facit dictio illa,*

Quicquam, quoniam intelligi debet non respectu corporum, rerum, sed respectu qualitatum, nam generalis dictio praedicatur non de re minima tantum, sed etiam de singulis corporibus, & ita intelligi debet in casu nostro, & sic euitatur correctio legum.

5 *Ad haec generale dictũ unius Auctoris debet intelligi, prout alias specialius fuit expressum. l. haerede palam. §. sed & si notum ff. de testam arg. c. generi per speciem. de reg. iur. in 6. l. in toto. ff. eod. Nec Iuri repugnat, quod verba uniuersalia recipiant restrictionem per alia iura, à quibus restrictionem capere possunt. Alex in l. 1. num. 9. in fin. ff. de leg. 1. facit tex. in Auct. offeratur. C. de lit. contest. & tales dictiones uniuersales restringuntur secundum terminos*

9 *l. sciendum ff qui satisd. cogan. & sic iste textus debet declarari per textum in d. c. tertulus. facit §. primus. Inst. tit. de donat. qui declaratur per tex. in §. nec castrense. illo tit.*

NVLLIVS OMNINO SINT ROBORIS, VEL MOMENTI.

7 *Dictio, Nulla in totum negat. l. 1. §. utrum. & ibi Bart. de reb. dub. per huiusmodi igitur clausulam adeo vulneratur quicquid in contrarium fuerit factum, ut penitus extinguatur, seu magis in esse non deducatur, quod etiam fit le-*

8 *ge vetante, ubi oritur ibi extinguitur, quia nullum esse dicitur. §. si aduersus. Inst. tit de nupt. immo caret nomine, quo alias vocaretur. l. non putauit. §. non quaevis ff. de bono. poss. sec. tab. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudica. & hinc habe*

9 *mus, quod sententia lata contra iuris ordinem dicitur nulla,*

la, & sententiæ nomen non meretur. clem. pastoralis. de re iudi. Dec. conf. 499. col. 4. & actus nullus non dicitur actus. l. 1. §. sicut. ff. de oper. lib. & factum contra interdi-
10 *ctum, ordinemq; Ecclesiæ nullatenus subsistit, vel ratum haberi potest. c. videtur. 35. q. 6.*

11 *Sed dubitari vsu euenit, Quis ex re aliena percepit fructus, & restituere est grauatus, tamen in illis curandis, nec non colligendis non nullos fecit sumptus, nunquid (erat malæ fidei possessor, vel & prædonem dicamus) huiusmodi impensarum iacturam facere affirmabimus?*

12 *Dubij solutio ex eo patet, fructus illi demum dicuntur, qui supersunt deductis expensis, quæ colligendorum, quæ rendorum, & conseruandorum gratia fiunt, ita attestati sunt Vulp. & Paul in l. fructus ff. sol. matr. in l. si à domino. §. vlt. de petit. hæred. l. quod in fructus ff. de vsur. quod & affirmarunt etiam Imperatores Diocletianus, & Maximianus in l. 1. C. de fruct. & lit. expen. Ad rem igitur nostram si iste fructus restituere tenetur extantes, & illi dicuntur solum extare de ductis expensis, necessario est dicendum, tales expensas sibi retinere, ità Imperatorem Gordianum Muniano militi scripsisse receptum est. l. demum. C. de rei vendit. quia & illud ad Iuris tramitem citra erroris culpam deducemus, si municipali sit sancitum lege*
13 *integros fructus ab hærede indigno auferendos, & eos quidem Fisco dandos, adhuc tamen ij fructus dumtaxat in restitutionem venient, quos deductis sumptibus superesse cognoscemus, ita posteris scriptum relinquere illa duo magna in Cæsareo iure luminaria Bal. & Saly. in l. 1. C. de*

fruct. & lit. expens.

Illud quoque addere haud graue nobis erit, Summus Ponti-
14 *fex mandauit alicui prouideri de beneficio proximè vacaturo; ex quo modia quinquaginta annuatim percipiantur, tamen si deductis impensis non supersint illa quinquaginta, de hoc beneficio prouisio fieri nequibit; necesse enim est illum adimpleri numerum amotis sumptibus. Bal. in d. l. 1. C. de fruct. & lit. expen. Cuma. in l. fructus. ff. sol. matr. Castr. & Ias. in l. non amplius. ff. de leg. 1.*

Cessat autem ista Doctorum sententia vbi in decimis versa
15 *mur, nam decima, vigesima, vel qualibet alia portio soluenda liberè venit, ita Celestinus tertius in c. non est. de Deci. c. tua. c. pastoralis. c. cum non sit illo tit. quòd alias à nobis pertractandum seruamus, & interim digressione posthabita semel sumptum repetamus argumentum.*

16 *Sed quid erit dicendum, vbi facta est alienatio non seruatis seruandis, nunquid subsecuta confirmatione, vt quia Prælatus per plures annos suscepit pensiones valebit, seu conualidabitur?*

17 *Dicendum est, quòd non, nam confirmatio facta per Prælatũ non præiudicat Ecclesiæ. durante enim illius vita Ecclesia non poterat illa vendicare, & sic tempus non currebat,*
18 *sicut in simili habemus, quod durante minori ætate non currit aliquod tempus minori, quin ratione præscriptionis in integrum restitui poßit. l. fina. ibi glos. & omnes. C. in quib. caus. restit. non est neces. l. sicut. C. de præscrip. 30. ann. Ad rem igitur nostram dicemus, quod successor poterit*
19 *vendicare, seu locationem infringere. Bar. in l. magis pu-*

10. §.

to. §. si pupillus in prima lect. ff. de reb. eor. in l qui fundũ. §. si tutor. ff. de procur. glos. in c. 1. de in integr. restit. in 6:
20 *sicut dicere etiam solemus, quòd alienata per maritum vendicat vxor soluto matrimonio. not. in l. dote. C. de rei vendic. Bal in c. cum contingat de iureiuran. Idem in l. si pretium. C. de iur. dot. Alex. cons. 90. par. 4. Sic dice-*
21 *mus de pupillo, cui præscriptionis non currit tempus inchoatum in pupillari ætate durante huiusmodi ætate. l. fina. ibi Bar. & glos. C. in quib. caus. restit. in integ. non est neceß.*
22 *sic neque Ecclesiæ, quæ pupillo æquiperatur. glos. fin. in l. si procurator. de Iure Fisci. glos. 1. in l. si præses. & ibi scrib. C. quomo. & quan. iud. glos. in l. ciuitas. vbi Bal. & Bo-*
23 *logn. ff. si cert. pet. sic etiam tutorem, & Prælatum æquiparari dici solitum est, quatenus scilicet materia patitur. glo. fin. in c. ex præsentium. ibi Abb. de pign. Dyn. in c. delictum. de reg. iur. in 6. Fely. in c. cum deputati. num. 8. de Iudi.*

24 *Sed quid si iste successor dolosè agere distulit, vel non dolosè, sed distulit, nunquid Ecclesia in integrum restituetur?*

Communiter ab omnibus receptum est Ecclesiam restitui, not. in c. 1. de in integ. restit. in 6. sic etiam vbi apparet de euidentißimo damno. glos. in d. c. 1. vbi Abb. & alij: Ang. de actio. §. rursus. col. 6. Aufre. Capella Tholos. q. 138:
25 *Abb. in c. veniens. de rescrip. in 6. sed etiam vbi grauamen est succeßiuum, quia tunc datur etiam post quadriennium in integrum restitutio, not. per Butr. in c. ex parte. in 12. col. de restit. spol. quia attestatur super succeßiua læsionæ restitutionem in integrum posse peti.*

26 *Sit itaque firma, stabilisq; couclusio, ecclesiam indemnem semper fore seruandam, etiam in lucro cessante, cuius ratione recursum habet contra Prælatum, vel eius hæredes. glos. in §. potest. vers. perueniat. 16. q. 3. Abb. in c. 1. in 3. col. de restit. in integr. Fely. in c. accepimus. de fide Instr. vt & alibi diximus.*

ET TAM QVI ALIENAT. *Quærunt scriben-*
27 *tes quid si statutum prohibendo venditori ne vendat sub certa pœna, nunquid comprehendat etiam sub se emptorem?*

Tenent quòd sic vbi eadem ratio potest tam in venditore, quàm in emptore considerari Bar. & scrib. in l. 1. C. de cupres. lib. 10. & est tex. in l. fin. & ibi Ias. & omnes. C. de indic. vidui. toll. paßim scrib. in l. si conuenerit ff. de pactis. Bal. in l. 1. ff. sol. matr. Euerar. in sua centur. nu. 76. Boer. latè decis. 48. & præsuppono num. 4. vbi enim pro-
28 *hibitio est realis, vt certa res non distrahatur, comprehendit ambas partes. faciunt qua dicebat Iser. in l. Imperialem. de prohib. feud. alien. per Feder. per l. sicut. §. si debitor. ff. quib. mod pign. vel hypot. sol. & sic videtur superfluum, vt in casu nostro fuisse appositum, quòd tam acquirens, quàm qui alienat. legali subiaceat censuræ. Tamen quia dispar ratio videbatur considerari, & sic difficultas oriebatur, hac de causa prohibet Papa, & pœnam imponit venditori, & emptori, dispar erat ratio ex eo, quia Prælatus tenetur rerum Ecclesiæ curam gerere, illas non alienare, quod non est in ementis persona Prælati, & aliæ Ec-*
29 *clesiasticæ personæ administratores sunt ecclesiasticarum*

rerum

rerum c. conuenior. 12 q. 1. c Episcopus. c. pen. & est tex.
in c. edocemur. de rescrip. c. 2. de donat. c. Episcopus. 14.
q. 1. & illud in Euangelio, ite vos in vineam meam (vti
dispensatores sacrarum quidem rerum, & bonorum tem-
poralium) & quod iustum fuerit dabo vobis, sed pro ad-
30 *ministratore, pro dispensatore in dubio viget præsumptio,*
eosdem vtiliter negocia pertractare. l. qui fundum. §. em-
ptor. ff. pro empto. l. 1. num. 4. ibi Bart. ff. de off. procur. Cæ-
sar. Qui ergo cum Prælato conueniret de Ecclesiasticis re-
bus, huiusmodi præsumptionem allegare posset, & quate-
nus male administrasset negocia, eundem tantum punien-
dum fore; dicamus igitur his de rebus ad amouendam du-
bitationem vtrique imponi pœnam, vt scilicet tam alie-
nans, quam recipiens eadem puniatur pœna, videlicet ex-
communicati intelligantur, & quæ ponuntur ad maiorem
31 *declarationem, & ad dubitationem amouendam nunquã*
superflua sunt dicenda. §. ius autem. Inst. tit. de patr. potest.
32 *& sic etiam non dicitur superfluum, quando exprimitur,*
quid in specie, quod prius erat expressum in genere. tex. in
c. nimis el 1. de excessib. Præl. Dec. cons. 77. col. fin. Idẽ
cons. 517. in sententia in 2. col.

Sit itaque ex hac constitutione nostra sancitum, vt tam alienans, quàm recipiens in excommunicationis incidat labem.

33 *Sed non erit extra propositam materiam, an Beneficiarius excommunicatus suos faciat beneficij fructus?*

Negatiuè tenendum est, Innocentius tertius rescripsit; illi meritò prouentus Ecclesiastici denegantur, cui Ecclesiæ com-

munio

munio denegatur c. pastoralis.§. verum. de appella. Quod verum licet in appellationis subterfugium proruperit, nam
34 *excommunicatio executionem secum trahit, & quòd ipso iure excommunicatus sit priuatus fructibus beneficij, tenuit Abb. in d. c. pastoralis. Fely. in c. Apostolicæ. col. 3. de exceptio. Ripa in c. 1. num. 27. vbi de communi. de Iudi. Put. decis. 28. incip. die 6. Martij lib. 1. sic itaque in re nostra iste alienans excommunicatus cum sit suos non facit fructus.*

35 *Sed quid dicamus, si quis fuit excommunicatus, deinde absolutus, nunquid fructus medij temporis sint restituendi? Si quidem eum iniustè excommunicatum fuisse constitit, nulla dubitatio est, quin omnes excommunicationis tempore percepti ei restitui debeant, extat enim vetus Alexandri primi decretum. c. super causa. 2. q. 5. sin autem iusta de causa excommunicatum agnoscemus, tunc diuersum tenendum esse affirmabimus; Iste enim ob proprium perpe-*
36 *tratum delictum nunquam amissos recuperabit fructus, ita Diuus Gordianus in l. cum allegatos. C. de re milit. lib. 10. ibi de desertore militiæ, & hanc distinctionem Abb. deduxit, & plerique alij in præcitato c. pastoralis.*

ALIENANTI VERO' BONA. *Non est satis ad euitandas pœnas in alienatione facienda Romanũ consulere Pontificem, sed requiritur quòd alienatio sit iuxta tenorem istius Extrauagantis, aliorumq; Iurium de alienatione rerum Ecclesiarum disponentium, & hoc ad euitandum subreptionis, & obreptionis vitium. Vnde ani-*
37 *maduertendum est, quòd illa dictio Aut disiunctiuè stat,*

ita

ita quod satis est alteram esse veram, seu falsam. l. si hæredi plures. ff. de cond. instit.

38 *Aliquando tamen capitur coniunctiué, vt dicimus de dictione, Vel. quæ idem importat. l. Vinculorum appellatione. ff. de verb. sign. & tunc vtrumque est necessarium. glos. in c. 2. de const. in 6. & ita hic duo requiruntur coniunctim, & assensus sedis Apostolicæ, & quòd alienatio sit iuxta istius constitutionis tenorem, vbi per statutum, per legem certa,*

39 *& determinata in aliquo actu perficiendo datur forma, illa quidem ad vnguem est seruanda. Boer. decis. 1. num. 40. & decis. 124. sub num. 9. 10. Fely in c. quondam frequenter. col. 3. & 4. vt lit. non contest. in c. cum dilecta. col. 15. vers. amplia decimo. de rescript.*

ABBATIALI PRAEFVLGEAT DIGNITATE.

40 *Ex hoc textu colligitur, quòd Abbas dicitur habere dignitatem, sicq; honorem, hoc idem referebat Abb. in c. 2. de Iudi. & ante Card. Florent. in clem. 1. col. 1. de rescrip. qui inquit nomen Abbatis, & Abbatiæ esse nomen dignitatis, & honoris, non tamen oneris, & solicitudinis, & Fely. in c. meminimus. de accusa. qui loquitur de Abbatissa, vt habetur in c. 2. num. per Philip. Franc. de præben. in 6. post Lapum alleg. 84. col. 5. in fin. & hinc est quòd in Ab-*

41 *bate non requiritur magna scientia, vt per Innoc. & Dec. in c. cum in cunctis. num. 18. de electio. sed sat est tantam habere scientiam, quantam clericum scire necesse est ita Dec. ibi. Idem in c. decernimus. num. 23. 4. de Iudi. Ista autem dignitas in Abbate, & in alijs Præpositis Ecclesia-*

42 *sticis dicitur præeminentia, sed administratio rerum Ec-*

clesiasticarum cum iurisdictione Abb. in c. de multa. de Præb. Rebuff. de pacif. possess. num. 84.

Sed in quem ordinem ponendum dicemus? Dico ex mente
43 *Ias. in l. 1. num. 19. ff. de iurisd. omni. iud. in ordine clarissimorum, & vicepræsidum, & is titulus est quartus, & vltimus inter titulos dignitatum, vt per Ias. dicto loco. Spec. in tit. de iurisd. omni. iud. col. 3. Dec. viden. in d. c. decernimus. num. 4. qui in medio dignitatum gradu ponere videtur, & Abbas ea fruitur prærogatione, vt effi-*
44 *ciatur Ciuis illius ciuitatis, in qua est Monasterium, nec desinit esse ciuis propriæ ciuitatis. Bar. in l. 1. vbi Alex. ff. ad Municip. in l. Ciues. C. de incol. lib. 10. & est ordinarius Iudex Monachorum. Innoc. in c. cum ab Ecclesiarum, & c. quarto. de offi. ordi. in c. perceptionem. de priu. in 6.*

INGRESSVS ECCLESIAE INTERDICTVM.

45 *Inter cæteras significationes istius dictionis Interdicere, vna datur, quæ est prohibere, vetare, vt dicebat doctissimus Alciat. in l. 2. dispunctio. c. 27. & Sueton. in vita Sergij Galbæ pari seueritate interdixit commeatus peti. Couar. in constit. Alma Mater. §. 1. num. 1. de sent. excom. par.*
46 *2. & tunc non dicitur interdictum, quasi inter duos dictũ, vt glos. Bar. & turmatim alij in l. 1. §. 1. ff. de noui oper. nunc. & vt antiquitus non nullis de criminibus interdicen-*
47 *do aqua, & igni sontes puniebantur tanquam personæ, quæ non tantum humana societate indigni essent, sed etiã immeriti, vt his duobus frueretur elementis, sine quibus vitam ducere nequimus, ita referebat Salamonius in l. Gallus.*

48 *lus. §. & quid. ff. de libe. & posth. Hinc adinuenta Ecclesiastica interdicta, quibus improbi arcentur ab ingressu in Ecclesiam à sacramentorum perceptione, & collatione, & ab Ecclesiastica sepultura, & sic de singulis, & iste dicitur interdictus à diuinis, vel ab ingressu Ecclesiæ, &*
49 *interdictus non potest eligi in Prælatum. c. si sententia. c.*
50 *is cui. de sent. excom. in 6. & quia in tex. habemus excommunicationem, interdictum, suspensionem; in quibus conueniant, & differant. viden. est Barba. in repet. c. Raynaldus. col. 101. Ioan. de Anan. in rubr. de cleri. excom. ministr.*

51 *Interdictum igitur ad rem nostram propriè dicitur suspensio à diuinorum officiorum, sacramentorumq; actiua, & passiua celebratione respectu alicuius loci, vel personarum facta. tex. in c. 1. de offi. deleg. c. non est nobis. de spons. c. quod in te. de pœnit. & remissio. Calder de interd in princ. num. 2. & sic interdicta loca interdicta, & persona, quæ non potest in Ecclesiam introire c. præsenti. de sent. excom.*
52 *in 6. suspendit, & à celebratione sacramentorũ, & perceptione, & collatione, & ab Ecclesiastica sepultura. c. si ciuitas. de sent. excom. In casu nostro huiusmodi interdictũ est respectu personæ, & infigitur sub conditione, vt cesset*
53 *cessante causa. c. dilectis. & ibi Decius in 6. notab. de appellat. ex natura interdicti; sed in negocio nostro, vt absoluatur, requiritur Ecclesiam indemnem reddi, & sic ad pristinum reduci.*

ET SI PER SEX MENSES.

SVMMARIVM.

1 Contraueniens huic conſtitutioni debet infra ſex menſes petere abſolutionem, aliàs cenſetur irregularis.
2 Suſpenſus pertractans diuina incidit in irregularitatem.
3 Pertinax in petenda abſolutione non caret ſuſpitione hæreſis.
4 Afflictio non eſt addenda Afflicto:
5 Suſpenſus àn faciat fructus ſuos.
6 In odioſis quicquid non eſt expreſſum cenſetur remiſſum.
7 Excommnnicatus obtinens beneficium non facit fructus ſuos:
8 Textus noſter in quo alteret ius commune.
9 Perſiſtens in excommunicatione per annum eſt priuatus benefitio, vbi crimen eſt notorium.
10 Prælati inferiores priuantur benefitijs contraueniendo huic conſtitutioni.
11 Suſpenſio dupliciter conſideratur ab offitio, & adminiſtratione, & differunt.
12 Epiſcopi ſuſpenſio nocet Vicario quoad iuriſdictionem.
13 Vicarius gerit vicem Epiſcopi.
14 Suſpenſus à regimine benefitij an ſit ſuſpenſus à benefitio:

Suſpen-

15 Suspensus ab offitio, & benefitio non potest obtinere benefitium.
16 Prælati tripliciter considerantur.
17 Prælati propriè qui dicantur.
18 Prælati qui dicantur publicę personę.
19 Papa quando veniat appellatione Prælatorum.
20 Prælati latè qui dicantur.
21 Comissio facta à Prælato, de quibus sit intelligendum.
22 Prælati latissimè qui dicantur.
23 Prętatus dicitur ille, qui ad nutum superioris reuocatur.
24 Minister fratrum minorum dicitur Prętatus.
25 Prælati vnde dicantur.
26 Comendatarius non venit appellatione Prælatorũ.
27 Comendatarij sunt simplices custodes.
28 Comendatarij quam possessionem habeant.
29 Comendatarij hodie suos faciunt fructus.
30 Comendatarius Abbatiæ dicitur verus Abbas.
31 Dictio, ipso facto, quid denotet.
32 Dictio, ipso facto requirit sententiam declaratoriam.
33 Dictio, ipso iure requirit sententiam declaratoriam delicti.
34 Dispositio ipso facto non excludit factum hominis.
35 In pœnalibus, ipso facto, non admittit pœnitentiam.
36 Ipso facto in casu nostro nõ admittit declarationẽ.

ET

ET SI PER SEX MENSES.

1 *INfra sex menses ab huiusmodi interdicto contrauenięns huic constitutioni nostræ se eximere debet, aliàs qui obdurato persistit animo, à regimine, & administratione Ecclesiæ est suspensus; & censetur irregularis.not.in c.1.cum glos. de postul.præla.in c.fin. de excessib. præla. & hoc verum est siue à beneficio quis sit suspensus, vel ab officio c.qui inquisitionem, & ibi glos. viden. de electio. c. cum dilectus.*
2 *de consuet. & si suspensus diuina pertractare audeat in irregularitatem incidit. c. is cui. de sent. excom. in 6. quinimo si pertinax non resipiscit excommunicatur c. cum tu.§.præterea. de vsur. & si rursus fuerit pertinax, su-*
3 *spicione hæresis (vt inquit Hostien.in c. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remis.) non carebit.c.fin. de pœnit. Vnde ex his colligere possumus, quòd cum in Extrauaganti nostra duplicentur pœnæ, argui delicti grauitatem, cum ta-*
4 *men aliàs afflicto non sit addenda afflictio.c.si quis à proprio. 11.q.5.c.1.§. Scriba. de probib.feud. aliena. per Federi.*

5 *Sed dubitatur nunquid talis suspensus suos faciat fructus? Hic cum Papa nullam faciat mentionem, videtur dicendũ, quòd non; sumus nempe in odiosis, in quibus stricta debet*
6 *interpretatio fieri, & quicquid non est expressum, censetur remissum. scrib. in c. odia. de reg. iur. in 6. in l. si de interpretatione.ff. de pœn.l. quicquid astringendæ. de verb. obl. l.cum quidam. & ibi Bar.ff. de liber. & posthu. Franc. Aret. in l. cum lege ff. de testam.*

Contra-

Contrarium est dicendum nam iste Prælatus laqueo excommunicationis irretitus detinetur, vt supra dixit Pontifex ibi, & tam qui alienat. & excommunicatus beneficium
7 *obtinens si percipiat fructus, eos quidem suos minime facit, immo fructibus est ipso iure priuatus. Abb. & alij in c. pastoralis. de appella. Fely. in c. Apostolicæ. col. 3. de excep io. Ripa in c. 1. qui de communi. de iudi. & hæc superius dicta latius fuere; cum iste igitur absolutionem non petierit, sed per sex menses indurato animo in interdicto persliterit, nimirum si fructus suos minime faciat, adq; restitutionem teneatur.*

8 *Ad hæc & illud animaduertendum est hac Extrauaganti nostra, in eo alterari ius commune. De iure communi si Beneficiarius persliterit in excommunicatione per annum*
9 *non petita absolutione anno transacto dicitur beneficio priuatus glos. in c. 1. de iudi. & ibi scrib. Ioan. tamen Andre. dicebat hoc verum esse, modo crimen non sit infra annum notorium. c. euidentia. de accusatio. Sic autem si per sex menses immediate sequentes in interdicto permanserint, absolutione, vt puta non petita, regimine, & administratione Ecclesiarum, quibus præsunt, ipso Iure sunt suspen*
10 *si; Inferiores autem beneficiorum; bona, quorum alienauere, iacturam fecisse intelliguntur, & sic vult quod non expectetur lapsus anni, quod late perpendit Ioan. de Selua. in tract. de benefi. q. 4. 3. par. hic autem, vt diximus, tempus est solummodo sex mensium, & sic non expectatur annus.*

11 A' REGIMINE. *Sciendum suspensionem ad rem*

nostram

nostram dupliciter considerari, seu duplicem esse: Altera dicitur suspensio ab officio, & administratione; Altera dicitur à benificio, & maxima inter ipsos constituta est differentia; si quis ab officio, seu administratione est suspensus si diuinis se ingerat, efficitur irregularis. c. is cui. de sent. excom. in 6. Sin autem à beneficio tantum, tunc non efficitur irregularis. Bal. in Marga. sua. in verbo suspensus. vers. 5. Extrauagans nostra loquitur de suspenso ab

12 *administratione, & regimine, & talis suspensio officit quoque Vicario vbi suspensus est Episcopus quoad Iurisdictionem. glos. & scrib. in c. 1. de offi. Vica. in 6 quis enim igno*

13 *rat Vicarium vices gerere Episcopi, & ab eo iurisdictionem dicitur habere. Alciat. in rubr. de offi. ordina. num. 29. & ipsius dicitur officialis clem. 2. de rescript. c. Romana. de appella. in 6.*

Sed non erit extra propositum obuiam ire dubio illi, nunquid

14 *in casu nostro suspensus à regimine beneficij, dici debeat etiam à beneficio suspensus?*

Tenent Doctores nostri, quòd vbi quis ob graue delictum est à regimine suspensus, & à beneficio censeatur, secus si ob contumaciam, vel leue delictum. Couar. cap. 6. 2 par. nu. 14. de his, qui matri. imped. Sed in casu nostro inquit Põtifex ab administratione, & regimine suspensum, & sic cum lex claré loquatur, non est dubitationi locus, tamen & etiam à beneficio suspensus censetur, vt Couar. ibi num. 13. Sed quid intersit alibi erit videndum.

15 *Illud tamen addemus, quòd suspensus ab officio, & beneficio, inhabilis dicitur ad obtinendum beneficium tex. &*

glos.

glos. in c. cum bonæ. de ætat. & qualit. c. cum dilectus. de consuet. quia censetur irregularis. not. in c. 1. de postul præla. c. fin. de excess. præla. & quemadmodum excommunicatus est inhabilis, & indignus, sic & iste Ant. & Card. per illum tex. in d. c. cum bonæ; sin enim executionem ordinis non habeat, quomodo eos beneficia consequi posse dicemus? scrib. in clemen. generalem. de ætat. & qualit. Domi. cons. 33. Rebuff. in tract. de pacif. possess. num. 254.

INFERIORES VERO PRAELATI. *Qui sint hi inferiores Prælati videamus.*

16 *In primis illud vnum erit Prælatos tripliciter considerari posse, Propriè latè, & latissimè.*

17 *Propriè illi dicuntur Prælati, qui ordinariam habent Iurisdictionem. Card. in clem. dudum. §. ab olim. q. 20. de sepult ita Abb. in d. c. 1. Fely. & Dec. vt Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, Cardinales, & tandem summus Ponti*

18 *fex, tales Prælati dicuntur publicæ personæ, & possunt alteri stipulari. Abb. in c. pastoralis. §. præterea. de offi. or-*

19 *di. & quando dicimus Papam venire appellatione Prælatorum, hoc est verum in exemptis. Card. in clem. 1. q. 34. de reb. eccl. non alien.*

20 *Latè qui habēt præeminentiam sine iurisdictione, vt plebani, sic & rector parochialis. Barba. in c. 2. de dona. num. 2. & quando in supplicationibus ad summum Pontificem petitur causam quampiam committi alicui Prælato; de Præ-*

21 *latis sine Iurisdictione ordinaria intelligi debet, siue sint Episcopi, Abbates, vel maiores, vel aliquam dignita-*

 tem

tem Ecclesiasticam habeant iuxta tex. in c. statutum. de rescrip. lib. 6.

22 *Latissimè verò Prælati sunt Presbiteri curam animarum habentes. c. cum ab Ecclesiarum. de offi. ordi. & ita etiã dicebat Abb. in c. tua. de cleri. ægrot. in 2. not. in c. de multa. de præben.*

Inferiores verò Prælati sunt qui latè, & latissimè veniunt, quod & declarat Papa cum inquit INFERIORES *verò* PRAELATI, *Commendatarij, & aliarum Ecclesiarum Rectores, & paulo ante si Pontificali, vel Abbatiali præfulgeat dignitate, & illud sciendum prout referebat Dec. in c. decernimus. num. 34. de iudi. nomine*

23 *Prælati contineri etiam quemlibet administratorem habentem perpetuum officium, etiam si ad nutum superioris remoueri possit, hoc dicebat Cardi. in clem. 1. in 10. q. de electio. Vnde ex hoc tenendum erat custodem, seu ministrũ*

24 *fratrum minorum Prælatum dici posse.*

Vnde ex ijs inferri poterat, causas huiusmodi personis per summum Pontificem committi posse, cum dignitatem habere dicantur; vt ibi per Dec. Card. & Domi. deducentem.

25 *Prælati ex eo dici putabat Rebuff. in tract. de pacif. poss. num. 81. quasi alijs lati, & ditati; Tamen nos existimamus Prælatum dici quasi præ alijs latum, nam maior honor Prælatis habetur, quàm cæteris Ecclesiæ Ministris, & quàm omnibus laicis, sunt enim Iudices, & Seniores in Ecclesia Dei, & Patres appellantur, Ideo si subditus ei scribat eundem Patrem appellare debet. Marti Laud in tract. de Princip. quæst. 10.*

COM-

COMMENTARII. *Ex hoc textu colligitur, quòd*
26 *commendatarij non veniunt appellatione Prælatorum, nã copula ponitur, quæ est loco coniunctionis, & inter diuersa poni solet, not. in rubr. ff. de iur. & fact. ignor. Immo huiusmodi commendatarij non dicuntur, ne dum Præla-*
27 *ti, vel Rectores, sed simplices appellantur custodes, & meri Ministri, detentores, & depositarij, ita scriptum reliquit Oldrad. cons. 179. Fely. in c. cum olim. col. pen. de maior. & obedi. Socin. cons. 32. num. 17. vol. 1. Cassad. super regul. cancel. decis. 32. num. 6. Angel. cons. 35.*
28 *Commendatarium habere tantum quandam asininam detentionem attestatur, non autem aliquod ius in re, vt voluit quoque Corn. cons. 342. num. 5. & seq. vol. 1. Quare sicut is, qui rei depositæ custodiam suscipit, fructus suos non facit, ita qui sacerdotio ad tempus sibi commendato fungitur, fructus suos minimè facit, sed hodie cum sit re-*
29 *ceptum, vt commendæ sint perpetuæ, non ab re dicemus ipsas iusto detineri titulo, & consequenter commendatarios suos facere fructus. c. dudum. il 2. de electio. c. qui plures 21. q. 1. Archidia. in c. si propter in fine. de rescrip. & de hoc, & alijs videndus Domi. in cons. 17. pro declara-*
30 *tione, & commendatarius Abbatiæ dicitur verus Abbas, & illi potest delegari causa à Pontifice Maximo. Barba. cons. 2. Sapienter. col. vlt. vol. 2. Rebuff. in tract. de pacif. possess. num. 52. 53. 54. mirum ergo si vti Ministri rerum Ecclesiæ sub huiusmodi constitutione enumerantur, & tales commendatarij sunt vel milites, vel clerici, milites, qui paupertatis emittunt votum. Conclu-*

ditur ergo in textu quòd omnes isti ipso facto beneficijs priuati existant.

31 IPSO FACTO. *Ista dictio interpretatur, idest sine Iudicis ministerio, vt per Bal. in l. 1. C. de secun. nup. clem.*
32 *1. & ibi Card. de pœn. & eo ipso idem importat, tamen requiritur sententia declaratoria commissi delicti. per c. 2. de hæret. in 6. Archidi. & Ioan. Andr. in c. fælicis, de pœn. eod. lib. Fely. in c. Rodulphus. num. 28. de rescript. & idem etiam releuat ista dictio, quod ipso iure, quæ etiam*
33 *dictio declaratoriam requirit sententiam. Alex. in l. si quis maior. C. de transac. num. 13. & tamen si in aliqua dispositione dicatur aliquid ipso iure dandum, seu debitum esse, sicut dicimus de falcidia, quæ resecat ipso iure legata.*
34 *l. plautius. § lineam Margaritarum ff. ad l. falci. l. 1. §. si quis ex mortis ff. quor. legat. non propterea excluditur factū hominis, quin peti non debeat. Bal. in l. 1. C. ad l. Falc. ex l. panem ff. quæ in frau. credit. scrib. in l. si constat. C. de compens. l. Scimus vbi glos. Bar. & alij. C. de inoff. testam. Tiraq. in l. si vnquam. in glos. in ver. reuertatur. num. 10. in seq. q. C. de reuocan. dona. Crauet. cons. 212. num. 2. sed redeundo ad propositum, Ias. in d. l. si quis maior. num. 25. vbi attestatur, quod omnia iura Mundi asserentia ipso iure, ipso facto, quem priuatum censeri debere, tamen intelligi subsecuta sententia declaratoria; Idem Ias. in l. 3. §. quod autem. ff. quod quisque Iuris, & in cons. 128. vol. 4. Ruy. cons. 153. vol. 1. Bal. viden. cons. 301. in 1. vol. Alex. in Auct. si quis maior, & ibi etiam Parpal. in 17. not. q. 5. C. de transac. per tex. in d. cum secun-*

dum. de hæret. in 6. Immo requiri citationem partis tenebat glos. in clem. constitutionem. in verbo constituerit. de censib. Fely. in d.c. Rodulphus, & an detur appellatio à tali sententia videndus est Fely. in d.c. Est bene quidem verum,
35 *quòd quando in pœnalibus versamur, & dicitur ipso iure, ipso facto, quòd locus non est pænitentiæ, vide Bertach. in verbo pænitentia in delictis. num. 6. & etiam ista*
36 *dictio idem importat quod. Mox, de quo per Alex. in l. diuortio. col. 4. ff. sol. matr. Bar. in auct. si quis maior. C. de transac. facit tex. in l. pen. in verbo illico. ff. depos. iuncto ver. celerrimè. Tamen in casu nostro ista omnia cessant, cum dicat summus Pontifex, Illaq; absque declaratione aliqua vacare censeantur.*

ILLIS EXCEPTIS.

SVMMARIVM.

1 Dolus nulli patrocinari debet.

2 Frater occidens fratrem, fraterna priuatur hæreditate.

3 Delictis via non est aperienda.

4 Maritus interficiens vxorem, repellitur ab eius successione, & amittit benefitium municipale.

5 Quęrere non potest benefitium, qui benefitium nequiuit retinere.

6 Hæres sub fide institutus de restituendo filio spurio

rio, priuatur ipse, & spurius.

7 Bona relicta spurio sacerdotis applicantur ecclesiæ non Fisco.

8 Puniendus est in eo, in quo deliquit.

9 Tutor malè administrans, priuatur administratione, & amplius non reassumitur.

10 Ingratitudine nihil turpius.

11 Ingratitudo enorme vitium.

12 Reseruatio in beneficijs duplex.

13 Reseruatio generalis quæ sit.

14 Benefitia vacantia in Curia Romana dicuntur reseruata Papæ.

15 Specialis reseruatio quæ sit.

16 Dictio, liberè, denotat absolutam voluntatem.

17 Liberè denotat sua sponte.

18 Liberum arbitrium quis dicatur habere?

19 Quod innouatur, prius erat.

20 Nouiter creari, & innouari differunt.

21 Verbum decernimus inducit ius nouum.

ILLIS EXCEPTIS. *Adeo iura abbhorrent delicta, ut omnino caueant, ne ex delictis aliquod commodum assequantur delinquẽtes; hinc illud vulgare dictum, Dolus nulli pa-*
1 *trocinari debet; ex malitia sua quis commodum reportare minimè meretur. l. itaque fullo. ff. de furt. c. cognoscentes. de constit. In Cæsareo iure habemus, quod si frater fratrẽ occiderit nullo relicto hærede, quòd frater priuatur frater-*
2 *na hæreditate tanquam indignus, daturq; Fisco ea scilicet ratione, ne ex delicto fruatur commodo. l. si sequens, & ibi Bar. ff. ad sen. cons. Sylla. & in l. qui dum. ff. si quis aliq. test. prohib. & Boer. latè decis. 28. alias enim mali-*
3 *tijs, delictis, vitijsq; aperiretur via, quòd nullatenus est dicendum. c. odia. de reg. Iur. in 6. l. quoniam. ff. de pact. dotal. l. 1. ff. Nautæ caup. stabul. immo & omnibus descendentibus noceret, ut ibi per Bart. & illud constitutum habe-*
4 *mus; si Maritus uxorem interfecerit, repellitur ab eius successione. ita dicebat Bal. in l. Maritus. vers. extra quæro qui occidit uxorem. C. unde vir, & uxor. & Dec. ibi quo quẽnum. 1. & à iure etiam Municipali priuatur lucro. l. ab hostibus. §. si vir. ff. sol. matr. ut per Dec. ibidem. Hoc*
5 *addamus etiam illum beneficium quærere nõ posse, qui iam quæsitum nequiuit retinere, ut dicebat Nauar. de rescrip. except. 14. num. 2.*

Ad hancq; rem illud simile esse videtur si sacerdos filium spurium habens, fratrem suum, seu amicum instituerit, qui
6 *occultà pollicita fide se hæreditatem filio spurio restituturum, institutus hæres, nec non & spurius hæreditate exu-*

untur;

untur; ne indirectè testator, & spurius commodum reportent inuita, & repugnante lege. l. in fraudem. l. eum qui ta-
7 *citum. ff. de his, quib. vt indig. & talia bona Ecclesiastico applicantur Fisco. Bal. hæc referebat in l. si quis presbiter. C. de Episco. & cleri. & vt tandem huic pœnali clausulæ*
8 *detur finis, illud vnum dicimus, quis eo puniendus est, in quo deliquit c. postulasti. de cleri. excom. hinc videmus tutorem malè administrantem tutelam, ab ea amoueri, &*
9 *amplius non reassumi. §. suspectus. & §. fin. Inst. tit. de suspec. tuto. sic in casu nostro de huiusmodi benefitijs fit noua prouisio, non tamen in personam delinquentium, ne commodum ex delicto consequantur, ne'ue delinquendi materia detur, quam totis neruis iura propulsant. l. conuenire. ff. de pact. dot. & quia etiam extitere ingrati in Ecclesiam, à qua bona susceperunt, ipsius tamen bona alienauere, & in-*
10 *gratitudine nihil turpius; nihil libero homine indignius. §. 1. Instit. tit. de dona. & ingratitudo dicitur enorme vitiũ,*
11 *ventus vrens, & siccans fontem misericordiæ, rorem pietatis, & fluenta gratiæ; ita Diuus Bernard. in Canticis, quem refert Ioan. Andr. Abb. Barba. in c. fin. de Dona. Lapus in repet. rubr. de donatio. inter vir. & vxor. §. 78. num. 18. Vnde merito quidem Eusonius in Epigram ingrato homine nihil terra peius creat; vult ergo summus Pontifex talia benefitia vacantia nullatenus concedenda esse ijs, qui ob alienationes rerum Ecclesiæ factas, fuere illis priuati.*

NISI ALIAS DISPOSITIONI. *Sciendum*
12 *est, quod duplex datur Reseruatio in beneficijs Ecclesia-*

sticis;

ficis; vna dicitur generalis, Altera specialis.

13 *Generalis reseruatio est, quando Papa sibi reseruat collationem beneficiorum alicuius Prouinciæ, seu Diocæsis, & ad solum Papam spectat prouisio talium beneficiorum, facit extrauagans. si intemporalium. de præben. sic beneficia va-*

14 *cantia in Curia Romana dicuntur reseruata Papæ. c. 2. de præben. in 6. tamen si sint Parrochiales Ecclesiæ, idest animarum curam habentes, debet fieri coram ordinarijs concursus. c. si Apostolica. illo tit. & concil. Trident. sic si mori contingat sacerdoti intra duas dietas ab vrbe. c. præsenti. eod. tit. in 6. Cassad. in decis. suis in rubr. de constit. q. 2. Aeneas de Falco. in 2. q. tract. de rescript. Rota decis. 161. Nota quòd vbi est data potestas in Antiq. sic beneficia familiarium Papæ, qui continuò sunt commensales, dicuntur reseruata, vt est in regul. Cancellar.*

15 *Specialis reseruatio est vbi Papa reseruat sibi prouisionem de certo beneficio non quo ad personam eligendam, vt est prouisio Episcopatus. c. si eo tempore. de electio. in 6. Domin. in cons. 30. vel si reseruat sibi maiorem dignitatem post Pōtificalem vt in 2. regul. cancell. sic etiam si sibi reseruat certum beneficium pro certa persona, vt per tex. in c. ex parte. il 1. de offi. deleg. c. dudum. de præben. in 6. c. executor de concess. præb. Nimirum ergo si in textu nostro habeamus, Nisi alias dispositioni Apostolicæ sedis sint specialiter, vel generaliter reseruata, hoc etiam, & quædam alia referebat. Staphil. in tract. Sig. Gratiæ. de form. mand. de proui. num. 9. 16.*

16 LIBERE. *Hæc dictio sui natura denotat absolutam vo-*

 luntatem.

ET SI PER SEX MENSES.

SVMMARIVM.

1 Contraueniens huic constitutioni debet infra sex menses petere absolutionem, aliàs censetur irregularis.

2 Suspensus pertractans diuina incidit in irregularitatem.

3 Pertinax in petenda absolutione non caret suspitione hæresis.

4 Afflictio non est addenda Aflicto:

5 Suspensus an faciat fructus suos.

6 In odiosis quicquid non est expressum censetur remissum.

7 Excommnnicatus obtinens beneficium non facit fructus suos:

8 Textus noster in quo alteret ius commune.

9 Persistens in excommunicatione per annum est priuatus benefitio, vbi crimen est notorium.

10 Prælati inferiores priuantur benefitijs contraueniendo huic constitutioni.

11 Suspensio dupliciter consideratur ab offitio, & administratione, & differunt.

12 Episcopi suspensio nocet Vicario quoad iurisdictionem.

13 Vicarius gerit vicem Episcopi.

14 Suspensus à regimine benefitij an sit suspensus à benefitio:

Suspen-

15 Suspensus ab offitio, & benefitio non potest obtinere benefitium.
16 Prælati tripliciter considerantur.
17 Prælati propriè qui dicantur.
18 Prælati qui dicantur publicę personę.
19 Papa quando veniat appellatione Prælatorum.
20 Prælati latè qui dicantur.
21 Comissio facta à Prælato, de quibus sit intelligendum.
22 Prælati latissimè qui dicantur.
23 Pręlatus dicitur ille, qui ad nutum superioris reuocatur.
24 Minister fratrum minorum dicitur Pręlatus.
25 Prælati vnde dicantur.
26 Comendatarius non venit appellatione Prælatorũ.
27 Comendatarij sunt simplices custodes.
28 Comendatarij quam possessionem habeant.
29 Comendatarij hodie suos faciunt fructus.
30 Comendatarius Abbatiæ dicitur verus Abbas.
31 Dictio, ipso facto, quid denotet.
32 Dictio, ipso facto requirit sententiam declaratoriam.
33 Dictio, ipso iure requirit sententiam declaratoriam delicti.
34 Dispositio ipso facto non excludit factum hominis.
35 In pœnalibus, ipso facto, non admittit pœnitentiam.
36 Ipso facto in casu nostro nõ admittit declarationẽ.

ET

ET SI PER SEX MENSES.

1 *Infra sex menses ab huiusmodi interdicto contraueniens huic constitutioni nostræ se eximere debet, aliàs qui obdurato persistit animo, à regimine, & administratione Ecclesiæ est suspensus, & censetur irregularis. not. in c. 1. cum glos. de postul. præla. in c. fin. de exceßib. præla. & hoc verum est siue à beneficio quis sit suspensus, vel ab officio. c. qui inquisitionem, & ibi glos. viden. de electio. c. cum dilectus.*
2 *de consuet. & si suspensus diuina pertractare audeat in irregularitatem incidit. c. is cui. de sent. excom. in 6. quinimo si pertinax non resipiscit excommunicatur c. cum tu. §. præterea. de vsur. & si rursus fuerit pertinax, su-*
3 *spicione hæresis (vt inquit Hostien. in c. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remis.) non carebit. c. fin. de pœnit. Vnde ex his colligere possumus, quòd cum in Extrauaganti nostra duplicentur pœnæ, argui delicti grauitatem, cum ta-*
4 *men aliàs afflicto non sit addenda afflictio. c. si quis à proprio. 11. q. 5. c. 1. §. Scriba. de probib. feud. aliena. per Federi.*

5 *Sed dubitatur nunquid talis suspensus suos faciat fructus? Hic cum Papa nullam faciat mentionem, videtur dicendũ, quòd non; sumus nempe in odiosis, in quibus stricta debet*
6 *interpretatio fieri, & quicquid non est expressum, censetur remissum. scrib. in c. odia. de reg. iur. in 6. in l. si de interpretatione. ff. de pœn. l. quicquid astringendæ. de verb. obl. l. cum quidam. & ibi Bar. ff. de liber. & posthu. Franc. Aret. in l. cum lege ff. de testam.*

Contra-

Contrarium est dicendum nam iste Prælatus laqueo excommunicationis irretitus detinetur, vt supra dixit Pontifex ibi, & tam qui alienat. & excommunicatus beneficium
7 obtinens si percipiat fructus, eos quidem suos minimè facit, immo fructibus est ipso iure priuatus. Abb. & alij in c. pastoralis. de appella. Fely. in c. Apostolicæ. col. 3. de excep io. Ripa in c. 1. qui de communi. de iudi. & hæc superius dicta latius fuere; cum iste igitur absolutionem non petierit, sed per sex menses indurato animo in interdicto persiliterit, nimirum si fructus suos minimè faciat, adq; restitutionem teneatur.

8 Ad hæc & illud animaduertendum est hac Extrauaganti nostra, in eo alterari ius commune. De iure communi si Beneficiarius persliterit in excommunicatione per annum
9 non petita absolutione anno transacto dicitur beneficio priuatus glos. in c. 1. de iudi. & ibi scrib. Ioan. tamen Andre. dicebat hoc verum esse, modo crimen non sit infra annum notorium. c. euidentia. de accusatio. Sic autem si per sex menses immediatè sequentes in interdicto permanserint, absolutione, vt puta non petita, regimine, & administratione Ecclesiarum, quibus præsunt, ipso Iure sunt suspen
10 si; Inferiores autem beneficiorum; bona, quorum alienauere, iacturam fecisse intelliguntur, & sic vult quod non expectetur lapsus anni, quod latè perpendit Ioan. de Selua in tract. de benefi. q. 4. 3. par. hic autem, vt diximus, tempus est solummodo sex mensium, & sic non expectatur annus.

11 A' REGIMINE. Sciendum suspensionem ad rem nostram

nostram dupliciter considerari, seu duplicem esse: Altera dicitur suspensio ab officio, & administratione; Altera dicitur à benificio, & maxima inter ipsos constituta est differentia; si quis ab officio, seu administratione est suspensus si diuinis se ingerat, efficitur irregularis. c. is cui. de sent. excom. in 6. Sin autem à beneficio tantum, tunc non efficitur irregularis. Bal. in Marga. sua. in verbo suspensus. vers. 5. Extrauagans nostra loquitur de suspenso ab
12 *administratione, & regimine, & talis suspensio officit quoque Vicario vbi suspensus est Episcopus quoad Iurisdictionem. glos. & scrib. in c. 1. de offi. Vica. in 6 quis enim igno*
13 *rat Vicarium vices gerere Episcopi, & ab eo iurisdictionem dicitur habere. Alciat. in rubr. de offi. ordina. num. 29. & ipsius dicitur officialis clem. 2. de rescript. c. Romana. de appella. in 6.*

Sed non erit extra propositum obuiam ire dubio illi, nunquid
14 *in casu nostro suspensus à regimine beneficij, dici debeat etiam à beneficio suspensus?*

Tenent Doctores nostri, quòd vbi quis ob graue delictum est à regimine suspensus, & à beneficio censeatur, secus si ob contumaciam, vel leue delictum. Couar. cap. 6. 2 par. nu. 14. de his, qui matri. imped. Sed in casu nostro inquit Pōtifex ab administratione, & regimine suspensum, & sic cum lex claré loquatur, non est dubitationi locus, tamen & etiam à beneficio suspensus censetur, vt Couar. ibi num. 13. Sed quid intersit alibi erit videndum.

15 *Illud tamen addemus, quòd suspensus ab officio, & beneficio, inhabilis dicitur ad obtinendum beneficium tex. &*

glos.

glos. in c. cum bonæ. de ætat. & qualit. c. cum dilectus de consuet. quia censetur irregularis. not. in c. 1. de postul præla. c. fin. de exceß. præla. & quemadmodum excommunicatus est inhabilis, & indignus, sic & iste Ant. & Card. per illum tex. in d. c. cum bonæ; sin enim executionem ordinis non habeat, quomodo eos beneficia consequi posse dicemus? scrib. in clemen. generalem. de ætat. & qualit. Domi. cons. 33. Rebuff. in tract. de pacif. posseß. num. 254.

INFERIORES VERO PRAELATI. *Qui sint hi inferiores Prælati videamus.*

16 *In primis illud vnum erit Prælatos tripliciter considerari posse, Propriè latè, & latißimè.*

17 *Propriè illi dicuntur Prælati, qui ordinariam habent Iurisdictionem. Card. in clem. dudum. §. ab olim. q. 20. de sepult ita Abb. in d. c. 1. Fely. & Dec. vt Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, Cardinales, & tandem summus Ponti-*
18 *fex, tales Prælati dicuntur publicæ personæ, & possunt alteri stipulari. Abb. in c. pastoralis. §. præterea. de offi. or-*
19 *di. & quando dicimus Papam venire appellatione Prælatorum, hoc est verum in exemptis. Card. in clem. 1. q. 34. de reb. eccl. non alien.*

20 *Latè qui habet præeminentiam sine iurisdictione, vt plebani, sic & rector parochialis. Barba. in c. 2. de dona. num. 2. & quando in supplicationibus ad summum Pontificem petitur causam quampiam committi alicui Prælato; de Præ-*
21 *latis sine Iurisdictione ordinaria intelligi debet, siue sint Episcopi, Abbates, vel maiores, vel aliquam dignita-*

tem Ecclesiasticam habeant iuxta tex. in c. statutum. de rescrip. lib. 6.

22 *Latißimè verò Prælati sunt Presbiteri curam animarum habentes. c. cum ab Ecclesiarum. de offi. ordi. & ita etiã dicebat Abb. in c. tua. de cleri. ægrot. in 2. not. in c. de multa. de præben.*

Inferiores verò Prælati sunt qui latè, & latißimè veniunt, quod & declarat Papa cum inquit INFERIORES *verò* PRAELATI, *Commendatarij, & aliarum Ecclesiarum Rectores, & paulò ante si Pontificali, vel Abbatiali præfulgeat dignitate, & illud sciendum prout referebat Dec. in c. decernimus. num. 34. de iudi. nomine*

23 *Prælati contineri etiam quemlibet administratorem habentem perpetuum officium, etiam si ad nutum superioris removeri poßit, hoc dicebat Cardi. in clem. 1. in 10. q. de electio. Vnde ex hoc tenendum erat custodem, seu ministrũ*

24 *fratrum minorum Prælatum dici posse.*

Vnde ex ijs inferri poterat, causas huiusmodi personis per summum Pontificem committi posse, cum dignitatem habere dicantur, vt ibi per Dec. Card. & Domi. deducentem.

25 *Prælati ex[illegible] dici putabat Rebuff. in tract. de patif. poß. num. 81. quasi alijs lati, & ditati; Tamen nos existimamus Prælatum dici quasi præ alijs latum, nam maior honor Prælatis habetur, quàm cæteris Ecclesiæ Ministris, & quàm omnibus laicis, sunt enim Iudices, & Seniores in Ecclesia Dei; & Patres appellantur, Ideo si subditus ei scribat eundem Patrem appellare debet. Marti. Laud. in tract. de Princip. quæst. 10.*

COM-

COMMENTARII. *Ex hoc textu colligitur, quòd*
26 *commendatarij non veniunt appellatione Prælatorum, nã*
copula ponitur, quæ est loco coniunctionis, & inter diuer-
sa poni solet, not. in rubr. ff. de iur. & fact. ignor. Immo
huiusmodi commendatarij non dicuntur, nedum Præla-
27 *ti, vel Rectores, sed simplices appellantur custodes, &*
meri Ministri, detentores, & depositarij, ita scriptum
reliquit Oldrad. cons. 179. Fely. in c. cum olim. col. pen. de
maior. & obedi. Socin. cons. 32. num. 17. vol. 1. Cassad.
super regul. cancel. decis. 32. num. 6. Angel. cons. 35.
28 *Commendatarium habere tantum quandam asininam de*
tentionem attestatur, non autem aliquod ius in re, vt vo-
luit quoque Corn. cons. 342. num. 5. & seq. vol. 1. Quare
sicut is, qui rei depositæ custodiam suscipit, fructus suos
non facit, ita qui sacerdotio ad tempus sibi commendato
fungitur, fructus suos minimè facit, sed hodie cum sit re-
29 *ceptum, vt commendæ sint perpetuæ, non ab re dicemus*
ipsas iusto detineri titulo, & consequenter commendatarios
suos facere fructus. c. dudum. il 2. de electio. c. qui plures
21. q. 1. Archidia. in c. si propter in fine. de rescrip. &
de hoc, & alijs videndus Domi. in cons. 17. pro declara-
30 *tione, & commendatarius Abbatiæ dicitur verus Ab-*
bas, & illi potest delegari causa à Pontifice Maximo.
Barba. cons. 2. Sapienter. col. vlt. vol. 2. Rebuff. in tract.
de pacif. possess. num. 52. 53. 54. nimirum ergo si vti
Ministri rerum Ecclesiæ sub huiusmodi constitutione enu-
merantur, & tales commendatarij sunt vel milites, vel
clerici, milites, qui paupertatis emittunt votum. Conclu-

ditur ergo in textu quòd omnes isti ipso facto beneficijs priuati existant.

31 IPSO FACTO. *Ista dictio interpretatur, idest sine Iudicis ministerio, vt per Bal. in l. 1. C. de secun. nup. clem.*
32 *1. & ibi Card. de pœn. & eo ipso idem importat, tamen requiritur sententia declaratoria commissi delicti. per c. 2. de hæret. in 6. Archidi. & Ioan. Andr. in c. fælicis, de pœn. eod. lib. Fely. in c. Rodulphus. num. 28. de rescript. & idem etiam releuat ista dictio, quod ipso iure, quæ etiam*
33 *dictio declaratoriam requirit sententiam. Alex. in l. si quis maior. C. de transac. num. 13. & tamen si in aliqua dispositione dicatur aliquid ipso iure dandum, seu debitum esse, sicut dicimus de falcidia, quæ resecat ipso iure legata.*
34 *l. plautius, § lineam Margaritarum ff. ad l. falci. l. 1. §. si quis ex mortis, ff. quor. legat. non propterea excluditur factū hominis, quin peti non debeat. Bal. in l. 1. C. ad l. Falc. ex l. panem. ff. quæ in frau. credit. scrib. in l. si constat. C. de compens. l. Scimus vbi glos. Bar. & alij. C. de inoff. testam. Tiraq. in l. si vnquam. in glos. in ver. reuertatur. num. 10. in seq. q. C. de reuocan. dona. Crauet. cons. 212. num. 2. sed redeundo ad propositum. Ias. in d. l. si quis maior. num. 25. vbi attestatur, quod omnia iura Mundi asserentia ipso iure, ipso facto, quem priuatum censeri debere, tamen intelligi subsecuta sententia declaratoria; Idem Ias. in l. 3. §. quod autem. ff. quod quisque Iuris, & in cons. 128. vol. 4. Ruy. cons. 153. vol. 1. Bal. viden. cons. 301. in 1. vol. Alex. in Auct. si quis maior, & ibi etiam Parpal. in 17. not. q. 5. C. de transac. per tex. in d. cum secun-*

dum. de hæret. in 6. Immo requiri citationem partis tene-
bat glos. in clem. constitutionem. in verbo constituerit. de
censib. Fely. in d.c. Rodulphus, & an detur appellatio à ta
li sententia videndus est Fely. in d.c. Est bene quidem ve
35 *rum, quòd quando in pœnalibus versamur, & dicitur ipso*
iure, ipso facto, quòd locus non est pœnitentiæ, vide Ber-
tach. in verbo pœnitentia in delictis. num. 6. & etiam ista
36 *dictio idem importat quod: Mox, de quo per Alex. in l.*
diuortio. col. 4. ff. sol. matr. Bar. in auct. si quis maior. C. de
transac. facit tex. in l. pen. in verbo illico. ff. depos. iuncto
ver. celerrimè. Tamen in casu nostro ista omnia cessant,
cum dicat summus Pontifex, Illaq; absque declaratione
aliqua vacare censeantur.

ILLIS EXCEPTIS.

SVMMARIVM.

1 DOlus nulli patrocinari debet.
2 Frater occidens fratrem, fraterna priuatur hæreditate.
3 Delictis via non est aperienda.
4 Maritus interficiens vxorem, repellitur ab eius successione, & amittit benefitium municipale.
5 Quærere non potest benefitium, qui benefitium nequiuit retinere.
6 Hæres sub fide institutus de restituendo filio spu-

rio

rio, priuatur ipse, & spurius.

7 Bona relicta spurio sacerdotis applicantur ecclesiastico Fisco.

8 Puniendus est in eo, in quo deliquit.

9 Tutor malè administrans, priuatur administratione, & amplius non reassumitur.

10 Ingratitudine nihil turpius.

11 Ingratitudo enorme vitium.

12 Reseruatio in beneficijs duplex.

13 Reseruatio generalis quæ sit.

14 Benefitia vacantia in Curia Romana dicuntur reseruata Papæ.

15 Specialis reseruatio quæ sit.

16 Dictio, liberè, denotat absolutam voluntatem.

17 Liberè denotat sua sponte.

18 Liberum arbitrium quis dicatur habere.

19 Quod innouatur, prius erat.

20 Nouiter creari, & innouari differunt.

21 Verbum decernimus inducit ius nouum.

ILLIS EXCEPTIS. *Adeo iura abbhor-
rent delicta, vt omnino caueant, ne ex deli-
ctis aliquod commodum assequantur delinquẽ-
tes; hinc illud vulgare dictum, Dolus nulli pa-*
1 *trocinari debet; ex malitia sua quis commodum reporta-
re minimè meretur. l. itaque fullo. ff. de furt. c. cognoscentes.
de constit. In Cæsareo iure habemus, quod si frater fratrẽ
occiderit nullo relicto hærede, quòd frater priuatur frater-*
2 *na hæreditate tanquam indignus, daturq́; Fisco ea scilicet
ratione, ne ex delicto fruatur commodo. l. si sequens, &
ibi Bar. ff. ad sen. cons. Sylla. & in l. qui dum. ff. si quis
aliq. test. prohib. & Boer. latè decis. 28. alias enim mali-*
3 *tijs, delictis, vitijsq́; aperiretur via, quod nullatenus est di-
cendum. c. odia. de reg. Iur. in 6. l. quoniam. ff. de pact. do-
tal. l. 1. ff. Nautæ caup. stabul. immo & omnibus descen-
dentibus nocet, vt ibi per Bart. & illud constitutum habe-*
4 *mus, si Maritus vxorem interfecerit, repellitur ab eius suc
cessione. ita dicebat Bal. in l. Maritus. vers. extra quæro
qui occidit vxorem. C. vnde vir, & vxor. & Dec. ibi quo
quenum. 11. & à iure etiam Municipali priuatur lucro.
l. ab hostibus. §. si vir. ff. sol. matr. vt per Dec. ibidem. Hoc*
5 *addamus etiam illum beneficium quærere nõ posse, qui iam
quæsitum nequiuit retinere, vt dicebat Nauar. de rescrip.
except. 14. num. 2.*

*Ad hancq́; rem illud simile esse videtur si sacerdos filium
spurium habens, fratrem suum, seu amicum instituerit, qui*
6 *occultâ pollicita fide se hæreditatem filio spurio restitutu-
rum, institutus hæres, nec non & spurius hæreditate exu-*

untur; nè indirectè testator, & spurius commodum reportent inuita, & repugnante lege. l. in fraudem. l. eum qui ta-
7 *citum. ff. de his, quib. vt indig. & talia bona Ecclesiastico applicantur Fisco. Bal. hæc referebat in l. si quis presbiter. C. de Episco. & cleri. & vt tandem huic pœnali clausulæ*
8 *detur finis, illud vnum dicimus, quis eo puniendus est, in quo deliquit c. postulasti. de cleri. excom. hinc videmus tutorem malè administrantem tutelam, ab ea amoueri, &*
9 *amplius non reassumi. §. suspectus. & §. fin. Inst. tit. de suspec. tuto. sic in casu nostro de huiusmodi benefitijs fit noua prouisio, non tamen in personam delinquentium, ne commodum ex delicto consequantur, ne'ue delinquendi materia detur, quam totis neruis iura propulsant. l. conuenire. ff. de pact. dot. & quia etiam extitere ingrati in Ecclesiam, à qua bona susceperunt, ipsius tamen bona alienauere, & in-*
10 *gratitudine nihil turpius, nihil libero homine indignius. §. 1. Instit. tit. de dona. & ingratitudo dicitur enorme vitiũ,*
11 *ventus vrens, & siccans fontem misericordiæ, rorem pietatis, & fluenta gratiæ; ita Diuus Bernard. in Canticis, quem refert Ioan. Andr. Abb. Barba. in c. fin. de Dona. Lapus in repet. rubr. de donatio. inter vir. & vxor. §. 78. num. 18. Vnde merito quidem Eusonius in Epigram ingrato homine nihil terra peius creat; vult ergo summus Pontifex talia benefitia vacantia nullatenus concedenda esse ijs, qui ob alienationes rerum Ecclesiæ factas, fuere illis priuati.*

NISI ALIAS DISPOSITIONI. *Sciendum*
12 *est, quod duplex datur Reseruatio in beneficijs Ecclesia-*

sticis;

sticis; vna dicitur generalis, Altera specialis.

13 *Generalis reseruatio est, quando Papa sibi reseruat collationem beneficiorum alicuius Prouinciæ, seu Diocæsis, & ad solum Papam spectat prouisio talium beneficiorum, facit extrauagans. si intemporalium. de præben. sic beneficia va*

14 *cantia in Curia Romana dicuntur reseruata Papæ. c. 2. de præben. in 6. tamen si sint Parrochiales Ecclesiæ, idest animarum curam habentes, debet fieri coram ordinarijs concursus. c. si Apostolica. illo tit. & concil. Trident. sic si mori contingat sacerdoti intra duas dietas ab vrbe. c. præsenti. eod. tit. in 6. Cassad. in decis. suis in rubr. de constit. q. 2. Aeneas de Falco. in 2. q. tract. de rescript. Rota decis. 161. Nota quòd vbi est data potestas in Antiq. sic beneficia familiarium Papæ, qui continuo sunt commensales, dicuntur reseruata, vt est in regul. Cancellar.*

15 *Specialis reseruatio est vbi Papa reseruat sibi prouisionem de certo beneficio non quo ad personam eligendam, vt est prouisio Episcopatus. c. si eo tempore. de electio. in 6. Domi. in conf. 30. vel si reseruat sibi maiorem dignitatem post Pontificalem vt in 2. regul. cancell. sic etiam si sibi reseruat certum beneficium pro certa persona; vt per tex. in c. ex parte. il 1. de offi. deleg. c. dudum. de præben. in 6. c. executor de conceß. præb. Nimirum ergo si in textu nostro habeamus, Nisi alias dispositioni Apostolicæ sedis sint specialiter, vel generaliter reseruata, hoc etiam, & quædam alia referebat. Staphil. in tract. Sig. Gratiæ. de form. mand. de proui. num. 9. 16.*

16 LIBERE. *Hæc dictio sui natura denotat absolutam voluntatem.*

luntatem. l. quia poterat. ff. ad Trebel. l. 1. C. de tesaur. lib. 10. est etiam tex. in c. 1. de rescrip. ibi liberè indultum est alteri parti, vt possit appellare, est tex. in c. si beneficia.
17 *de præben. in 6. ibi. Liberè reuertantur, ideſt ſua ſponte. Vnde Bal. notabile vnum dicebat in l. 1. in princ. C. de sacrosanct. eccl. quod liberum arbitrium habere dicitur qui*
18 *habet potestatem præferendi iniquum æquo, vt Abb. in c. statutum. de reg. iur. dicebat per tale verbum non requiri alicuius superioris licentiam, de quo videnda sunt, quæ scripsit Bart. in Extrauag. ad reprimendum. in verſ. videbitur. Barba. conſ. 59. col. 12. in 2. vol. Iaſ. in l. si sic. ff. de leg. 1. Socin. in l. vtrum. §. cum quidam. col. 4. de reb. dub. probatur in l. 1. ff. de leg. 2. Idem Socin. in l. cum quid col. 5. ff. si cert. pet.*

INNOVATIONIS. *Ex hoc colligitur, quod iura antiquitus emanata circa prohibitionem de rebus Ecclesiæ non alienandis non esse correcta; sed ea quasi desuetudine inumbrata, vt inquit Imperator in prohœmio Instit. ad nouum, Summum Pontificem reducere voluisse splendorem,*
19 *non enim possumus affirmare aliquid innouatum esse, cum non dum fuerit, operæ precium est inuentum, seu nouatum prius esse. arg. §. cum in suo; & cum ex aliena. Instit. tit. de rer. diuiſ. nec enim videtur in totum nō esse; quod iuuatur primordio veritatis. l. cum filia. §. hæres. ff. de leg. 2.*
20 *Aliud eſt enim nouiter creari; Aliud innouari. c. cum re vera. de consecr. diſtin. 4. & aliud est de nouo facere; aliud obstaculum amouere, & sic rem in priſtinum statū reducere. l. filio quem patri ff. de lib. & posth. not. in l. quod*

dicitur.

dicitur. ff. de impens. & Poeta lib. 2. Aeneid. stat casus renouare omnes, omnemq; reuerti. Per verbum decer-
21 *nimus constituimus, volumus, vel quid simile inducitur Ius nouum, vt per glos. in clem. 1. de offi. Vica. clem. 1. de rer. permut. glos. in clem per literas. de præben. Fely: viden. in c. decernimus. de Iudi. num. 10. secus per verbum innouamus, ex quibus verbis aliquid prius fuisse necesse est dicamus. l. dies cautioni. ff. de damno infecto.*

INFRINGERE.

SVMMARIVM.

1 AN liceat infringere legem iniquam in loco publico positam:
2 Essentia legis est, quod sit iusta.
3 Essentia quæ dicatur.
4 Quod nullum est, non dicitur aliquid esse.
5 Excommunicatio nulla non dicitur excommunicatio.
6 Sententia nulla non conualidatur per appellationem.
7 Vectigal iniustum possumus licitè defraudare.
8 Lex contra publicam vtilitatem non valet.
9 Litteræ subexecutoris nullæ impunè possunt lacerari.
10 Iudicis mandatum nullum excusat.

11 Lex duplex vinculum in se continet.
12 Lex iusta in vtroque foro est seruanda.
13 Lex iniusta non seruanda in foro conscientiæ.
14 Legem iniustam non licet infringere ex duplici causa.
15 Lex in dubio est pręsumenda iusta.
16 Superioribus etiam discolis est obediendum.
17 Lex iniusta ob scandalum est seruanda.
18 Lex continens aliquid contra ius diuinum est lacceranda.
19 Inhibitio non impedit ea, quæ sunt iuris.
20 Clausula in litteris Papæ, contradictores, de facto debet intelligi.
21 Nullus debet ius suum indefensum relinquere.
22 Vtens iure suo non dicitur dolo facere.
23 Aduerbium temerè varijs modis accipitur.
24 Temeritas excusat à dolo.
25 Temerarius quis dicatur.
26 Crudelitas bestialis excusat à dolo.
27 Temeritas reprobata à iure non excusat à dolo.
28 Temerè agere, & calumniosè an differant.
29 Contemnere quis dicatur.
30 Insolentes sunt reprimendi.
31 Audacia furoris nomine est digna.
32 Indignatio quid sit.
33 Lex clamat legi obtemperandum.
34 Principi non obtemperans, morte moriatur.
35 Inferior a superioribus obedire naturale est.

Inferior

36 Inferior dignitate cógitur offitio Iudícis obedire maiori.
37 Honor æquiperatur vitæ.
38 Vim vi repellere licet.
39 Honor maximum bonum exteriorum.
40 Nobiliores priores scribuntur in albo.
41 Significatio horum verborum.

1 INFRINGERE. *Posset hic dubitari quid si in Albo Pratoris (vt ita dicam) seu ad Valuas, vel in Acie campi Floræ, vel in frequentioribus vrbis partibus fuerit lex descripta, vel propalam emissa, quæ lex tamen sit iniusta, num liceat eam infringere impunè?*

Et quod liceat, quædam dubium facere videbantur, De legis
2 *essentia est eam iustam, sanctamq; esse. c. erit autem lex. 4. distinc. si iniusta quidem, non esse dicitur lex. Essentia*
3 *enim dicitur id, de quo affirmatiua propositio proferri po-*
4 *test, sed quod nullum est, non dicitur aliquid esse. arg. c. non præstat. de reg. iur. in 6. cum alijs ibi per glos. deductis. & per Fely. in c. ex tenore. de rescrip. & quis nescit excom-*
5 *municationem nullam, non esse excommunicationem, & illam minimè timendam? D. Antoninus in 3. par. tit. 24. c. 73. sub fine. c. cui enim 11. q. 3. Archid. in c. nemo. de sent. excommu. D. Thom. 4. distinc. 18. q. 2. arti. 1. q. 4. & illud iure cautum est, quod à sententia nulla appellare*
6 *liceat, & tamen per appellationem nō conualidari ipsam. l. si expreßim. ver. vnde si quis. ff. de appella. ibi Bar. &*

Bal.

Bal, nu. 12. hinc etiam habemus licere vectigal iniustè ap-
7 *positum quempiam defraudare posse, vt per Guid. Pap. cons. 101. num. 1. & quis ignorat. legem contra publicam*
8 *vtilitatem, vel etiam libertatem Ecclesiasticam iniquam esse, & non valere? Bar. in l. omnes populi. num. 52. vers. vltimo quæro. ff. de Iust. & iur. Bal. in rubr. de constit. & sic concludendum videtur Album Prætoris corrumpentẽ, è loco lacerantem talem legem nequaquam in pœnam incidere, & dicebat Nauar. de rescrip. remed. 2. num. 41.*
9 *literas sub executoris nullas impunè posse lacerari, & à*
10 *Valuis affixas refigi, sicut Iudicis mandatum nullum excusat. Bar. in l. iustè. ff. de acquir. poss. in fine, ergo à fortiori neminem accusat. arg. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. quid igitur dicendum?*

11 *Pro solutione illud sciendum erit, leges, seu Canones duplex vinculum in se continere, videlicet vinculum naturale, et positiuum. ita Dec. in c. 1. de constit. si enim lex iusta erit,*
12 *tunc in vtroque foro est obseruanda. Prob. in c. 2. de constit. in 6. num. 42. Fort. in l. veluti. ff. de Iust. & iur. & tunc nulli dubium est nullo pacto licere infringere: Aut autem constat iniustam esse legem, tunc dicimus contrauenientem*
13 *non obligari in foro conscientiæ Abb. in cons. 73. col. pen. Corn. cons. 39. col. 3. Ias. in rubr. de acquir. hæred. col. pen. Sed quid in foro fori, & sic de iure positiuo?*
14 *Existimamus non licere aliquo pacto talem infringere legem, & hoc duplici de causa, prima illa erit, lex præsu-*
15 *menda est iusta, licèt enim prima fronte iniusta videatur. vt per Decan. in c. primo. in 7. quæsito. de constit. num. 37.*

secunda,

secunda, quia & discolis etiam præpositis est obediendum, vt dicebat diuus Petrus. 1. cap. 2. discolis quoque, vnde etiam Paul. ad Ti. 3. qui resistit potestati dei, ordinationi
16 *resistit, & idem asserebat Apost. ad Rom. 3. omnis anima potestatibus sublimioribus subdita est; hæc omnia videntur locum habere, vbi in dubio versamur.*

Sed quid si sumus in re certa? Existimamus pari ratione non licere vim inferre legi etiam iniustæ. Quis enim ignorat leges quantumuis duras seruandas fore? l. prospexit. ff. qui, & à quib. quia ita sunt scriptæ licèt nulla ratio assignari possit. scrib. in l. non omnium ff de legib. Fely. in c. 1. 4. distinc. maximè vbi lex est clara. & pedem figit. glos. in l. si non fuerit ff. pro soc. Bal. in l. legi. C. de legib. Decia. respon. 58. num. 2 & 3. col. 1. C. vt plus vna sent. his de causis existimo non licere vim aliquam inferre; si enim, & discolis præpositis obtemperare debemus, cur &
17 *non legibus per eosdem editis? quis enim nescit ob scandalum legem iniustam etiam fore seruandam? facit illud Matth. cap. 5. Rubrica in l. naturaliter. §. nihil commune. num. 95. ff. de acquir. poss. sed quis ignorat scandalum oriri posse in lacerando Prætoris Album? In eo tamen tẽperandum fore putarim, quando scilicet huiusmodi lex*
18 *aliquid in se contineret contra ius diuinum; tunc licèt abradere tales literas. glos. in c. quæ in Ecclesiarum. de const. & ibi Bal. Abb. in c. quia plerunque. de immun. Eccles. in c. sicut. de homicid. vt si lex ad idolatriam nos induceret, ad peccata, quæ contrariantur bono diuino non seruanda, sed quidẽ lacerãdæ Diuus T. hom. 2. secundæ. q. 96.*

Neque

Neque huic sententiæ nostræ vim aliquam inferunt, quæ scripta reliquit Staphil. de signat. grat. super claus. nulli omnino hominum, quatenus dixit quod si quis de iure se opposueris literis Papæ, non incidit in dispositionem illius clausulæ, nulli ergo liceat, & c. & hoc iuxta not. per scrib. in c. in præsentia. in 4. not. de proba. deducitq; Oldra. cons. 136. quo habetur inhibitionem non impedire ea, quæ iuris

19 *sunt. Dicimus inquam illud verum in literis priuatorum, vt ad beneficia, ad lites, his in casibus de iure resistere valemus, & contradictorum nomine digni nequaquam sumus, vbi exempli gratia, versamur in literis ad beneficia, & adest illa clausula, contradictoresq;, & cæt. de fa*

20 *cto intelliguntur, non de iure. glos. sing. in c. pro illorum. in verbo contradictores. de præben. & similis habetur in l. si seruum. §. hæc verba ff. de acquir. hæred. in ver. abstineat. Corset. in sing. in verbo molesta. Innoc. in c. 1. de concessio. præben lib. 6. num. 5. Oldra. cons. 81. processus. num. 7. Barba. in c. Raynaldus col. 12. de testam. Idem cons. 38. præclare. col. 5. vol. 2. cons. 44. illud afferam. col. 2.*

21 *lib. 3. Nullus tenetur ius suum indefensum deserere. l. illud. ibi Bar. & glos. ff. de petit. hæred. & qui iure suo vti-*

22 *tur, dolo facere non videtur. l. nullus ff. de reg. iur. c. cum Ecclesia. de electio. sed secus est in lege generaliter constituta, quæ omnibus imposita est. l. leges vt generales. C. de legib. glos. in c. 1. de constit. Bar. in extrauag. ad reprimendum. in verbo totius orbis. quomo. in læsæ maiest. crimin. proced. alias si dici posset, inanes essent leges, vnusquisque auderet cornua erigere, & legem iniustam asserere, & vti*

inter priuatos mille nascuntur lites in dies, ita esset inter Principem, & subditos, quo nihil absurdius.

23 AVSV TEMERARIO. *Huiusmodi ad verbium : temerè, varijs modis accipi potest.*

Aliquando idem importat, quòd inconsideratè. Cic. de orat: lib. 3. plerique temerè, & nulla ratione causas in foro dictitant, facit tex in l. magistros, & ibi Lucas de pen. C. de profess. & Medic. lib. 10. §. contra. Inst. tit. quib. modis alie. lic. vel non. Poeta lib. 9. Aeneid. Tres iuxta famulos temerè inter tela iacentes. & eod. lib. Haud temerè est visum conclamat. ab agmine volscens, & vbi quid tale ausu euenerit, constitutum est, temeritatem huiusmodi à

24 *dolo excusare. Angel. in l. plagij C. ad l. Flaui. de plagiar. Imol. in l. si insulam. ff. de verb. obliga. & non ita in tex. nostro intelligi potest, si quis sic inconsideratè, & supinè hoc (vt ita dicam) Album Prætoris infregerit, vimq; intulerit, profectò quidem in talem non incidet pœnam.*

Aliquando exponitur temerè idest facilè Cic. primo Acad. omnino irasci amicis non temerè soleo, idest non facile.

Aliquando temerè exponitur, idest propria auctoritate, vel præsumptione ita textus noster, Ausu temerario, idest propria auctoritate, iure renitente, impudenter. Virg. lib. 10. Aeneid. Anchelomum thalamos ausum incestare Nouercæ, facit ad hoc l. pen. & l. seq. ff. ad l. Iul. de vi publi. est & tex. in Extrauag. cum Matthaeus. tit. de hæret. in

25 *princ. inde temerarius dicitur, qui actum à Iure reprobatum committit. Archid. & alij in c. Auaritiæ. de electio. in 6. sed adhuc scrupulus in animo residere videtur. Angel.*

gel. in l. plagiarij. C. de plagia. inquit Temeritas à dolo excusat. Imolaq; in l. si Insulam ff. de verb. oblig. addidit,
26 credulitas etiam bestialis à dolo excusat.

Tamen respondere valemus illud verum non esse, vbi temeri
27 tas est reprobata à Iure ciuili, seu canonico notorie, & indubitate. Angel. in l. ex consensu. §. fin. ibi Imol. col. 17. ff. de appel. Alex. cons. 103. lib. 1.

28 Sed dubitatur an differant temerè agere, & calumniosè agere?

Temerè agit, vt filiusfam. stando in Iudicio sine patris licentia. Inst. tit. de pœn. teme litig.

Calumniosè agere est, quando quis petit, quod sibi non debetur, & hodie iste talis in expensis punitur. l. properandum. C. de Iudi. §. scire autem, & si quidem inst. tit. de pœn. temer. litig.

Ex huiusmodi igitur contrauentione nascitur contemptus, qui enim à lege, vel ab homine est admonitus, ne quid faciat, & tamen à reprobato interdicto non vult desistere, dicitur
29 contemnere. Card. in clem. 1. 3. not. de sepult. & contemnere est mandatum non curare. c. excellentissimus. 2. q. 3. & talis contemptus aggrauat peccatum, ita quod efficiatur Mortale. Dec. in c. cum non ab homine. num. 6. de Iudi. & talis contraueniens potest dici summum Pontificem, & Ecclesiam floccifacere, quod est grauissimum delictum. glos. in l. 1. C. de pact. & in l. si id quod. ff. de Iurisdi. omni. iudi. Ripa. in l. naturaliter. §. nihil commune ff. de acquir. poss. num. 67. hac de rè conclamant iura, insolentes, temerariosq; fore reprimendos. c. qua fronte. de ap-
30 pel.

pel. c. si religiosus. de electio. in 6. huiusmodi audacia, seu
31 *temeritas furoris nomine digna est. l. si quis in tantum. C. unde vi, quòd de reprobata intelligi debet cum aliàs in bonam partem etiam aliquando sumatur. Bar. in d. l. si quis. num. 2.*

INDIGNATIONEM: *Quæritur quæ sit ista indignatio?*

32 *Dicimus quod nihil aliud est, quàm stomachus, seu ira, qua Deus afficitur ob spretum mandatorum summi Pontificis eius Vicarij, & sanctorum Petri, & Pauli, quæ & Dei indignatio dicitur iuxta Euangelium, qui vos spernit me spernit, & qui vos recipit me recipit, & Paul. ad Roma. cap. 14. qui resistit potestati, ordinationi Dei resistit, & Beatus Iacobus asserebat obediendum esse præpositis nostris, etiam discolis, ut superius dictum est etiam de qua re Rebuff. in praxi beneficior. in forma nouæ prouisionis. in*
33 *uer. nulli ergo., clamat nempe lex legi obtemperandum. l. Sanctio legum. ff. de pæn. aliàs Nomothetæ scilicet legum latores Ludibrio essent, quid enim prodesset legem vetare, punire, nisi ei obtemperantes essemus? hac de causa sanci*
34 *tum est, Qui Principi non obtemperauerit morte moriatur. c. 2. de Maior. & obed. Natura etiam duce constitutum*
35 *est, quod inferiora obediant superioribus arg. l. nam Magistratus. ff. de arbi. & inferior dignitate, vel nobilitate po*
36 *test per officium Iudicis cogi, ut cedat maiori in sedendo, & alijs in actibus, in quibus Reuerentia adhiberi potest: ita Faber in §. aliam. Inst. tit. de bonor. poss. immo, quòd nobilior possit armata resistere manu. tenuit Bal. in l. ob-*

seruare.§. antequam in fine.ff. de offi proconf.& legat.ea
37 *quidem ratione, quia honor, & vita æquiparantur.l.iusta causa ff.de manumis. vindi. sed vt vitam tueamur no-*
38 *stram, ferro resistere valemus.l. vt vim ff. de iust. & iur. sic pari ratione pro honore. ita dicebat etiam Gerar. sing.*
39 *33. honorem bonorum omnium exteriorum maximum esse asserebat Philos. Ethic. lib.4. Diuus Thom. prim. secun q.2.art.2.glos. prima in Extrauaganti. ad conditorē in ver. honorem. de verbr. sign. & ad rem nostram videmus iure constitutum esse, vt qui maiori præcellunt di-*
40 *gnitateq́; priores scribantur in Albo. l. 1. & 2. ff. de albo scrib. vt superius tactum est; dicamus itaque, per huiusmodi verba indicatur Deum Opt. Max. sanctosq́; Apostolos indignatos non faciles se exhibituros optatibus contrauenientium, vt asserebat Bar. in extrauag Qui sint rebel*
41 *les. in ver. indignationem nostrā, & per Staphil. de clauf. Nulli omnino, in tract. de liter. gratiæ. Nimirum ergo si quis ausu temerario hanc paginam infringere, & sic in contemptum, quod proprium est inobedientiæ, & contumaciæ, se indignationi omnipotentis Dei, ac beatorum Apostolorum incursurum sciat.*

DATVM

DATVM ROMÆ, &c.

SVMMARIVM.

1 Dies sancitæ legis est notandus.
2 Designatio diei necessaria in Priuilegijs, collationibus, indultis, & in rescriptis.
3 Prior in priuilegio præfertur posteriori.
4 Secundum priuilegium quando deroget priori.
5 Princeps habet omnia iura in scrinio pectoris.
6 Qui non vtitur priuilegio spatio decem annorum, illud amittit, quod declaratur.
7 Collatio quæ præualeat, cognoscitur à die.
8 Secunda collatio valida derogat priori inualidæ.
9 Collatio facta à Vicario reuocato an teneat, cognoscitur à die.
10 Collatio facta ab Archiepiscopo, & Episcopo, quæ valeat, apparet à Die.
11 Collationes eadem die si fuerint factæ, præualet illa Episcopi.
12 Archiepiscopus confert post sex menses.
13 Indultum ad tempus, vel ad diem, an sit legitimum cognoscitur ex die.
14 Indulti non seruans tempus, non dicitur seruare formam illius.
15 Indultum concurrit cum indulto.
16 Prior tempore est prior iure.

17 Indul-

17 Indultum sine Die non valet.
18 Diuisio Rescriptorum.
19 In Rescriptis habetur ratio temporis.
20 Qui prior obtinuit gratiam, illa fruitur.
21 Prior in dignitate, est prior in honore.
22 Rescriptum impetratum à maiori, & digniori collatore, attenditur.
23 Prouisio facta ab Episcopo præfertur collationi factæ à Vicario, fallit, vt infra.
24 Prouisio facta ab eadem persona, quæ sit prior, quo modo cognoscatur.
25 Prior scripta censetur prior concessa.
26 Benefitium habens curam animarum, non confertur, nisi constituto in vigesimo quinto anno.
27 Per secundum benefitium incompatibile vacat primum.
28 Vnusquisque debet esse contẽtus vnico beneficio.
29 Benefitium primum vacaturum cognoscitur ex anno.
30 Non petens primum benefitium sibi debitum ex simili gratia, gratiam amittit.
31 Benefitium an esset inesse deductum tempore rescripti, cognoscitur à die.
32 Rescriptum non extenditur ad benefitium non dũ creatum.
33 Gratia perficitur per solam signaturam.
34 Mortuo beneficiario post signatam gratiam, benefitium dicitur vacare per obitum.

35 An collatio pertineat ad Papam, vel Episcopum, cognoscitur à Mense.

36 Rescriptum ad lites secundum præualet priori tribus concurrentibus.

37 Speciale rescriptum derogat generali.

DATVM ROMAE: *Ab initio istius commenti nostri deduximus nunquid operæ pretium esset noscere conditorum legum tempora: & eo fuit itum quidem necesse esse ob rationes ibi enar*
1 *ratas: An autem dies sancitæ legis sit apponendus? Dicimus etiam rem se habere, omnes Codicis leges ita constitutas videmus, quæ tametsi annum à salute Mortalibus restituta non habeant, tamen sub Consulum annis earum ortus indicatur, sic siue per Olimpiades, siue per Vrbis ortũ, seu vt hodie in orbe Christiano receptum vsu est, per dominicos annos tempora recenseamus, nihil est.*

2 *Talium igitur annorum designationem in Priuilegijs, in collationibus, in Indultis, in Rescriptis necessariam dicimus sed quæso singula Lacaonico more perquirendo Extremam manum huic labori nostro imponamus.*

3 *Si in Priuilegijs versemur, dies, & annos adiciendos dicimus, primò ratione prælationis, quis enim ignorat si duo sint priuilegia, anterius præferendum esse? ita per glos. in c. 1. de rescrip. scrib. paßim in c. generi per speciem. de reg. iur. in 6. & ita Dec. in d. c. 1. quod ibi extendunt Interpretes nostri, siue primum sit generale, siue sit speciale.*

Quid autem si vtrumque Priuilegium sit siue speciale, siue generale,

generale, & inclusum reperiatur in corpore iuris?

4 *Tunc et annum necessarium esse dicemus ex eo videlicet, quia secundum derogat priori, sicut etiam de lege dici solitum est. ita scrib. in d.c. 1. de rescrip. Ea scilicet ratione quia*

5 *Princeps præsumitur habere omnia iura in scrinio pectoris. c. 1. de constit. in 6. l. omnium. C. de testam. & Gomes. in d.c. 1. dicebat Pontificem vnum Concistorium cum Deo facere.*

6 *Diei etiam appositio in Priuilegijs illud operatur. Priuilegium quis amittit, si eo decem annorum spatio non fuerit vsus. tex. in l. 1 ff. de nundi. Bar. in l. quominus ff. de flumi. in l. beneficium ibi Ias. etiam laté. ff. de const. Princ. Abb. & alij in c. cum accessissent. de constit.*

Hoc tamen moderandum volunt Doctores nostri, quando scilicet vtendi priuilegio occasio data non esset. Bar. in l. cum scimus. C. de Agric. & censi. lib. 11. Bal. in tract. præscrip. in 4. par. quintæ par. princ. q. 4. Ad hæc Priuilegium si pendeat à voluntate concedentis est reuocatũ, tamen Priuilegiatus nonnulla egit vti talis nunquid iuribus subsistãt; ex die noscemus, an tunc remotus erat, & an notitiam de motione habuerit?

Textus, & glos. in l. tribunus. ff. de test. mili. Ias. hoc animaduertit in l. moræ maiorum. num. 8. ff. de iurisd. omni. iudi. Roma. sing. 566.

Sin autem in Collationibus versemur pari ratione, quòd dies

7 *fuerit apposita necessarium esse fatebimur; Ordinarius necesse habet cõferre beneficia vacantia. glos. in c. relatum. de præben. euenit autem quod in fauorem duorum facta*

est

est collatio, à die quis præferendus sit agnoscemus, ubi enim collatio facta est, tribuitur ius in re, & facit beneficium esse illius, cui confertur per ratificationem. c. si tibi absenti. de præben. in 6. cum igitur qui anteriorem adeptus est collationem, huiusmodi acquisierit ius, eo priuari non debet absque facto suo: arg. l id quod nostrum. ff. de reg. iur.

Sed quid tum dicemus ubi prima collatio fuit inualida, & secunda valida, nunquid isthæc secunda valebit?

8 *Rebuff. in tract. de pacif. poss. num. 370. tenet secundam validam derogare priori inualidæ. videmus testamentũ nullum non reuocare validum priori tempore conditum. l. sancimus. l. volumus. C. de testa. scrib. in l. pacta nouissima C. de pact.*

Ex alio necessaria est diei appositio, fac enim esse, contulit beneficium Vicarius, qui tamen erat ab officio reuocatus, dubitabatur an valeret collatio?

Ex diei inspectione animaduertemus nunquid valeat, videlicet an erat reuocatus, & si de reuocatione apparet, an in illa die notitiam habuerit nec ne. Innoc. in c. ex conquestione. de restit. spol. Perus. in c. super eo. vlt. not. de appel.

10 *Quid & illud vsu euenire solet, & quidem frequenter, ab Archiepiscopo facta est collatio, & Episcopo, dubitatur, quæ valeat?*

Ex diei inspectione dirimetur lis per regulam Qui potior.

Sed quid tum dicemus si eadem die ambas factas deprahendemus.

11 *Dicimus ab Episcopo factam sub. not. in c. si à sede. de*

præben. in 6. Archiepiscopus enim conferre non potest, nisi
12 *post sex menses, vt per Rebuff. de pacif. possess. num. 380.*
Se offert tertium discutiendum, quid in Indultis sit dicendum?
In ipsis quoque diei appositionem necessariam affirmabimus;
Indultum est generale nomen, sed nos in specie intelligimus, quando scilicet Papa concedit, vel Ordinario, vel Legato Apostolico, vt valeat conferre beneficia alicuius Diocœsis Sedi Apostolicæ reseruata, & hoc propriè Indultum nuncupatur. Dicamus igitur, esse potest, quod Indultum concessum sit ad diem, seu ad tempus, & nunquid legiti-
13 *mè fuerit executum; ex temporis designatione cognoscemus. l. scire oportet. ibi non aliter audietur, quàm si obseruauerit constitutum tempus ff. de excus. tuto. Bal. in Auct. quæ supplicatio. C. de precib. Imper. offer. & qui Indulti*
14 *tempus non seruat, eius formam non seruare dicitur. Cast. in l. qui Romæ. §. Callimacus in fin. ff. de verb. oblig.*
Ad hæc esse potest, quod indultum concurrat cum indulto, vt
15 *quia Papa concessit indultum in aliqua Prouincia Legato Apostolico, & itidem concessit Nuncio, seu Præsidi suo, fuit in duobus facta prouisio, qui præferendus?*
16 *Quidem ex diei inspectione videbimus, vt qui prior fuit tẽpore sit & potior iure. l. qui Balneum. in princ. l. qui potior. ff. qui pot. in pign. habean.*
Quid autem, si non adsit dies? & indultum, quod est, iuribus
17 *non valere dicemus, faciunt quæ habentur in data libri sexti, & quamplurima alia, & in alijs indultis considerari possunt, & cognosci ex diei adiectione, quæ omnia breuitati studendo prætermittemus.*

Succedit

Succedit, vt nonnulla de rescriptis dicamus, & quia Rescriptorum summa diuisio est, Quædam dicuntur ad beneficia, Quædam ad lites, ideo de rescriptis ad beneficia in primis videamus.

19 *Illud constitutum esse dicemus rescriptis temporis rationem habendam fore. c. si eo tempore. de rescrip. in 6. & hoc duplici fortasse de causa, prima ratione impetrantium; deinde ratione beneficiorum.*

20 *Ratione impetrantium, vt qui prior gratiam est assecutus illa fruatur. & meliori dicitur inniti titulo. c. duobus. c. tibi qui. de rescrip. in 6. neque absimilis est tex. in c. eam cui. de præb. in 6. hoc nempe operatur tempus Datæ, quod in istis attenditur rescriptis. d. c. eam te. & d. c. si eo tempore. facit lex. si permittente. C. ad Maced. Regulam habemus,*

21 *vt qui prior est in dignitate, est etiam potior in honore. l. qui Balneum. ff. qui potio. in pigno. habean.*

Sed quid tum erit dicendum, si eadem die vtrique rescripta fuisse concessa appareat?

22 *Dicemus illum, quidem præferendum, qui à maiori, & digniori collatore fuit prouisus, modo tamen alter in subsidiũ detur, vt superius dicebamus, sumamus exemplum à Papa, & à Delegato. c. si à sede. de præb. in 6. sic si ab Episcopo vna, à Vicario altera, quam Episcopus fecit collationem præferendam astruemus. d. c. si à sede.*

23 *Tamen & eo moderamine vti solent scrib. nostri, modo tamẽ qui à Vicario fuit prouisus, prouisionem nõ acceperit prior. d. c. si à sede.*

Quid vero tenendũ erit, vbi ab vno, & eodem fuerit facta prouisio?

24 *Dicimus librum collationum inspiciendum esse, nam prior scripta, & prior præsumitur in esse deducta, sin autem non appareat, & neutra valebit. arg. l. duo sunt Titij ff. de testa. tutel & hæc, & alia deducebat Rebuff. in Praxi benef. de rescript. ad benef. vacan. num. 27. ad finem vsque.*

25 *Ad hæc apponuntur dies, Mensis, & Annus, vt constet de legitima impetrantis ætate: iure nouissimo sancitum est, beneficium curam animarum habens alicui conferri non pos-*

26 *se, nisi vigesimum quintum ducat annum, concil. Trident. sessio 23. de refor. cap. 12. & 13. clem. fin. de ætat. & qualit.*

Ratione beneficiorum, vt appareat de prioritate beneficiorum per impetrationem vltimo loco factam; prius beneficium

27 *vacare apertissimi iuris est, quando scilicet hoc secundum incompatibile dicitur. c. de multa. de præbē. c. eum qui. eod.*

28 *tit. in 6. vnusquisque vnico beneficio contentus esse debet. Trident. concil. sessio. 24. alias. 8. sub Pio iiij. refor. cap. 17. ad hæc addamus extrauag. execrabilis. Ioann. 22.*

Præterea ex beneficij causa, faciamus esse quòd gratia fuerit

29 *concessa de primo vacaturo beneficio, si quæratur quodnā fuerit hoc primum, & nunquid adhuc vacauerit, ex anni significatione clarum reddetur, si nempe primum va-*

30 *cans non petierit, gratia priuatur. c. si clericus in princ. de præb. in 6. de hac, & alijs Staphil. viden. quib. mod. expl. liber. ad benef.*

Ad hæc obtinuit curatum beneficium, intra annum ad sacros est promouendus ordines, quomodo agnoscemus, nisi annus fuerit appositus. c. licet Canon. de electio. in 6. & hac sa-

tis dicta permittamus in rescriptis gratiosis.

Euenire etiam posset, quod dubitaretur an tempore quo facta est de beneficio collatio, an beneficium esset in esse deductū,
31 *quo casu ex Datæ inspectione clara reddetur dubitatio. c. si eo tempore de rescript. in 6. Antequam beneficium sit (vt*
32 *loquuntur Doctores nostri) creatum, rescriptum ad beneficia. id illud extendi nequit. Anchar in clem. literas. de rescrip. num. 2. & illud iure constitutum est per solam si-*
33 *gnaturam perfici gratiam Archid. in proœm. libri sexti super verbo per Apostolica rescripta.*

Euenit autem quòd mortuus est impetrās, dubitatur, nunquid beneficium vacet per obitum?

Nulli dubium, quòd si obijt post signatam gratiam, vacare per illius obitum. arg. c. si super gratia. de offi. deleg. lib. 6. c. si cui de præb. illo lib. Bisnettus decis. 9. de præben. Nauar. latè de rescriptis. auctuar. exceptio. 21. num. 23. Mensis mentionem fieri necesse esse in eo affirmabimus, vt per regul. Cancell. 8. mensium. Paulus nempe iiij. constituit resi-
34 *dentes in sex anni mensibus; non resīdentes in quatuor beneficia suarum Diocæsum conferre posse. si igitur quæratur*
35 *an collatio ad Episcopum, vel ad Papam spectet, Mensis designationem inspiciendam dicemus; & hinc est quòd in beneficijs reseruatis non requiritur Mensis expressio. Rotā decis. Accoramb. 70. lib. 2. incip. Mensis non est.*

Vltimo loco, & rescripta ad lites temporibus designata esse debere fatemur omnino, Duo impetrauēre rescripta ad lites, dubitatur vtrum præualeat? de prioritate ex temporis de-
36 *nunciatione edocemur: Dicamus itaq; secundum præua-*

lere,

lere, licet de priori nullam faciat mentionem, modo tamen tria concurrant, Prior præsentatio; prior citatio; & prior citati exceptio; quàm fiat prioris rescripti præsentatio. c. ut debitus. honor. de appel. ibi Abb. Imol. Dec. Fely. Ripa in c. 1. de rescrip. Nauar. de rescrip. in 13. cau. nullit. nu. 1.

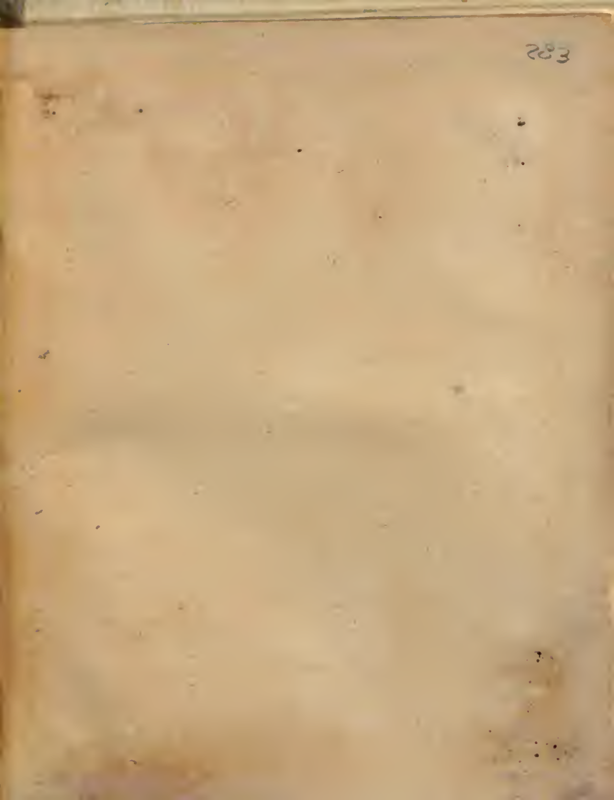
37 *Habemus quoque quod speciale rescriptum derogat generali prius impetrato. c. 1. de rescrip. licet etiam de eo nullã mentionem faciat. ut per Abb. & cæteros in d. c. super glos. 1. c. pastoralis. §. 1. de rescrip. c. studuisti. de offic. leg. glos in c. generi per speciem. de reg. iur. in 6. ex temporis annotatione quod nam posterius sit videmus.*

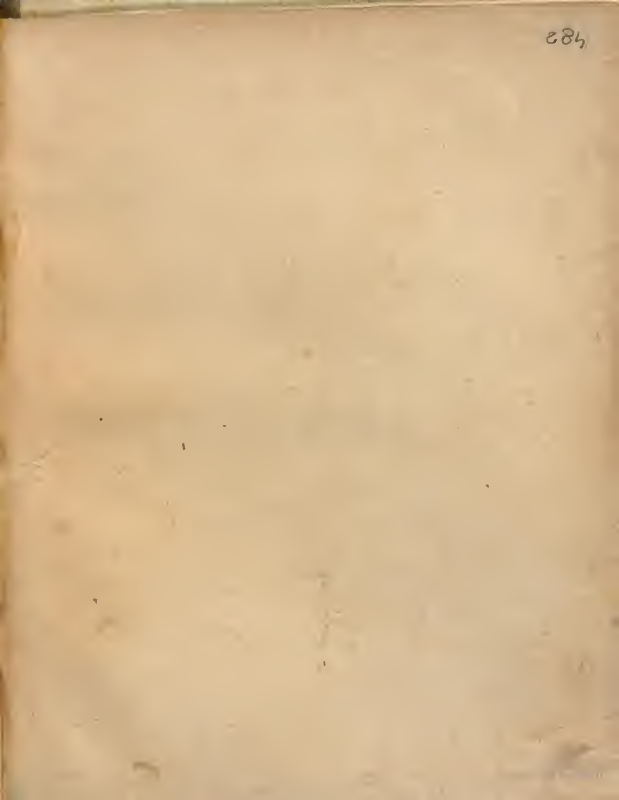
Eueniet fortasse, quod utrũque rescriptum erit generale, quod nam attendendum erit?

Asserunt scribẽtes nostri illud seruandum, per quod primo est facta specificatio alicuius Artiiculi. ita scrib. in d. c. 1. de rescript.

Sed quid tum, si nulla est facta specificatio? Dicemus diem huiusmodi dirimere litem, ut prius attendatur, tamquã prius tempore, & iure. ita scrib. in d c. 1. qui enim habet primũ esse, & primum, frui, gaudere habere dicitur, ut per Bal. in l. si plures. col. 1. C. de condit. inser. Ias. cons. 192. col. 4. vol. 2 & quoniam non fuit intentio nostra ab initio diffusè hanc pertractare materiam, sed tantum percurrisse: Ideo post immensas Deo peractas gratias.

FINEM IMPONEMVS.

LEGATORIA A. PANDIMIGLIO - ROMA -
1571